

Ocena programowa

Profil praktyczny

Raport samooceny

Nazwa i siedziba uczelni prowadzącej oceniany kierunek studiów:

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie

ul. Akademicka 13

20-950 Lublin

Nazwa ocenianego kierunku studiów: Ekonomia

1. Poziom/y studiów: **pierwszego stopnia**
2. Forma/y studiów: **studia stacjonarne**
3. Nazwa dyscypliny, do której został przyporządkowany kierunek¹:
ekonomia i finanse, nauki o zarządzaniu i jakości

W przypadku przyporządkowania kierunku studiów do więcej niż 1 dyscypliny:

- a. Nazwa dyscypliny wiodącej, w ramach której uzyskiwana jest ponad połowa efektów uczenia się wraz z określeniem procentowego udziału liczby punktów ECTS dla dyscypliny wiodącej w ogólnej liczbie punktów ECTS wymaganej do ukończenia studiów na kierunku.

Nazwa dyscypliny wiodącej	Punkty ECTS	
	liczba	%
Ekonomia i finanse	166	90

- b. Nazwy pozostałych dyscyplin wraz z określeniem procentowego udziału liczby punktów ECTS dla pozostałych dyscyplin w ogólnej liczbie punktów ECTS wymaganej do ukończenia studiów na kierunku.

L.p.	Nazwa dyscypliny	Punkty ECTS	
		liczba	%
1.	nauki o zarządzaniu i jakości	19	10

Na studiach prowadzone jest kształcenie przygotowujące do wykonywania zawodu nauczyciela

TAK NIE

W przypadku zaznaczenia opcji TAK, proszę wskazać rodzaj zawodu nauczyciela, w zakresie którego prowadzone jest kształcenie (można zaznaczyć więcej niż jedną opcję):

- nauczyciel przedmiotu .....²
- nauczyciel teoretycznych przedmiotów zawodowych .....²
- nauczyciel praktycznej nauki zawodu .....²
- nauczyciel prowadzący zajęcia .....²
- nauczyciel psycholog
- nauczyciel przedszkola i edukacji wczesnoszkolnej
- nauczyciel pedagog specjalny
- nauczyciel logopeda
- nauczyciel prowadzący zajęcia wczesnego wspomaganie rozwoju dziecka

¹Nazwy dyscyplin należy podać zgodnie z rozporządzeniem MNiSW z dnia 20 września 2018 r. w sprawie dziedzin nauki i dyscyplin naukowych oraz dyscyplin artystycznych, Dz.U. 2018poz. 1818.

² Należy podać nazwę przedmiotu/zawodu/zajęć

Efekty uczenia się zakładane dla ocenianego kierunku, poziomu i profilu studiów

Na kierunku Ekonomia realizowany jest program studiów oparty na efektach uczenia się wprowadzonych Uchwałą Senatu Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie nr 13/2019-2020 z dnia 29 listopada 2019 r.

Załącznik nr 2a do Uchwały nr 13/2019-2020
Senatu UP w Lublinie z dnia 29 listopada 2019 r.

Opis efektów uczenia się

Nazwa kierunku studiów: **Ekonomia, specjalność handel**

Poziom studiów: **pierwszego stopnia**

Profil studiów: **praktyczny**

Dyscyplina albo dyscypliny naukowe, do których odnoszą się efekty uczenia się:

dyscyplina naukowa wiodąca (%): **Ekonomia i finanse (90%)**

pozostałe dyscypliny naukowe (%): **Nauki o zarządzaniu i jakości (10%)**

Opis efektów uczenia się uwzględnia uniwersalne charakterystyki pierwszego stopnia dla poziomu 6 określone w ustawie z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz.U. z 2016 r. poz. 64 i 1010 z późn. zm.) oraz charakterystyki drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 6 określone w przepisach wydanych na podstawie art. 7 ust. 3 tej ustawy.

Opis efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 6 Polskiej Ramy Kwalifikacji

Symbole efektów uczenia się dla kierunku studiów	Kierunkowe efekty uczenia się	Odniesienie do charakterystyki drugiego stopnia efektów uczenia się PRK
--	-------------------------------	---

WIEDZA

absolwent zna i rozumie:

EK_W01	w zaawansowanym stopniu charakter nauk ekonomicznych i ich powiązanie z innymi naukami oraz opisuje zjawiska i procesy rynkowe a także zależności zachodzące między nimi	P6S_WG
EK_W02	zakres innych nauk społecznych, (tj. socjologii, prawa) i ich powiązanie z naukami ekonomicznymi	P6S_WG
EK_W03	teorie, zasady, metody oraz narzędzia matematyczne, statystyczne, i ekonometryczne	P6S_WG
EK_W04	teoretyczne i praktyczne aspekty międzynarodowej współpracy gospodarczej oraz mechanizmy i zasady polityki handlowej	P6S_WG P6S_WK
EK_W05	zasady, regulacje i czynniki determinujące kształtowanie struktur rynkowych i procesy konkurencji	P6S_WG P6S_WK
EK_W06	w stopniu zaawansowanym zasady i narzędzia zarządzania przedsiębiorstwem handlowym z uwzględnieniem procesów logistycznych	P6S_WG
EK_W07	zasady i formy tworzenia przedsięwzięć gospodarczych z uwzględnieniem specyfiki obrotu handlowego	P6S_WG P6S_WK

UMIĘTNOŚCI

absolwent potrafi:

EK_U01	prawidłowo identyfikować i interpretować zjawiska społeczne w tym ekonomiczne	P6S_UW P6S_UK
EK_U02	wykorzystywać wiedzę teoretyczną do opisu, analizowania oraz prognozowania zjawisk i procesów ekonomicznych, a także do przygotowywania raportów, prac pisemnych, prezentowania opinii w języku polskim i języku obcym	P6S_UW P6S_UK P6S_UO
EK_U03	posługiwać się rachunkiem ekonomicznym oraz wykorzystać teorie zachowania się podmiotów rynkowych do interpretowania i rozwiązywania problemów ekonomicznych	P6S_UW
EK_U04	wykorzystywać zaawansowaną wiedzę oraz umiejętności nabyte podczas praktyki zawodowej do rozwiązywania problemów decyzyjnych, strategicznych i operacyjnych w procesach gospodarczych posługując się metodami i narzędziami, w tym ICT (technologie informacyjne i komunikacyjne)	P6S_UW P6S_UO
EK_U05	podejmować działania związane z uruchomieniem i prowadzeniem działalności gospodarczej uwzględniając ryzyko występujące w wymianie handlowej	P6S_UW P6S_UO
EK_U06	ocenić wpływ struktur rynkowych na zachowania przedsiębiorstw oraz charakter i intensywność konkurencji, modelować decyzje strategiczne i budować scenariusze zdarzeń	P6S_UW P6S_UK
EK_U07	identyfikować czynniki determinujące decyzje zarządcze oraz wykorzystywać zdobytą wiedzę praktyczną do realizacji funkcji zarządzania, w tym analizowania, przygotowania i wdrażania odpowiednich rozwiązań marketingowych kształtujących popyt rynkowy	P6S_UW P6S_UO
EK_U08	identyfikować i analizować procesy logistyczne oraz funkcje zarządzania logistycznego	P6S_UW P6S_UK
EK_U09	charakteryzować i kształtować czynniki determinujące wartość wymienną z punktu widzenia poszczególnych uczestników rynku	P6S_UW
EK_U10	pracować w zespole i współdziałać w realizacji zadań w strukturach gospodarczych	P6S_UO
KOMPETENCJE SPOŁECZNE absolwent jest gotów do:		
EK_K01	uznawania znaczenia wiedzy w rozwiązywaniu problemów społeczno-gospodarczych oraz zasięgania opinii ekspertów w przypadku trudności z samodzielnym rozwiązaniem problemu	P6S_KK
EK_K02	przestrzegania zasad etyki zawodowej podczas pracy w podmiotach gospodarczych oraz instytucjach publicznych	P6S_KR
EK_K03	działania w sposób przedsiębiorczy oraz samodzielnego organizowania i koordynowania działań gospodarczych	P6S_KO

Skład zespołu przygotowującego raport samooceny

Imię i nazwisko	Tytuł lub stopień naukowy/stanowisko/funkcja pełniona w uczelni
Barbara Kołodziej	Prof. dr hab. / profesor / Dziekan
Halina Lipińska	Dr hab. / prof. uczelni / Prodziekan
Anna Nowak	Dr hab. / prof. uczelni / Przewodnicząca Rady Programowej Kierunku Ekonomia
Eugenia Czernyszewicz	Dr hab. / prof. uczelni / Członkini kadry z kierunku Ekonomia
Armand Kasztelan	Dr hab. / prof. uczelni / Członek Rady Programowej
Aneta Jarosz-Angowska	Dr / Członkini Rady Programowej
Kobiałka Anna	Dr / Członkini Rady Programowej
Komor Agnieszka	Dr / Członkini Rady Programowej
Krukowski Artur	Dr / Członek kadry z kierunku Ekonomia
Maria Król	Mgr / starszy specjalista / Koordynator Dziekanatu

Spis treści

Efekty uczenia się zakładane dla ocenianego kierunku, poziomu i profilu studiów _____	3
Wskazówki ogólne do raportu samooceny _____	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Prezentacja uczelni _____	7
Część I. Samoocena uczelni w zakresie spełniania szczegółowych kryteriów oceny programowej na kierunku studiów o profilu praktycznym _____	7
Kryterium 1. Konstrukcja programu studiów: koncepcja, cele kształcenia i efekty uczenia się _____	8
Kryterium 2. Realizacja programu studiów: treści programowe, harmonogram realizacji programu studiów oraz formy i organizacja zajęć, metody kształcenia, praktyki zawodowe, organizacja procesu nauczania i uczenia się _____	15
Kryterium 3. Przyjęcie na studia, weryfikacja osiągnięcia przez studentów efektów uczenia się, zaliczanie poszczególnych semestrów i lat oraz dyplomowanie _____	38
Kryterium 4. Kompetencje, doświadczenie, kwalifikacje i liczebność kadry prowadzącej kształcenie oraz rozwój i doskonalenie kadry _____	49
Kryterium 5. Infrastruktura i zasoby edukacyjne wykorzystywane w realizacji programu studiów oraz ich doskonalenie _____	61
Kryterium 6. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w konstruowaniu, realizacji i doskonaleniu programu studiów oraz jej wpływ na rozwój kierunku _____	69
Kryterium 7. Warunki i sposoby podnoszenia stopnia umiędzynarodowienia procesu kształcenia na kierunku _____	73
Kryterium 8. Wsparcie studentów w uczeniu się, rozwoju społecznym, naukowym lub zawodowym i wejściu na rynek pracy oraz rozwój i doskonalenie form wsparcia _____	Błąd! Nie zdefiniowano zakładki.
Kryterium 9. Publiczny dostęp do informacji o programie studiów, warunkach jego realizacji i osiągniętych rezultatach _____	105
Kryterium 10. Polityka jakości, projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie, przegląd i doskonalenie programu studiów _____	108
Część II. Perspektywy rozwoju kierunku studiów _____	116
Część III. Załączniki _____	118
Załącznik nr 1. Zestawienia dotyczące ocenianego kierunku studiów _____	118
Załącznik nr 2. Wykaz materiałów uzupełniających _____	123

Prezentacja uczelni

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie jest jednym z najstarszych w powojennej Polsce, wywodząc się z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej utworzonego 23 października 1944 r. W charakterze samodzielnej uczelni publicznej rozpoczął swą działalność jako Wyższa Szkoła Rolnicza w 1955 r., przekształcona w Akademię Rolniczą w 1972 r., a w 2008 r. w struktury obecnego Uniwersytetu. Uczelnię tworzy 7 Wydziałów: Agrobioinżynierii, Medycyny Weterynaryjnej, Nauk o Zwierzętach i Biogospodarki, Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu, Inżynierii Produkcji, Nauk o Żywności i Biotechnologii oraz Biologii Środowiskowej. W ostatnich latach nastąpił znaczny rozwój infrastruktury, wybudowano m.in.: Centrum Innowacyjno-Wdrożeniowego Nowych Techniki i Technologii w Inżynierii Rolniczej, Innowacyjne Centrum Patologii i Terapii Zwierząt (2022), Stację Badawczą i Ośrodek Dydaktyczno-Szkoleniowy Jeździectwa i Hipoterapii (2022), Centrum Badawczo-Wdrożeniowe i Dydaktyczne Innowacyjnych Technologii w Ogrodnictwie (2022) oraz doposażono laboratoria w najnowszą aparaturę wykorzystywaną do badań i w procesie dydaktycznym.

Wydział Agrobioinżynierii prowadzi działalność zgodnie z ustawą z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz.1668 z późn. zm.) i Statutem Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. W ciągu ponad 75 lat istnienia uległ wielu przekształceniom, dostosowując zarówno ofertę dydaktyczną, jak i pola zainteresowań naukowych do potrzeb rynku i nowych uwarunkowań. W 1944 roku powstał jako Wydział Rolny w ramach Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej. W 1955 roku zmieniono jego nazwę na Wydział Rolniczy. Od utworzenia Wyższej Szkoły Rolniczej w 1955 roku Wydział Rolniczy funkcjonował w ramach UMCS, a od 1972 r. stał się częścią Akademii Rolniczej. W 2007 roku Wydział Rolniczy zmienił nazwę na Wydział Agrobioinżynierii, aby w 2008 roku wejść w struktury Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. W czasie swojego istnienia Wydział przekazał część kadry oraz wyposażenia laboratoryjnego na rzecz nowo utworzonych wydziałów: Biologii i Hodowli Zwierząt (1955), Inżynierii Produkcji (1970), Ogrodnictwa i Architektury Krajobrazu (1970), Nauk Żywności i Biotechnologii (2005), Nauk Rolniczych (2007, Zamość). Obecnie Wydział składa się z 11 jednostek organizacyjnych, w tym 2 Instytutów i 9 Katedr, a wśród nich wydzielono kilka pracowni i zakładów. Ww. jednostki zlokalizowane są w budynku Agrotechniki oraz Rektoratu przy ulicy Akademickiej 15 i 13 oraz budynkach: przy ulicy Doświadczalnej 50A, Dobrzańskiego 37 i ulicy Leszczyńskiego 7. Na Wydziale Agrobioinżynierii pracuje 108 nauczycieli akademickich, w tym 9 z tytułem profesora oraz 38 ze stopniem doktora habilitowanego. Jednostkami odpowiedzialnymi w największym stopniu merytorycznie i organizacyjnie za oceniany kierunek są: Katedra Ekonomii i Agrobiznesu oraz Katedra Zarządzania i Marketingu. Kierunek Ekonomia realizowany jako profil praktyczny jest przyporządkowany do dziedziny nauk ekonomicznych - dyscypliny naukowe: ekonomia i finanse – 90% i nauki o zarządzaniu i jakości - 10%. Obecnie na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych na Wydziale Agrobioinżynierii studiuje ponad 800 studentów, a na kierunku Ekonomia - 93.

Część I. Samoocena uczelni w zakresie spełniania szczegółowych kryteriów oceny programowej na kierunku studiów o profilu praktycznym

Kryterium 1. Konstrukcja programu studiów: koncepcja, cele kształcenia i efekty uczenia się

Powiązania koncepcji kształcenia z misją i głównymi celami strategicznymi uczelni

Koncepcja kształcenia na kierunku Ekonomia, profil praktyczny wpisuje się w dyscypliny ekonomia i finanse oraz nauki o zarządzaniu i jakości. Wydział Agrobioinżynierii sformułował koncepcję kształcenia i realizuje na ocenianym kierunku studiów program kształcenia umożliwiający osiągnięcie zakładanych efektów uczenia się zgodnie z funkcjonującym Wewnętrznym Systemem Zarządzania Jakością Kształcenia w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie (WSZJK) (<https://up.lublin.pl/edukacja/student/dydaktyka/>) oraz Uchwałą Senatu Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie nr 53/2019-2020 z dnia 28 lutego 2020 r. (<https://bip.up.lublin.pl/files/biurorektora/Uchwały%202019-2020/053/053.pdf>). Kierunek Ekonomia o profilu praktycznym realizowany na studiach I stopnia jest zgodny z misją i strategią rozwoju UP w Lublinie (Strategia Rozwoju Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie na lata 2019-2030 – <https://up.lublin.pl/universytet/misja-i-strategia/>) oraz wpisuje się w cele postawione w strategii Wydziału Agrobioinżynierii (Strategia Rozwoju Wydziału Agrobioinżynierii na lata 2021-2030 – <https://up.lublin.pl/agrobio/wydzial/strategia-rozwoju/>). Celem Uniwersytetu jest przyczynianie się do rozwoju gospodarki i społeczeństwa przez kształcenie studentów i rozwój kadry naukowej oraz prowadzenie badań naukowych i usług dla otoczenia w trzech kluczowych obszarach: Techniki, technologii i organizacja wytwarzania żywności, Kształtowanie i ochrona środowiska życia człowieka, a także Zdrowie i zdrowy styl życia. Kierunek Ekonomia o specjalności handel doskonale wpisuje się w każdy z tych obszarów. Praktyczne podejście do realizowania przedmiotów, szczególnie specjalnościowych, daje absolwentom wiedzę o gospodarowaniu we współczesnym złożonym i dynamicznie zmieniającym się świecie, a jednocześnie praktyczne umiejętności, które mogą wykorzystać na rynku pracy. Koncepcja kształcenia na kierunku Ekonomia zgodna jest także z misją Wydziału Agrobioinżynierii, która zakłada skuteczne tworzenie, poszerzanie i upowszechnianie wiedzy zgodnie z ideą zrównoważonego rozwoju w oparciu o unikalne kompetencje i doświadczenie naukowo-dydaktyczne jego pracowników. Strategia Wydziału jest ściśle powiązana ze strategią Uczelni oraz z aktualną i prognozowaną sytuacją gospodarczą, ekonomiczną i demograficzną kraju ze szczególnym uwzględnieniem Polski Wschodniej. Główne kierunki rozwoju Wydziału determinowane są polityką państwa względem szkolnictwa wyższego i możliwościami współpracy międzynarodowej, krajowej i regionalnej. Misja Wydziału obejmuje m.in. kształcenie wysokokwalifikowanych kadr dla sektora agro-żywnościowego, gospodarki i administracji publicznej, a także stałe doskonalenie programów nauczania poprzez ich dostosowywanie dla potrzeb obecnych i przyszłych działań gospodarki oraz potrzeb społecznych. Realizacja misji dla kierunku Ekonomia odbywa się poprzez kształcenie wysoko ocenianych przez rynek specjalistów, z uwzględnieniem najnowszych trendów rynkowych, z zachowaniem wysokich norm jakościowych oraz międzynarodowych standardów kształcenia.

Związki kształcenia z obszarami działalności zawodowej/gospodarczej właściwymi dla kierunku

Studia na kierunku Ekonomia o profilu praktycznym skierowane są głównie do osób zainteresowanych zagadnieniami z dyscypliny ekonomia i finanse, którzy chcą podjąć pracę w przedsiębiorstwach handlowych, produkcyjnych i usługowych, w jednostkach samorządowych w kraju lub za granicą, a także samodzielnie prowadzić działalność gospodarczą. Poprzez elastyczną organizację studiów uczelnia stwarza dogodne warunki do studiowania, również osobom pracującym zawodowo, niezamożnym i pochodzącym z małych miejscowości regionu. Każdy student w uzasadnionych przypadkach może skorzystać z indywidualnej organizacji studiów. Uczelnia świadczy pomoc materialną oraz umożliwia rozwijanie kontaktów zawodowych w kraju i za granicą. Kształcenie na kierunku Ekonomia o specjalności handel jest zgodne z obszarami działalności zawodowej i gospodarczej właściwymi dla kierunku i jest wysoko oceniane przez pracodawców. Potwierdzają to ich opinie i oceny wystawiane studentom podczas odbywania praktyk zawodowych. Efekt ten został osiągnięty dzięki wykwalifikowanej kadrze dydaktycznej, wśród której znaczna część osób ma doświadczenie w praktyce gospodarczej lub współpracuje z otoczeniem społeczno-gospodarczym, służąc swoją wiedzą ekspercką (więcej informacji w opisie Kryterium 4). Studenci kończąc studia na kierunku Ekonomia otrzymują wystarczający zasób wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych uwzględniających postęp w obszarach działalności zawodowej właściwych dla kierunku, co pozwala im osiągać odpowiednią pozycję konkurencyjną na rynku pracy.

Zgodność koncepcji kształcenia z potrzebami otoczenia społeczno-gospodarczego oraz rynku pracy, rola i znaczenie interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych w procesie opracowania koncepcji kształcenia i jej doskonalenia

Zasadniczym celem kształcenia na kierunku Ekonomia, studia I stopnia o profilu praktycznym jest przekazanie wszechstronnej wiedzy ekonomicznej, umiejętności i kompetencji w zakresie funkcjonowania podmiotów gospodarczych zajmujących się obrotem towarowym i świadczeniem usług handlowych. Plan studiów i treści programowe poszczególnych modułów zapewniają z jednej strony powiązanie wiedzy ekonomicznej z wiedzą z zakresu innych dyscyplin nauk z obszaru nauk społecznych, z drugiej pozwalają zdobyć bardziej szczegółową wiedzę specjalistyczną i praktyczną. We wszystkich realizowanych modułach kładziony jest nacisk na praktyczny wymiar realizowanych treści. Koncepcja kształcenia nawiązuje do potrzeb pracodawców oraz lokalnego, regionalnego, krajowego i międzynarodowego rynku pracy. Utworzenie w ramach kierunku Ekonomia specjalności handel zostało podyktowane tym, iż jednym z podstawowych czynników warunkujących wysoki poziom wzrostu gospodarczego danego państwa jest rozwój wymiany handlowej na szczeblu lokalnym, regionalnym, ponadregionalnym i międzynarodowym. Należy przy tym zauważyć, że wiedza z zakresu kształtowania procesów wymiany była i wciąż jest na niskim poziomie. Uruchomienie tej specjalności pozwoliło zatem na wypełnienie luki w ofercie programowej szkół wyższych Lubelszczyzny. W ofercie innych lubelskich uczelni nie ma takiego kierunku studiów.

W ramach specjalności handel przygotowani są specjaliści posiadający wiedzę, umiejętności i kompetencje w zakresie funkcjonowania podmiotów gospodarczych zajmujących się obrotem towarowym i świadczeniem usług handlowych. Kompleksowy program nauczania umożliwia

absolwentom dynamiczne wejście na współczesny rynek pracy, poprzez zatrudnienie w przedsiębiorstwach handlowych, produkcyjnych i usługowych, a także jednostkach samorządowych w kraju lub za granicą. Kierunek Ekonomia stanowi więc odpowiedź na współczesne potrzeby społeczno-gospodarcze oraz rynku pracy, w tym zwłaszcza w zakresie handlu. Istotną rolę w kreowaniu programu studiów oraz treści programowych poszczególnych modułów odgrywa współpraca pracowników Uczelni z instytucjami otoczenia społeczno-gospodarczego (więcej informacji w opisie Kryterium 4). W sposób szczególny należy zwrócić uwagę na udział przedstawicieli otoczenia społeczno-gospodarczego w pracach nad koncepcją kształcenia, co oznacza ich wpływ na konstruowanie, realizację i doskonalenie programu studiów oraz na rozwój kierunku. W pracach nad koncepcją kształcenia na kierunku ekonomia uczestniczyli interesariusze wewnętrzni, tj. studenci, pracownicy Uczelni oraz osoby prowadzące zajęcia dydaktyczne na kierunku. Istotną rolę odegrały także opinie interesariuszy zewnętrznych – przedstawicieli otoczenia społeczno-gospodarczego, które pozwoliły na optymalne dostosowanie programu studiów do aktualnych wymogów rynku pracy, zwłaszcza w zakresie pożądanych kompetencji i umiejętności. Podstawą sukcesywnego rozwoju kierunku Ekonomia są także wnioski wynikające z dyskusji z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego. Wydział prowadzi stałą współpracę z interesariuszami (Rada Interesariuszy Zewnętrznych, <https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2023/02/Regulamin-Rady-Interesariuszy-2.pdf>), którzy m.in. wspomagają i wpływają na aktualizację oraz doskonalenie praktycznego aspektu kształcenia na kierunku Ekonomia m.in. podczas corocznie organizowanych Dni Kierunku (<https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/>) (Zal_Cz1_01_01). Pozwala to na konfrontację oczekiwań pracodawców z treściami i umiejętnościami przekazywanymi studentom oraz na stałe ich doskonalenie. Dbając o właściwy rozwój kierunku Ekonomia zwracano się także z prośbą do interesariuszy zewnętrznych o opinie na temat programu kształcenia. Przykładem jest opinia dr Ryszarda Nowaka - Prezesa Zarządu Krajowego Stowarzyszenia Eksporterzy Rzeczypospolitej Polskiej, o jaką zwrócono się po Dniach Kierunku Ekonomia w dniu 04.03.2020 roku. Opinia ta była niezwykle cenna w przypadku kierunku Ekonomia o specjalności handel, ponieważ celem Stowarzyszenia jest inicjowanie, prowadzenie i wspieranie działań na rzecz rozwoju polskiego eksportu i ochrony interesów gospodarczych przedsiębiorców trudniących się handlem zagranicznym (Zal_Cz1_01_02). Pozytywnie do koncepcji kształcenia na kierunku Ekonomia odniósł się także Mirosław Drygaś - Członek Zarządu firmy Podlaskie Gorzelnie SURWIN Sp. z o.o. Podkreślił on, że obecnie mamy do czynienia z dużą zmiennością otoczenia, stąd istnieje potrzeba dostosowywania się do nowych warunków. Wyraził przekonanie, że oceniany kierunek dostarczy znakomitych specjalistów do gospodarki lokalnej, regionalnej, krajowej oraz poza granicami kraju (Zal_Cz1_01_03). O podobną opinię zwrócono się do dr Katarzyny Domańskiej z Czekoladowe Sp. z o.o. - Partnera Franczyzowego Pijalni Czekolady E. Wedel, która uczestniczyła w Dniach Kierunku Ekonomia 15.11.2022 roku. Po zapoznaniu się z programem studiów oraz prezentacjami i uwagami w trakcie konferencji, wyraziła ona pozytywną opinię o koncepcji kształcenia, zwracając uwagę na konieczność zachęcania studentów do dalszej aktywności wykraczającej poza program kształcenia. Pozytywnie odniosła się także do możliwości nabywania przez studentów na kierunku Ekonomia tzw. kompetencji miękkich w ramach przedmiotów oferowanych w programie studiów (Zal_Cz1_01_04). Interesariusze zewnętrzni uczestniczą w dostosowywaniu treści programowych na kierunku Ekonomia do realnych potrzeb rynku pracy - na zasadach określonych w Procedurze WA-S11 współpracy z otoczeniem zewnętrznym w tworzeniu oraz doskonaleniu efektów uczenia się na kierunku studiów (https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2021/04/WA-S11_Procedura_wspolpracy_z_otoczeniem_zewnetrznym....pdf). Opiniowanie programu kształcenia

na kierunku Ekonomia przez przedstawicieli otoczenia zewnętrznego odbywało się także poprzez wypełnianie ankiety, w której oceniali oni plan studiów oraz jakość procesu edukacyjnego, a także wskazywali możliwości rozwijania współpracy (Zal_Cz1_01_05) W roku akademickim 2022/2023 ankietę taką wypełniło trzech przedsiębiorców oraz przedstawiciel sektora bankowego (Dyrektor Oddziału PKO Bank Polski. Podkreślano w nich zasadność kształcenia na kierunku Ekonomia, profil praktyczny o specjalności handel w kontekście potrzeb rynku pracy. Wskazywano także na ważne kwestie związane z procesem kształcenia, w tym na konieczność wykorzystywania metod aktywizujących podczas zajęć oraz na potrzebę uświadamiania studentom, jak istotne jest świadome podejście do realizowanych przez nich praktyk.

Opinie interesariuszy odnośnie kierunku studiów oraz dopasowania profilu kształcenia do wymogów kompetencyjnych ze strony pracodawców pochodzą także z realizowanych na Wydziale aktywności. Studenci oraz pracownicy uczestniczą w spotkaniach/szkoleniach, na które zapraszani są przedstawiciele biznesu (np. Panel z pracodawcami - <https://up.lublin.pl/blog/19580/> oraz <https://bk.up.lublin.pl/zapraszamy-na-kkolejny-panel-z-pracodawcami---18-edycja>). Wskazują oni aktualne trendy i sugerują te obszary procesu kształcenia, na które warto zwrócić szczególną uwagę. Sugestie pracodawców uwzględniane są w treściach modułów programu kształcenia na kierunku Ekonomia, przekazywane są także w rozmowach z pracownikami Wydziału, między innymi z opiekunami praktyk studenckich, a także podczas posiedzeń jednostek. Efektem tego rodzaju spotkań i dyskusji była m.in. wprowadzona od naboru 2022/2023 zmiana w programie studiów dotycząca:

1) zmiany nazwy modułu Polityka celna na Polityka handlowa (fakultet blok B),

2) przeniesienie modułu obowiązkowego Zarządzanie strategiczne (sem. 4) do bloku modułów fakultatywnych (blok H), a jednego z modułów z bloku H - Ekonomia przedsiębiorstw handlowych w miejsce Zarządzania strategicznego.

Zmiany te na wniosek osób odpowiedzialnych za moduły dyskutowane były na Zebraniu Rady Programowej w dniu 04.03.2022 r. Rada Programowa w głosowaniu jawnym jednogłośnie opowiedziała się za wprowadzeniem w/w zmian. Uzasadnieniem dla zmiany wskazanej w punkcie pierwszym była potrzeba szerszego podejścia do treści realizowanych w tym module. Natomiast zmiana wymieniona w punkcie drugim wynikała z potrzeby włączenia do planu kierunku Ekonomia o specjalności handel, modułu obowiązkowego, który stanowi kompendium wiedzy na temat działalności podmiotów sektora handlu (Zal_Cz1_01_06).

Natomiast studenci jako interesariusze wewnętrzni biorą udział w procesie doskonalenia koncepcji kształcenia ocenianego kierunku przez udział swoich przedstawicieli w pracach Rady Programowej kierunku Ekonomia (obecnie student III roku studiów stacjonarnych, zgodnie z Zarządzeniem nr 10 Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 1 lutego 2021 r. w sprawie powołania rad programowych na kierunkach studiów realizowanych na Wydziale Agrobiotechnologii; <https://bip.up.lublin.pl/files/biurorektora/2021/020/20.pdf>), Kolegium Wydziału (trzech przedstawicieli studentów Wydziału, wskazanych przez Wydziałowy Samorząd Studentów) i Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia (przedstawiciel Wydziałowej Rady Samorządu Studenckiego). Formą uczestnictwa interesariuszy wewnętrznych w procesie doskonalenia koncepcji kształcenia jest także ankietyzacja lub konsultacje przeprowadzane przez Radę Programową wśród studentów ocenianego kierunku. Anonimowa ankietyzacja jest narzędziem służącym pozyskiwaniu opinii studentów na temat programu kształcenia (https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2021/04/WA-A1_Procedura-zasiegania-opinii-absolwentow-studiow-I-i-II-stopnia.pdf).

Sylwetka absolwenta, przewidywane miejsca zatrudnienia absolwentów

Absolwent studiów pierwszego stopnia na kierunku Ekonomia posiada wszechstronną wiedzę ekonomiczną i jest przygotowany do wykonywania zawodów uwzględnionych w grupie: 24 - Specjaliści do spraw ekonomicznych i zarządzania, 2631 – Ekonomiści, 33 - Średni personel do spraw biznesu i administracji oraz 52 - Sprzedawcy i pokrewni, zgodnie z klasyfikacją zawodów i specjalności ujętą w Obwieszczeniu Ministra rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 grudnia 2017 r. w sprawie ogłoszenia jednolitego tekstu rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (Dz.U. 2018 poz. 227). Założenia koncepcji kształcenia w ramach kierunku ekonomia o specjalności handel umożliwiają kompleksowe ukształtowanie absolwenta, ukierunkowanego na zatrudnienie lub podjęcie własnej działalności gospodarczej w zakresie swojego przygotowania zawodowego. Absolwent kierunku Ekonomia zdobywa wszechstronną wiedzę ekonomiczną, ze szczególnym uwzględnieniem praktycznych umiejętności w zakresie prowadzenia obrotu handlowego. Jest przygotowany do dokonywania wielokryterialnych analiz informacji, wspierających podejmowanie racjonalnych decyzji gospodarczych. Ponadto absolwent kierunku Ekonomia potrafi uzupełniać i doskonalić swą wiedzę i umiejętności z zakresu analizy rynku i wymiany rynkowej oraz procesu konkurencyjności. W ramach specjalności handel przygotowani są specjaliści posiadający wiedzę, umiejętności i kompetencje w zakresie funkcjonowania podmiotów gospodarczych zajmujących się obrotem towarowym i świadczeniem usług handlowych. Kompleksowy program nauczania umożliwia absolwentom dynamiczne wejście na współczesny rynek pracy, poprzez zatrudnienie w przedsiębiorstwach handlowych, produkcyjnych i usługowych, a także jednostkach samorządowych w kraju lub za granicą. Absolwent zna język obcy na poziomie biegłości minimum „B2” Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego Rady Europy oraz potrafi posługiwać się językiem specjalistycznym z zakresu ekonomii. Posiada umiejętność pracy w zespole, jak również samodzielnego rozwiązywania problemów ekonomicznych, potrafi posługiwać się literaturą z zakresu nauk ekonomicznych. Praktyczny profil studiów, wykaz kierunkowych efektów uczenia się oraz efekty przedmiotowe wskazane w kartach przedmiotów określają zasób wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych uzyskanych w procesie kształcenia przez absolwenta. Po osiągnięciu efektów uczenia się absolwent kierunku Ekonomia przygotowany jest do dalszego rozwoju własnych umiejętności zawodowych oraz posiada kwalifikacje niezbędne do dalszego kształcenia na studiach drugiego stopnia lub podyplomowych.

Cechy wyróżniające koncepcję kształcenia oraz wykorzystane wzorce krajowe lub międzynarodowe

Koncepcja kształcenia na kierunku Ekonomia jest zgodna ze standardami systemu bolońskiego w zakresie ECTS oraz wymaganiami Polskiej Ramy Kwalifikacji. Wyróżnia się na tle innych kierunków o profilu ekonomicznym, specjalnością w zakresie handlu. Szczególnymi wyróżnikami są zdobywane przez studentów wiedza, umiejętności praktyczne i kompetencje społeczne w zakresie organizacji handlu detalicznego i hurtowego, z uwzględnieniem obrotu zagranicznego. Kierunek uwzględnia specyfikę i potencjał regionu, związanych ze szczególnym znaczeniem sektora rolno-żywnościowego w gospodarce, łącząc je ze specjalizacją i misją uczelni. W trakcie zajęć studenci mają możliwość rozwiązywania problemów praktycznych bazując na przykładach zaczerpniętych z licznych przedsiębiorstw handlowych, zajmujących się obrotem spożywczym, zlokalizowanych w regionie.

Dodatkowym atutem jest możliwość kreowania przez studentów własnych ścieżek rozwoju uwzględniających ich zainteresowania oraz potrzeby rynku pracy, poprzez wybór przedmiotów specjalnościowych, takich jak np.: Transakcje handlu międzynarodowego, Negocjacje w handlu, Strategie marketingowe przedsiębiorstw handlowych oraz Handel elektroniczny.

Nowoczesny i kompleksowy program nauczania zapewnia praktyczne przygotowanie do zawodu oraz umożliwia absolwentom dynamiczne wejście na współczesny rynek pracy, poprzez zatrudnienie w przedsiębiorstwach handlowych, produkcyjnych i usługowych, a także jednostkach samorządowych w kraju lub za granicą. Należy przy tym zauważyć, że wiedza z zakresu kształtowania procesów wymiany była i wciąż jest na niskim poziomie. Uruchomienie tej specjalności pozwoliło zatem na wypełnienie luki w ofercie programowej szkół wyższych Lubelszczyzny.

Ponadto cechami wyróżniającymi koncepcję kształcenia na kierunku Ekonomia są: interdyscyplinarne i wyspecjalizowane kształcenie, dostosowane do potrzeb zmieniającego się otoczenia społeczno-gospodarczego regionu, rynku pracy oraz interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych, baza badawczo-dydaktyczna o bogatym wyposażeniu, umożliwiającą nabywanie przez studentów umiejętności praktycznych oraz wysoko wykwalifikowana kadra. Program kształcenia na ocenianym kierunku jest stale doskonalony, w oparciu o wyniki aktualnie prowadzonych badań oraz wciąż rozwijane doświadczenie praktyczne kadry, wynikające z jej wieloletniej współpracy z podmiotami gospodarczymi.

Program kształcenia na kierunku Ekonomia jest efektem wieloletnich doświadczeń i dyskusji, prowadzonych w gronie pracowników zaangażowanych w dydaktykę w ramach tego kierunku studiów. Opracowując koncepcję kształcenia na kierunku Ekonomia wzorowano się na ramach kwalifikacji opracowanych w Barcelona GSE oraz wiodących ośrodkach uniwersyteckich w Polsce, np. Uniwersytecie Ekonomicznym we Wrocławiu czy też Uniwersytecie Ekonomicznym w Poznaniu. Zasięgano również opinii interesariuszy zewnętrznych. W swoim nauczaniu prowadzący zajęcia wykorzystują najnowsze trendy prezentowane w literaturze polskiej i zagranicznej, a treści kształcenia dostosowywane są do rozwoju nauk ekonomicznych na świecie.

Kluczowe kierunkowe efekty uczenia się, ze wskazaniem ich związku z koncepcją, poziomem oraz profilem studiów, a także z aktualnym stanem wiedzy i jej zastosowaniami w zakresie dyscypliny/dyscyplin, do której/których kierunek jest przyporządkowany, jak również stanem praktyki w obszarach działalności zawodowej/gospodarczej oraz zawodowego rynku pracy właściwych dla kierunku

Opis efektów uczenia się uwzględnia uniwersalne charakterystyki pierwszego stopnia dla poziomu 6 określone w ustawie z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz.U. z 2016 r. poz. 64 i 1010 z późn. zm.) oraz charakterystyki drugiego stopnia efektów uczenia się dla kwalifikacji na poziomie 6 określone w przepisach wydanych na podstawie art. 7 ust. 3 tej ustawy. Efekty uczenia się osiągnane przez studentów w toku studiów I stopnia na kierunku Ekonomia, profil praktyczny, są zgodne z koncepcją i celami kształcenia oraz dyscypliną wiodącą - ekonomia i finanse (90%), ale również odnoszą się, choć w zdecydowanie mniejszym stopniu, do dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości (10%). Kierunkowe efekty uczenia się są uszczegółowione na poziomie przedmiotów realizowanych zgodnie z programem studiów i są ujęte w sylabusach tychże przedmiotów. Ujmują one wiedzę, umiejętności i kompetencje społeczne osiągnane przez studentów i zostały zdefiniowane w sposób syntetyczny oraz specyficzny w stosunku do zbioru kompetencji, którymi ma charakteryzować się absolwent studiów. Koncepcja kształcenia na studiach I stopnia na

kierunku Ekonomia trwających przez 6 semestrów zakłada osiągnięcie przez studentów 7 efektów uczenia się w kategorii wiedza, 10 – w kategorii umiejętności i 3 – w kategorii kompetencji społecznych.

Wszystkie efekty uczenia się zapisane w programie studiów I stopnia na kierunku Ekonomia, profil praktyczny, mają charakter kluczowy i są ściśle związane z koncepcją kształcenia. Jednocześnie praktyczna realizacja efektów kierunkowych kształtuje sylwetkę absolwenta do podjęcia pracy w zawodach dedykowanych dla absolwentów kierunku Ekonomia zgodnie z klasyfikacją zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy (wybrane kody 24..., 2631..., 33... oraz w szczególności 52...) zawartą w obwieszczeniu Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 28 grudnia 2017 r. (Dz.U. z dn. 25.01.2018, poz. 227), zgodnie z zapotrzebowaniem rynku pracy na ten rodzaj wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.

Efekty uczenia się dla poszczególnych przedmiotów zostały określone w taki sposób, aby były mierzalne i pozwalały na stworzenie systemu ich weryfikacji w formie wskazanej w modułach oraz możliwe do osiągnięcia w zdefiniowanym przez program studiów czasie. Do założonych efektów uczenia się dostosowane są cele oraz merytoryczne treści poszczególnych przedmiotów. Kierunkowe efekty uczenia się są realizowane w trakcie wielu przedmiotów, a także w czasie przygotowywania zagadnienia problemowego (projektu dyplomowego) i umożliwiają studentom zdobywanie zaawansowanej wiedzy aktualizowanej w oparciu o najnowsze osiągnięcia naukowe, korespondując z badaniami prowadzonymi w Katedrze Ekonomii i Agrobiznesu oraz Katedrze Zarządzania i Marketingu.

Efekty uczenia się prowadzące do uzyskania kompetencji inżynierskich, z ukazaniem przykładowych rozwinięć na poziomie wybranych zajęć lub grup zajęć służących zdobywaniu tych kompetencji, w przypadku kierunku studiów kończących się uzyskaniem tytułu zawodowego inżyniera/magistra inżyniera

NIE DOTYCZY

Spełnienie wymagań odnoszących się do ogólnych i szczegółowych efektów uczenia się zawartych w standardach kształcenia określonych w rozporządzeniach wydanych na podstawie art. 68 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, w przypadku kierunków studiów przygotowujących do wykonywania zawodów, o których mowa w art. 68 ust. 1 powołanej ustawy

NIE DOTYCZY

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 1:

Studenci na kierunku Ekonomia mają możliwość zdobywania dodatkowej wiedzy i umiejętności praktycznych w ramach inicjatyw podejmowanych na Uniwersytecie. Przykładowo dnia 25.05.2023 roku pracownicy Firmy GROUND FROST Sp. z o.o. przeprowadzili dla studentów kierunku Ekonomia warsztaty z zakresu due diligence - uczestniczyli w nich studenci 1 i 2 roku kierunku Ekonomia. W ramach zajęć studenci przeprowadzili badanie kondycji przykładowego przedsiębiorstwa w oparciu o dane księgowe i sprawozdania finansowe zawarte w case study. Pozwoliło im to na skonfrontowanie nabytej wiedzy i umiejętności z praktycznym ich wykorzystaniem. Studenci kierunku ekonomia mają także możliwość zdobywania dodatkowej wiedzy dzięki szerokiej ofercie Open seminar na Wydziale (<https://up.lublin.pl/agrobio/wyklad-otwarty-online-bartosza-wojcieckiego-dyrektora-biura-uslug-antyfraudowych-bik-pt-naduzycia-w-bankowosci-od-zaplecza-skad-sie-biora-i-jak-sie-bronic/>),

<https://up.lublin.pl/agrobio/invitation-to-the-cycle-of-lectures-within-the-open-seminar-3/>, <https://up.lublin.pl/agrobio/invitation-to-the-cycle-of-lectures-within-the-open-seminar-2/>), a także poprzez uczestnictwo w Programie Nowoczesne Zarządzanie Biznesem (NZB). Od 2017 r. dla studentów kierunku Ekonomia organizowane są wykłady prowadzone przez praktyków, reprezentujących partnerów projektu, tj.: Związek Banków Polskich, Biuro Informacji Kredytowej, Biura Informacji Gospodarczej InfoMonitor S.A., ZUS, Fundację Giełdy Papierów Wartościowych, Krajową Izbę Rozliczeniową, Allegro i inne. Studenci kierunku Ekonomia od listopada 2020 r. brali ponadto udział w internetowej grze ekonomicznej udostępnionej przez platformę edukacyjną Score Hunter. Każdy student zarejestrowany na scorehunter.edu.pl i uczestniczący w grze ma szansę podnieść swoją wiedzę i umiejętności z zakresu budowania własnej wiarygodności finansowej, co jest ważne z perspektywy prowadzenia działalności gospodarczej i podejmowania innych aktywności zawodowych. W roku akademickim 2022/2023 dr Elżbieta Kołodziej, zarejestrowała na platformie scorehunter.edu.pl 2 grupy studentów, odpowiadające grupom laboratoryjnym. Każdy student był zobowiązany do zalogowania się na platformie ramach swojej grupy oraz do indywidualnego udziału w grze. Platforma rejestrowała postępy studentów i prezentowała ranking poszczególnych uczestników gry. W edycji XII (marzec-czerwiec 2023) brało udział około 3000 studentów z kilkudziesięciu uczelni w Polsce. Najlepszy wynik uzyskany na platformie wynosił 417 pkt. Najlepsze wyniki uzyskane przez studentów kierunku Ekonomia w UP w Lublinie to 363, 361, 344 pkt. Ponad 300 pkt uzyskało 9 studentów ocenianego kierunku.

Kryterium 2. Realizacja programu studiów: treści programowe, harmonogram realizacji programu studiów oraz formy i organizacja zajęć, metody kształcenia, praktyki zawodowe, organizacja procesu nauczania i uczenia się

Dobór treści kształcenia

Studia stacjonarne I stopnia o profilu praktycznym na kierunku Ekonomia uruchomiono na Wydziale Agrobiżynierii w roku akademickim 2019/2020 Uchwałą Nr 67/2019-2020 Senatu UP w Lublinie z dnia 28 czerwca 2019 r. (<https://up.lublin.pl/files/biurorektora/Uchwaly%202019-2020/067/067.pdf>). Ogólną charakterystykę studiów na kierunku Ekonomia zawarto w: Zał_Cz1_02_01. Dobór kluczowych treści kształcenia, w tym treści związanych z praktycznymi zastosowaniami wiedzy wynika z zakładanych efektów uczenia się i jest skorelowany z dyscypliną ekonomia i finanse (90%) oraz nauki o zarządzaniu i jakości (10%). Dyscypliny te stanowią odpowiednio 166 i 19 punktów ECTS. Przedmioty kierunkowe i specjalnościowe (np. Finanse publiczne, Polityka gospodarcza, Ekonomia integracji europejskiej, Rachunkowość, Bankowość, Transakcje handlu międzynarodowego) swoje treści programowe w znacznym stopniu uzupełniają, bądź w całości opierają na przedmiotowych aktach prawnych. Elementarna wiedza prawnicza (uzyskana w ramach przedmiotu Prawo) i jej zastosowania praktyczne w finansach i rachunkowości w połączeniu z wiedzą i umiejętnościami praktycznymi uzyskanymi w obszarze dyscypliny wiodącej ekonomia i finanse oraz dyscypliny nauki o zarządzaniu i jakości są niezbędne w nowoczesnym biznesie. A przede wszystkim są gwarantem solidnego i wszechstronnego wykształcenia będącego przepustką do kariery zawodowej nie tylko w biznesie, ale również w instytucjach publicznych.

Treści kształcenia obejmują aktualny stan wiedzy oraz praktyczne jej zastosowania w zakresie dyscypliny ekonomia i finanse oraz nauki o zarządzaniu i jakości. Są zgodne z przedmiotowym

obszarem zawodowym oraz jego ujęciem praktycznym i dostosowane do potrzeb otoczenia społeczno-gospodarczego i rynku pracy. Kluczową rolę w kształceniu praktycznym odgrywają 24-tygodniowe praktyki zawodowe (w V semestrze), w czasie których studenci doskonalą i rozwijają umiejętności praktyczne, zdobywając doświadczenie zawodowe pod okiem specjalistów i praktyków z określonej branży. Kompetencje językowe studenci rozwijają w ramach lektoratu (łącznie 105 godz. w semestrach II, III i IV) oraz w trakcie realizacji dwóch przedmiotów do wyboru w semestrze VI prowadzonych w języku angielskim (Marketing of services/ International trade).

Karty przedmiotów są weryfikowane przez Radę Programową kierunku Ekonomia pod względem spójności treści kształcenia i przedmiotowych efektów uczenia się z kierunkowymi efektami uczenia się (Tab. 2A), zgodności liczby i rodzaju zajęć dydaktycznych, właściwego doboru metod prowadzenia zajęć, weryfikacji osiągniętych efektów uczenia się, sposobu zaliczenia przedmiotu i właściwego doboru literatury do programu studiów.

Tabela 2A. Przykłady powiązań treści kształcenia z kierunkowymi efektami uczenia się

Podstawy rachunkowości		
Kierunkowe efekty uczenia się	Przedmiotowe efekty kształcenia	Treści kształcenia
EK_W04 Absolwent zna i rozumie teoretyczne i praktyczne aspekty międzynarodowej współpracy gospodarczej oraz mechanizmy i zasady polityki handlowej.	<p>Wiedza</p> <p>W1. Student zna zasady rachunkowości, posiada wiedzę o zasadach sporządzania sprawozdań finansowych jednostek gospodarczych.</p> <p>W2. Student zna metody wyceny i klasyfikacji poszczególnych składników majątkowych oraz źródeł ich pochodzenia.</p> <p>W3. Student zna kategorie kształtujące wynik działalności jednostki gospodarczej.</p>	<p>Przedmiot obejmuje pojęcie, funkcje, cechy i zasady rachunkowości. Przedstawia zasady bilansowania majątku jednostki gospodarczej oraz zasady ewidencji operacji gospodarczych na kontach.</p> <p>Charakteryzuje pionowy i poziomy podział kont. Klasyfikuje i przedstawia zasady ewidencji i dokumentacji składników majątku obrotowego i środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych.</p> <p>Wyjaśnia zasady ewidencji kosztów, produktów i przychodów ze sprzedaży.</p> <p>Charakteryzuje zasady ustalania wyniku finansowego oraz różnice pomiędzy porównawczym a kalkulacyjnym rachunkiem zysków i strat. Omawia kapitały własne i specjalne, a także zasady sporządzania zamknięcia rocznego i sprawozdań finansowych.</p>
EK_U05 Absolwent potrafi podejmować działania	<p>Umiejętności</p> <p>U1. Student umie sporządzić bilans jednostki</p>	<p>Przedstawia zasady bilansowania majątku jednostki gospodarczej</p>

<p>związane z uruchomieniem i prowadzeniem działalności gospodarczej uwzględniając ryzyko występujące w wymianie handlowej.</p>	<p>gospodarczej i księgować podstawowe operacje gospodarcze.</p> <p>U2. Student potrafi wykorzystać podstawową wiedzę teoretyczną do ustalania wyniku finansowego w sposób ewidencyjny i pozaewidencyjny, sporządzania rachunku zysków i strat.</p> <p>U3. Student potrafi wykorzystać wiedzę rachunkową w procesie podejmowania decyzji operacyjnych i strategicznych przedsiębiorstw.</p>	<p>oraz zasady ewidencji operacji gospodarczych na kontach. Charakteryzuje pionowy i poziomy podział kont. Klasyfikuje i przedstawia zasady ewidencji i dokumentacji składników majątku obrotowego i środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych. Rozwiązywanie zadań i przykładów liczbowych.</p> <p>Charakteryzuje zasady ustalania wyniku finansowego oraz różnice pomiędzy porównawczym a kalkulacyjnym rachunkiem zysków i strat. Rozwiązywanie zadań i przykładów liczbowych.</p> <p>Charakteryzuje zasady ustalania wyniku finansowego oraz różnice pomiędzy porównawczym a kalkulacyjnym rachunkiem zysków i strat. Omówienie i analizowanie przykładów i problemów gospodarczych podmiotów gospodarczych, Rozwiązywanie zadań i przykładów liczbowych.</p>
<p>EK_K01 Absolwent jest gotów do uznawania znaczenia wiedzy w rozwiązywaniu problemów społeczno-gospodarczych oraz zasięgania opinii ekspertów w przypadku trudności z samodzielnym rozwiązaniem problemu.</p>	<p>Kompetencje społeczne –</p> <p>K1. Student jest gotów do przekazywania i wykorzystywania podstawowej wiedzy na temat zasad rachunkowości oraz w zakresie sporządzania i oceny sprawozdań finansowych.</p> <p>K2. Student jest gotów do pracy wydziałach finansowych podmiotów</p>	<p>Przedmiot obejmuje pojęcie, funkcje, cechy i zasady rachunkowości.</p> <p>Omawia zasady sporządzania zamknięcia rocznego i sprawozdań finansowych, zasady ustalania wyniku finansowego oraz różnice pomiędzy porównawczym a kalkulacyjnym rachunkiem zysków i strat. Omawia się i analizuje przykłady problemów gospodarczych podmiotów gospodarczych.</p> <p>Omówienie i analizowanie przykładów i problemów gospodarczych podmiotów</p>

	gospodarczych i innych organizacji.	gospodarczych. Wypowiedzi studenta podczas dyskusji i wystąpień.
Międzynarodowe stosunki gospodarcze		
EK_W04 Absolwent zna i rozumie teoretyczne i praktyczne aspekty międzynarodowej współpracy gospodarczej oraz mechanizmy i zasady polityki handlowej.	<p>Wiedza</p> <p>W1 Student posiada znajomość i rozumienie specyfiki procesów rozwoju gospodarczego w wymiarze międzynarodowym i globalnym oraz roli układu sił w kształtowaniu warunków do transnarodowych przepływów gospodarczych.</p> <p>W3 Student rozumie skutki zjawisk zachodzących w różnych sferach gospodarki światowej w skali globalnej, regionalnej.</p>	<p>Współczesna gospodarka światowa – pojęcie, podmioty, struktura. Międzynarodowy handel towarami i usługami – przesłanki rozwoju. Teorie handlu zagranicznego. Międzynarodowe przepływy kapitału. Pojęcie, przyczyny i skutki międzynarodowej migracji.</p> <p>Pojęcie, rodzaje, determinanty zmian kursów walutowych, wymienialność walut. Międzynarodowy system walutowy, waluty rezerwowe, integracja walutowa. Bilans płatniczy i jego równoważenie. Międzynarodowa integracja gospodarcza. Pojęcie, geneza, efekty globalizacji gospodarki światowej. Pojęcie i cechy problemów globalnych. Organizacje międzynarodowe (Bank Światowy, Regionalne banki rozwoju, OECD, OPEC). Pojęcie, mechanizmy kryzysów walutowych. Globalny kryzys walutowy.</p>
EK_W05 Absolwent zna i rozumie zasady, regulacje i czynniki determinujące kształtowanie struktur rynkowych i procesy konkurencji.	<p>W2 Student zna metody i narzędzia analizy ekonomicznej (porównawczej) obejmującej grupę krajów, subregion, region i gospodarkę światową.</p>	
EK_U07 Absolwent potrafi identyfikować czynniki determinujące decyzje zarządcze oraz wykorzystywać zdobytą wiedzę praktyczną do realizacji funkcji zarządzania, w tym analizowania, przygotowania i wdrażania odpowiednich rozwiązań marketingowych kształtujących popyt rynkowy.	<p>Umiejętności</p> <p>U1 Student potrafi gromadzić i interpretować takie informacje, jak np. stan i perspektywy koniunktury w gospodarce światowej, w kontekście skutków dla gospodarki krajowej.</p>	<p>Na ćwiczeniach pogłębienie i poszerzenie wiedzy teoretycznej przekazanej w trakcie wykładu od strony praktycznej w uzupełnieniu o zalecaną literaturę oraz źródła wyszukane samodzielnie przez studentów. W trakcie ćwiczeń rozwinięcie zagadnień realizowanych na wykładzie.</p>
EK_U02 Absolwent potrafi	U2 Student ma umiejętność	Podczas ćwiczeń wykonanie i

<p>wykorzystywać wiedzę teoretyczną do opisu, analizowania oraz prognozowania zjawisk i procesów ekonomicznych, a także do przygotowywania raportów, prac pisemnych, prezentowania opinii w języku polskim i języku obcym.</p> <p>EK_U04 Absolwent potrafi wykorzystywać zaawansowaną wiedzę oraz umiejętności nabyte podczas praktyki zawodowej do rozwiązywania problemów decyzyjnych, strategicznych i operacyjnych w procesach gospodarczych posługując się metodami i narzędziami, w tym ICT (technologie informacyjne i komunikacyjne).</p>	<p>przygotowywania analiz i ocen szczegółowych dotyczących wybranej dziedziny gospodarki światowej lub wybranego rynku towarowego czy geograficznego.</p> <p>U3 Student potrafi dokonać oceny wpływu czynników występujących we współczesnej gospodarce światowej mających wpływ na ryzyko w handlu i przewagę konkurencyjną, na przepływ kapitału, na sytuację na rynku walutowym, na ogólną stabilność gospodarczą, itp.</p> <p>U4 Student ma umiejętność przygotowywania analiz i ocen szczegółowych dotyczących wybranej dziedziny gospodarki światowej lub wybranego rynku towarowego czy geograficznego.</p>	<p>prezentacja referatu z wybranego aspektu gospodarki światowej i stosunków międzynarodowych, aktywny udział w dyskusji dydaktycznej wykazujący zrozumienie prezentowanych treści i krytyczne podejście do analizowanych danych</p> <p>Referowanie rezultatów pracy indywidualnej na forum grupy w formie prezentacji multimedialnej na temat czynników wpływających na współczesną gospodarkę światową.</p> <p>Praca w grupach nad przydzielonymi zagadnieniami problemowymi dotyczącymi wybranej dziedziny gospodarki światowej lub wybranego rynku towarowego czy geograficznego.</p>
<p>EK_K03 Absolwent jest gotów do działania w sposób przedsiębiorczy oraz samodzielnego organizowania i koordynowania działań gospodarczych.</p>	<p>Kompetencje społeczne</p> <p>K1. Student jest gotów do rozumienia kontekstów i różnic kulturowych w ocenie zewnętrznego otoczenia biznesowego.</p>	<p>Dyskusja w trakcie ćwiczeń mająca na celu analizowanie zgromadzonych i prezentowanych przez studentów informacji oraz krytyczne podejście do ocenianych faktów.</p>
Finanse publiczne i rynki finansowe		
<p>EK_W05 Absolwent zna i rozumie zasady, regulacje i czynniki determinujące kształtowanie struktur rynkowych i procesy konkurencji.</p>	<p>Wiedza</p> <p>W1 Student klasyfikuje dochody i wydatki budżetu państwa.</p>	<p>Wykład poruszający zagadnienia problemowe z wykorzystaniem prezentacji multimedialnych takie jak: zagadnienia budżetu państwa, dochodów i wydatków publicznych, deficytu budżetowego i instrumentów zaciągania długu</p>

<p>EK_W01 Absolwent zna i rozumie w zaawansowanym stopniu charakter nauk ekonomicznych i ich powiązanie z innymi naukami oraz opisuje zjawiska i procesy rynkowe a także zależności zachodzące między nimi.</p> <p>EK_W03 Absolwent zna i rozumie teorie, zasady, metody oraz narzędzia matematyczne, statystyczne, i ekonometryczne.</p>	<p>W2 Student wyjaśnia wpływ polityki pieniężnej prowadzonej przez NBP na zachowania banków operacyjnych i kształtowanie ceny pieniądza na rynku.</p> <p>W3 Zna podstawowe instrumenty finansowe (akcje, obligacje).</p>	<p>publicznego. Omawia elementy konstrukcji podatków i charakteryzuje system podatkowy w Polsce. Przybliży zasady opodatkowania dochodów osób fizycznych oraz zasady funkcjonowania podatku VAT.</p> <p>Zapoznaje ze strukturą rynku finansowego i systemem bankowym w Polsce. Wyjaśnia wpływ banku centralnego na kształtowanie ceny pieniądza na rynku pieniężnym.</p> <p>Przedmiot podejmuje także zagadnienia dotyczące organizacji i zasad funkcjonowania warszawskiej Giełdy Papierów Wartościowych. Przybliży metody analizy spółek giełdowych z wykorzystaniem wskaźników rynku kapitałowego oraz metody wyceny obligacji.</p>
<p>EK_U01 Absolwent potrafi prawidłowo identyfikować i interpretować zjawiska społeczne w tym ekonomiczne.</p> <p>EK_U02 Absolwent potrafi wykorzystywać wiedzę teoretyczną do opisu, analizowania oraz prognozowania zjawisk i procesów ekonomicznych, a także do przygotowywania raportów, prac pisemnych, prezentowania opinii w języku polskim i języku obcym.</p>	<p>Umiejętności</p> <p>U1 Student umie przeprowadzić analizę dochodów i wydatków budżetu państwa.</p> <p>U2 Student potrafi wykorzystać wskaźniki rynku kapitałowego w analizie spółek giełdowych.</p>	<p>Zagadnienie budżetu państwa, dochodów i wydatków publicznych, deficytu budżetowego i instrumentów zaciągania długu publicznego. Przygotowanie projektu w 2-3 osobowych grupach, omówienie i analiza przykładów, danych liczbowych, dyskusja, samodzielne wyrażanie opinii przez studenta.</p> <p>Metody analizy spółek giełdowych z wykorzystaniem wskaźników rynku kapitałowego oraz metody wyceny obligacji. Przygotowanie projektu w 2-3 osobowych grupach, omówienie i analiza przykładów, danych liczbowych, dyskusja, samodzielne wyrażanie opinii przez studenta.</p>

EK_U03 Absolwent potrafi posługiwać się rachunkiem ekonomicznym oraz wykorzystać teorie zachowania się podmiotów rynkowych do interpretowania i rozwiązywania problemów ekonomicznych.	U3 Student potrafi określić korzyści z inwestycji giełdowej z wykorzystaniem prostej stopy zwrotu, określa wartość obligacji.	Zagadnienia dotyczące organizacji i zasad funkcjonowania warszawskiej Giełdy Papierów Wartościowych, metody analizy spółek giełdowych. Omówienie i analiza przykładów, danych liczbowych, dyskusja, samodzielne wyrażanie opinii przez studenta.
EK_K02 Absolwent jest gotów do przestrzegania zasad etyki zawodowej podczas pracy w podmiotach gospodarczych oraz instytucjach publicznych.	Kompetencje społeczne K1 Student jest przygotowany do pracy w instytucjach publicznych i przedsiębiorstwach.	Przyswojenie treści kształcenia przekazywanych na wykładach, aktywny udział w ćwiczeniach, ocena wystąpienia i aktywności.
Polityka gospodarcza		
EK_W01 Absolwent w zaawansowanym stopniu zna i rozumie charakter nauk ekonomicznych i ich powiązanie z innymi naukami oraz opisuje zjawiska i procesy rynkowe a także zależności zachodzące między nimi.	Wiedza W1 Student zna i rozumie modele polityki gospodarczej oraz przyczyny i ekonomiczne efekty interwencji państwa w gospodarkę. W2 Student zna i rozumie poszczególne obszary polityki gospodarczej oraz ich cele i instrumenty oddziaływania.	Polityka gospodarcza - pojęcie, podmiot i przedmiot polityki gospodarczej. Przyczyny interwencji państwa w gospodarkę. Modele systemów ekonomicznych. Cele i funkcje polityki gospodarczej. Polityka strukturalna - cele i instrumenty. Transformacja gospodarcza w Polsce. Polityka przemysłowa. Polityka innowacyjna - cele i instrumenty. Polityka regionalna - cele i instrumenty. Mechanizmy oddziaływania polityki gospodarczej: polityka fiskalna i polityka monetarna. Polityka ekologiczna i żywnościowa.
EK_U01 Absolwent potrafi prawidłowo identyfikować i interpretować zjawiska społeczne w tym ekonomiczne. EK_U02 Absolwent potrafi wykorzystywać wiedzę teoretyczną do opisu, analizowania oraz prognozowania zjawisk i procesów ekonomicznych, a	Umiejętności U1 Student potrafi wskazać główne przesłanki i czynniki wyboru kierunków polityki gospodarczej. U2 Student potrafi wykorzystywać wiedzę do oceny wpływu polityki gospodarczej na procesy rynkowe.	Przyczyny interwencji państwa w gospodarkę. Cele i funkcje polityki gospodarczej. Udział w debatach na zajęciach, w tym w debatach oksfordzkich. Podmiot i przedmiot polityki gospodarczej. Przyczyny interwencji państwa w gospodarkę. Udział w debatach na zajęciach, w tym w formie debat oksfordzkich.

także do przygotowywania raportów, prac pisemnych, prezentowania opinii w języku polskim i języku obcym.		
EK_K01 Absolwent jest gotów do uznawania znaczenia wiedzy w rozwiązywaniu problemów społeczno-gospodarczych oraz zasięgania opinii ekspertów w przypadku trudności z samodzielnym rozwiązaniem problemu.	Kompetencje społeczne K1 Student jest gotów do krytycznej oceny procesów gospodarczych i rozwiązań w obszarze polityki gospodarczej.	Aktywne uczestnictwo w prowadzonych zajęciach (w wykładach i ćwiczeniach).
Analiza ekonomiczna		
EK_W01 Absolwent zna i rozumie w zaawansowanym stopniu charakter nauk ekonomicznych i ich powiązanie z innymi naukami oraz opisuje zjawiska i procesy rynkowe a także zależności zachodzące między nimi.	Wiedza W1 Student rozumie informacje ze sprawozdań finansowych i wykorzystuje je do przeprowadzenia analizy ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstw.	Metody analizy ekonomicznej oraz zasady interpretowania i prezentowania wyników analiz. Źródła informacji wykorzystywane w analizie ekonomicznej przedsiębiorstwa Zagadnienia dotyczące wstępnej oceny podstawowych sprawozdań finansowych. Zasady przeprowadzania analizy sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstwa metodą wskaźnikową w obszarach płynności finansowej, zdolności do obsługi zadłużenia, rentowności przedsiębiorstwa. Wykonanie projektu dotyczącego analizy i oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej.
EK_W05 Absolwent zna i rozumie zasady, regulacje i czynniki determinujące kształtowanie struktur rynkowych i procesy konkurencji.	W2 Student rozumie zagadnienia analizy kosztów funkcjonowania i przychodów przedsiębiorstwa. W3 Student zna zasady analizy efektywności wykorzystania majątku przedsiębiorstwa.	Zagadnienia analizy i oceny kształtowania kosztów własnych w przedsiębiorstwie, przychodów ze sprzedaży, prognozy rentowności. Zagadnienia gospodarowania majątkiem rzeczowym i zasobami ludzkimi w przedsiębiorstwie. Pisemne zaliczenie.
EK_U02 Absolwent potrafi	Umiejętności U1 Student potrafi	Projekt dotyczący analizy i oceny

<p>wykorzystywać wiedzę teoretyczną do opisu, analizowania oraz prognozowania zjawisk i procesów ekonomicznych, a także do przygotowywania raportów, prac pisemnych, prezentowania opinii w języku polskim i języku obcym.</p> <p>EK_U03 Absolwent potrafi posługiwać się rachunkiem ekonomicznym oraz wykorzystać teorie zachowania się podmiotów rynkowych do interpretowania i rozwiązywania problemów ekonomicznych.</p>	<p>przeprowadzić ocenę sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstwa na podstawie sprawozdań finansowych.</p> <p>U2 Student potrafi dokonać oceny efektywności decyzji gospodarczych na podstawie analizy kosztów.</p> <p>U3 Student potrafi ocenić efektywność działania i płynność finansową przedsiębiorstwa.</p>	<p>sytuacji ekonomiczno-finansowej. Pisemne zaliczenie.</p> <p>Projekt dotyczący analizy i oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej. Kolokwium pisemne.</p> <p>Projekt dotyczący analizy i oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej.</p>
<p>EK_K03 Absolwent jest gotów do działania w sposób przedsiębiorczy oraz samodzielnego organizowania i koordynowania działań gospodarczych.</p> <p>EK_K01 Absolwent jest gotów do uznawania znaczenia wiedzy w rozwiązywaniu problemów społeczno-gospodarczych oraz zasięgania opinii ekspertów w przypadku trudności z samodzielnym rozwiązaniem problemu.</p>	<p>Kompetencje społeczne</p> <p>K1 Student jest gotów do pogłębiania wiedzy dotyczącej analizy ekonomicznej na ścieżce osobistej kariery zawodowej.</p> <p>K2 Student jest gotów uzupełniać i doskonalić nabytą wiedzę i umiejętności w zakresie metod oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstwa.</p>	<p>Widza dotycząca metod analizy ekonomicznej oraz zasad interpretowania i prezentowania wyników analiz. Wystąpienie i prezentacja projektu.</p> <p>Wykonanie projektu, aktywność podczas zajęć, omówienie wyłonionych problemów.</p>
Gospodarka regionalna		
<p>EK_W02 Absolwent zna i rozumie zakres innych nauk społecznych, (tj. socjologii, prawa) i ich powiązanie z naukami ekonomicznymi.</p> <p>EK_W05 Absolwent zna i rozumie zasady, regulacje i czynniki determinujące</p>	<p>Wiedza</p> <p>W1 Student zna zaawansowane pojęcia charakteryzujące region i rozwój regionalny oraz identyfikuje podstawowe koncepcje rozwoju regionalnego.</p> <p>W2 Student posiada wiedzę z zakresu istoty oraz mechanizmów</p>	<p>Typologia regionów. Teoretyczne koncepcje rozwoju regionalnego i lokalnego. Zróżnicowanie regionalne poszczególnych czynników gospodarki – metody analizy.</p> <p>Konkurencyjność regionów – czynniki podnoszenia konkurencyjności regionu.</p>

<p>kształtowanie struktur rynkowych i procesy konkurencji.</p> <p>W3. EK_W05 Absolwent zna i rozumie zasady, regulacje i czynniki determinujące kształtowanie struktur rynkowych i procesy konkurencji.</p> <p>EK_W03 Absolwent zna i rozumie teorie, zasady, metody oraz narzędzia matematyczne, statystyczne, i ekonometryczne.</p>	<p>funkcjonowania gospodarki w regionie.</p> <p>W3 Student ma znajomość instrumentów polityki regionalnej w zakresie stymulowania i planowania rozwoju regionów, rozumie znaczenie polityki regionalnej UE dla rozwoju gospodarczego.</p>	<p>Programowanie i zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym. Procedura budowy strategii rozwoju lokalnego i regionalnego. Wybrane instrumenty pobudzania rozwoju gospodarczego na obszarach lokalnych. Zaliczenie zrealizowanego materiału w formie testu przy wykorzystaniu wiedzy nabytej w trakcie wykładów oraz na podstawie studiów zalecanej literatury.</p>
<p>EK_U01 Absolwent potrafi prawidłowo identyfikować i interpretować zjawiska społeczne w tym ekonomiczne.</p> <p>EK_U02 Absolwent potrafi wykorzystywać wiedzę teoretyczną do opisu, analizowania oraz prognozowania zjawisk i procesów ekonomicznych, a także do przygotowywania raportów, prac pisemnych, prezentowania opinii w języku polskim i języku obcym.</p>	<p>Umiejętności</p> <p>U1 Student posiada umiejętność posługiwania się zaawansowaną terminologią z zakresu rozwoju regionu, programowania, zarządzania i strategii rozwoju.</p> <p>U2 Student potrafi wykonać analizę zróżnicowania regionalnego, identyfikować typy regionów i poziom ich konkurencyjności, rozróżniać endo- i egzogeniczne czynniki rozwoju regionalnego.</p>	<p>Aktywność i udział w dyskusji problemowej w trakcie ćwiczeń, realizacja projektów w grupach. Udział w wykładach.</p> <p>Analiza zmian zróżnicowania regionalnego w Polsce po przystąpieniu do UE. Ocena uwarunkowań rozwojowych wybranej jednostki terytorialnej. Analiza czynników i barier rozwoju lokalnego i regionalnego na przykładzie wybranej jednostki terytorialnej. Tworzenie scenariuszy podnoszenia konkurencyjności wybranych jednostek terytorialnych. Realizacja projektów w grupach.</p>
<p>EK_K03 Absolwent jest gotów do działania w sposób przedsiębiorczy oraz samodzielnego organizowania i koordynowania działań gospodarczych.</p>	<p>Kompetencje społeczne</p> <p>K1. Student jest gotów do wykorzystywania instrumentów planowania rozwoju regionalnego, co umożliwi podjęcie pracy w jednostkach samorządu terytorialnego.</p>	<p>Programowanie i zarządzanie rozwojem regionalnym i lokalnym. Procedura budowy strategii rozwoju lokalnego i regionalnego. Wybrane instrumenty pobudzania rozwoju gospodarczego na obszarach lokalnych.</p>

Dobór metod kształcenia

Program studiów realizowany jest w formie wykładów i zajęć praktycznych oraz ćwiczeń audytoryjnych i laboratoryjnych. Realizacja zajęć odbywa się z wykorzystaniem następujących metod dydaktycznych: wykład klasyczny, wykład problemowy, wykład konwersatoryjny z prezentacją multimedialną, film, ćwiczenia przedmiotowe, metoda projektu, metoda problemowa, praca indywidualna, praca w grupach, konwersacja, dyskusja, warsztaty, debaty oksfordzkie, scenariusze negocjacji, seminaria, praktyki zawodowe, itp. Podczas wykładów realizowane są efekty uczenia się związane przede wszystkim z przyswojeniem wiedzy, ale także z możliwością jej wykorzystania w praktyce (Tab. 2B). Z uwagi na praktyczny charakter kształcenia, nastawiony głównie na wykształcenie umiejętności praktycznych, wykłady stanowią około 39,7% wszystkich zajęć prowadzonych z udziałem nauczycieli. Natomiast efekty dotyczące umiejętności praktycznych i generalnie kompetencji społecznych realizowane są na ćwiczeniach audytoryjnych i laboratoryjnych, które stanowią około 60,3% zajęć z udziałem osób prowadzących zajęcia. Zarówno efekty dotyczące wiedzy, jak i umiejętności praktycznych uzupełniane są również w czasie pracy własnej studenta.

Tabela 2B. Przykłady powiązań metod kształcenia z efektami uczenia się

Metoda kształcenia	Przedmiotowe efekty uczenia się
Międzynarodowe stosunki gospodarcze	
Wykład tradycyjny i interaktywny z wykorzystaniem prezentacji multimedialnych, uzupełniany zalecaną literaturą do samodzielnego studiowania.	Wiedza - Student posiada znajomość i rozumienie specyfiki procesów rozwoju gospodarczego w wymiarze międzynarodowym i globalnym oraz roli układu sił w kształtowaniu warunków do transnarodowych przepływów gospodarczych.
Referowanie rezultatów pracy indywidualnej na forum grupy w formie prezentacji multimedialnej.	Umiejętności - Umiejętność przygotowywania analiz i ocen szczegółowych dotyczących wybranej dziedziny gospodarki światowej lub wybranego rynku towarowego czy geograficznego.
Dyskusja	Kompetencje społeczne - Rozumienie kontekstów i różnic kulturowych w ocenie zewnętrznego otoczenia biznesowego
Rachunkowość	
Wykład o charakterze konwersatoryjnym.	Wiedza - Zna zasady rachunkowości, posiada wiedzę o zasadach sporządzania sprawozdań finansowych jednostek gospodarczych, zna metody wyceny i klasyfikacji poszczególnych składników majątkowych oraz źródeł ich pochodzenia, zna kategorie kształtujące wynik działalności jednostki gospodarczej
Rozwiązywanie zadań i przykładów liczbowych.	Umiejętności - Umie sporządzić bilans jednostki gospodarczej i zaksięgować podstawowe operacje gospodarcze, potrafi wykorzystać podstawową wiedzę teoretyczną do ustalania wyniku finansowego w sposób ewidencyjny i pozaewidencyjny, sporządzania rachunku zysków i strat.
Praca w grupach.	Kompetencje społeczne - Jest gotów do przekazywania i wykorzystywania podstawowej wiedzy na temat zasad

	rachunkowości oraz w zakresie sporządzania i oceny sprawozdań finansowych
Finanse publiczne i rynki finansowe	
Wykład poruszający zagadnienia problemowe z wykorzystaniem prezentacji multimedialnych.	Wiedza - Klasyfikuje dochody i wydatki budżetu państwa, Wyjaśnia wpływ polityki pieniężnej prowadzonej przez NBP na zachowania banków operacyjnych i kształtowanie ceny pieniądza na rynku, Zna podstawowe instrumenty finansowe (akcje, obligacje).
Przygotowanie projektu w 2-3 osobowych grupach.	Umiejętności - Umie przeprowadzić analizę dochodów i wydatków budżetu państwa, potrafi wykorzystać wskaźniki rynku kapitałowego w analizie spółek giełdowych,
Omówienie i analiza przykładów, danych liczbowych.	Umiejętności - Potrafi określić korzyści z inwestycji giełdowej z wykorzystaniem prostej stopy zwrotu, określa wartość obligacji
Analiza przykładów i danych, dyskusja, samodzielne wyrażanie opinii przez studenta.	Kompetencje społeczne – Student jest przygotowany do pracy w instytucjach publicznych i przedsiębiorstwach
Negocjacje w handlu	
Wykład konwencjonalny, problemowy, prezentacje multimedialne.	Wiedza - zna i rozumie istotę negocjacji, style, strategię i techniki negocjacyjne i sprzedażowe oraz zasady komunikacji z partnerem biznesowym
Realizacja zadań w małych grupach, wykorzystanie scenariuszy negocjacji dwu- i trzystronnych.	Umiejętności - potrafi prowadzić proste negocjacje handlowe i stosować techniki negocjacyjne
Metoda warsztatowa.	Kompetencje społeczne – jest gotów budować długotrwałe relacje z partnerami biznesowymi
Polityka kadrowa	
Wykład	Wiedza - Zna i rozumie współczesne determinanty polityki kadrowej, zna i rozumie zasady pozyskiwania pracowników oraz kierowania ludźmi, na i rozumie uwarunkowania dotyczące procesu rozwoju pracowników oraz ich oceny
Praca zespołowa (case study, przygotowanie sprawozdań i ich prezentacja na forum grupy), dyskusja.	Umiejętności - Potrafi zidentyfikować czynniki wpływające na politykę kadrową oraz analizować sytuację na rynku pracy. Potrafi wykorzystać podstawowe metody doboru kadr oraz wskazać sposoby oddziaływania na podwładnych.
Praca zespołowa	Kompetencje społeczne – potrafi pracować w grupie
Metody badań i analiz rynkowych	
Wykłady z wykorzystaniem prezentacji multimedialnych.	Wiedza - zna i rozumie źródła informacji rynkowych oraz sposoby ich pozyskiwania, zna i rozumie wybrane metody, techniki oraz narzędzia pozyskiwania, analizy i interpretacji informacji rynkowych
Wykonanie projektu zespołowego, ćwiczenia	Umiejętności - potrafi stosować podstawowe metody, techniki i narzędzia badawcze do pozyskiwania danych i informacji w

rachunkowe z wykorzystaniem MS Excel i baz danych: GUS, Eurostat, FAOSTAT, wykorzystanie Formularzy Google, case study, prezentacja raportu z badań.	celu diagnozowania procesów rynkowych, potrafi przygotować raport z badań rynkowych oraz wystąpienie prezentujące pozyskane informacje, potrafi współdziałać i pracować w grupie, przyjmując w niej różne role oraz określić priorytety służące realizacji określonego przez siebie lub innych zadania
Wykonanie projektu zespołowego i ćwiczeń rachunkowych, dyskusja.	Kompetencje społeczne - jest gotów do uznania znaczenia danych pierwotnych i wtórnych w diagnozowaniu procesów rynkowych
Zarządzanie sprzedażą detaliczną	
Wykład (prezentacje multimedialne)	Wiedza - Zna i rozumie główne pojęcia i zasady funkcjonowania handlu detalicznego, zna podstawowe metody oraz narzędzia zbierania informacji rynkowych niezbędnych do prowadzenia działalności handlowej, zna podstawowe formy organizacyjne spotykane w handlu detalicznym oraz zasady ich funkcjonowania
Praca w grupach, burza mózgów, dyskusja.	Umiejętności - potrafi określić czynniki wpływające na zarządzanie przedsiębiorstwem handlowym
Grupowe podejmowanie decyzji, dyskusja.	Kompetencje społeczne - Jest gotów do świadomego podejmowania działań w kontekście zarządzania sprzedażą detaliczną
Finanse przedsiębiorstw handlowych	
Wykład poruszający zagadnienia problemowe z prezentacją multimedialną.	Wiedza - zna zasady finansowania majątku przedsiębiorstwa i podstawy zarządzania majątkiem obrotowym, zna sposoby ustalania kosztu kapitału i zasady działania dźwigni finansowej, identyfikuje metody oceny efektywności przedsięwzięć inwestycyjnych.
przygotowanie projektu w 4-5 osobowych zespołach, omówienie i analiza przykładów, danych liczbowych, dyskusja, samodzielne wyrażanie opinii.	Umiejętności - potrafi określić równowagę kapitałowo-majątkową przedsiębiorstwa handlowego oraz ocenić przepływy pieniężne, ocenia skutki ekonomiczne wykorzystania kapitałów obcych w przedsiębiorstwie, ocenia efektywność przedsięwzięcia inwestycyjnego z wykorzystaniem metod dyskontowych.
Dyskusja, analiza przykładów, praca projektowa, samodzielne wyrażanie opinii.	Kompetencje społeczne - Student jest przygotowany do pracy w podmiotach handlowych w obszarze finansów przedsiębiorstwa.
Zarządzanie jakością	
Wykład z wykorzystaniem prezentacji multimedialnej i filmu.	Wiedza - zna i rozumie podstawową terminologię dotyczącą jakości oraz koncepcje, metody i narzędzia zarządzania jakością, zna i rozumie istotę procesowego i systemowego podejścia do zarządzania jakością oraz wymagania wybranych znormalizowanych systemów zarządzania.
Zadania projektowe, ćwiczenia	Umiejętności - potrafi ocenić przydatność metod i narzędzi

rachunkowe, praca w grupie, prezentacje prac, dyskusja.	zarządzania jakością i uzasadnić wykorzystanie w systemowym podejściu do zarządzania jakością, potrafi zaplanować elementy systemu zarządzania jakością w organizacji oraz identyfikować, szacować i analizować koszty jakości.
Zadania projektowe, dyskusja.	Kompetencje społeczne - Jest gotów do działania w sposób przedsiębiorczy, profesjonalny i odpowiedzialny w zakresie stosowania systemowego podejścia do zarządzania jakością w organizacji

Metody nauczania dobierane są w zależności od specyfiki realizowanego przedmiotu ze szczególnym zwróceniem uwagi na ich kompleksowość w trakcie realizacji efektów uczenia się wspólnych dla modułów z danego obszaru zawodowego. Przykładem może być nauczanie i uczenie się przedmiotów kształcących kompetencje specjalistów podejmujących zatrudnienie związane z obrotem towarowym i świadczeniem usług handlowych, ze szczególnym zwróceniem uwagi na rozwijanie umiejętności praktycznych, w tym posługiwania się zaawansowanymi technikami informacyjno-komunikacyjnymi oraz zapoznanie i wykształcenie umiejętności w zakresie podstaw marketingu, ekonomiki przedsiębiorstw handlowych, polityki kadrowej, negocjacji w handlu, transakcji handlu międzynarodowego, zarządzania sprzedażą detaliczną, strategii marketingowych przedsiębiorstw handlowych, handlu produktami rolno-spożywczymi, rolniczego handlu detalicznego, zakupów zaopatrzeniowych, handlu elektronicznego, finansów przedsiębiorstw handlowych, systemów podatkowych, International trade, Marketing of services, metod badań i analiz rynkowych, relacji z klientem. Kompetencje językowe kształtowane są na lektoracie oraz w trakcie realizacji w języku angielskim dwóch przedmiotów do wyboru w semestrze VI - Marketing of services i International trade. Studenci mają do wyboru cztery lektoraty z języka: angielskiego, francuskiego, niemieckiego i rosyjskiego. Wśród stosowanych metod przeważają metody praktyczne, aktywizujące studenta w procesie realizowania założonych efektów uczenia się. Wszystkie zajęcia kształtujące umiejętności praktyczne prowadzone są w formie ćwiczeń przedmiotowych z elementami dyskusji, warsztatów, debat, zajęć projektowych czy zajęć komputerowych. Stosowanie indywidualnych i grupowych form pracy, wykorzystywanie urządzeń multimedialnych, korzystanie z platform edukacyjnych, symulacji branżowej nie tylko optymalizuje proces nauczania ale przede wszystkim kształtuje kompetencje społeczne.

Metody i techniki kształcenia na odległość

W dążeniu do właściwej realizacji procesu kształcenia na odległość na Uczelni i Wydziale Agrobioinżynierii systemowo wdrożono narzędzie do zdalnego nauczania – platformę Eduportal (<https://platformaeducacyjna.up.lublin.pl/Logowanie>). Zapewniona jest również możliwość alternatywnego prowadzenia procesu dydaktycznego na odległość z wykorzystaniem platformy MS Teams, która jest narzędziem usługi „Office365”. Do narzędzi tych zarówno pracownicy, jak i studenci mają dostęp za pomocą przeglądarki internetowej. Przy czym warunkiem niezbędnym jest posiadanie adresu e-mail w domenach: up.lublin.pl, up.edu.pl lub student.up.edu.pl. Dzięki temu na kierunku Ekonomia, w sytuacji kryzysowej (np. pandemia COVID-19), część zajęć może być prowadzona z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Pracownicy oraz studenci zostali przeszkoleni w zakresie posługiwania się wyżej wymienionymi systemami przeznaczonymi do kształcenia on-line, dodatkowo na stronie Uczelni dostępne są informacje odnośnie ich obsługi

(<https://www.up.lublin.pl/eduportal>). W celu lepszej obsługi platformy MS Teams, w Centrum Informatyki wyznaczono koordynatorów pakietu MS Teams, którzy służą radą w razie problemów z obsługą oprogramowania. Ponadto studenci mają ułatwiony dostęp do podręczników i innych źródeł literaturowych dzięki zdalnemu dostępowi do e-książek, e-norm i fachowego piśmiennictwa poprzez Bibliotekę Główną UP w Lublinie. W trakcie kształcenia na odległość wykorzystywana jest infrastruktura informatyczna i oprogramowanie umożliwiające synchroniczną i asynchroniczną interakcję między uczestnikami zajęć a nauczycielami (<https://up.lublin.pl/centrum-informatyki/eduportal/>). Te i inne możliwości kształcenia zdalnego zostały wysoko ocenione przez studentów, którzy brali udział w ocenie jakości kształcenia zdalnego w semestrze zimowym i letnim w roku akademickim 2020/2021. Studenci wysoko ocenili takie elementy składające się na nauczanie zdalne jak: dostępność materiałów dydaktycznych, zrozumiałość przekazanych treści, ich czytelność, pomoc materiałów w utrwalaniu wiedzy oraz przygotowaniu się do zaliczenia/egzaminu czy jakość zdalnej komunikacji z nauczycielem prowadzącym zajęcia i możliwość konsultacji. Równie pozytywne oceny w większości przypadków uzyskały metody i narzędzia uzyskania efektów uczenia się przyjęte podczas sesji egzaminacyjnej. Za najbardziej efektywne w osiąganiu celów dydaktycznych i efektów uczenia się formy zajęć zdalnych studenci wskazali m.in. zajęcia prowadzone w czasie rzeczywistym na platformie (np. MS Teams), komunikację tekstową (e-mail, fora, czat), udostępnione przez prowadzącego na platformie materiały interaktywne oraz nagrania audio-wideo.

W nauczaniu zdalnym w roku akademickim 2020/2021 wykorzystano różnorodne metody aktywizujące studentów kierunku Ekonomia. Najważniejsze z nich zostały przedstawione w załączniku Zał_Cz1_02_02.

Dostosowanie procesu uczenia się do zróżnicowanych potrzeb studentów

Organizację i tok studiów oraz związane z nim prawa i obowiązki studentów studiów prowadzonych w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie określa Regulamin Studiów, który jest załącznikiem do Uchwały nr 42/2021-2022. W §1 zapisano, że „Uczelnia podejmuje działania zmierzające do zapewnienia równych szans realizacji programu studiów przez studentów będących osobami z niepełnosprawnościami z uwzględnieniem specyfiki danego kierunku studiów”. Natomiast w § 6 pkt. 3 zapisano, że student ma prawo do odbywania studiów według indywidualnej organizacji studiów z uwzględnieniem zapisów zawartych w § 18. W paragrafie tym określono przypadki w jakich Dziekan może wyrazić zgodę na indywidualną organizację studiów studentom - są to m.in.: wyróżniająca się działalność samorządowa, kulturalna lub sportowa, studiowanie na dwóch lub więcej kierunkach studiów, odbywanie części studiów w innych uczelniach krajowych lub zagranicznych, znajdowanie się w wyjątkowo trudnej sytuacji życiowej oraz bycie osobą z niepełnosprawnościami. Ponadto z zapisów regulaminu wynika, że „Nie można odmówić zgody na indywidualną organizację studiów do czasu ich ukończenia w przypadku studiów stacjonarnych studentce w ciąży i studentom będącym rodzicami” (§ 18 pkt.2). Na kierunku Ekonomia w roku akademickim 2022/2023 odbywało studia według indywidualnej organizacji studiów 10 osób.

Uczelnia wspiera studentów, w tym studentów kierunku Ekonomia w zakresie doradztwa zawodowego oraz kontaktów z pracodawcami i instytucjami rynku pracy. W Dziale Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie zatrudnionych jest dwóch doradców zawodowych. Zadania statutowe Działu realizowane są poprzez:

1. Prowadzenie doradztwa zawodowego (indywidualnego i grupowego) dla studentów i absolwentów, ustalanie ich predyspozycji zawodowych i pomaganie w jak najlepszym

zaprezentowaniu się pracodawcom (przygotowanie do poszukiwania pracy, sporządzenia życiorysu zawodowego i listu motywacyjnego, odbycia rozmowy kwalifikacyjnej, przeprowadzenia negocjacji płacowych, itp.).

2. Dostarczanie informacji o rynku pracy i współpracę z instytucjami rynku pracy. Aktywne poszukiwanie, klasyfikację i udostępnianie ofert pracy stałej, czasowej oraz w charakterze wolontariusza, a także propozycje odbycia staży i praktyk zawodowych w kraju i za granicą.
3. Nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów z pracodawcami, gromadzenie informacji o firmach działających w kraju, pozyskiwanie ofert pracy, przeprowadzanie naboru i preselekcję na zlecenia pracodawcy studentów i absolwentów poszukujących pracy, organizowanie prezentacji firm na uczelni, uczestnictwo w spotkaniach z pracodawcami poza uczelnią.
4. Prowadzenie bazy danych studentów i absolwentów szukających pracy. Organizowanie bezpośrednich kontaktów studentów i absolwentów z pracodawcami, m.in. poprzez wizyty informacyjne w przedsiębiorstwach, prezentację firm na terenie uczelni.
5. Współpracę z biurami karier innych uczelni w tym: wymianę doświadczeń, wymianę ofert pracy i uczestnictwo w spotkaniach kadry akademickich biur karier.
6. Współpracę z instytucjami rynku pracy, a zwłaszcza urzędami pracy, OHP, szkolnymi centrami kariery oraz niepublicznymi biurami pośrednictwa pracy.
7. Badanie i analizę losów zawodowych absolwentów Uczelni.

Studenci kierunku Ekonomia mieli możliwość korzystania z wszystkich form działalności Działu.

Dział cyklicznie bierze udział w targach pracy organizowanych przez Miejski oraz Wojewódzki Urząd Pracy w Lublinie, przedstawiając działalność Uczelni na rynku pracy. Dział Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego reprezentuje Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie w Klubie Pracodawców funkcjonującym pod auspicjami Miejskiego Urzędu Pracy, w którym spotykają się przedstawiciele firm zarejestrowanych na terenie województwa lubelskiego i przedstawiciele instytucji rynku pracy. W trakcie spotkań uczestnicy wymieniają się doświadczeniami związanymi z funkcjonowaniem rynku pracy i rozwiązywaniem problemów zatrudnienia i bezrobocia.

W 2014 r. Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie przystąpił do Lubelskiego Partnerstwa Publiczno – Społecznego. W ramach współpracy realizowany był między innymi projekt „Lubelskie Partnerstwo na rzecz aktywizacji osób młodych znajdujących się w najtrudniejszej sytuacji na rynku pracy”. Zorganizował również spotkanie z inspektorem Państwowej Inspekcji Pracy, który zapoznał studentów z aktualnymi problemami na rynku pracy oraz zmianami w prawie dotyczącymi bezpieczeństwa i higieny pracy. Współpracuje z inkubatorami przedsiębiorczości, które zachęcają studentów do korzystania ze swoich usług, w tym szkoleń z podstaw przedsiębiorczości.

Realizacja współpracy z Wojewódzkim Urzędem Pracy została sformalizowana w porozumieniu podpisanym przez JM Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z Panią Dyrektorem WUP w Lublinie. W ramach umowy odbywają się między innymi następujące wydarzenia: „Warsztaty wiedzy o rynku pracy” dla studentów ostatnich lat studiów prowadzone przez specjalistów WUP w Lublinie.

W ramach współpracy z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Lublinie zostały zorganizowane również spotkania dotyczące między innymi tematyki ekonomii społecznej, jak również cykl spotkań z „praktykami” w ramach Lubelskiego Uniwersytetu Inspiracji dotyczących przedsiębiorczości. Zorganizowano również szkolenia m.in.: „Bezpieczeństwo w sieci” we współpracy z Fundacją Sempre a Frente, „Wystąpienia publiczne” prowadzone przez trenera i coach Annę Kopciofską, „Zintegrowany system kwalifikacji” - prowadzone przez doradczynię regionalną IBE Katarzynę Zabratańską przy współpracy z Instytutem Badań Edukacyjnych, „Rozmowa rekrutacyjna

po angielsku" prowadzoną przez specjalistów Firmy CampLeaders and Resort Leaders Poland - Work and Travel USA. W większości szkoleń uczestniczyli przedstawiciele studentów kierunku Ekonomia. W kwietniu 2018 r. rozpoczęto współpracę z Centrum Nauki przy realizacji Projektu: „Zintegrowany Program Rozwoju Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020, Oś priorytetowa III. Szkolnictwo Wyższe dla gospodarki i rozwoju, Działanie 3.5 Kompleksowe programy szkół wyższych. Biuro realizuje działania projektowe zawarte w dwóch modułach: Moduł Podnoszenia Kompetencji i Moduł Wsparcia Świadczenia Wysokiej Jakości Usług przez instytucje wspomagające studentów w rozpoczęciu aktywności zawodowej na rynku pracy. Okres realizacji projektu: od 2018-08-01 do 2023-10-31. W dniu 8 grudnia 2022 r. doradca zawodowy Biura uczestniczył w wydarzeniu organizowanym przez Uczelnię pod tytułem: „Dobre perspektywy na przyszłość” udzielając porad oraz informacji między innymi studentom kierunku Ekonomia.

Corocznie doradcy zawodowi są współorganizatorami ogólnopolskiego projektu „Gra o Karierę - Biuro Karier dla Ciebie” - wydarzenie przy Komisji ds. Akademickich Biur Karier przy KRASP. Projekt obejmował doradztwo zawodowe indywidualne, jak również szkolenia grupowe z zakresu rynku pracy prowadzone przez doradców zawodowych oraz trenerów zewnętrznych i przedstawicieli publicznych służb zatrudnienia. Studenci kierunku Ekonomia cyklicznie korzystają z tego rodzaju wsparcia. Przykładowo w roku 2022 w wydarzeniu odbywającym się w dniach 16-20 maja wzięło udział 10 studentów kierunku Ekonomia. W dniach 6-10 marca 2023 roku studenci kierunku Ekonomia uczestniczyli w kolejnej edycji „Gra o karierę – Biura Karier dla Ciebie. Celem projektu jest promocja działalności Biur Karier na uczelniach wyższych w całej Polsce, zacieśnienie współpracy między biurami karier i utrwalenie ich pozytywnego wizerunku zarówno w środowisku zewnętrznym, jak i uniwersyteckim. W ramach projektu zorganizowano warsztaty, szkolenia, doradztwo indywidualne oraz panele z pracodawcami specjalnie dla studentów i studentek z całego kraju. Relacja z wydarzenia pod adresem: <https://bk.up.lublin.pl/gr-a-o-kariere-2023---biura-karier-dla-ciebie>.

Dnia 25 kwietnia 2023 r. w Centrum Kongresowym Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie zorganizowano Dzień Kariery 2023. Wydarzenie miało miejsce dzięki współpracy Działu Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z Miejskim Urzędem Pracy w Lublinie. Stoiska pracodawców i instytucji publicznych cieszyły się dużym zainteresowaniem wśród poszukujących ofert staży, pracy i praktyk. Dzień Kariery 2023 przyciągnął uwagę studentów i absolwentów lubelskich uczelni oraz osób bezrobotnych z całego województwa lubelskiego. Osoby poszukujące pracy miały szansę na bezpośredni kontakt z ponad 50 pracodawcami oferującymi zróżnicowane miejsca zatrudnienia, praktyk zawodowych oraz staży. Bezrobotni mieli możliwość pozyskania najbardziej aktualnych informacji o firmach, ich potencjale, planach rekrutacyjnych oraz o wymaganiach stawianym przyszłym kandydatom. Zakłady pracy, które przygotowały stoiska wystawiennicze działają w branży rolniczej, ogrodniczej, weterynaryjnej, technologicznej, żywnościowej i ekologicznej. W wydarzeniu wzięły także udział służby mundurowe: wojsko, policja i straż graniczna. Nie zabrakło również fundacji i stowarzyszeń. Wiele firm przedstawiających swoją ofertę w Dniu Kariery 2023 ma zasięg ogólnopolski a nawet międzynarodowy. W czasie Dnia Kariery 2023 absolwenci mogli uzyskać także informacje na temat możliwości pozyskania funduszy europejskich na rozwój własnej działalności gospodarczej. Studenci ostatnich lat studiów mieli możliwość porównania wielu ofert praktyk zawodowych zarówno w kraju, jak i za granicą. Wstęp na wydarzenie był bezpłatny. Porad dotyczących rynku pracy i możliwości wyboru ścieżki kariery

udzielali również doradcy zawodowi. Dzień Kariery 2023 był szeroko relacjonowany w mediach (telewizja, radio, prasa) i na stronach internetowych instytucji publicznych z regionu. Tłum osób przemieszczających się między wystawcami przez cały dzień świadczył o dużym zapotrzebowaniu na tego typu przedsięwzięcia

W kwietniu 2021 r. został udostępniony MODUŁ KARIERA. Jest to nowoczesna platforma łącząca studentów, absolwentów i pracodawców. W skład modułu wchodzi strona internetowa: <https://bk.up.lublin.pl/> oraz PORTAL KARIERA, którego użytkownikami są: studenci i absolwenci Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, pracodawcy i absolwenci innych uczelni.

Na stronie internetowej znajdziemy między innymi aktualne oferty pracy i staży w kraju i zagranicą, oferty praktyk i wolontariatu, informacje o certyfikowanych szkoleniach i warsztatach, relacje z wydarzeń i najnowsze aktualności dotyczące rozwoju zawodowego i sytuacji na rynku pracy. Student dowie się o bieżących konkursach, projektach stażowych i edukacyjnych dedykowanych dla kierunków studiów w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie. Pracownicy przekazują także powyższe informacje - dedykowane studentom kierunku Ekonomia drogą mailową, poprzez Wirtualny Dziekanat, jak również do redaktora strony Wydziału Agrobiotechnologii. Każdy użytkownik ma możliwość założenia na PORTALU KARIERA swojego konta, dzięki temu może skorzystać z bezpłatnego generatora CV, przygotować swój zawodowy profil na podstawie posiadanego doświadczenia, kompetencji, zainteresowań i preferowanych lokalizacji. Portal składa się z następujących elementów: badanie kompetencji, oferty pracy, baza rozwoju, ankiety, szkolenia. W celu stworzenia zawodowego profilu użytkownik, czyli student i absolwent może skorzystać ze zintegrowanego systemu badania kompetencji. Badanie składa się z trzech etapów: zalogowania na konto, badania (Test) i rozmowy z doradcą zawodowym w Dziale Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego. Ponadto student może otrzymać indywidualne wsparcie doradcy zawodowego po umówieniu się na spotkanie. Może również zbadać kolejne kompetencje, już indywidualnie podpinane do konta przez doradcę zawodowego, zgodnie z potrzebami i oczekiwaniami studenta lub absolwenta. Test wykonywany jest za pomocą profesjonalnego Narzędzia do Badania Kompetencji. Dodatkowo studenci mogą pogłębić wiedzę o sobie za pomocą Testu Talentów dołączonego na ich indywidualnych kontach.

Pracodawcy mają możliwość zamieszczenia swojej wizytówki oraz oferty pracy. Oferty te dostępne są na stronie głównej MODUŁU KARIERA, a także na indywidualnych kontach użytkowników, którzy samodzielnie aplikują na ofertę pracy. Student ma stały dostęp do swojego konta, podgląd procesu rekrutacji, jak również możliwość edycji danych w swoim CV. Dzięki samodzielnej rejestracji użytkowników usprawniony jest proces rekrutacji po obu stronach tak, aby Uczelnia mogła dotrzeć do zawodowych potrzeb i oczekiwań studentów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.

W ramach projektu studenci Uczelni mogą korzystać z różnorodnych szkoleń i warsztatów, takich jak: Warsztaty efektywnej współpracy w zespole, Warsztaty interpersonalne, Warsztaty przygotowania biznesplanu, Metodyka, wyszukiwanie i prezentowanie informacji naukowej, Aktywni na rynku pracy, Zajęcia praktyczne w zakresie budowania wizerunku i autoprezentacji w języku angielskim, Język angielski praktycznie, Obsługa programu AutoCad (40 godzin lekcyjnych), Obsługa programu MS Office (30 godzin lekcyjnych), Panele z pracodawcami, Indywidualne spotkania z doradcą. Informacje dotyczące liczby studentów (IV ostatnich semestrów), którzy skorzystali w latach 2018-2022 ze wsparcia w ramach Projektu: „Zintegrowany Program Rozwoju Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie”, zgodnie z wnioskiem nr POWR.03.05.00-00-Z232/17 w ramach: Osi Priorytetowej III Szkolnictwo wyższe dla gospodarki i rozwoju, Działania 3.5 Kompleksowe programy

szkół wyższych, Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (POWER) podano w Tab. 2C.

Tabela 2C. Liczba studentów kierunku Ekonomia (czterech ostatnich semestrów), którzy skorzystali w latach 2018-2022 ze wsparcia w ramach Projektu: „Zintegrowany Program Rozwoju Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie”

Rodzaj wsparcia	Liczba uczestników					
	Rok 2018	Rok 2019	Rok 2020	Rok 2021	Rok 2022	Rok 2023
Szkolenia i warsztaty	MS Office: 2 studentów	Aktywni na rynku pracy: 6 studentów	J. angielski praktycznie – 1 student Efektywna współpraca w zespole – 4 studentów	J. angielski praktycznie – 1 student	J. angielski praktycznie – 1 student - MS Office – 2 studentów	MS Office – 2 studentów
Doradztwo indywidualne	0	1	3	2	0	1
Panele z Pracodawcami	-	32	-	-	15	

Spotkania z pracodawcami mają na celu prezentację firmy, przedstawienie jej kultury organizacyjnej, przekazanie informacji o bieżących ofertach praktyk, staży, pracy, zapoznanie ze specyficznymi wymogami rekrutacyjnymi oraz zapoznanie studentów z profilem kandydata szczególnie poszukiwanym przez pracodawcę. Spotkania są doskonałą okazją do przekazania studentom wiedzy o firmie, z którą warto się zapoznać, zwiększając tym samym swoje szanse na zatrudnienie. Opis paneli z pracodawcami zawarto w załączniku Zał_Cz1_02_03.

Praktyki zawodowe

Studenckie praktyki zawodowe na kierunku Ekonomia stanowią integralną część procesu kształcenia i mają charakter obowiązkowy. Praktyki zawodowe organizowane są zgodnie z Regulaminem studiów oraz Regulaminem Krajowych Studenckich Praktyk Zawodowych Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie <https://up.lublin.pl/bip/regulamin/regulamin-krajowych-studenckich-praktyk-zawodowych-uniwersytetu-przyrodniczego-w-lublinie/>.

Praktykom zawodowym przypisuje się 32 punkty ECTS zgodnie z zatwierdzonym przez Senat UP w Lublinie programem studiów. Na studiach stacjonarnych kierunku Ekonomia praktyki zawodowe realizowane są w V semestrze studiów i trwają przez 24 tygodnie, co oznacza, że rozpoczynają się najpóźniej z początkiem sierpnia.

Celem praktyk studenckich jest przygotowanie studentów do wykonywania przyszłego zawodu oraz stworzenie warunków do rozwoju aktywności zawodowej na rynku pracy. W trakcie ich trwania realizowane są efekty kształcenia przedstawione w Tab. 2D.

Tabela 2D. Efekty kształcenia w module przedmiotu Praktyka zawodowa

	Efekty kształcenia
W1	Student zna i rozumie zakres działalności i struktury organizacyjnej jednostki oraz jej otoczenia rynkowego i instytucjonalnego, w której odbywa praktykę
W2	Student zna i rozumie zakres zarządzania przedsiębiorstwem oraz instrumenty i metody wykorzystywane w bieżącej działalności podmiotu w którym odbywa praktykę
U1	Student potrafi wykorzystać zdobyte doświadczenie praktyczne przy wykonywaniu różnorodnych zadań w podmiotach gospodarczych i instytucjach, zgodnie z ramowym programem praktyki zawodowej studentów Wydziału Agrobioinżynierii
U2	Student potrafi wykorzystać umiejętności praktycznego rozwiązywania problemów związanych z funkcjonowaniem określonych podmiotów gospodarczych i instytucji otoczenia
K1	Student jest gotów, aby w toku działań praktycznych ocenić pozytywnie i negatywnie skutki wykonywania różnych prac związanych z wykonywanym zawodem
K2	Student jest gotów do oceny funkcjonowania podmiotów gospodarczych, wykorzystywanych w praktyce metod i instrumentów zarządzania oraz realiów gospodarowania w warunkach gospodarki rynkowej

Praktyki studenckie są realizowane w podmiotach gospodarczych i instytucjach działających głównie w województwie lubelskim, z którymi Uczelnia zawiera porozumienia w sprawie organizacji praktyk studenckich. Zazwyczaj są to biura rachunkowo-podatkowe oraz różnorodne, ze względu na profil działalności, przedsiębiorstwa handlowo-usługowe i logistyczne, gdzie studenci mają możliwość wykorzystania w praktyce zdobytej w trakcie kształcenia wiedzy i umiejętności oraz rozwinąć kompetencje zawodowe do pracy w przyszłym zawodzie związanym z wybraną specjalnością.

Do popularnych wśród studentów miejsc odbywania praktyk należą również banki komercyjne i banki spółdzielcze, urzędy skarbowe oraz urzędy reprezentujące organy samorządowe (urzędy gminne, powiatowe i wojewódzkie). Ponadto są to instytucje związane z rozwojem rolnictwa i rozwojem regionalnym, takie jak Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, Agencja Rozwoju Rolnictwa, Agencja Nieruchomości Rolnych, Agencje Rozwoju Regionalnego i ich oddziały, oddziały wojewódzkie ZUS i KRUS, Wojewódzkie i Powiatowe Urzędy Pracy. Charakterystykę podmiotów w których studenci odbywali praktyki zawodowe wraz z ich wykazem zawiera załącznik (Za1_Cz1_02_04).

W trakcie odbywanych praktyk studenci zapoznają się z elementami systemu zarządzania przedsiębiorstwem/instytucją – schematem organizacyjnym, misją przedsiębiorstwa / instytucji, organizacją stanowisk pracy, dyscypliną i kulturą pracy. Bardzo ważną rolę pełni także zapoznanie i przestrzeganie zasad bezpieczeństwa i higieny pracy. Studenci w zależności od miejsca odbywania praktyk zapoznają się ze specyfiką wykonywanego zawodu, przypisanych do niego zadań i obowiązków oraz z odpowiedzialnością za ich realizację. Poznają charakterystyczne dla danej firmy czy instytucji zadania, procesy oraz procedury ich realizacji, obserwują współpracę z podmiotami zewnętrznymi oraz mają możliwość analizy osiągniętych przez firmę czy instytucję wyników ekonomiczno-finansowych. Zaznajamiani są również ze stosowaniem i obsługą nowoczesnych narzędzi informatycznych w zarządzaniu przedsiębiorstwem.

W trakcie praktyk studenci sporządzają indywidualne sprawozdania (Dzienniczek Praktyk) z przebiegu praktyki, których treść jest potwierdzana przez zakład pracy i stanowi podstawę do

uzyskania zaliczenia. Nadzór nad realizacją praktyk sprawuje pracownik Działu Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego, zaś w zakładzie pracy jest wskazana osoba prowadząca nadzór bezpośredni (zakładowy opiekun praktyk). Podczas praktyk pracownik Działu Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego może kontaktować się z wybranym zakładem pracy w celu zasięgnięcia informacji o przebiegu praktyki. Zaliczenie praktyk odbywa się przed komisją (min. 3 osoby tj. samodzielny pracownik naukowy, nauczyciel akademicki, pełnomocnik ds. praktyk) powołaną przez Dziekana.

Studenci kierunku Ekonomia posiadają możliwość realizacji praktyki zawodowej również za granicą, jeżeli spełnia ona wymogi programu praktyk. Uczelnia preferuje samodzielne wyszukanie przez studenta miejsca odbywania praktyki, co pozwala mu na zdobycie niezbędnego doświadczenia w późniejszym poruszaniu się na rynku pracy. Studenci mający problem z porozumieniem się z pracodawcą w odpowiednim zakładzie pracy mogą skorzystać z pomocy pracownika Działu Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego. Aktualnie całość spraw dotyczących praktyk studenckich koordynuje Dział Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego.

Przebieg praktyki obejmuje szkolenie BHP oraz szkolenie i instruktaż stanowiskowy, konsultacje z personelem w zakresie wykonywanych zadań, przegląd materiałów wewnętrznych danej jednostki organizacyjnej oraz raportowane przełożonemu nt. wykonanych zadań oraz prowadzenie Dzienniczka Praktyk, którego treść jest oceniana w trakcie egzaminu z odbytych praktyk. Nadzór nad realizacją praktyk zawodowych prowadzi pracownik Działu Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego, zaś w jednostce przyjmującej studenta na praktyki jest wyznaczona osoba sprawująca nadzór bezpośredni (zakładowy opiekun praktyk). W trakcie realizacji praktyki zawodowej pracownik Uczelni może kontaktować się z danym podmiotem w celu zasięgnięcia informacji o przebiegu praktyk oraz kontrolować ich przebieg bezpośrednio przez składanie wizyt w danym podmiocie. Opiekun praktyk sprawuje nadzór nad prawidłowym przebiegiem praktyk oraz obiegiem dokumentów związanych z realizacją praktyk studenckich.

Po zakończeniu praktyk w trakcie sesji egzaminacyjnej przed rozpoczęciem VI semestru studiów odbywa się egzamin z praktyk, w trakcie którego oceniana jest wypowiedź studenta dotycząca zdobytych przez niego doświadczeń, pozyskanej wiedzy i umiejętności w trakcie odbywanych praktyk. Następnie członkowie Komisji Egzaminacyjnej zadają pytania szczegółowe związane z efektami kształcenia oraz treścią prowadzonego przez studenta Dzienniczka Praktyk. Na ocenę końcową, obok oceny Komisji, wpływ ma również ocena wystawiona przez opiekuna praktyk ze strony podmiotu przyjmującego. Przed przystąpieniem do egzaminu student dokonuje samooceny przebiegu praktyk i realizacji efektów kształcenia poprzez wypełnienie ankiety. Niezaliczenie praktyk jest jednoznaczne z koniecznością ich powtórzenia i niezaliczeniem semestru, na którym praktyki są realizowane.

Ponadto studenci kierunku Ekonomia mają również możliwość korzystania ze wsparcia jakiego udzielają pracownicy Centrum Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego w zakresie wiedzy o rynku pracy i pozyskania przez studentów umiejętności „poruszania się” na tym rynku. Zadania, działalność i inicjatywy podejmowane przez Centrum opisano wcześniej (s. 30).

Harmonogram realizacji studiów

Na kierunku Ekonomia o profilu praktycznym prowadzone jest kształcenie na studiach I stopnia w trybie stacjonarnym. Harmonogram realizacji studiów wynika bezpośrednio z programu studiów, a liczba punktów ECTS niezbędna do ukończenia studiów wynosi 185 (zgodnie z Uchwałą nr 67/2019-

2020 Senatu UP w Lublinie z dnia 28 czerwca 2019 r. <https://up.lublin.pl/files/biurorektora/Uchwaly%202019-2020/067/067.pdf>). Czas kształcenia w pełni umożliwia realizację treści programowych i osiągnięcie efektów uczenia się określonych dla tego kierunku studiów, z uwzględnieniem nakładu pracy studentów mierzonego liczbą punktów ECTS. Studia stacjonarne trwają 6 semestrów (w tym jednosemestralna praktyka zawodowa), a plan zajęć dla tej formy studiów obejmuje łącznie 1800 godzin https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2023/08/Ekonomia-stacj-l-st-2023_2024.pdf.

Harmonogram realizacji studiów uwzględnia zajęcia wymagające bezpośredniego udziału nauczycieli akademickich i innych osób prowadzących zajęcia oraz studentów. W sylabusach poszczególnych przedmiotów prowadzący wskazują liczbę punktów ECTS przypisaną do zajęć realizowanych z bezpośrednim udziałem nauczyciela akademickiego oraz punkty ECTS odpowiadające pracy własnej studentów. Jako tzw. godziny kontaktowe - zalicza się wykłady, ćwiczenia audytoryjne i laboratoryjne oraz seminaria, a także konsultacje z prowadzącym zajęcia i obecność na egzaminie. W kartach opisu zajęć (sylabusach) nakład pracy studentów został określony odrębnie dla wykładów i ćwiczeń, co daje gwarancję, że nakłady pracy niezbędne do uzyskania wszystkich zakładanych efektów uczenia się przypisanych do zajęć zostały właściwie skalkulowane. W programie studiów liczba punktów ECTS uzyskiwana w ramach zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich przekracza połowę wszystkich punktów ECTS dla kierunku i wynosi 109,5.

Harmonogram kształcenia na ocenianym kierunku dostosowany jest do efektów kształcenia, umożliwia realizację treści programowych, w tym umiejętności praktycznych, przy uwzględnieniu nakładu pracy studentów mierzonego liczbą punktów ECTS. Łączna liczba punktów ECTS przypisana przedmiotom praktycznym wynosi 137, co stanowi ponad 74% wszystkich punktów ECTS wymaganych do ukończenia studiów na kierunku Ekonomia.

W harmonogramie realizacji studiów na kierunku Ekonomia położono duży nacisk na indywidualizację kształcenia. W każdym semestrze przedmioty fakultatywne są wybierane przez studentów. Z 30 przedmiotów w ramach modułów oferowanych jako przedmioty fakultatywne studenci wybierają w ciągu studiów 12, co daje łącznie 62 pkt. ECTS dla tego kierunku (33,5%).

Istotnym elementem indywidualizacji kształcenia jest wybór seminarium dyplomowego i tematu realizowanego projektu dyplomowego, pod opieką samodzielnego pracownika naukowego prowadzącego seminarium przy udziale pozostałych nauczycieli akademickich w roli konsultantów naukowych. Semina na kierunku Ekonomia realizowane są w semestrach czwartym i szóstym (łącznie 60 godzin). Za przygotowany projekt dyplomowy i jego obronę na egzaminie dyplomowym studentom przyznaje się 8 pkt. ECTS.

Kompetencje językowe kształtowane są na lektoratach, które realizowane są w drugim, trzecim i czwartym semestrze studiów w łącznym wymiarze 105 godzin, co pozwala studentom uzyskać 8 pkt. ECTS. Podczas zajęć studenci rozwijają umiejętności poprawnej komunikacji w środowisku zawodowym, stosowania zaawansowanych struktur gramatycznych oraz technik pracy z obcojęzycznym tekstem źródłowym. Na zajęciach stosuje się różne formy aktywizujące studentów do doskonalenia umiejętności językowych poprzez zachęcanie do udziału w międzynarodowych konferencjach naukowych i sympozjach studenckich kół naukowych, jak również studiowanie obcojęzycznej literatury naukowej.

Dobór form zajęć, liczba godzin przypisana poszczególnym formom, liczebność grup studenckich oraz organizacja procesu kształcenia, harmonogram zajęć

Aktualny plan zajęć na studiach stacjonarnych na kierunku Ekonomia obejmuje łącznie 1800 godzin, na które składają się: wykłady (715 godzin tj. 39,7%), ćwiczenia audytoryjne (610 godzin tj. 33,9%) oraz ćwiczenia laboratoryjne (475 godzin tj. 26,4%), w tym 105 godzin z języka obcego. Seminaria dyplomowe obejmują łącznie 60 godzin ćwiczeniowych, co stanowi 3,3% wszystkich godzin. Przedmioty do wyboru, stanowiące 33,5% ogólnej liczby ECTS, wybierane są przez studentów w trakcie semestrów poprzedzających ich realizację. Ostateczną decyzję o uruchomieniu fakultetu podejmuje Dziekan.

Liczebność grup studenckich w powiązaniu z formami zajęć, zakładanymi efektami uczenia się i profilem kształcenia na kierunku Ekonomia wynika z Zarządzenia Nr 84 Rektora UP w Lublinie z dnia 14 września 2021 roku (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2021/09/z-84-2021.pdf>). Zgodnie z powyższym Zarządzeniem obowiązuje następująca liczebność studenckich grup dydaktycznych: ćwiczenia audytoryjne 30-34 osoby, ćwiczenia laboratoryjne, projektowe, lektoraty z języków obcych oraz seminarium dyplomowe 15-17 osób. Taka liczebność grup uwzględnia zachowanie zasad BHP, dostępność do aparatury oraz efektywną pracę wszystkim studentom. Organizacja roku akademickiego, w tym terminy rozpoczęcia i zakończenia semestru oraz sesji egzaminacyjnej ustalana jest w drodze Zarządzenia Rektora UP w Lublinie i podawana do wiadomości studentów co najmniej na trzy miesiące przed rozpoczęciem roku akademickiego. Organizację roku akademickiego 2022/2023 określa Zarządzenie Nr 16 Rektora UP w Lublinie z dnia 7 lutego 2022 roku (<https://up.lublin.pl/wp-content/uploads/2022/02/ZARZADZENIE-NR-16-organizacja-roku-akademickiego-1.pdf>). Szczegółowe informacje dotyczące procesu kształcenia na studiach stacjonarnych https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2023/08/Ekonomia-stacj-l-st-2023_2024.pdf określa udostępniony plan studiów. Zawiera on semestralny wykaz przedmiotów, z zaznaczeniem zajęć podlegających wyborowi studentów, formę realizacji zajęć, liczbę godzin i punktów ECTS przypisanych do poszczególnych modułów oraz formę zaliczenia końcowego. W planie studiów w ostatnim semestrze przewidziano złożenie projektu dyplomowego oraz przeprowadzenie egzaminu dyplomowego.

Rozkłady zajęć w poszczególnych okresach kształcenia są opracowywane przed rozpoczęciem semestru przez pracownika Wydziału, zatwierdzone przez Prorektora ds. Studenckich i Dydaktyki i podawane do wiadomości co najmniej 2 tygodnie przed rozpoczęciem semestru. Informacje te są udostępniane studentom zarówno przez stronę internetową Uczelni i Wydziału, jak i przez indywidualne konta studentów w Wirtualnym Dziekanacie. Takie rozwiązanie usprawnia przepływ informacji i umożliwia studentom efektywne planowanie i wykorzystywanie czasu przeznaczanego na naukę i odpoczynek.

Zajęcia na studiach stacjonarnych są planowane od poniedziałku do piątku i realizowane w ramach 15 tygodni w pierwszym, drugim, trzecim, czwartym oraz szóstym semestrze. W semestrze piątym odbywają się praktyki studenckie, które trwają 24 tygodnie, co oznacza że powinny się rozpocząć najpóźniej w sierpniu. W roku akademickim 2023/24 na kierunku Ekonomia kształcą się 27 studentów na roku III, 28 na roku II oraz 38 na roku I. Zgodnie z bieżącym harmonogramem zajęć dostępnym na stronie internetowej Wydziału, w semestrze zimowym 2023/2024 zajęcia dla tych studentów są zaplanowane na 5 dni w tygodniu, tj. od poniedziałku do piątku.

Ważnym elementem organizacji procesu kształcenia jest zaliczenie przedmiotów w poszczególnych sesjach, podczas których nauczyciel akademicki odpowiedzialny za dany moduł jest

zobowiązany do potwierdzenia osiągnięcia przez studentów efektów uczenia się według wewnętrznego systemu zapewnienia jakości kształcenia, zgodnie z procedurą WA-K3 (https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2021/04/WA-K3_Procedura-weryfikacji-osiagniec-zakladanych-efektow-kształcenia.pdf). Terminy zaliczeń końcowych i egzaminów ustala osoba prowadząca zajęcia w porozumieniu ze starostą roku. W przypadku negatywnych wyników egzaminów/zaliczeń mają zastosowanie zapisy Regulaminu Studiów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2022/01/Regulamin-studiow-01.10.2022.pdf>).

Zgodnie z procedurą realizacji procesu kształcenia na studiach I stopnia dokumentacja (prace zaliczeniowe, egzaminacyjne, projekty oraz inne materiały) potwierdzająca zdobycie przez studentów założonych w programie studiów efektów uczenia się, jest archiwizowana przez osoby odpowiedzialne za poszczególne przedmioty przez okres nie krótszy niż 1 rok po zakończeniu cyklu kształcenia. Protokoły z egzaminów i zaliczeń końcowych są archiwizowane i przechowywane w teczkach studentów w dziekanacie zgodnie z obowiązującymi przepisami dotyczącymi archiwizacji tego typu dokumentów. Po spełnieniu wszystkich wymogów objętych prawem - Ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. 1668), Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz. U. 1861) i Regulaminem studiów, związanych z przystąpieniem studenta do egzaminu dyplomowego, Dziekan wyznacza termin egzaminu dyplomowego.

Kryterium 3. Przyjęcie na studia, weryfikacja osiągnięcia przez studentów efektów uczenia się, zaliczanie poszczególnych semestrów i lat oraz dyplomowanie

Wymagania stawiane kandydatom, warunki rekrutacji na studia i kryteria kwalifikacji kandydatów na studia

W Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie stosowane są formalnie przyjęte i opublikowane, spójne i przejrzyste warunki przyjęcia kandydatów na studia. Zasady rekrutacji na stacjonarne i niestacjonarne studia wyższe, I i II stopnia, na dany rok akademicki są zatwierdzane na posiedzeniu Senatu Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie i ogłaszane na stronie internetowej UP (<https://up.lublin.pl/rekrutacja/rekrutacjanastudia/>). Warunki, tryb oraz terminy rozpoczęcia i zakończenia rekrutacji na pierwszy rok studiów stacjonarnych i niestacjonarnych, pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych magisterskich w UP w Lublinie w roku akademickim 2023-2024 określa Uchwała nr 56/2021-2022 Senatu Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 24 czerwca 2022 w sprawie określenia warunków, trybu oraz terminu rozpoczęcia i zakończenia rekrutacji na pierwszy rok studiów stacjonarnych i niestacjonarnych pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych magisterskich w UP w Lublinie w roku akademickim 2023-2024 (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2022/06/Uchwala-nr-56.pdf>).

Informacje o wymaganiach stawianych kandydatom, warunkach rekrutacji na studia oraz kryteriach kwalifikacji dostępne są na stronie internetowej Uczelni w zakładce „Rekrutacja” (<https://up.lublin.pl/wp-content/uploads/2023/03/Informator-UP-w-Lublinie-2023.pdf>), zaś informacje dla kandydatów dotyczące kierunku są zamieszczone na stronie Wydziału Agrobiotechnologii w zakładce „Kierunki studiów” (<https://up.lublin.pl/agrobio/kierunki-studiow/>) w

kafelku „Ekonomia” (<https://up.lublin.pl/rekrutacja/ekonomia/>). Rekrutacja na studia na kierunek Ekonomia prowadzona jest, podobnie jak na inne kierunki studiów w UP w Lublinie, z wykorzystaniem Systemu Internetowej Rekrutacji Kandydatów, w którym kandydaci dokonują rejestracji na wybrany kierunek oraz formę studiów (IRK; <https://irk.up.lublin.pl/>).

Kierunek Ekonomia jest adresowany do osób zainteresowanych naukami społecznymi, a szczególnie ekonomią i finansami oraz zarządzaniem i jakością. Kandydatem/kandydatką do podjęcia studiów może być absolwent/absolwentka szkoły średniej ogólnokształcącej lub technikum. Do wymagań wstępnych stawianych kandydatom/kandydatkom należy także uzyskanie pozytywnego wyniku egzaminu maturalnego, uzyskanie kompetencji zgodnych z wymogami rekrutacji przedstawionymi w Uchwale Senatu UP w Lublinie. Wymagania szczegółowe w postępowaniu rekrutacyjnym obejmują język obcy nowożytny oraz jeden przedmiot do wyboru: geografia, historia, matematyka, wiedza o społeczeństwie.

Zgodnie z Uchwałą nr 28/2021-2022 Senatu Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 25 lutego 2022 r. w sprawie określenia liczby miejsc na pierwszym roku na poszczególnych kierunkach studiów stacjonarnych pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych magisterskich w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie na rok akademicki 2022-2023 (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2022/03/u-28.pdf>) liczba miejsc na pierwszym roku stacjonarnych studiów pierwszego stopnia na kierunku Ekonomia została określona na 60.

Zasady, warunki i tryb uznawania efektów uczenia się i okresów kształcenia oraz kwalifikacji uzyskanych w innych uczelniach, w tym w uczelniach zagranicznych

Zasady, warunki i tryb uznawania efektów i okresów uczenia się oraz kwalifikacji uzyskanych na innej uczelni wyższej są określone w §8 Regulaminu studiów UP w Lublinie, który jest opublikowany na stronie internetowej Uczelni (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2022/01/Regulamin-studiow-01.10.2022.pdf>). Studenci innej uczelni, po zaliczeniu co najmniej pierwszego semestru, mogą być przyjęci na studia na kierunku Ekonomia za zgodą Dziekana Wydziału Agrobiotechnologii, wyrażoną w drodze decyzji, jeżeli dostarczyli zaświadczenie potwierdzające status studenta i informujące o wypełnieniu wszystkich obowiązków wynikających z przepisów obowiązujących w uczelni, którą opuszczają i ponadto spełniają wymagania rekrutacyjne na kierunku Ekonomia. Dziekan stwierdza zbieżność uzyskanych przez studentów efektów uczenia się z efektami określonymi w programie studiów na kierunku Ekonomia UP w Lublinie oraz przypisuje im taką liczbę punktów ECTS, jaka jest przypisana efektom uczenia się uzyskiwanym w wyniku realizacji odpowiednich zajęć i praktyk na Wydziale Agrobiotechnologii UP w Lublinie. W przypadku stwierdzenia różnic programowych odpowiadających nie więcej niż 24 punktom ECTS, Dziekan wyznacza przedmioty w celu uzupełnienia brakujących w programie efektów uczenia się. Realizacja przedmiotów uzupełniających odbywa się w trakcie pierwszych dwóch semestrów po przeniesieniu.

Studenci kierunku Ekonomia **mogą realizować część programu studiów poza UP w Lublinie, w innej uczelni polskiej lub zagranicznej, w szczególności na podstawie porozumień międzyuczelnianych** wynikających z uczestnictwa UP w Lublinie w krajowych (MostAR) (<https://up.lublin.pl/edukacja/student/mostar/>) lub międzynarodowych programach wymiany studentów (program Erasmus+) (<https://up.lublin.pl/edukacja/erasmus/erasmus-student/>). Realizacja określonej części programu studiów poza macierzystą uczelnią odbywa się za zgodą Dziekana według procedur obowiązujących dla poszczególnych programów (§10 Regulaminu

studiów).

Zasady, warunki i tryb potwierdzania efektów uczenia się w procesie uczenia się poza systemem studiów

Ogólne zasady i warunki potwierdzania efektów uczenia się (PEU) uzyskanych w procesie uczenia się poza systemem studiów oraz powoływania i sposobu działania komisji weryfikujących efekty uczenia się określa §19 Regulaminu studiów (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2022/01/Regulamin-studiow-01.10.2022.pdf>) oraz Uchwała nr 69/2018-2019 Senatu UP w Lublinie z dnia 24 maja 2019 r. w sprawie zasad, warunków i trybu potwierdzania efektów uczenia się oraz powoływania i sposobu działania komisji weryfikujących efekty uczenia się w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie (<https://up.lublin.pl/files/biurorektora/Uchwaly%202018-2019/069/69.pdf>; załącznik ([https://up.lublin.pl/files/biurorektora/Uchwaly%202018-2019/069/zalacznik do 69.pdf](https://up.lublin.pl/files/biurorektora/Uchwaly%202018-2019/069/zalacznik_do_69.pdf)).

Kandydat może zapoznać się z ogólnymi zasadami dotyczącymi PEU zamieszczonymi na stronie internetowej Uczelni oraz skontaktować się z konsultantem PEU (pracownik Działu Organizacji i Toku Studiów), który pełni rolę pierwszego kontaktu w procedurze PEU na poziomie Uczelni. Konsultant wyjaśnia kandydatowi zasady, warunki i tryb postępowania przy potwierdzaniu efektów uczenia się, weryfikuje spełnienie warunków formalnych, wstępnie rozpoznaje kierunki, poziomy i profile, dla których efekty uczenia się mogą zostać potwierdzone, wskazuje sposób postępowania w procedurze PEU oraz kieruje do właściwego pełnomocnika Dziekana ds. PEU. Weryfikacji efektów uczenia się dokonuje Wydziałowa Komisja PEU powołana przez Pełnomocnika Dziekana ds. PEU w trybie określonym w cytowanym wyżej Załączniku do uchwały Senatu nr 69/2018-2019 z dnia 24 maja 2019 r. Na podstawie PEU studentowi można zaliczyć nie więcej niż 50% punktów ECTS wymaganych do uzyskania kwalifikacji na kierunku Ekonomia. Do dnia sporządzenia raportu kandydaci na studia nie korzystali z tej formy potwierdzania efektów uczenia się na ocenianym kierunku.

Zasady, warunki i tryb dyplomowania

Zasady prowadzenia seminarium dyplomowego i przebiegu egzaminu dyplomowego dla cykli studiów pierwszego stopnia, które rozpoczęły się w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie od roku akademickiego 2019/2020 określa Zarządzenie nr 45 Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 19 kwietnia 2021 r, Załącznik nr 2 oraz zmieniające je Zarządzenie nr 69 Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 17 maja 2023 r.

Dziekan tworzy grupę seminaryjną (12 osobową) i wyznacza nauczyciela akademickiego, odpowiedzialnego za prowadzenie danej grupy, posiadającego tytuł naukowy profesora lub stopień naukowy doktora habilitowanego. Zaleca się ciągłość w prowadzeniu seminarium przez tego samego nauczyciela akademickiego (dwa semestry). Studenci opracowują zagadnienie problemowe (projekt dyplomowy) zgodnie z §34, ust. 1 Regulaminu studiów (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2022/01/Regulamin-studiow-01.10.2022.pdf>) oraz procedurą dyplomowania na Wydziale Agrobioinżynierii ([https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2022/11/WA-S8 Procedura-dyplomowania.pdf](https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2022/11/WA-S8_Procedura-dyplomowania.pdf))

Zgodnie z procedurą nie przewiduje się opiekuna naukowego ani recenzenta. Projekt dyplomowy jest wykonywany pod opieką nauczyciela prowadzącego seminarium (w uzasadnionych

przypadkach, za zgodą dziekana zagadnienie może być konsultowane przez nauczyciela akademickiego posiadającego co najmniej stopień naukowy doktora). Prezentacja zagadnienia problemowego (projektu dyplomowego) przygotowywana jest w oparciu o posiadaną wiedzę i umiejętności studenta z uwzględnieniem specyfiki kierunku studiów. Wybrana tematyka zagadnienia problemowego (projektu dyplomowego) powinna być spójna z efektami uczenia się oraz sylwetką absolwenta.

Studenci mogą przystąpić do egzaminu dyplomowego po udokumentowanym zaliczeniu wszystkich semestrów oraz złożeniu zagadnienia problemowego (projektu dyplomowego). Egzamin dyplomowy jest przeprowadzany w formie ustnej i składa się z dwóch części - praktycznej i teoretycznej. Po uzyskaniu pozytywnej oceny z części praktycznej, student przystępuje do części teoretycznej egzaminu dyplomowego (Załącznik nr 2 do Zarządzenia nr 45 Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 19 kwietnia 2021 r):

Egzamin dyplomowy na kierunku Ekonomia odbywa się przed komisją powołaną przez Dziekana zgodnie z §41 Regulaminu studiów (<https://up.lublin.pl/bip/regulamin/regulamin-studiow/>). Komisji przewodniczy Prodziekan albo upoważniony przez Dziekana profesor lub doktor habilitowany. Oprócz przewodniczącego w skład komisji wchodzi opiekun seminarium oraz nauczyciel akademicki zgodnie z procedurą dyplomowania zamieszczoną na stronie internetowej Wydziału (https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2022/11/WA-S8_Procedura-dyplomowania.pdf). Egzamin dyplomowy jest egzaminem ustnym i stanowi sprawdzian wiedzy studentów związanej z kierunkiem Ekonomia oraz tematem zagadnienia problemowego (projektu dyplomowego). Egzamin składa się z prezentacji tego projektu przez studenta, dyskusji oraz odpowiedzi studenta na pytania komisji. Wymagania dotyczące prezentacji zagadnienia problemowego (projektu dyplomowego) przez studentów określa Rada Programowa (https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#egzamin_dyplomowy). W trakcie egzaminu studenci odpowiadają na pytania wylosowane lub sformułowane przez komisję. Z przebiegu egzaminu sporządza się protokół, w którym wpisuje się zadane pytania i oceny z egzaminu dyplomowego (załącznik WA-S8a.22). Protokół podpisany jest przez przewodniczącego oraz członków komisji. Ocenę końcową ze studiów określa się zgodnie z obowiązującym aktualnie Regulaminem studiów UP w Lublinie, § 46, ust. 1 (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2022/01/Regulamin-studiow-01.10.2022.pdf>). W przypadku uzyskania oceny niedostatecznej lub nieuzasadnionego nieprzystąpienia do egzaminu dyplomowego, postępowanie prowadzone jest zgodnie z Regulaminem studiów, § 43. Prace dyplomowe w formie pisemnej i elektronicznej przechowywane są przez okres 1 roku w Dziekanacie Wydziału, a następnie przekazywane do Archiwum Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie i Repozytorium Prac Dyplomowych.

Wynik ukończenia studiów jest sumą uzyskaną przez dodanie: 3/5 średniej ważonej wszystkich ocen z egzaminów i zaliczeń wpisanych do protokołów w okresie studiów i odpowiadającym im punktom ECTS w ramach kierunku, obliczonej zgodnie z §46 ust. 5 Regulaminu Studiów, 1/5 oceny pracy dyplomowej i 1/5 oceny egzaminu dyplomowego. W dyplomie ukończenia studiów i w suplemencie wpisuje się ostateczny wynik ukończenia studiów według zasady: jeśli uzyskana suma wynosi poniżej 3,20 – dostateczny, od 3,20 do 3,60 – dostateczny plus, od 3,61 do 4,10 – dobry, od 4,11 do 4,50 – dobry plus, 4,51 i powyżej – bardzo dobry. Studenci kierunku Ekonomia, na wniosek Dziekana, mogą otrzymać przyznawany przez Rektora Dyplom wyróżniającego się absolwenta, po spełnieniu warunków określonych w §50 Regulaminu studiów. Po zdaniu egzaminu dyplomowego studenci uzyskują dyplom i tytuł licencjata.

Sposoby oraz narzędzia monitorowania i oceny postępów studentów i ich liczby oraz działania podejmowane na podstawie tych informacji

Monitorowanie postępów studentów jest realizowane w sposób ciągły przez nauczycieli prowadzących zajęcia i wiąże się z weryfikacją osiągania modułowych i kierunkowych efektów uczenia się. Jednym z narzędzi monitorowania i oceny postępów studentów jest analiza uzyskanych ocen końcowych z danego modułu. Nauczyciel odpowiedzialny za przedmiot prowadzony na kierunku Ekonomia w danym roku akademickim sporządza do 30 września zestawienie ocen końcowych z przedmiotu, które po każdym terminie zaliczenia/egzaminu wpisuje do protokołu. Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia w zakresie monitorowania działa zgodnie z instrukcjami Wydziałowymi (<https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#procedury>) i uczelnianymi (<https://up.lublin.pl/edukacja/student/dydaktyka/>). Komisja corocznie sporządza raport z oceny efektów uczenia się i jakości kształcenia, który omawiany jest na Kolegium Wydziału, a następnie kierowany do analizy w Radach Programowych.

Monitoring liczby kandydatów oraz osób przyjętych na studia prowadzony jest na podstawie przygotowywanych dla MEiN corocznych sprawozdań z liczby kandydatów oraz przyjętych na pierwszy rok studiów. Studenci przyjęci na I rok studiów pierwszego stopnia na kierunku Ekonomia mogą być skreśleni z listy w sytuacji niepodjęcia studiów czy rezygnacji z nauki w trakcie pierwszego semestru. Inne przypadki skreślenia z listy studentów określa §28 Regulaminu studiów (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2022/01/Regulamin-studiow-01.10.2022.pdf>). Od początku funkcjonowania kierunku Ekonomia o profilu praktycznym od 2018/2019 liczba kandydatów zainteresowanych studiami rosła, natomiast liczba osób przyjętych utrzymywała się na zbliżonym poziomie (wahania od 51-76). Liczba osób skreślonych na przestrzeni w/w lat wahała się od 21 do 30 (Tab. 3A). Powody skreślenia studentów są niezależne od działań Wydziału Agrobiotechnologii, ponieważ ich przyczynami są np. niepodjęcie studiów, rezygnacja, przeniesienie na inną uczelnię, niezaliczenie semestru, brak postępów w nauce oraz niezłożenie zagadnienia problemowego (projektu dyplomowego). W semestrze pierwszym najczęstszą przyczyną skreślenia jest niepodjęcie studiów lub rezygnacja. Liczba osób które kończyły studia (zdecydowanie najczęściej w terminie) to 46 (2021r.), 48 (2022r.) i 42 (2023r.).

Tabela 3A. Liczba kandydatów, liczba przyjętych na studia, liczba studentów skreślonych oraz liczba absolwentów wg. naboru

Nabór na rok akad.	Liczba kandydatów	Liczba przyjętych na 01.10	Liczba skreślonych	Absolwenci
2018/2019	112	67	21	46
2019/2020	100	76	28	48
2020/2021	110	72	30	42
2021/2022	118	58	30	Absolwenci 2024
2022/2023	120	51	23	Absolwenci 2025
2023/2024	122	44		Absolwenci 2026

Wszystkie dane liczbowe, takie jak liczba studentów zaliczających poszczególne semestry, kończących studia, dane kierowane do GUS, czy systemu POL-on, są statystycznie opracowywane

przez pracowników dziekanatu. Bieżąca analiza liczby studentów oraz wyników przez nich uzyskiwanych jest prowadzona z wykorzystaniem elektronicznego systemu Wirtualny Dziekanat. Te informacje służą do wyznaczania konieczności wprowadzania ewentualnych działań naprawczych lub modyfikacji liczby i liczebności grup studenckich.

Ogólne zasady sprawdzania i oceniania stopnia osiągnięcia efektów uczenia się

Zasady sprawdzania i oceniania stopnia osiągnięcia efektów uczenia się przez studentów kierunku Ekonomia regulują rozwiązania przyjęte przez Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie dotyczące procesu kształcenia: Regulamin studiów, Wewnętrzny System Zarządzania Jakością Kształcenia oraz procedury przyjęte na Wydziale Agrobiotechnologii, zgodnie z Procedurą weryfikacji osiągnięcia zakładanych efektów kształcenia WA-K3 (https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2021/04/WA-K3_Procedura-weryfikacji-osiagniec-zakladanych-efektow-ksztalcenia.pdf). Sposoby weryfikacji efektów uczenia się (oddzielnie dla każdego efektu uczenia się) oraz formy dokumentowania osiągniętych efektów uczenia się założonych w poszczególnych modułach określone są w opisach modułów znajdujących się w zakładce „Karty kierunków/Ekonomia” (https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#karty_kierunkow). Studenci informowani są o nich na pierwszych zajęciach w semestrze. Zastosowanie konkretnej metody zależy od zakładanych efektów uczenia się, a wybór metody zależy od prowadzącego zajęcia. Dokumenty potwierdzające osiągnięcie przez studenta założonych w programie efektów uczenia się (prace zaliczeniowe, egzaminacyjne, testy, projekty, sprawozdania, konspekty, prezentacje, dziennik prowadzącego) są archiwizowane przez nauczycieli w teczkach przedmiotów lub w formie cyfrowej przez okres nie krótszy niż rok po zakończeniu cyklu kształcenia w celu dokonywania cyklicznych przeglądów. Zgodnie z procedurą WA-S6 (https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2022/11/WA-S6_Procedura-realizacji-procesu-ksztalcenia-na-studiach-I-i-II-stopnia.pdf) nauczyciele przechowują w teczkach przedmiotów lub w formie cyfrowej wszystkie prace egzaminacyjne i wybrane prace zaliczeniowe (etapowe) oraz dzienniki zajęć.

Zasady zaliczenia etapów studiów przez studenta określają §20 Zaliczenie semestru, §22 Zaliczenie zajęć i §23–26 Egzamin w Regulaminie Studiów UP w Lublinie. Okresem zaliczeniowym jest semestr. Zajęcia wynikające z programu studiów mogą kończyć się egzaminem lub zaliczeniem. Nauczyciele odpowiedzialni za przedmiot w porozumieniu ze starostą roku ustalają terminy zaliczeń i egzaminów. Informacja o terminach egzaminów jest podawana do wiadomości studentów najpóźniej na 2 tygodnie przed rozpoczęciem sesji egzaminacyjnej. W czasie egzaminów i zaliczeń nauczyciele stosują następujące oceny: bardzo dobry (5,0), dobry plus (4,5), dobry (4,0), dostateczny plus (3,5), dostateczny (3,0) i niedostateczny (2,0). Po zrealizowaniu każdego terminu zaliczenia lub egzaminu nauczyciele wprowadzają wyniki egzaminu/zaliczenia do Wirtualnego Dziekanatu, co jest równoznaczne z ogłoszeniem wyników dla studentów oraz przekazują prawidłowo wypełnione protokoły do dziekanatu w terminie do pięciu dni roboczych od daty przeprowadzonego zaliczenia/egzaminu. Studentom przysługuje prawo wglądu do ocenionej pisemnej pracy egzaminacyjnej w okresie poprzedzającym kolejny termin egzaminu, zaś w przypadku drugiego terminu poprawkowego w okresie 2 tygodni po jego przeprowadzeniu. W przypadku uzyskania na egzaminie/zaliczeniu oceny niedostatecznej, studentowi przysługuje prawo do dwukrotnego przystąpienia do egzaminu/zaliczenia poprawkowego z każdego modułu, przy założeniu, że drugi termin poprawkowy jest ostateczny. Regulamin Studiów UP w Lublinie w §27 zawiera również uregulowania dotyczące przeprowadzania egzaminów komisyjnych.

Warunkiem zaliczenia semestru jest uzyskanie przez studenta efektów uczenia się przez zaliczenie zajęć przewidzianych w programie studiów, którym przypisano punkty ECTS, w terminach określonych w organizacji roku akademickiego. Student, który uzyskał zaliczenie semestru, zostaje zarejestrowany decyzją Dziekana na kolejny semestr. Działania prowadzone na rzecz studentów będących osobami niepełnosprawnymi koordynuje Pełnomocnik Rektora ds. osób niepełnosprawnych. Organizacja i sposób realizacji procesu dydaktycznego, w tym zasady weryfikacji i oceny osiągnięcia efektów uczenia się, uwzględniają szczególne potrzeby studentów będących osobami z niepełnosprawnością. W sytuacjach konfliktowych związanych z weryfikacją i oceną efektów uczenia się studenci proszą o pomoc opiekuna roku, którego powołuje Dziekan z grona nauczycieli akademickich na cały okres studiów danego rocznika lub bezpośrednio Dziekana/Prodziekana. W sytuacji, gdy zachowanie studenta lub prowadzącego jest nieetyczne lub niezgodne z prawem, sprawa kierowana jest do Rzecznika Dyscyplinarnego ds. studentów lub ds. nauczycieli akademickich (<https://up.lublin.pl/universytet/wladze/rzecznicy-dyscyplinarni/>).

Dobór metod sprawdzania i oceniania efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych

W Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie do weryfikacji stopnia osiągnięcia efektów uczenia się służą: egzaminy, testy, prace pisemne, prace dyplomowe i egzamin dyplomowy, referaty, eseje, projekty, prezentacje, obserwacje i ocena aktywności studentów w pracy indywidualnej, grupowej i dyskusjach, ocena sposobu zadawania pytań i argumentacji oraz umiejętności wyciągania wniosków. Metody sprawdzania i oceniania efektów uczenia się są zależne od treści merytorycznych danego przedmiotu oraz form prowadzenia zajęć. Wybór metod dokonywany jest przez prowadzącego i przedstawiany studentom na początku semestru.

Szczegółowe informacje dotyczące form i metod weryfikacji osiągnięcia przez studentów efektów uczenia się podane są w opisach modułów (sylabusach) <https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2022/12/Moduly-Ekonomia.pdf>.

W celu sprawdzenia osiągnięcia efektów uczenia się na kierunku Ekonomia, prowadzący zajęcia stosują m.in. następujące sposoby weryfikacji:

- w zakresie wiedzy: sprawdzian pisemny; sprawdzian testowy; udział w dyskusji merytorycznej (zgodnej z tematyką) sprawdzian praktyczny np. egzamin z praktyk. Formy dokumentowania to: archiwizowanie pisemnych prac studentów, oceny i zaliczenia w dzienniku prowadzącego.
- w zakresie umiejętności: ocena wykonania zadania projektowego i interpretacja uzyskanych przez studenta wyników; obserwacja studenta podczas wykonywania zadań; wykonywanie referatów tematycznych i prezentacji multimedialnych; sprawozdanie z przeprowadzonej analizy ekonomicznej; prezentacja swojego stanowiska na forum grupy. Formy dokumentowania to: oceny i zaliczenia odnotowane w dzienniku prowadzącego, projekty, opracowania w formie papierowej lub elektronicznej; prezentacje multimedialne archiwizowane w wersji elektronicznej.
- w zakresie kompetencji społecznych: obserwacja studentów w trakcie realizacji zadań; ocena zaangażowania i gotowości do współpracy; ocena inicjatywy, kreatywności i aktywności na ćwiczeniach; ocena pracy indywidualnej i zespołowej; praca pisemna; ocena prowadzenia prezentacji; ocena argumentowania, udziału w dyskusji, formułowania opinii i sposobu wypowiedzania się; ocena w zakresie samodzielnego zdobywania wiedzy; ocena pracy studenta w charakterze członka zespołu przygotowującego raporty z badań, opracowanie,

projekt itp. Główną formą dokumentowania są oceny i zaliczenia odnotowane w dzienniku prowadzącego.

W procesie dydaktycznym szczególną wagę przykładą się do osiągania przez studentów efektów uczenia się odnoszących się do umiejętności praktycznych. Dla przykładu na przedmiocie Przedsiębiorczość oceniane są umiejętności praktyczne z zakresu opracowania biznesplanu, począwszy od fazy selekcji pomysłów, przez opracowanie wstępnej koncepcji biznesu aż do pełnej wersji biznesplanu związanego z własnym przedsięwzięciem gospodarczym w zakresie działalności handlowej. W ramach przedmiotu Zarządzanie projektami oceniane są umiejętności zaplanowania i opracowania standaryzowanego projektu wraz z zaplanowaniem budżetu i harmonogramu realizacji projektu oraz doбором odpowiednie źródeł jego finansowania. Na przedmiocie Logistyka dystrybucji oceniane są umiejętności opracowania przez studentów projektu praktycznej koncepcji logistycznego zarządzania łańcuchami dostaw wybranego podmiotu. W ramach przedmiotu Strategie marketingowe przedsiębiorstw handlowych oceniane są umiejętności praktyczne opracowania projektu strategii marketingowej przedsiębiorstwa, natomiast na przedmiocie Analiza ekonomiczna - projektu dotyczącego analizy i oceny sytuacji ekonomiczno-finansowej przedsiębiorstwa na podstawie sprawozdań finansowych. Oceniane jest również nabywanie przez studentów kompetencji miękkich, np. w postaci umiejętności prowadzenia prostych negocjacji handlowych i stosowania technik negocjacyjnych w ramach przedmiotu Negocjacje w handlu. Wielu nauczycieli weryfikuje osiągnięcie efektów uczenia się odnoszących się do umiejętności praktycznych poprzez ocenę raportów z przygotowanych projektów, ich prezentacji multimedialnej, a także umiejętności przygotowania wystąpienia ustnego prezentującego projekt. Efekty uczenia zdobyte podczas praktyk zawodowych - odbycie praktyki zawodowej potwierdza opiekun w Dzienniczku praktyk, oceniając stopień realizacji efektów uczenia się. Zaliczenia praktyki zawodowej dokonuje odpowiedni Prodziekan ds. Studenckich na podstawie dokumentacji z realizacji praktyk zawodowych (Dzienniczek praktyk) oraz egzaminu złożonego przed powołaną przez Dziekana komisją.

W przypadku przedmiotów z wykorzystaniem zawansowanych technologii informacyjno-komunikacyjnych oceniane są umiejętności z zakresu obsługi programów komputerowych do informatycznego wsparcia różnych sfer działalności gospodarczej, a także rozwiązanie zadania w oparciu o systemy wspomaganie decyzji dostępne w zasobach internetowych (GUS, Eurostat, FAOSTAT, EMIS, Bank Światowy). Dużą wagę przykładą się do rozwijania umiejętności praktycznych, stąd studenci poznają m.in. możliwości wykorzystania systemów operacyjnych Windows i Linux, nabywają umiejętności obsługi pakietu biurowego oraz obsługi kreatora witryn internetowych, a także mają możliwość pracy na platformie e-learning. Sprawdzenie i ocenianie efektów uczenia się następuje poprzez ocenę umiejętności z zakresu obsługi programów komputerowych, w postaci przygotowanych przez studentów dokumentów tekstowych, arkuszy kalkulacyjnych, prezentacji multimedialnych, projektu witryny internetowej przedsiębiorstwa handlowego, a także rozwiązywania zadań rachunkowych.

Kompetencje językowe studenci osiągają przez udział w wykładach, dyskusjach, konwersacjach, wykonując prezentacje i studiując teksty specjalistyczne metodą gramatyczno-tłumaczeniową. Lektorzy duży nacisk kładą na doskonalenie umiejętności komunikowania się. Weryfikacja osiąganych przez studentów kompetencji językowych odbywa się w formie testów i kartkówki obejmujących słownictwo ogólne i specjalistyczne oraz gramatykę. Oceniane są także wypowiedzi i prezentacje ustne, czytanie, słuchanie, przygotowanie do zajęć i aktywność na ćwiczeniach oraz wygłaszane prezentacje.

Końcowe oceny z przedmiotów, określające stopień osiągnięcia kierunkowych efektów uczenia się, zawarte są w protokołach zaliczeń i egzaminów, zamieszczonych w Wirtualnym Dziekanacie.

Ocena efektów uczenia się osiągniętych w końcowym procesie kształcenia obejmuje przygotowanie i ocenę prezentacji zagadnienia problemowego oraz egzamin dyplomowy. Poprawnie opracowany projekt zagadnienia problemowego potwierdza nabycie przez studenta kompetencji w postaci umiejętności takich jak: sformułowanie problemów badawczych o charakterze praktycznym, zaproponowanie sposobów ich rozwiązania, wykorzystanie wiedzy zdobytej w trakcie studiów licencjackich, dobór i wykorzystanie literatury przedmiotu, pozyskiwanie informacji z różnych źródeł, stosowanie uznanych w naukach ekonomicznych metod analitycznych, napisanie pracy poprawnym językiem polskim. Potwierdzeniem tych kompetencji jest pozytywna ocena zaprezentowanego rozwiązania zagadnienia problemowego, uzyskana w trakcie egzaminu dyplomowego, w części praktycznej. Prezentacja zagadnienia problemowego (w formie drukowanej i elektronicznej) oraz protokoły z egzaminów dyplomowych przechowywane są w teczce studenta w dziekanacie, a następnie w Archiwum Uczelni.

Oceny z egzaminów, zaliczeń, sprawdzianów, kolokwiów, ćwiczeń i projektów są udostępniane w sposób najbardziej dogodny dla studentów – bezpośrednio w trakcie zajęć, a także po uprzednich konsultacjach, m.in. po uzyskaniu zgody studentów i zakodowaniu danych osobowych (numer albumu), na stronie platformy edukacyjnej (Eduportal lub MS Teams) lub za pomocą e-maila grupowego. Dodatkowo, prowadzący zajęcia wyznaczają godziny konsultacji, podczas których studenci mogą uzyskać szczegółowe informacje na temat swoich postępów w nauce.

Rodzaje, tematyka i metodyka prac etapowych i egzaminacyjnych

Rodzaje oraz tematyka prac etapowych, egzaminacyjnych i projektów stosowanych do weryfikacji stopnia osiągnięcia efektów uczenia się zależy od specyfiki poszczególnych modułów oraz działalności naukowej i dydaktycznej realizowanej przez nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na kierunku Ekonomia. Tematyka prac etapowych związana z prowadzeniem przedmiotów kierunkowych dotyczy zagadnień związanych z mikro, mezo- i makroekonomią, finansami i rachunkowością, zarządzaniem przedsiębiorstwem, funkcjonowaniem podmiotów gospodarczych zajmujących się obrotem towarowym i świadczeniem usług handlowych, organizacją handlu detalicznego i hurtowego, ze szczególnym uwzględnieniem sektora rolno-żywnościowego w gospodarce (zgodnie ze specyfiką i potencjałem regionu) oraz obrotu zagranicznego.-Prace etapowe związane z przedmiotami specjalnościowymi dotyczą również takich zagadnień jak np.: transakcje handlu międzynarodowego, negocjacje w handlu, strategię marketingowe przedsiębiorstw handlowych czy handel elektroniczny, polityka handlowa, logistyka dystrybucji, ekonomika przedsiębiorstw handlowych.

Oprócz tradycyjnych metod sprawdzania wiedzy, takich jak egzaminy czy prace pisemne, znaczącą część prac etapowych stanowią projekty oraz zadania realizowane w grupach. Projekty przygotowywane są w małych grupach (2-3 - osobowych) często z wykorzystaniem oprogramowania i prezentowane na zajęciach (mają one formę obrony przygotowanego projektu). Ocena z projektu grupowego jest jedną ze składowych oceny końcowej z przedmiotu. Dla każdego przedmiotu obowiązuje ostatecznie jedna ocena końcowa, która w przypadku prowadzenia zajęć w różnych formach (wykład, ćwiczenia, ćwiczenia komputerowe) jest składową wielu elementów. Dla przedmiotów podstawowych prowadzonych w formie wykładu oraz ćwiczeń ocena końcowa wystawiana jest na podstawie egzaminu końcowego (pisemnego) oraz pracy studenta w trakcie

całego semestru zajęć, która podlega ewaluacji np. na podstawie przygotowanych prezentacji, referatów, aktywności, czy pisemnych prac etapowych. W przypadku przedmiotów kierunkowych często znaczącą składową oceny końcowej są realizowane projekty i prace grupowe. W przypadku zajęć realizowanych tylko w formie wykładów, podstawową formą sprawdzania wiedzy są pisemne egzaminy lub zaliczenia końcowe.

Rodzaje, tematyka i metodyka prac dyplomowych

Ogólne zasady prowadzenia seminarium dyplomowego i przebiegu egzaminu dyplomowego na studiach pierwszego stopnia kończących się uzyskaniem tytułu zawodowego licencjata reguluje Zarządzenie nr 45 Rektora UP w Lublinie z dnia 19 kwietnia 2021 r. (załącznik nr 2 do Zarządzenia). Zagadnienie problemowe (projekt dyplomowy) wykonywane przez studentów kierunku Ekonomia powinno obejmować analizę procesów społeczno-gospodarczych na poziomie mikro, mezo- i makroekonomicznym, ze szczególnym uwzględnieniem działalności handlowej. Problematyka projektów skoncentrowana jest przede wszystkim na realizacji celów poznawczych, co nie wyklucza aplikacyjnego charakteru wybranych zagadnień problemowych. Zakres tematyczny realizowanych projektów może dotyczyć: finansowych aspektów funkcjonowania podmiotów gospodarczych, analizy przedsiębiorstw zajmujących się obrotem towarowym i świadczeniem usług handlowych, uwarunkowań rozwoju i konkurencyjności wybranych jednostek samorządu terytorialnego, analizy obrotów handlowych na poziomie krajowym i międzynarodowym oraz środowiskowych aspektów prowadzenia działalności gospodarczej.

Wszyscy uczestnicy seminarium dyplomowego mają obowiązek przygotowania prezentacji zagadnienia problemowego (projektu dyplomowego) w programie multimedialnym np. Power Point i zapisania go na nośniku elektronicznym umożliwiającym odczytanie na dostępnych komputerach w dziekanacie Wydziału Agrobioinżynierii oraz w formie papierowej. Przykłady zrealizowanych oraz zaproponowanych tematów zagadnień problemowych na studiach stacjonarnych pierwszego stopnia zawiera załącznik Za1_Cz1_03_01.

Sposoby dokumentowania efektów uczenia się osiągniętych przez studentów

Dokumentacja osiągania efektów uczenia się przez studentów w postaci testów, pisemnych prac etapowych, raportów, projektów i innych zadań przez nich wykonywanych, jak też kolokwii oraz prac egzaminacyjnych jest w posiadaniu wykładowców prowadzących dane zajęcia i ich macierzystych jednostek. Protokoły z zaliczeń lub egzaminów są dostępne w Dziekanacie Wydziału Agrobioinżynierii (wersja papierowa) lub w Wirtualnym Dziekanacie (wersja elektroniczna). Z kolei protokoły egzaminów dyplomowych znajdują się w Dziekanacie Wydziału Agrobioinżynierii, natomiast projekty inżynierskie i prace dyplomowe magisterskie przechowywane są w Archiwum Uczelni.

Wyniki monitoringu losów absolwentów

MEiN oraz ZUS wprowadziły ogólnopolski system badania Ekonomicznych Losów Absolwentów (ELA). Przygotowywaniem analiz i ocen sytuacji studentów i absolwentów na rynku pracy oraz informowaniem władz Uczelni i jej wydziałów o tendencjach na rynku pracy mogących mieć wpływ na profil kształcenia oraz badaniem losów i monitorowaniem karier zawodowych absolwentów

Uczelni zajmuje się Biuro Karier funkcjonujące w strukturze Działu Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Centrum prowadzi również ankietyzację wysyłając ankiety do absolwentów wszystkich kierunków po upływie roku od momentu ukończenia przez nich studiów.

Badanie losów absolwentów zostało przeprowadzone za pomocą ankiety internetowej. Wiadomości z informacją o badaniu z załączonym linkiem do aktywnej ankiety zostały wysłane do absolwentów kierunku w granicznych datach trwania: 06.12.2022 - 20.12.2022r. System wygenerował ankietę dla kierunku Ekonomia I stopień studia stacjonarne. Ankiety zostały wysłane do absolwentów studiów stacjonarnych kierunku Ekonomia Wydziału Agrobiotechnologii, którzy ukończyli studia w semestrze letnim 2021 roku. Wysłano łącznie 44 ankiety, z których zostało wypełnionych 4, co stanowi 9,1%.

Na pytanie o zatrudnienie absolwenci wskazywali głównie zatrudnienie na umowę o pracę na pełny etat, ale również na podstawie umowy cywilno-prawnej, jeden wykonywał pracę bez umowy, natomiast jedna osoba pozostawała bez zatrudnienia. Dwie osoby zaznaczyły, że wykonywana praca jest w niewielkim stopniu zgodna z kierunkiem wykształcenia. Na pytanie: czy absolwenci tego kierunku są poszukiwani na rynku pracy zdania były podzielone: większość ankietowanych absolwentów raczej zgadza się z opinią, a dwie osoby były odmiennego zdania. Podobne stanowiska zostały wyrażone w odpowiedziach na kolejne pytanie czy studia na tym kierunku dobrze przygotowują do pracy zawodowej. Według 75% odpowiedzi, ukończenie kierunku Ekonomia „raczej daje” możliwość uzyskania satysfakcjonujących zarobków. Natomiast 25% odpowiedziało przecząco na zadane pytanie. W odpowiedzi na pytanie dotyczące zadowolenia z ukończonej uczelni, jak również kierunku studiów twierdząco odpowiedziało 75% respondentów. Zdaniem 50% respondentów, wiedza, umiejętności i kompetencje uzyskane w czasie studiów umożliwiają zdobycie zadowalającej pracy, a 20% jest odmiennego zdania, natomiast 30% uznało że w znacznym stopniu. Wszyscy badani respondenci podnoszą swoje kwalifikacje i umiejętności zawodowe, 50% - na studiach II stopnia, a kolejne 50% skorzystało z innych form podnoszenia kwalifikacji na kursach i szkoleniach zawodowych. Większość odpowiadających na pytania uznaje, że program studiów powinien być doskonalony tak, aby bardziej spełniał oczekiwania pracodawców poprzez lepsze przygotowanie z przedmiotów podstawowych i kierunkowych (100% odpowiedzi) oraz znajomości języka specjalistycznego (100% odpowiedzi) i umiejętności praktycznych (100% odpowiedzi) oraz w sprawach rozwijających kreatywność (100% odpowiedzi). Ale równocześnie podzielone są zdania dotyczące doskonalenia programów studiów w kwestii zwiększenia liczby zajęć do samodzielnej realizacji typu: projekty, opracowania, natomiast jedynie jeden absolwent nie widzi potrzeby zwiększenia liczby zajęć wymagających pracy zespołowej. Zmiany w programie studiów powinny obejmować również eliminację przedmiotów całkowicie zbędnych zdaniem tylko jednego absolwenta. Natomiast wszyscy respondenci, którzy wypełnili ankietę zaprzeczyli, że są przedmioty, lub zajęcia, które należało by gruntownie zmienić. 75% ankietowanych absolwentów odpowiedziało przecząco na stwierdzenie dotyczące istnienia w programie studiów takich przedmiotów i zajęć, które okazały się bardzo przydatne w pracy zawodowej. 25% ankietowanych, którzy wypełnili ankietę było aktywnych w czasie studiów w zakresie działalności wolontariackiej, natomiast żadna z tych osób nie działała w innych organizacjach społecznych, jak również w organizacjach studenckich.

Kryterium 4. Kompetencje, doświadczenie, kwalifikacje i liczebność kadry prowadzącej kształcenie oraz rozwój i doskonalenie kadry

Liczba, struktura, kwalifikacje oraz dorobek naukowy nauczycieli akademickich oraz innych osób prowadzących zajęcia ze studentami na ocenianym kierunku, ich kompetencje dydaktyczne oraz najważniejsze osiągnięcia dydaktyczne

Liczba nauczycieli akademickich i innych osób prowadzących zajęcia ze studentami, ich kompetencje, doświadczenie i kwalifikacje zapewniają prawidłową realizację zajęć oraz osiągnięcie przez studentów efektów uczenia się. Obecnie kadra nauczycieli akademickich na Wydziale Agrobiotechnologii liczy 108 osób, w tym: 9 z tytułem profesora, 38 ze stopniem doktora habilitowanego, 58 – doktora oraz 3 – magistra (Zal_Cz1_04_01). Wśród kadry 64 pracowników zdobyło stopnie naukowe w dyscyplinie rolnictwo i ogrodnictwo, 17 – ekonomia i finanse, 9 – nauki leśne, 2 – inżynieria środowiska, górnictwo i energetyka, 2 – nauki o zarządzaniu, 2 – socjologia, 2 – gospodarka przestrzenna, 2 – geografia, 2 – technologia żywności i żywienia, 2 – prawo oraz po jednym w dyscyplinach: sztuki piękne, towaroznawstwo, architektura i urbanistyka, nauki o zdrowiu. Na kierunku Ekonomia w skład kadry nauczycieli odpowiedzialnych za moduły wchodzi: 2 osoby z tytułem profesora, 4 ze stopniem doktora habilitowanego, 20 ze stopniem doktora oraz 8 magistrów (w tym 7 lektorów języków obcych). W obsadzie znajdują się nauczyciele z Wydziału Agrobiotechnologii, z Wydziału Inżynierii Produkcji oraz z Centrum Nauczania Języków Obcych i Certyfikacji. Kompetencje i kwalifikacje kadry naukowo-dydaktycznej, jak też prowadzone w jednostce badania naukowe oraz doświadczenie praktyczne nauczycieli akademickich zapewniają realizację programu studiów na ocenianym kierunku oraz osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów uczenia się. Szczegółowe informacje dotyczące kwalifikacji oraz dorobku naukowego i dydaktycznego osób prowadzących zajęcia ze studentami na ocenianym kierunku przedstawiono w Załączniku Zal_Cz1_04_02. Strukturę kadry dydaktycznej prowadzącej zajęcia na kierunku Ekonomia zestawiono poniżej w Tabeli 4A. Natomiast szczegółowe zestawienie kadry zawiera załącznik Zal_Cz1_04_03.

Tabela 4A. Liczba nauczycieli akademickich realizujących zajęcia na kierunku Ekonomia i struktura ich kwalifikacji

Stopień/tytuł naukowy	Liczba pracowników	Struktura kadry dydaktycznej (w %)
Profesor	2	5,9
Doktor habilitowany	4	11,8
Doktor	20	58,8
Magister	8	23,5
Razem	34	100,00

Spśród nauczycieli akademickich realizujących zajęcia na kierunku Ekonomia, najliczniejszą grupę stanowią nauczyciele ze stopniem doktora i doktora habilitowanego (w sumie 70,6%). Kadra z tytułem naukowym profesora stanowi 5,9% ogółu nauczycieli, a z tytułem magistra 23,5%.

Struktura kwalifikacji kadry z uwagi na dorobek naukowy i zawodowy umożliwia zarówno przekazywanie studentom teoretycznych aspektów wiedzy, jak i - z uwagi na doświadczenie zawodowe kadry - kształtuje u studentów umiejętności praktyczne, w szczególności związane z

ekonomią i finansami. W konsekwencji pozwala to na realizację wszystkich efektów uczenia się założonych dla kierunku Ekonomia na poziomie studiów pierwszego stopnia, zarówno w zakresie wiedzy, jak i umiejętności oraz kompetencji społecznych.

Ponadto nauczyciele prowadzący zajęcia na kierunku Ekonomia posiadają kompetencje w zakresie metod kształcenia na odległość. Wsparcie szkoleniowe i techniczne dla nauczycieli akademickich UP z zakresu tworzenia kursów i prowadzenia zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość zapewnia uczelniane Centrum Informatyki (<https://up.lublin.pl/centrum-informatyki/#teams>). Wszyscy nauczyciele mieli możliwość skorzystania ze szkolenia w zakresie obsługi i wykorzystania platformy komunikacyjnej MS Teams oraz przeszli obowiązkowe szkolenie z zakresu obsługi i wykorzystania platformy edukacyjnej dla nauczycieli akademickich Eduportal. Powyższe szkolenia zostały zapewnione przez Uczelnię, a stały dostęp do materiałów szkoleniowych jest możliwy pod adresem: <https://up.lublin.pl/centrum-informatyki/eduportal/>. Wszyscy studenci Wydziału mają zapewniony dostęp do platformy komunikacyjnej MS Teams i platformy edukacyjnej Eduportal, co umożliwia ich uczestnictwo w zajęciach dydaktycznych realizowanych z wykorzystaniem środków i technik kształcenia na odległość. Na stronie Wydziału i na stronie Uczelni (w zakładce Student) znajduje się link do instrukcji posługiwania się dostępnymi platformami edukacyjnymi oraz kontakt do help-desk (<https://up.lublin.pl/edukacja/student/>; <https://up.lublin.pl/centrum-informatyki/eduportal/>). Wielu nauczycieli korzystało także z dodatkowych szkoleń/webinarów dotyczących wzmocnienia kompetencji w zakresie dydaktyki. Warto wśród nich wymienić: Szkolenie "Kreatywne metody w edukacji na poziomie wyższym" w ramach projektu „Zintegrowany Program Rozwoju Uniwersytet Przyrodniczego w Lublinie” nr POWR.03.05.00-00-Z232/17, udział w projekcie szkoleniowym pt. „Mistrzowie Dydaktyki” nr POWR.04.03.00-00-0074/17; realizowany z Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój - w ramach projektu zrealizowany został tygodniowy pobyt studyjny w Groningen University w Holandii (20-26.10.2019) - projekt ukończony został uzyskaniem certyfikatu wystawionym przez The University of Groningen (4 lutego 2022) potwierdzającym ukończenie kursu w wymiarze 150h; Szkolenie "Wykorzystanie multimediiów w efektywnym prowadzeniu zajęć dydaktycznych" w ramach projektu: „Zintegrowany Program Rozwoju Uniwersytet Przyrodniczego w Lublinie” nr POWR.03.05.00-00-Z232/17; Kurs języka angielskiego dla kadry akademickiej i administracyjnej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie w ramach projektu "Welcome to Poland"; szkolenie pt. Tworzenie treści e-learningowych; „Podniesienie kompetencji kadry akademickiej i administracyjnej oraz potencjału instytucjonalnego w przyjmowaniu osób z zagranicy przez Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie”; Szkolenia podnoszące kompetencje specjalistyczne: Protokół dyplomatyczny i etykieta. Kadra prowadzi samodoskonalenie kompetencji dydaktycznych do realizacji poszczególnych przedmiotów przez: kursy, warsztaty, szkolenia czy studia podyplomowe. Szczegółowy wykaz szkoleń, na które pracownicy otrzymali dofinansowanie zestawiono w załączniku Zał_Cz1_04_04, natomiast udział pracowników w projekcie "Welcome to Poland" w załączniku Zał_Cz1_04_05.

Do istotnych osiągnięć dydaktycznych Wydziału Agrobiotechnologii należy również aktywność pracowników i studentów na polu popularyzacji nauki. Jest ona prowadzona bardzo aktywnie, przy zaangażowaniu zarówno nauczycieli, jak i studentów. Popularyzacja nauki prowadzona jest m.in. przez: prowadzenie wykładów w szkołach, pogadanek na wystawach, festynach lokalnych, festiwalach tematycznych (np. Lubelski Festiwal Nauki), popularnonaukowe prezentowanie problemów ekonomicznych i rolniczych na targach, wystawach, konkursach tematycznych, a także

wywiady i materiały filmowe przygotowywane dla szerokiego kręgu odbiorców (350 spotkań w latach 2017-2023) (Zal_Cz1_04_06).

Pracownicy UP realizujący zajęcia na kierunku Ekonomia w latach 2017-2023 byli laureatami szeregu nagród i wyróżnień, zarówno za działalność naukową, jak i dydaktyczną. Należą do nich m.in. Honorowa Odznaka Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Ponadto Dr hab. Armand Kasztelan, prof. uczelni otrzymał w 2022 roku nagrodę Polskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych w konkursie na najlepszą publikację naukową wydaną w roku 2021. Została ogłoszona w trakcie krajowej Konferencji Naukowej Polska Droga Rozwoju (Nie)Zrównoważonego zorganizowanej w Poznaniu w dniach 21-23.09.2022 r. Spośród pozostałych pracowników Wydziału Agrobiotechnologii prof. dr hab. Krzysztof Kowalczyk znalazł się w prestiżowym gronie członków Europejskiej Akademii Nauki i Sztuki (European Academy of Sciences and Arts). W 2019 r. Minister Rolnictwa odznaczył 14 pracowników Odznaką honorową – Zasłużony dla Rolnictwa, zaś dr hab. Izabela Joško prof. uczelni w 2016r. otrzymała prestiżowe stypendium START dla młodych aktywnych naukowców przyznane przez Fundację na Rzecz Nauki Polskiej oraz w 2018 r. stypendium dla Wybitnych Młodych Naukowców przyznawane przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego, podobnie jak dr inż. Łukasz Sęczyk otrzymał stypendium Ministra Edukacji i Nauki dla Wybitnych Młodych Naukowców w XVIII edycji konkursów w 2023 roku. W latach 2017-2022 Minister Edukacji i Nauki docenił zasługi na polu aktywności dydaktycznej 8 pracowników Wydziału odznaczając ich Medalem Komisji Edukacji Narodowej. Ponadto w 2021 r. prof. dr hab. Marian Wesołowski odebrał tytuł doktora honoris causa Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, zaś prof. dr hab. Elżbieta Jolanta Bielińska została w 2022 r. uhonorowana godnością profesora honorowego przez Zachodniopomorski Uniwersytet Technologiczny w Szczecinie. Pracownicy Wydziału byli również wyróżniani licznymi nagrodami indywidualnymi oraz zespołowymi JM Rektora UP w Lublinie za działalność dydaktyczną, naukową, organizacyjną i popularyzującą wiedzę. Pracownicy byli również wyróżniani licznymi nagrodami indywidualnymi oraz zespołowymi JM Rektora UP w Lublinie za działalność dydaktyczną, naukową, organizacyjną i popularyzującą wiedzę (szczegółowe informacje w załączniku Zal_Cz1_04_02).

Obsada zajęć, ze szczególnym uwzględnieniem zajęć, które prowadzą do osiągnięcia przez studentów umiejętności praktycznych

Wśród prowadzących zajęcia znajdują się osoby posiadające bogate doświadczenie zdobyte w rzeczywistości gospodarczej, zarówno w efekcie prowadzonej własnej działalności gospodarczej, jak również poprzez współpracę z otoczeniem społeczno-gospodarczym oraz pełnienie różnych ról w instytucjach otoczenia biznesu. Sprzyja to osiągnięciu zwłaszcza efektów kształcenia o charakterze praktycznym. Przykładem są:

1. Dr Anna Kobiałka – posiada doświadczenie zawodowe zdobyte we własnym przedsiębiorstwie *Formax*, które prowadziła w latach 2011-2022 (w chwili obecnej działalność gospodarcza jest zawieszona). Firma świadczyła usługi biurowe oraz księgowo - prowadzenie ksiąg rachunkowych, przygotowywanie sprawozdań finansowych, kontrola rozrachunków. Członek Zespołu roboczego ds. żywności w ramach obszaru biogospodarki w Urzędzie Marszałkowskim w Lublinie. Ponadto dr Anna Kobiałka współpracuje z Krajowym Stowarzyszeniem Ruch Spółdzielców.
2. Dr Piotr Chojnacki – posiada doświadczenie zawodowe zdobyte we własnej firmie *Omega House Nieruchomości Piotr Chojnacki*, lubelskim biurze pośrednictwa w obrocie

nieruchomościami (od 2008 r.). Wieloletnie doświadczenie przekłada się na wiedzę i jakość pracy. Właściciel firmy Piotr Chojnacki - dr nauk ekonomicznych, absolwent szkoły doktoranckiej Uniwersytetu Ekonomicznego we Wrocławiu, Wydziału Ekonomicznego UMCS w Lublinie, a także studiów podyplomowych: „Pośrednictwo w obrocie nieruchomościami” w Warszawskiej Szkole Zarządzania – Szkoła Wyższa oraz „Wycena nieruchomości” w Wyższej Szkole Gospodarki i Zarządzania w Krakowie. Posiada licencję państwową nr 18609.

3. Dr Agnieszka Komor – ekspert Polskiej Agencji Inwestycji i Handlu S.A. jako współautor opracowań *Atrakcyjność inwestycyjna regionów* (opracowania były realizowane na zlecenie PAIH w ramach umowy z Ministerstwem Rozwoju). Uczestnik prac nad dokumentem strategicznym: *Polityka rozwoju gospodarczego m.st. Warszawy* opisującym model rozwoju lokalnej gospodarki oraz priorytetowe kierunki działań, wartości i zasady, którymi będzie się kierować Warszawa. Uczestnik prac nad Strategią Lublin 2030 (członek Tematycznych Grup Roboczych - TGR 4: Inteligentna i zrównoważona gospodarka oraz współautor raportu *Specjalizacje gospodarcze Lublina – w nowym europejskim układzie współzależności ekonomicznych (w perspektywie do 2030 r.)*). Współpraca ze Stowarzyszeniem Lubelski Klub Biznesu (zrzeszającym przedsiębiorców z Lublina i województwa lubelskiego) w ramach Programu Promocji Gmin i Powiatów „Business Excellence”, w tym pełnienie roli przewodniczącej Kapituły VIII edycji Programu Promocji Gmin i Powiatów Business Excellence w 2019 roku.
4. Dr Wioletta Wróblewska - Przedstawiciel UP w Lublinie i członek Lokalnej Grupy Wsparcia w Urzędzie Miasta Lublin, w ramach międzynarodowego projektu „EUniverCities”. Biegły sądowy z zakresu ogrodnictwa oraz organizacji gospodarstwa rolnego – sporządzanie opinii na zlecenie m.in. sądów, Izb Skarbowych, producentów.
5. Dr Łukasz Kopiński - biegły sądowy ds. cyfryzacji w rolnictwie i sadownictwie przy Sądzie Okręgowym w Lublinie. Członek Grupy Roboczej do Spraw Sztucznej Inteligencji (GRAI) w Departamencie Rozwiązań Innowacyjnych w Kancelarii Prezesa Rady Ministrów (sekcja ds. rolnictwa). Pełnomocnik ds. jakości w organizacji producentów owoców i warzyw Ribes Pol Sp. z o.o. Cofounder i prezes w Ribes Technologies Sp. z o.o. (start-up). Członek Kłaster „Polskiego Rolnictwa Precyzyjnego”. Uczestnik Wielopodmiotowej Platformy Innowacji realizowanej w ramach projektu MainstreamBIO w Polsce – upowszechnianie małoskalowych bio rozwiązań na europejskich obszarach wiejskich (projekt realizowany w ramach Horyzont Europa). Lider konsorcjum pięciopodmiotowego w projekcie “Owoce 4.0” w ramach programu “Współpraca 16.1”.
6. Dr hab. Anna Nowak, prof. uczelni – Członek Zespołu roboczego ds. żywności w ramach obszaru biogospodarki w Urzędzie Marszałkowskim w Lublinie. Członek Tematycznych Grup Roboczych (TGR) w ramach prac nad Strategią Rozwoju Miasta Lublin do 2030 roku - TGR 4: Inteligentna i zrównoważona gospodarka (2020 r.). Obserwator Komitetu Monitorującego Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Ekspert w organizowanym cyklicznie przez Krajowe Stowarzyszenie Eksporterzy Rzeczypospolitej Polskiej *Forum Eksportu* oraz *Kongresie Eksportu*. Ekspert Parlamentu Europejskiego - udział w debacie Komisji ds. Rolnictwa i Rozwoju Wsi (AGRI – Committee on Agriculture and Rural Development) poświęconej porównaniu ekonomicznej wydajności, rentowności i konkurencyjności w sektorze rolno-spożywczym krajów Unii Europejskiej oraz ocenie konkurencyjności produktów rolno-spożywczych UE na arenie międzynarodowej w odniesieniu do głównych światowych producentów i eksporterów.

7. Dr hab. Armand Kasztelan, prof. uczelni – koordynator współpracy ze Związkiem Banków Polskich w ramach *Programu Nowoczesne Zarządzanie Biznesem*. Jest to jeden z największych programów edukacyjnych w Polsce, którego misją jest podnoszenie poziomu wiedzy o rynku finansowym, przedsiębiorczości oraz zarządzaniu poprzez rozwój współpracy biznesu ze szkołami wyższymi. Współpraca zakłada prowadzenie wykładów przez praktyków, reprezentujących partnerów projektu, tj.: ZBP, BIK, BIG IM, ZUS, Fundację Giełdy Papierów Wartościowych, Allegro i inne. Wykłady dla studentów kierunku Ekonomia obejmowały problematykę budowania wiarygodności finansowej, systemów wymiany informacji kredytowej i gospodarczej oraz elektronicznych systemów płatności i rozliczeń bezgotówkowych. Studenci po uczestnictwie w cyklu wykładów otrzymywali specjalne certyfikaty uczestnictwa, honorowane na rynku pracy.
8. Dr Paweł Janulewicz – posiada doświadczenie w prowadzeniu własnej działalności gospodarczej (usługi związane z oprogramowaniem do edycji filmów i zdjęć), a także zatrudnienia w Krajowej Izbie Rozliczeniowej S.A. w zakresie obsługi oprogramowania do rozliczeń międzybankowych, a także wdrażania kwalifikowanego podpisu elektronicznego. Dr Paweł Janulewicz prowadził również zajęcia warsztatowe m.in. z zakresu technologii informacyjnej w ramach współpracy z *Fundacją SADownia*, a także szkolenia m.in. z zakresu strategii marketingowych, planowania i budowy strategii firmy oraz zarządzania firmą i kapitałem ludzkim (we współpracy z firmą Lechaa Sp. z o.o.), z zakresu zarządzania sieciami produktem turystycznym w ujęciu marketingowym (w ramach współpracy z Lokalną Grupą Działania “Kraina wokół Lublina”).
9. Dr hab. Eugenia Czernyszewicz – posiada doświadczenie w organizacji certyfikowanych szkoleń dla studentów i pracowników uczelni we współpracy z firmą TÜV Nord sp. z o.o., organizacji programu szkolenia dla studentów wraz z Polskim Centrum Badań i Certyfikacji S.A., a także prowadzeniu szkoleń we współpracy z Polskim Forum ISO 9000. Członek Panelu Ekspertów Narodowego Centrum Badań i Rozwoju do oceny wniosków w ramach PO Inteligentny Rozwój 2014-2020. Autor ekspertyz produktów w ramach Ogólnopolskiego Konkursu i Programu Doradztwa Konsumenckiego „Laur Jakości” we współpracy z Instytutem Zarządzania i Rozwoju Jakości sp. z o.o., a także ekspertyzy dla jednego z producentów borówki wysokiej.
10. Dr Aneta Jarosz-Angowska – współpraca z Krajowym Stowarzyszeniem Eksporterzy Rzeczypospolitej Polskiej. Ekspert Parlamentu Europejskiego - udział w debacie Komisji ds. Rolnictwa i Rozwoju Wsi (AGRI – Committee on Agriculture and Rural Development) poświęconej porównaniu ekonomicznej wydajności, rentowności i konkurencyjności w sektorze rolno-spożywczym krajów Unii Europejskiej oraz ocenie konkurencyjności produktów rolno-spożywczych UE na arenie międzynarodowej w odniesieniu do głównych światowych producentów i eksporterów. Obserwator Komitetu Monitorującego Plan Strategiczny dla Wspólnej Polityki Rolnej na lata 2023-2027 w Ministerstwie Rolnictwa i Rozwoju Wsi.
11. Dr Anna Goliszek – współpraca z firmą *Czekoladowe Sp. z o.o.* na podstawie umowy zlecenia na czas nieokreślony w zakresie m.in.: nadzoru nad organizacją procesu pracy, zarządzania personelem (w tym rekrutacja nowych pracowników i organizacja szkoleń), podejmowania działań marketingowych.
12. Dr Elżbieta Kołodziej - współpraca z Krajowym Stowarzyszeniem Ruch Spółdzielców oraz z firmą HERBAR Sp. z o.o. działającą w zakresie pozyskiwania i przetwórstwa ziół.

13. Dr Artur Krukowski - absolwent studiów podyplomowych w Szkole Głównej Handlowej w Warszawie na kierunku „Zarządzanie marketingiem w przedsiębiorstwie”; posiada doświadczenie we współpracy z podmiotami gospodarczymi zdobyte w trakcie prac nad projektem badawczym ISAFRUIT (Increasing fruit consumption through a trans-disciplinary approach delivering high quality produce from environmentally friendly, sustainable production methods) w ramach 6. PR Unii Europejskiej w którym udział wzięło 40 jednostek naukowo-badawczych oraz 21 przedsiębiorstw.; członek Zespołu roboczego ds. żywności w ramach obszaru biogospodarki w Urzędzie Marszałkowskim w Lublinie w ramach prac nad inteligentnymi specjalizacjami województwa lubelskiego; prowadził szkolenia z zakresu przedsiębiorczości w konkursie LublinUp dla studentów uczelni lubelskich.
14. Dr Dariusz Paszko – współpraca z Głównym Urzędem Statystycznym poprzez wykonanie ekspertyz. Dr Dariusz Paszko posiada doświadczenie w wykonywaniu badań i ekspertyz ekonomicznych w przedsiębiorstwach z sektora ogrodnictwa (np. *Agronom Berries* w Sosnowicy, *Grupa Producentów Bio-Food Roztocze* w Kańczudze), w prowadzenie szkoleń dla producentów m.in. z zakresu opłacalności produkcji ogrodniczej (np. *Plantpress sp. z o.o.* w Krakowie, portal sadowniczy: *Sad24.pl*, *Stowarzyszenie Producentów Borówki Amerykańskiej* w Warszawie), a także w sporządzeniu opinii o innowacyjności (np. dla firmy *Fresh Mazovia* z Warki).
15. Dr hab. Joanna Hawlena, prof. uczelni – współpraca z Urzędem Lotnictwa Cywilnego, a w jego ramach z Ośrodkiem Informacji Naukowej, Technicznej i Ekonomicznej oraz z Departamentem Rynku Transportu Lotniczego - Wydział Statystyk i Analiz, z Deutsches Museum – Niemcy, z Górnośląskim Towarzystwem Lotniczym S.A. Międzynarodowy Port Lotniczy Katowice – Pyrzowice, Międzynarodowym Portem Lotniczym im. Jana Pawła II Kraków-Balice oraz Międzynarodowym Portem Lotniczym Lublin – Świdnik.

Łączenie przez nauczycieli akademickich i inne osoby prowadzące zajęcia działalności dydaktycznej z działalnością naukową lub zawodową

Odpowiednie kompetencje i doświadczenie oraz kwalifikacje pracowników zaangażowanych w proces dydaktyczny na ocenianym kierunku studiów potwierdza ich duża aktywność publikacyjna, świadcząca o wysokim poziomie prowadzonych badań. W latach 2017-2023 opublikowali oni łącznie 110 prac z listy JCR, 185 publikacji bez IF, 37 prac w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych uwzględnionych w Web of Science oraz łącznie 116 monografii, rozdziałów w monografiach, redakcji monografii naukowych wieloautorских, a także 70 materiałów konferencyjnych oraz 45 publikacji popularno-naukowych (Zal_Cz1_04_07). Część z tych opracowań polecana jest studentom w procesie dydaktycznym. Wśród dorobku publikacyjnego należy wymienić podręcznik akademicki „*Podstawy rachunkowości finansowej: zbiór zadań*” z 2017 roku, *Wydawnictwo Uniwersytetu Przyrodniczego*, autorstwa Anny Kobiałki i Renaty Kubik, realizujących zajęcia na kierunku Ekonomia. Pracownicy realizujący zajęcia na kierunku Ekonomia wykorzystują w trakcie ich realizacji także opracowania monograficzne własnego autorstwa. Można tu wskazać np. monografię *E. Kołodziej, A. Kobiałka, A. Zakrzewska (2021), Nadzór nad rynkami i instytucjami finansowymi w Polsce i strefie Euro, Instytut Naukowo-Wydawniczy „Spatium”, Radom*, polecaną w ramach przedmiotu Bankowość, a także monografię *Czernyszewicz E. (2013), System zarządzania jakością w organizacji. Funkcjonowanie. Doskonalenie. Dokumentowanie. Wydawnictwo Uniwersytetu*

Przyrodniczego w Lublinie, Lublin, polecaną jako literaturę obowiązkową na przedmiocie Zarządzanie jakością. Ponadto, wśród literatury podstawowej na przedmiocie Transport znajdują się dwie monografie autorstwa osoby realizującej ten moduł: 1) *Hawlana J. (2012), Rynek niskokosztowych przewozów lotniczych a rozwój sektora turystyki. Instytut Naukowo-Wydawniczy „SPATIUM”, Radom*; 2) *Hawlana J., Mazurek-Kusiak A. Koproń J., Kobyłka A. (2020), Zarządzanie transportem w turystyce, Instytut Naukowo-Wydawniczy „SPATIUM”, Radom*. Bogaty dorobek naukowy pracowników tworzących kadre na kierunku Ekonomia wzbogaca proces dydaktyczny także poprzez wykorzystanie publikacji naukowych, w tym tych z listy JCR. Przykładowo, w ramach przedmiotu Rolniczy handel detaliczny jako literatura uzupełniająca polecany jest artykuł *Nowak, P. Janulewicz, A. Krukowski, B. Bujanowicz-Haraś, Diversification of the level of agricultural development in the member states of the European Union, Cahiers Agricultures, 2016, Vol. 25, No. 5, 55004*, natomiast dr A. Komor realizując zajęcia z Lokalizacji przedsiębiorstw zaleca jako literaturę uzupełniającą artykuł *H. Godlewska-Majkowska, A. Komor, Regional Strategic Groups as A Tool of Enterprises Localization Analysis on Automotive Industry in the European Union, Inżynieria i Gospodarka, 2017, 28(1), s. 35–46*.

Na uwagę zasługuje także współpraca pracowników realizujących zajęcia na kierunku Ekonomia z innymi ośrodkami naukowymi, czego efektem są wspólne badania naukowe, projekty i publikacje naukowe. Wśród przykładów takich można wymienić współpracę dr Agnieszki Komor z SGH w Warszawie (wspólne projekty, staż naukowy, wspólne publikacje naukowe, opracowanie raportów atrakcyjności inwestycyjnej regionów) oraz z UMCS w Lublinie, dr hab. Anny Nowak, prof. uczelni z UMCS w Lublinie (wspólne publikacje, projekt w ramach ZUL), IUNG-PIB w Puławach (staż, konferencje) oraz Lwowskim Narodowym Uniwersytetem Przyrodniczym (wspólne publikacje, Członek Komitetu Naukowego międzynarodowej konferencji, staże pracowników, wyjazdy w ramach ERASMUS+), dr Łukasza Kopińskiego z Uniwersytetem Rolniczym w Krakowie oraz z Instytutem Technologiczno-Przyrodniczym w Poznaniu – PIB, dr hab. Eugenii Czernyszewicz, prof. uczelni z Uniwersytetem Ekonomicznym w Krakowie (staż naukowy, wspólne publikacje, recenzje doktoratu i monografii, wspólne badania) oraz Uniwersytetem Gdańskim (staż, wspólne publikacje, recenzje doktoratu, monografii, wspólne badania, udział w komitecie naukowym kilku konferencji), dr hab. Armanda Kasztelana, prof. uczelni z Lwowskim Narodowym Uniwersytetem Przyrodniczym (staż) oraz UMCS w Lublinie (publikacje naukowe, staż), dr Sebastiana Białoskurskiego z Politechniką Łódzką (staż naukowy na Wydziale Zarządzania i Inżynierii Produkcji), dr hab. Joanny Hawleny, prof. uczelni z Instytutem Turystyki w Warszawie, z Internacia Asocio de Instruistoj de Esperanto, czy z Institute for Netherlands History – Holandia.

Kadra realizująca zajęcia na kierunku Ekonomia pełniła rolę redaktorów specjalnych zeszytów w czasopismach naukowych – Sustainability, a także recenzentów w krajowych i zagranicznych czasopismach naukowych, także tych posiadających Impact Factor – m.in. Expert Systems with Applications, Equilibrium, Foods, British Food Journal, PLOS One, Journal of Modern Science, Cogent Economics & Finance Research, Land, Sustainability, Agriculture, Energies, Journal of Cleaner Production, Sustainable Development, Humanities, Rozprawy Społeczne, Journal of Agricultural Science and Technology, Zeszyty Naukowe SGGW, Polityki Europejskie, Finanse i Marketing, Agricultural Economics, Frontiers, Advances in Statistical Analysis, Zagadnienia Ekonomiki Rolnej, Central European Review of Economics & Finance, Processes, International Journal of Environmental Research and Public Health, Economies, Central European Review of Economics & Finance; Autobusy, Technika, Eksploatacja, Systemy Transportowe; Technika Transportu Szynowego. Wielu pracowników jest członkami Komitetu Programowego konferencji naukowych organizowanych cyklicznie przez

International Business Information Management Association (IBIMA), a także recenzuje publikacje naukowe zgłaszane na te konferencje. Część z opracowanych recenzji została wyróżniona przez IBIMA i uzyskała „Certificate of Excellence”. Jeden z pracowników jest członkiem Rady Naukowej Instytutu Naukowo-Wydawniczego „SPATIUM”. Nauczyciele są także członkami w różnych organizacjach i towarzystwach naukowych, m.in. Polskiego Towarzystwa Ekonomicznego, Stowarzyszenia Ekonomistów Rolnictwa i Agrobiznesu, Polskiego Stowarzyszenia Ekonomistów Środowiska i Zasobów Naturalnych, European Regional Science Association (Ersa) Sekcja Polska, o International Society for Horticultural Science (ISHS), New York Academy of Sciences (NYAS), Polskiego Towarzystwa Towaroznawczego, Polskiego Towarzystwa Technologów Żywności, Polskiego Towarzystwa Nauk Ogrodniczych, Polskiego Towarzystwa Zarządzania Produkcją, Stowarzyszenia Księgowych w Polsce oddział Lublin, Komisji Transportu Polskiej Akademii Nauk - Oddział w Katowicach, Polskiego Towarzystwa Logistycznego, Stowarzyszenia Inżynierów i Techników Komunikacji Rzeczpospolitej Polskiej - Oddział w Krakowie.

Ważnym aspektem działalności pracowników realizujących zajęcia na kierunku Ekonomia jest uczestnictwo w realizacji projektów badawczych. Można tu wymienić przykładowo dr Wioletę Wróblewską pełniącą rolę specjalisty d.s. badań rynku w projektach: 1) *TANGO-IV-A/0019/2019 - Bakterie probiotyczne jako narzędzie pozwalające na wydłużenie trwałości i zachowanie jakości konsumenckiej żywności niskoprzetworzonej w latach 2020-2022*; 2) *TANGO-IV-A/0039/2019 - Ciastka kruche wzbogacone dodatkiem zielonej kawy i obniżonej kaloryczności jako nowy produkt funkcjonalny w latach 2020-2022*; 3) *TANGO-V-A/0009/2021 - Słona i słodka przekąska wzbogacona mąką ze skielkowanego ziarna pszenicy*; 4) *TANGO-V-A/0025/2021 - Naturalne elicytory w produkcji ziół o podwyższonej jakości prozdrowotnej i konsumenckiej*. Dr Łukasz Kopiński brał udział w realizacji projektu *MainstreamBIO w Polsce – upowszechnianie małoskalowych bio rozwiązań na europejskich obszarach wiejskich* (projekt realizowany w ramach Horyzont Europa) 2022- 2023. Ponadto dr Agnieszka Komor uczestniczy w realizacji projektu „*Smart business – smart regions – smart society: w kierunku nowego paradygmatu*” realizowany w latach 2022-2024 w Kolegium Nauk o Przedsiębiorstwie, Szkoła Główna Handlowa w Warszawie oraz „*Wymyślmy wspólnie Lublin. Partycypacyjnie tworzymy inteligentną Strategię Lublin 2030*” realizowany przez gminę Lublin w ramach konkursu dotacji „*Human Smart Cities. Inteligentne miasta współtworzone przez mieszkańców*” zorganizowanego przez Ministerstwo Funduszy i Polityki Regionalnej - współautor raportu *Specjalizacje gospodarcze Lublina – w nowym europejskim układzie współzależności ekonomicznych (w perspektywie do 2030 r.) na potrzeby opracowania Strategii Lublin 2030* (na zlecenie Urzędu Miasta Lublin). Pracownicy byli także autorami prac umownych, m.in.: 1) dr Wioletta Wróblewska - RKZ/U-445/EFI/NZIJ/2022 - opinia o innowacyjności operacji pt. „*Innowacje w zakresie tworzenie krótkich łańcuchów dostaw i sprzedaży bezpośredniej*” przygotowanej w ramach działania „*Współpraca*” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020” Łukasz Czech AGROWE, Królewski Dwór 4, 21-200 Parczew (2022 r.); 2) dr Dariusz Paszko – 3 opinie o innowacyjności (RKZ/U/486/RiO/2022; RKZ/U-495/RiO/2022; RKZ/U-461/RiO/2022).

Istotnym czynnikiem kształtującym doświadczenie dydaktyczne oraz kompetencje naukowe nauczycieli akademickich realizujących zajęcia na kierunku Ekonomia są wyjazdy krajowe i zagraniczne. W ramach programu Erasmus+ od 2017 roku pracownicy zatrudnieni na Wydziale Agrobiotechnologii uczestniczyli w zagranicznych wyjazdach naukowych i dydaktycznych, głównie do: Czech, Turcji, Włoch, Grecji, Słowacji, Portugalii, Litwy, Bułgarii, Niemiec, Hiszpanii, (Za1_Cz1_04_08; Za1_Cz1_04_09). Ponadto nauczyciele wyjeżdżali w ramach innych źródeł finansowania do Niemiec, Austrii, Turcji, Litwy, Szwecji, Anglii, Ukrainy, Kanady, Hiszpanii, Węgier. Szczegółowe dane

potwierdzające dorobek naukowy, posiadane stopnie i tytuły oraz kompetencje dydaktyczne zawarte są w kartach charakterystyki nauczycieli akademickich prowadzących zajęcia na kierunku Ekonomia (Za1_Cz1_04_02).

Nauczyciele akademicy prowadzący zajęcia na kierunku Ekonomia sprawują opiekę nad studenckimi kołami naukowymi. W ramach tej działalności studenci mają możliwość pogłębiania swojej wiedzy oraz poszerzania zainteresowań i kształtowania umiejętności prowadzenia prac naukowych. Członkowie kół naukowych uczestniczą w różnych wydarzeniach o charakterze naukowym oraz mających na celu popularyzację nauki. Do najczęstszych aktywności w tym zakresie należy czynny udział w konferencjach naukowych, szkoleniach, wystawach, targach, itp. Efektem tego typu aktywności jest m.in. publikacja naukowa studentów Koła Naukowego Rachunkowości i Finansów pod opieką dr Anny Kobiałki: Szymon Żytkowski - kierunek Ekonomia III rok, Hubert Żytkowski - kierunek Ekonomia II rok oraz Joanna Banaś – kierunek Rolnictwo III rok (Sz. Żytkowski, H. Żytkowski, J. Banaś, Czy czeka nas bezgotówkowa przyszłość? Pogląd na płatności gotówkowe i bezgotówkowe w Polsce, Przegląd badań prowadzonych w studenckich kołach naukowych Środowisko–Roślina–Zwierzę–Produkt, 2020, s. 38, CC BY-NC-ND, ISBN 978-83-7259-319-1on-line, DOI: 10.24326/srzp.2020.2.) Studenci angażowani są również w działalność wspierającą promowanie kierunku podczas różnych wydarzeń organizowanych przez Wydział Agrobiotechnologii. Podczas Dni Kierunku w 2022 roku zaprezentowano nagranie absolwentki kierunku Ekonomia - Agnieszki Poślednik, w którym podkreślała rolę 24 tygodniowych praktyk. Wyjaśniła ona, że po takich praktykach otrzymała propozycję pracy. W swoim wystąpieniu pani Agnieszka Poślednik odniosła się pozytywnie do programu studiów oraz do zaangażowania pracowników prowadzących zajęcia na kierunku Ekonomia (szczegółowa informacja w protokole z Dni Kierunku Ekonomia z dnia 15.11.2023 - konferencji poświęconej kreowaniu programu kształcenia i planu studiów). Warto dodać, że w 2023 roku studentka kierunku Ekonomia – Pani Izabela Król - w ramach pracy w Kole Naukowym Rachunkowości i Finansów pod kierunkiem dr Anny Kobiałki aktywnie uczestniczyła w IV Międzynarodowym Sympozjum Studenckich Kół Naukowych *Środowisko–Roślina–Zwierzę–Produkt* i otrzymała wyróżnienie za referat pt. „Świadomość i zachowania ekologiczne studentów lubelskich uczelni”.

Ponadto, jak opisano w poprzednim punkcie, troje z nauczycieli akademickich realizujących zajęcia na kierunku Ekonomia ma doświadczenie zawodowe związane z prowadzeniem własnej działalności gospodarczej. Są to: dr Anna Kobiałka, dr Piotr Chojnacki oraz dr Paweł Janulewicz. Wielu nauczycieli współpracuje z przedsiębiorstwami, instytucjami otoczenia biznesu oraz administracją rządową i samorządową.

O aktywności i zaangażowaniu nauczycieli akademickich w proces dydaktyczny świadczy także fakt, że wyszli oni z inicjatywą, aby studenci mogli uczestniczyć w grze, dzięki której mogą nabywać umiejętności praktyczne. Od roku akademickiego 2020/2021 studenci II roku kierunku Ekonomia corocznie biorą udział w konkursie Score Hunter (w latach 2020/2021 i 2021/2022 w ramach ćwiczeń z przedmiotu Analiza ekonomiczna, w roku akademickim 2022/2023 w ramach ćwiczeń z przedmiotu Bankowość). Score Hunter jest platformą edukacyjną w formie internetowej gry ekonomicznej przygotowaną i udostępnioną przez Biuro Informacji Kredytowej (BIK) (Więcej informacji w opisie Kryterium 1).

Założenia, cele i skuteczność prowadzonej polityki kadrowej, z uwzględnieniem metod i kryteriów doboru oraz rekrutacji kadry, sposobów, zasad i kryteriów oceny jakości kadry oraz udziału w tej ocenie różnych grup interesariuszy, w tym studentów, a także wykorzystania wyników oceny w rozwoju i doskonaleniu kadry

Zatrudnienia nauczycieli akademickich w UP w Lublinie odbywają się w drodze konkursowej (zatrudnienie na umowę o pracę), a szczegółowe zasady postępowania konkursowych zapisane są w Statucie Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Nauczyciele akademicy będący pracownikami Uczelni są zatrudniani w grupach: pracowników badawczych, pracowników badawczo-dydaktycznych oraz pracowników dydaktycznych. Szczegółowe obowiązki nauczycieli akademickich zapisane są w Regulaminie Pracy UP w Lublinie (zgodnie z Zarządzeniem Rektora nr 66 z dnia 9 października 2019r.). W celu zapewnienia najlepszej jakości kształcenia na kierunku Ekonomia, dopuszcza się również zatrudnienie specjalistów w określonej dziedzinie spoza Uczelni na podstawie umowy cywilnoprawnej po pozytywnym zaopiniowaniu przez Kolegium Wydziału (https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2021/04/WA-S3f_Procedura-zatrudniania-specjalistow.pdf), przy czym wymiar kadry zatrudnianej spoza Uczelni do obsady zajęć dydaktycznych jest zgodny z zapisami art. 73 ust. 1 i 2 Ustawy PSWiN (Dz.U. 2018 poz. 1668 z późn. zm.). Działalność naukowa i dydaktyczna nauczycieli akademickich podlega systematycznej ocenie przez bezpośrednich przełożonych (ocena okresowa, hospitacje zajęć) oraz przez studentów (ankiety studenckie po zakończeniu każdego semestru).

Wszyscy nauczyciele akademicy podlegają okresowej ocenie, uwzględniającej działalność naukową, dydaktyczną i organizacyjną; poszczególne osiągnięcia zestawia się w arkuszu oceny. Działalność naukowa podlegająca ocenie obejmuje autorstwo artykułów i monografii naukowych, udział w kolegiach redakcyjnych czasopism naukowych, działalność innowacyjną, pozyskanie i realizację projektów badawczych i wdrożeniowych oraz prac zleconych, mobilność naukowców, udział w konferencjach naukowych, recenzje, kształcenie kadr naukowych oraz nagrody i wyróżnienia za działalność naukową. W ramach działalności dydaktycznej oceniane są: realizacja procesu dydaktycznego, promotorstwo/recenzje prac dyplomowych, opieka nad seminarium dyplomowym, podręczniki, skrypty akademickie, materiały dydaktyczne i egzamin dyplomowy, podnoszenie kompetencji, udział w konferencjach dydaktycznych, sprawowanie opieki nad studentami, którzy mają osiągnięcia dydaktyczne, naukowe i sportowe, ocena wypełniania obowiązków związanych z kształceniem dokonywana przez studentów i doktorantów, a także ocena działalności dydaktycznej dokonywana przez bezpośredniego przełożonego. Przy ocenie działalności organizacyjnej uwzględniane są m.in. następujące aktywności: funkcje pełnione w UP w Lublinie, działalność w ramach rad programowych kierunków studiów, zespołach opracowujących program nowego kierunku studiów lub nowej specjalności w ramach kierunku studiów, pełnienie roli wydziałowego koordynatora programu Erasmus+, koordynatora lub przewodniczącego zespołu w ramach dyscypliny naukowej, opiekuna roku, członka komisji egzaminacyjnej i wiele innych. Ponadto ocenie podlega działalność popularyzatorska, działalność organizacyjna realizowana w instytucjach poza UP w Lublinie, organizacja konferencji naukowych, dydaktycznych, szkoleń, warsztatów itp.

Ocena okresowa nauczycieli akademickich odbywa się według ustaleń przyjętych w Zarządzeniu 103/2021 z dnia 29.10.2021 (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2021/11/zarządzenie.pdf>). Oceny przeprowadzają powoływane przez Dziekanów Wydziałów Komisje oceniające wydziałów, Komisja oceniająca Uczelni, której przewodniczy Prorektor wyznaczony przez Rektora, oraz Komisja odwoławcza, której przewodniczy

Rektor. Nauczyciel akademicki jest poddawany ocenie okresowej średnio co 2 lata, w przypadku profesorów i profesorów uczelni co 4 lata.

Ocena nauczyciela akademickiego dotycząca wypełniania obowiązków dydaktycznych przeprowadzana jest po zakończeniu każdego cyklu zajęć dydaktycznych. Ocenę wystawioną przez studentów ustala się na podstawie wyników przeprowadzonej ankiety. Sposób jej realizacji określa Zarządzenie nr 20/2020 Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 28 lutego 2020 r. w sprawie wprowadzenia procedur funkcjonowania wewnętrznego systemu zarządzania jakością kształcenia oraz określenia wzorów ankiet oceniających jakość kształcenia w UP w Lublinie (<https://up.lublin.pl/files/biurorektora/2020/020/020.pdf>). Wyniki tej ankiety wpisywane są w arkuszu oceny okresowej nauczyciela. Wyniki okresowej oceny nauczyciela akademickiego mogą mieć wpływ na: przedłużenie zatrudnienia na zajmowanym stanowisku; wysokość uposażenia; awanse i wyróżnienia oraz powierzanie stanowisk kierowniczych. Ocena okresowa może być pozytywna lub negatywna. W przypadku oceny negatywnej, kolejna ocena okresowa jest dokonywana nie wcześniej niż po upływie 12 miesięcy od dnia zakończenia poprzedniej oceny. Rektor może rozwiązać za wypowiedzeniem stosunek pracy z nauczycielem akademickim w przypadku otrzymania negatywnej oceny okresowej, zgodnie z art. 123 ust. 1 pkt 1 Ustawy Prawo o Szkolnictwie Wyższym i Nauce (Dz.U. 2018 poz. 1668 z późn. zm.). Rektor rozwiązuje za wypowiedzeniem stosunek pracy z nauczycielem akademickim w przypadku otrzymania dwóch kolejnych negatywnych ocen okresowych, zgodnie z art. 123 ust. 2.

Jak wspomniano wyżej, w arkuszu oceny okresowej nauczyciela są wpisywane punkty, które przyznają studenci w ankietach (w skali od 2 do 5). Studenci w anonimowej ankiecie oceniają sposób prowadzenia przedmiotów przez nauczyciela akademickiego (<https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2021/04/WA-A4-Procedura-oceny-zajec-dydaktycznych-przez-studentow-i-doktorantow.pdf>). Ocena przeprowadzana z udziałem studentów dostarcza wyniki, które są wykorzystywane w doskonaleniu kadry, a także stwarza warunki stymulujące kadrę do ustawicznego rozwoju. Nauczyciel otrzymujący niskie noty jest motywowany do większej staranności w prowadzeniu zajęć przez Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia, bezpośredniego przełożonego, Dziekana. Wnioski z przeprowadzonych badań ankietowych są przedstawiane na obradach Kolegium Wydziału i stanowią podstawę doskonalenia procesu kształcenia. Studenci otrzymują informacje zwrotne na temat sposobu wykorzystania wyników badań na corocznie organizowanych Dniach Kierunku. Uogólnione wyniki z ankiet są także udostępniane na stronie internetowej Wydziału.

Pracownik podlega również ocenie bezpośredniego przełożonego oraz Dziekana/Prodziekana na podstawie hospitacji w czasie zajęć ze studentami (<https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2023/02/WA-K1-Procedura-hospitacji-zajec-1.pdf>). Celem hospitacji zajęć dydaktycznych na kierunkach realizowanych na Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie, w tym kierunku Ekonomia, jest ocena jakości kształcenia studentów oraz dążenie do jej systematycznej poprawy. Hospitację zajęć dydaktycznych przeprowadza się nie rzadziej niż raz na dwa lata. W przypadku negatywnej oceny z hospitacji przełożony/Dziekan przeprowadza rozmowę wyjaśniającą z nauczycielem. Ogólne wnioski z przeprowadzonych w danym roku akademickim hospitacji zajęć dydaktycznych przedstawione zostają na Kolegium Wydziału i są podstawą do doskonalenia procesu kształcenia.

Nauczyciel akademicki ma także obowiązek na bieżąco uzupełniać informacje o swoim dorobku naukowym i doświadczeniu zawodowym, zgodnym z profilem kształcenia na kierunku Ekonomia w Karcie Nauczyciela, która zgodnie z procedurą WA-S12 (<https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2022/11/WA-S12-Procedura-gromadzenia-i-udostepniania-informacji-o->

[jakosci-kształcenia.pdf](#)) jest aktualizowana do 30 września każdego roku, oraz na bieżąco przekazać spis swoich publikacji do ogólnie dostępnego systemu bibliotecznego Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie (<https://publikacje.up.lublin.pl/bpp/uczelnia/UP/>).

W pełnieniu obowiązków dydaktycznych oraz dążeniu do własnego rozwoju, nauczyciele akademicy zobowiązani są do poszanowania i przestrzegania uniwersalnych zasad etycznych zgodnie z Kodeksem Etyki Pracownika Naukowego wprowadzonego uchwałą nr 10/2012 Zgromadzenia Ogólnego Polskiej Akademii Nauk (<https://up.lublin.pl/bip/kodeks-etyki-pracownika-naukowego/>).

System wspierania i motywowania kadry do rozwoju zawodowego, naukowego lub artystycznego oraz podnoszenia kompetencji dydaktycznych

Elementem polityki kadrowej Uczelni jest system motywowania pracowników przez finansowanie badań naukowych, projektów badawczych i artystycznych, a także wspieranie w uzyskiwaniu kolejnych stopni naukowych. Polityka kadrowa uczelni zapewnia dobór nauczycieli akademickich i innych osób prowadzących zajęcia oparte o transparentne zasady i umożliwiające prawidłową realizację zajęć. Władze Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie oraz Wydziału wspierają i motywują pracowników do rozwoju naukowego oraz podnoszenia kompetencji dydaktycznych. Co roku przyznawane są nagrody JM Rektora za działalność naukową, dydaktyczną, organizacyjną i całokształt dorobku zgodnie z Zarządzeniem nr 34 Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 26 marca 2021 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu Przyznawania Nauczycielom Akademickim Nagród Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2021/04/34-1.pdf>).

W latach 2017-2023 pracownicy prowadzący zajęcia na kierunku Ekonomia zostali nagrodzeni 47 razy (niektórzy kilkakrotnie) za swoje osiągnięcia naukowe (18 nagród), organizacyjne (23 nagród) lub dydaktyczne (6 nagród). Dodatkowo Rektor przyznaje nagrody naukowe w trzech kategoriach: za publikację o największej liczbie cytowań, za publikację z największym IF oraz za badania aplikacyjne im. Stanisława Staszica (§14, Załącznik do Zarządzenia Rektora UP w Lublinie Nr 34/2021, Regulamin Przyznawania Nauczycielom Akademickim Nagród Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie). Od 2017 r. 10% pracowników każdego Wydziału/dyscypliny otrzymuje nagrody projakościowe. Nagroda projakościowa przyznawana jest na podstawie §46 Statutu Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie (https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2020/10/statut_up.pdf) oraz w oparciu o listy rankingowe przygotowane przez Oddział Informacji Naukowej Biblioteki Głównej UP. Ranking uwzględnia sumaryczną punktację publikacji w czasopiśmie, materiałach i monografiach powyżej 70 punktów w przypadku kiedy pracownik był pierwszym lub korespondencyjnym autorem, a publikacja przypisana jest do dyscypliny, w której pracownik zadeklarował co najmniej 50% czasu pracy. W latach 2017-2023 dwóm osobom prowadzącym zajęcia na kierunku Ekonomia przyznano dodatki projakościowe (dr hab. Anna Nowak, prof. uczelni i dr hab. Armand Kasztelan, prof. uczelni). Pracownicy mogą korzystać ze środków funduszu szkoleniowego Prorektora ds. Organizacji i Rozwoju Uczelni na dofinansowanie podnoszenia kwalifikacji zawodowych. W latach 2017-2023 dofinansowano w ten sposób 17 szkoleń dla pracowników ocenianego kierunku (Zal_Cz1_04_04).

W celu podniesienia kwalifikacji naukowych/badawczych i dydaktycznych coraz częściej pracownicy uczestniczą w różnych kursach, szkoleniach oraz wyjeżdżają w ramach programu Erasmus+ na uczelnie zagraniczne. W latach 2017-2023 pracownicy ocenianego kierunku 31 razy wyjeżdżali za granicę w celach służbowych (Zal_Cz1_04_08; Zal_Cz1_04_09). Pod koniec września

2023 r. kolejne 4 osoby będą brały udział w wyjeździe szkoleniowym na Uniwersytecie w Tesalii (University of Thessaly, Department of Business Administration) w Grecji, w ramach programu Erasmus+.

Regularne przeprowadzanie hospitacji zajęć dydaktycznych, okresowa ocena nauczycieli, ankiety oceny dokonywane przez studentów oraz odznaczenia państwowe (Medale KEN) mobilizują pracowników do podnoszenia kompetencji dydaktycznych.

Spełnienie reguł i wymagań w zakresie doboru nauczycieli akademickich i innych osób prowadzących zajęcia oraz obsady zajęć, zawartych w standardach kształcenia określonych w rozporządzeniach wydanych na podstawie art. 68 ust. 3 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, w przypadku kierunków studiów przygotowujących do wykonywania zawodów, o których mowa w art. 68 ust. 1 powołanej ustawy

NIE DOTYCZY

Kryterium 5. Infrastruktura i zasoby edukacyjne wykorzystywane w realizacji programu studiów oraz ich doskonalenie

Stan, nowoczesność, rozmiary i kompleksowość bazy dydaktycznej i naukowej służącej realizacji zajęć oraz działalności naukowej

W procesie kształcenia na kierunku Ekonomia wykorzystywana jest przede wszystkim baza dydaktyczno-naukowa Wydziału Agrobiotechnologii. Realizują w niej swoje przedmioty poszczególne instytuty, katedry i zakłady. Na bazę tę składają się sale wykładowe będące w użytkowaniu ogólnouczelnianym oraz sale ćwiczeniowe, laboratoria i pracownie przystosowane do potrzeb prowadzonych przedmiotów i profilu badawczego. Studenci kierunku Ekonomia mają możliwość korzystania ze wszystkich laboratoriów i aparatury (pod nadzorem pracownika), pracowni (w tym komputerowych) należących do poszczególnych jednostek organizacyjnych Wydziału oraz Uczelni. Wykorzystują tę możliwość podczas przygotowywania projektów, zbierania materiałów i opracowywania wyników do zagadnień problemowych (projektów dyplomowych) oraz pracy w kołach naukowych. Wydział Agrobiotechnologii dysponuje infrastrukturą dydaktyczną i naukową umożliwiającą realizację programu kształcenia o profilu praktycznym i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów uczenia się, a także prowadzenie badań naukowych. Infrastruktura dydaktyczna i naukowa, liczba, powierzchnia i wyposażenie sal dydaktycznych są dostosowane do potrzeb kształcenia na kierunku Ekonomia. Zajęcia dydaktyczne na ocenianym kierunku odbywają się głównie w budynku przy ulicy Dobrzańskiego 37 (osiedle Felin), gdzie swoją siedzibę mają Katedra Ekonomii i Agrobiznesu oraz Katedra Zarządzania i Marketingu. W najbliższym czasie planowany jest remont budynku (m.in. izolacja termiczna, nowe wyposażenie sal dydaktycznych, klimatyzatory). Ponadto planowane jest doposażenie katedr w sprzęt dla potrzeb badań i dydaktyki (komputery i programy komputerowe).

Studenci kierunku Ekonomia część zajęć dydaktycznych realizują także w budynku „Collegium Agronomicum – Agro I i Agro II” przy ul. Akademickiej 15, gdzie do dyspozycji Wydziału znajduje się 11 sal wykładowych o pojemności od 60 do 217 osób, 13 sal ćwiczeniowych oraz 3 pracownie

komputerowe z pełnym wyposażeniem i oprogramowaniem. Wykorzystywane są także laboratoria językowe Centrum Nauczania Języków Obcych i Certyfikacji (6 sal dla 10-20 osobowych grup studentów o łącznej pow. ponad 200 m²) w budynku Centrum Innowacyjno-Wdrożeniowego (CIW) Nowych Technik i Technologii UP w Lublinie, przy ulicy Głębokiej 28. Wszystkie sale dydaktyczne są wyposażone w niezbędny do realizacji zajęć sprzęt, a w szczególności rzutniki multimedialne, ekrany, tablice suchościeralne, mikrofony, itp. (ZaI_Cz1_05_01). Część sal jest klimatyzowana i posiada regulowane oświetlenie. Do dyspozycji studentów i pracowników Wydziału jest również Centrum Kongresowe UP w Lublinie z aulą (561 miejsc). W poszczególnych jednostkach Wydziału znajdują się sale seminaryjne oraz pomieszczenia dla dyplomantów i doktorantów.

Wyposażenie poszczególnych sal i pracowni w sprzęty komputerowe oraz inne pomoce dydaktyczne, bez wątpienia w znacznym stopniu przyczyniają się do kształtowania umiejętności praktycznych studentów kierunku Ekonomia.

Dostęp do technologii informacyjno-komunikacyjnej oraz stopień jej wykorzystania w procesie nauczania i uczenia się studentów oraz działalności i komunikacji naukowej

Dostęp do technologii informacyjno-komunikacyjnej i jej wykorzystanie na Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie jest na wysokim poziomie. Internet jest powszechnie dostępny w pomieszczeniach użytkowanych przez pracowników dydaktycznych, naukowych i technicznych oraz w pracowniach i salach komputerowych, a także na terenie domów studenckich. Uczelnia uruchomiła dla studentów i doktorantów usługę „Office365”, która zapewnia dostęp on-line do następujących narzędzi: poczta, Word, Excel, Power Point, OneDrive, Skype, Teams oraz Outlook za pomocą przeglądarki internetowej. Została także zakupiona subskrypcja oprogramowania Statistica Rozszerzony Pakiet Akademicki (z licencją akademicką Site License dla wszystkich pracowników, pracowni studenckich, studentów i doktorantów). Warunkiem niezbędnym do zarejestrowania kopii oprogramowania jest posiadanie adresu e-mail w domenach: up.lublin.pl, up.edu.pl, student.up.edu.pl, a z oprogramowania można korzystać bezpłatnie na terenie Uniwersytetu jak również poza nim.

Na Uczelni i Wydziale systemowo wdrożono narzędzie do zdalnego nauczania - platformę Eduportal, której właścicielem jest Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie (<https://platformaeducacyjna.up.lublin.pl/Logowanie>). Istnieje również możliwość alternatywnego prowadzenia procesu dydaktycznego z wykorzystaniem platformy MS Teams. Dzięki temu na kierunku Ekonomia, w sytuacji kryzysowej (np. pandemia COVID-19), część zajęć może być prowadzona z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość. Pracownicy oraz studenci zostali przeszkoleni w zakresie posługiwania się wyżej wymienionymi systemami przeznaczonymi do kształcenia on-line, dodatkowo na stronie Uczelni dostępne są informacje odnośnie ich obsługi (<https://platformaeducacyjna.up.lublin.pl/Logowanie>). Ponadto w Centrum Informatyki wyznaczono koordynatorów pakietu MS Teams, którzy służą radą w razie problemów z obsługą oprogramowania. Studenci mają ułatwiony dostęp do podręczników i innych źródeł dzięki zdalnemu dostępowi do e-książek i fachowego piśmiennictwa poprzez bibliotekę UP w Lublinie. W trakcie kształcenia na odległość wykorzystywana jest infrastruktura informatyczna i oprogramowanie umożliwiające synchroniczną i asynchroniczną interakcję między uczestnikami zajęć a nauczycielami (<https://up.lublin.pl/centrum-informatyki/eduportal/>).

Studenci mają również stały i nieograniczony dostęp do komputerów i Internetu, mogą oni korzystać z pracowni ogólnouczelnianych (60 stanowisk). Dostępne są także hotspot w kompleksie

dydaktycznym Agro II oraz budynku Biblioteki Głównej UP. Po zarejestrowaniu komputera w sieci uczelnianej studenci mogą również korzystać z sieci internetowej w domach studenckich oraz z gniazd internetowych w budynkach Uczelni. Dodatkowo na korytarzach dostępne są interaktywne punkty informacyjne (infokioski). Biblioteka Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie oferuje użytkownikom dostęp do bezpłatnej sieci Wi-Fi oraz Oddziału Informacji Naukowej, w której użytkownicy mogą uzyskać między innymi pomoc w poszukiwaniu materiałów źródłowych. Biblioteka dysponuje także 94 stanowiskami komputerowymi posiadającymi dostęp do Internetu, w tym do elektronicznej informacji naukowej.

W 2021 roku do studentów wszystkich kierunków realizowanych na Wydziale Agrobiotechnologii wysłano ankiety dotyczące jakości kształcenia zdalnego w semestrze zimowym i letnim roku akademickiego 2020/2021. Studenci wysoko ocenili poszczególne elementy składające się na nauczanie zdalne, tj. dostępność materiałów dydaktycznych, zrozumiałość przekazanych treści, ich czytelność, pomoc materiałów w utrwalaniu wiedzy oraz przygotowaniu się do zaliczenia/egzaminu czy jakość zdalnej komunikacji z nauczycielem prowadzącym zajęcia i możliwość konsultacji. Również metody i narzędzia oceny uzyskania efektów uczenia się przyjęte podczas sesji egzaminacyjnej oceniono w większości pozytywnie. Za najbardziej efektywne w osiąganiu celów dydaktycznych i efektów uczenia się formy zajęć zdalnych studenci wskazali m.in. zajęcia prowadzone w czasie rzeczywistym na platformie (np. MS Teams), komunikację tekstową (mail, fora, czat), udostępnione przez prowadzącego na platformie materiały interaktywne czy nagrania audio-wideo.

Udogodnienia w zakresie infrastruktury i wyposażenie dostosowane do potrzeb studentów z niepełnosprawnościami

Zgodnie z przyjętą na Uczelni strategią w zakresie zapewnienia bazy dydaktycznej, studenci z niepełnosprawnościami podejmujący kształcenie na Wydziale Agrobiotechnologii, jak i na innych Wydziałach UP w Lublinie, korzystają z ułatwień umożliwiających swobodne korzystanie z oferty naukowo-dydaktycznej. Uczelnia zapewnia studentom z niepełnosprawnościami wsparcie naukowe, dydaktyczne i materialne, umożliwiając im pełny udział w procesie kształcenia oraz w badaniach naukowych. Większość zajęć odbywa się w budynkach wolnych od barier architektonicznych, wyposażonych w windy, platformy oraz w podjazdy i miejsca parkingowe, natomiast korytarze, sale dydaktyczne i toalety przystosowane są do poruszania się na wózkach. (<https://up.lublin.pl/osoby-z-niepelnosprawnoscia/udogodnienia/>). W Uczelni powołany jest Pełnomocnik ds. osób z niepełnosprawnościami, który prowadzi działania związane ze stwarzaniem studentom niepełnosprawnym, dogodnych warunków do pełnego udziału w procesie kształcenia i badaniach naukowych, w tym: likwidację barier transportowych; zapewnienie tłumaczy języka migowego, asystentów osób niewidomych lub z niepełnosprawnością ruchową; udostępnienie wypożyczalni specjalistycznego sprzętu ułatwiającego kształcenie studentom niepełnosprawnym; zapewnienie odpowiednich rozwiązań technicznych np. stanowisk komputerowych, programów komputerowych (<https://up.lublin.pl/osoby-z-niepelnosprawnoscia/kontakt/>).

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie wdraża formy dostosowania procesu rekrutacji dla osób z niepełnosprawnościami będącymi kandydatami na studia. Obsługa kandydatów odbywa się w budynku Agro II w pełni dostosowanym dla osób z niepełnosprawnościami. W budynku znajdują się miejsca przyjazne osobom z niepełnosprawnościami, z których mogą skorzystać w trakcie rekrutacji. Na parterze znajduje się sala komputerowa wyposażona w 5 stanowisk komputerowych przystosowana dla potrzeb osób z niepełnosprawnościami (stoliki z automatyczną regulacją, meble

ergonomiczne) oraz sala aktywizacji osób z niepełnosprawnościami funkcjonująca w ramach wsparcia kandydatów na studia w obrębie Biura Rekrutacji i Promocji Kształcenia. Strony internetowe oraz internetowy system rejestracji kandydatów na studia są dostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnością – osoby niedowidzące. Dodatkowo w budynku Agro I i Agro II zastosowano następujące udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami: dwie windy wewnętrzne, platformy elektryczne zastosowane na schodach prowadzących do szatni oraz przejściowych między budynkami, a także sanitariaty z przystosowaniem znajdujące się na każdym piętrze. Z kolei w Collegium Zootechnicum/Rektorat znajduje się winda zewnętrzna z platformą (wejście główne do budynku), drzwi wejściowe oznaczone taśmami z przystosowaniem dla osób niedowidzących, schodołaz oraz szyny na schody trzystopniowe wewnątrz budynku, winda wewnętrzna oraz sanitariaty z przystosowaniem dla osób z niepełnosprawnościami (Zal_Cz1_05_02).

Gmach Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie jest także przystosowany do potrzeb osób niepełnosprawnych poprzez odpowiednie udogodnienia architektoniczne (podjazd do wejścia głównego, wejścia bez progów, winda z kabiną dostosowaną dla osób poruszających się na wózkach oraz niewidomych/niedowidzących – informacja głosowa oraz przyciski uruchamiające windę podpisane alfabetem Braille'a, toalety dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych ruchowo, korytarze i pomieszczenia przystosowane do poruszania się na wózkach) oraz specjalistyczny sprzęt elektroniczny (komputer ze specjalistycznym oprogramowaniem dla osób niedowidzących i słabowidzących: JAWS, MAGic, ABBYY Fine Reader, stacjonarny powiększalnik tekstu, lupa elektroniczna RUBY, wyposażona w ekran LCD, skaner z ruchomym panelem przeznaczony dla osób poruszających się na wózku inwalidzkim, myszka dla osób z niesprawnością nadgarstka). Biblioteka Główna UP udostępnia katalog on-line, umożliwiając zamawianie książek z dowolnego komputera podłączonego do Internetu oraz bogate zasoby elektroniczne (bazy danych, czasopisma, książki) z których niepełnosprawni czytelnicy mogą korzystać z domu poprzez program HAN. Biblioteka dysponuje dodatkowymi strefami do nauki indywidualnej przeznaczonymi dla osób z niepełnosprawnościami, w których znajdują się również 4 lampy antydepresyjne. W 2018 roku w budynku Biblioteki powstała sala aktywizacyjna dla osób z niepełnosprawnościami, w której studenci mogą skorzystać z urządzeń wspomagających.

Uniwersytet Przyrodniczy oferuje także osobom z niepełnosprawnościami zajęcia sportowe, dostosowane do rodzaju i stopnia niepełnosprawności. Studium Wychowania Fizycznego i Sportu organizuje zajęcia sportowe poprawiające kondycję i aktywność studentów niepełnosprawnych. Zajęcia w większości prowadzone są w formie indywidualnej i są to: gimnastyka korekcyjna odbywająca się w sali fitness lub gimnastycznej, ćwiczenia wzmacniające mięśnie posturalne – siłownia, pływanie oraz aqua aerobik – basen, ćwiczenia zwiększające wydolność oddechową (cardio) – sala aerobowa. Zajęcia sportowe odbywają się w dostosowanym dla osób niepełnosprawnych Centrum Kultury Fizycznej i Sportu UP w Lublinie, w którym zastosowano m.in. zewnętrzny podjazd skierowany do drzwi wejściowych, rampy wspomagające na basenie, sanitariaty oraz sale aktywizacji osób z niepełnosprawnościami.

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie posiada bazę noclegową przystosowaną dla osób z niepełnosprawnościami znajdującą się w trzech domach studenckich: Dom Studencki „Broadway” przy ul. Dobrzańskiego, Dom Studencki „Cebion” i „Eskulap” przy ul. Langiewicza. Domy studenckie wyposażone są m.in. w następujące udogodnienia dla osób z niepełnosprawnościami: zewnętrzne podjazdy lub pochylnie prowadzące do drzwi wejściowych, windy, schodołaz na schody dwustopniowe, platformę wewnętrzną, drzwi automatyczne, pokoje mieszkalne na parterze

przystosowane dla osób z niepełnosprawnościami. Przy budynkach Uczelni znajdują się parkingi zewnętrzne z miejscami zaznaczonymi dla osób z niepełnosprawnościami.

Nauczanie w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie może być realizowane w formie dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Takie zajęcia prowadzone są indywidualnie lub grupowo w zależności od potrzeby danego studenta. Forma materiałów dydaktycznych przystosowana jest do danego rodzaju niepełnosprawności, np.: powiększona czcionka, możliwość nagrywania zajęć na dyktafon, materiały w wersji elektronicznej, możliwość skorzystania z dostępnego w wypożyczalni sprzętu technicznego Biura ds. Osób z Niepełnosprawnościami (notebooki, dyktafony, powiększalnik). Studenci oraz doktoranci z niepełnosprawnościami mają prawo skorzystać ze wsparcia asystenta w czynnościach związanych z nauką, których nie mogą wykonać samodzielnie, w tym pomoc w bibliotece, w przygotowaniu materiałów do zajęć, prac zaliczeniowych i projektów licencjackich. Studenci mogą również skorzystać z pomocy tłumacza języka migowego (<https://up.lublin.pl/osoby-z-niepelnosprawnoscia/formy-wsparcia/>). Zajęcia odbywają się w salach wolnych od barier architektonicznych oraz w sali aktywizacji osób niepełnosprawnych. W 2021 roku Uczelnia podpisała porozumienie o współpracy z Fundacją Heros (organizacja pozarządowa) działającą na rzecz osób z niepełnosprawnościami, która podejmuje działania mające na celu niwelowanie barier utrudniających funkcjonowanie społeczne i zawodowe osób z niepełnosprawnościami (<https://up.lublin.pl/blog/podpisanie-porozumienia-z-fundacja-heros/>).

Fundacja Aktywizacji Zawodowej Osób Niepełnosprawnych FAZON przyznała Uniwersytetowi Przyrodniczemu w Lublinie wyróżnienie w konkursie „Lodołamacze 2021” w dwóch kategoriach: INSTYTUCJA za „szczególną wrażliwość społeczną i promowanie aktywności osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia”, a także PRZYJAZNA PRZESTRZEŃ za „przystosowanie projektowania uniwersalnego oraz najlepszych rozwiązań urbanistycznych oraz architektonicznych w zakresie dostosowania budynków i przestrzeni dla osób z niepełnosprawnością”. Zdaniem Kapituły Konkursowej „Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie na polu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych stanowi wzór godny naśladowania” <https://up.lublin.pl/blog/uniwersytet-przyrodniczy-w-lublinie-wyrozniony-w-konkursie-lodolamacze-2021/>.

Dostępność infrastruktury, w tym aparatury naukowej, oprogramowania specjalistycznego i materiałów dydaktycznych, w celu wykonywania przez studentów zadań wynikających z programu studiów w ramach pracy własnej

Nowoczesna infrastruktura naukowo-badawcza korzystnie wpływa na jakość prowadzonych badań naukowych oraz na realizację procesu kształcenia na kierunku Ekonomia. Wyposażenie sal oraz dostępność nowoczesnego oprogramowania komputerowego stwarza odpowiednie warunki, sprzyjające samodzielnej aktywności naukowej studentów kierunku w ramach przedmiotów objętych programem studiów oraz działalności w kołach naukowych. Studenci mają możliwość korzystania z oprogramowania Excel i Statistica Rozszerzony Pakiet Akademicki, które są pomocne przy opracowaniu wyników badań w czasie przygotowywania zagadnienia problemowego. Z oprogramowania tego studenci oraz pracownicy mogą korzystać bezpłatnie na terenie Uczelni oraz poza nią.

Pracownicy Wydziału opracowują pomoce dydaktyczne w formie podręczników, skryptów, rozdziałów w podręcznikach akademickich/monografiach naukowych oraz innych materiałów dydaktycznych, w tym udostępnianych on-line. W celu ułatwienia dostępności do dorobku

naukowego pracowników uczelni uruchomiono OpenUP – Otwarty Portal Wiedzy, System Informacji Naukowej UP w Lublinie (<https://open.up.lublin.pl/Uczelnia/Wyszukiwarka>). Jest to niezmiernie ważna pomoc w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia. Osoby prowadzące zajęcia na kierunku Ekonomia posiadają dorobek naukowy i dydaktyczny w zakresie dyscyplin, których dotyczą prowadzone zajęcia i stopniowo zamieszczają swoje publikacje naukowe na portalu OpenUP. W latach 2017-2023 pracownicy Wydziału stanowiący kadrę dydaktyczną kierunku Ekonomia opracowali łącznie 563 monografii, rozdziałów w monografii, redakcji monografii naukowych wieloautorskich, publikacji popularno-naukowych oraz podręczników (Zal_Cz1_04_07) z których część wykorzystywana jest w procesie dydaktycznym i polecana studentom w celu rozszerzenia wiedzy w danym zakresie. Duża część tych publikacji jest zdalnie dostępna dla studentów przez Bibliotekę Główną UP. Dodatkowo materiały dydaktyczne są udostępniane studentom drogą elektroniczną: przesyłane pocztą e-mail, przez platformy MS Teams i Eduportal.

System biblioteczno-informacyjny Uczelni

Studenci, pracownicy oraz doktoranci Wydziału Agrobiotechnologii mają stały i nieograniczony dostęp do zasobów Biblioteki Głównej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie (BG UP Lublin). Biblioteka gromadzi literaturę polską i obcą związaną z profilem pracy naukowej i dydaktycznej pracowników Uczelni. Księgozbiór obejmuje literaturę tematyczną z zakresu kształcenia studentów kierunku Ekonomia. Ponadto, Biblioteka dysponuje literaturą z obszaru. W Bibliotece Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie zgromadzono 387762 pozycji, w tym: 247021 książek, 140741 czasopism, 396 czasopism bieżących, 5217 norm i opisów patentowych. Zasoby elektroniczne biblioteki składają się z 442951 tytułów książek w formie elektronicznej; czasopisma w formie elektronicznej obejmują 13923 tytułów. Biblioteka udostępnia również 57 baz danych oraz 1797 innych zasobów elektronicznych, na które składają się m.in. normy oraz patenty. Spośród powyższych, 3696 to książki z zakresu Ekonomii (w różnych nakładach, od pojedynczych do 5 sztuk), natomiast czasopisma naukowe stanowią 61 pozycji (Zal_Cz1_05_03).

Użytkownicy Biblioteki mogą zamawiać zbiory biblioteczne osobiście lub poprzez Internet. W latach 1995-2020 Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie użytkowała zintegrowany system biblioteczny VTLS/Virtua, a od 2020 roku wdrożony został system Koha. Dzięki nowoczesnym systemom bibliotecznym istnieje możliwość korzystania z katalogu komputerowego z dowolnego miejsca na świecie (<https://katalog.bg.up.lublin.pl/>). Studenci, pracownicy oraz doktoranci Wydziału Agrobiotechnologii mają dostęp do wybranych źródeł elektronicznych za pośrednictwem komputerów znajdujących się w sieci uczelnianej, jak również posiadają możliwość zalogowania się do elektronicznych zasobów poprzez system HAN (Hidden Automatic Navigation) z dowolnego urządzenia. Studenci kierunku Ekonomia mają dostęp do wielu baz bibliograficzno-bibliometryczno-abstraktowych (CAB Abstracts, Scopus, Web of Science, Journal Citation Reports, Medline, Agro, SIGŻ, PSJD) oraz pełnotekstowych (Serwis EMIS, Science Direct – Elsevier, Springer, Wiley, Oxford, Knovel, Bazy CABI, Serwis EBSCOhost, Wydawnictwo Cambridge, Biblioteka Nauki, Ibuk Libra) (<https://up.lublin.pl/nauka/biblioteka/zasoby/bazy-danych/>), wzbogaconych o narzędzia Ovid LinkSolver linkujące do pełnych tekstów oraz wydawnictw. Studenci, doktoranci i pracownicy Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie mogą korzystać z dostępu do e-czasopism, e-książek i E-Norm. W uczelnianej bibliotece istnieje również możliwość korzystania, na indywidualne zamówienie, z dokumentów Polskiego Komitetu Normalizacyjnego. Dla grup seminaryjnych prowadzone są obowiązkowe szkolenia z zakresu metodyki wyszukiwania źródeł informacji naukowej umożliwiające

efektywne korzystanie ze wszystkich dostępnych w bibliotece e-zasobów i materiałów drukowanych. Biblioteka oferuje też możliwość prowadzenia szkoleń indywidualnych.

Jednostką wspierającą przy wyszukiwaniu literatury jest Oddział Informacji Naukowej. Księgozbiory są na bieżąco aktualizowane, a brak poszukiwanej literatury można zgłosić pod adresem gromadzenie@up.lublin.pl. Oddział Gromadzenia, Opracowywania i Automatyzacji Biblioteki UP w Lublinie przesyła informacje o nowościach, które mogłyby służyć jako podręczniki studentom Uczelni. Publikacje (książki i artykuły), które nie znajdują się w zbiorach Biblioteki Głównej UP, a które są niezbędne do prowadzenia badań i przygotowania zagadnień problemowych (projektów dyplomowych), sprowadzane są w ramach Wypożyczalni Międzybibliotecznej z innych bibliotek w kraju i z zagranicy (272 zgłoszeń). Na stronie <https://up.lublin.pl/nauka/biblioteka/oferta-biblioteka/propozycja-zakupu/> Rada Programowa, Prodziekan kierunku, prowadzący zajęcia oraz studenci mogą zgłaszać propozycje zakupu potrzebnych w toku nauki pozycji brakujących w zasobach BG. Dzięki temu zbiory biblioteki są na bieżąco uzupełniane. Przykładem takich działań były konsultacje Rady Programowej Kierunku Ekonomia z kadrą realizującą zajęcia na tym kierunku w sprawie wyboru nowych, bardziej aktualnych pozycji książkowych, które mogłyby być wykorzystane do realizacji zajęć na kierunku Ekonomia. Na spotkaniu Rady Programowej w dniu 17.01.2022 podsumowano te konsultacje. Do Biblioteki Głównej przekazano prośbę o zakup 5 pozycji bibliograficznych wzbogacających księgozbiór studencki na kierunku Ekonomia. W dniu 17.01.2022 r. otrzymano pozytywną opinię z Działu gromadzenia Biblioteki Głównej UP co do proponowanych pozycji oraz informację na temat dostępu tych pozycji na rynku (Zal_Cz1_01_06).

W ramach prac dokumentacyjnych pracownicy Oddziału Informacji Naukowej opracowali i na bieżąco uzupełniają bazę bibliograficzno-bibliometryczną „Bibliografia Publikacji Pracowników Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie”, która dostępna jest w Internecie pod adresem <https://publikacje.up.lublin.pl/bpp/uczelnia/UP/> i zawiera obecnie ponad 56 694 rekordów. Baza rejestruje dorobek naukowy pracowników UP zatrudnionych na pierwszym etapie oraz umożliwia studentom odnalezienie publikacji osób prowadzących z nimi zajęcia. Biblioteka Główna prowadzi też instytucjonalne Repozytorium UP w Lublinie, które gromadzi, przechowuje i udostępnia materiały o charakterze naukowym i w myśl ruchu Open Access zapewnia otwarty dostęp do publikacji naukowych. W zbiorach Repozytorium w formie cyfrowej znajdują się artykuły naukowe, materiały dydaktyczne i konferencyjne, monografie lub ich rozdziały, dane badawcze oraz rozprawy doktorskie w ilości 3 214 rekordów. Pozycje udostępniane w ramach tych dwóch baz są cennym uzupełnieniem informacji dla studentów kierunku Ekonomia.

W Bibliotece Głównej UP w Lublinie funkcjonuje czytelnia, zlokalizowana na dwóch piętrach budynku, w której są dostępne 154 miejsca, w tym 31 miejsc to stanowiska z komputerami stacjonarnymi z dostępem do zasobów on-line. W Informatorium BG znajduje się 37 miejsc z dostępem do stałego łącza internetowego, z czego 27 stanowią miejsca z komputerami stacjonarnymi, a 10 – „w trybie laptop”. W Wypożyczalni BG znajduje się 15 miejsc z komputerami stacjonarnymi z dostępem do zasobów on-line. Ponadto Biblioteka dysponuje czytelnią, w której są 3 pokoje przeznaczone do pracy indywidualnej, 2 pokoje ze sprzętem multimedialnym do pracy w grupach oraz dwie kabiny akustyczne przystosowane do pracy 1-4 osób. W Bibliotece przygotowane zostały także przyjazne strefy z wygodnymi sofami, fotelami i pufami, a dla tych, którzy lubią uczyć się na świeżym powietrzu, istnieje możliwość skorzystania z zielonego tarasu. Ułatwieniem dla użytkowników Biblioteki jest możliwość skorzystania z wrzutni, do której samodzielnie zwrócić można książki oklejone etykietami RFID oraz z książkomatu, umożliwiającego odbiór zamówionych książek poza godzinami pracy Biblioteki.

Od 2012 roku Biblioteka Główna Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie mieści się w nowym budynku i pełni rolę Regionalnego Ośrodka Rolniczej Informacji Naukowej, a zainteresowani użytkownicy mają otwarty dostęp do pełnych zasobów i wszystkich księgozbiorów. Budynek Biblioteki Głównej UP w Lublinie, tak jak inne obiekty Uczelni, jest dostosowany do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.

Dodatkowo każda jednostka Wydziału udostępnia studentom własne księgozbiory, zgromadzone w bibliotekach instytutów, katedr i zakładów (zwłaszcza podczas pracy na seminariach dyplomowych). Ze względu na uniwersytecki charakter Lublina, studenci Uczelni mogą również korzystać z innych bibliotek uniwersyteckich, w tym UMCS, KUL i Politechniki Lubelskiej.

W ramach Katedry Ekonomii i Agrobiznesu, studenci i pracownicy dysponują dodatkowo dostępem do księgozbioru liczącego ponad 12000 pozycji. Jednostka posiada czytelnię o powierzchni 48 m², w której jednorazowo może pracować około 30 osób. Publikacje pracowników Katedry są dostępne w formie elektronicznej na stronie Biblioteki Głównej UP Lublin.

Sposoby, częstość i zakres monitorowania, oceny i doskonalenia bazy dydaktycznej i naukowej oraz systemu biblioteczno-informacyjnego

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie posiada nowoczesną i wyspecjalizowaną infrastrukturę dla potrzeb kierunku. Za ciągły jej rozwój i doskonalenie odpowiedzialni są Dziekan, Prodziekani, Dyrektorzy Instytutów, Kierownicy (katedr, zakładów), Przewodniczący oraz członkowie Rady Programowej kierunku Ekonomia, jak również pozostali pracownicy, zgodnie z zasadami opisanymi w Procedurze WA-A5 oceny bazy materialnej (<https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2021/04/WA-A5-Procedura-oceny-bazy-materialnej.pdf>). Kierownicy jednostek sprawujący nadzór nad prawidłowym wykorzystaniem aparatury/przyrządów/sprzętu specjalistycznego w ramach poszczególnych modułów, przed rozpoczęciem roku akademickiego przeprowadzają ocenę stanu bazy dydaktycznej i dydaktyczno-naukowej oraz potrzebnych inwestycji (w tym naprawy, remontu, zakupu pomocy dydaktycznych i innych środków niezbędnych do realizacji zajęć dydaktycznych), które mogą być zgłaszane przez nauczycieli akademickich oraz pracowników inżynierijno-technicznych. Kierownicy jednostek po stwierdzeniu konieczności uzupełnienia bazy materialnej lub potrzeby przeprowadzenia modernizacji składają stosowne zapotrzebowanie do JM Rektora lub Dziekana. Kierownicy jednostek informują także właściwą radę programową o warunkach studiowania i konieczności uzupełnienia zasobów bibliotecznych. Prawo do zgłaszania potrzeb w zakresie infrastruktury dydaktycznej i innych zasobów materialnych mają również studenci i mogą je kierować bezpośrednio do osób prowadzących zajęcia lub przekazywać do opiekunów roku. Pracownicy oraz studenci Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie mogą również zgłaszać propozycje zakupu książek do czytelni bądź biblioteki. Szczegółowe informacje zamieszczone są na stronie: <https://up.lublin.pl/nauka/biblioteka/oferta-biblioteka/propozycja-zakupu/>. W ostatnich latach pracownicy Biblioteki Głównej UP w Lublinie przeprowadzili wśród studentów, doktorantów i pracowników ankietę na temat potrzeb użytkowników Biblioteki, w której można było zgłaszać swoje opinie o pracy i znajomości Biblioteki oraz dostępności zasobów bibliotecznych. Pracownicy Oddziału Informacji Naukowej Biblioteki Głównej organizują i/lub informują na bieżąco o dodatkowych szkoleniach z funkcjonowania baz danych, prowadzonych przez zewnętrznych wykwalifikowanych szkoleniowców, aby zwiększyć świadomość funkcjonalności oraz dostępność zawartości konkretnej bazy danych, co przekłada się na zwiększenie jej wykorzystania.

Analiza informacji nt. stanu bazy dydaktycznej i naukowej pozwoliła wyznaczyć kierunki jej udoskonalania. Dlatego w ostatnim czasie zmodernizowano salę komputerową 112 w budynku Agro I, rozpoczęto modernizację komputerów w sali 19 w budynku przy ul. Dobrzańskiego 37.

Kryterium 6. Współpraca z otoczeniem społeczno-gospodarczym w konstruowaniu, realizacji i doskonaleniu programu studiów oraz jej wpływ na rozwój kierunku

Zakres i formy współpracy uczelni z instytucjami otoczenia społeczno-gospodarczego oraz jej wpływ na koncepcję kształcenia, efekty uczenia się, program studiów i jego realizację, w tym realizację praktyk zawodowych

Przy tworzeniu programów studiów na kierunku Ekonomia uwzględniono opinie i rekomendacje sformułowane przez interesariuszy zewnętrznych tj. przedstawicieli instytucji i podmiotów gospodarczych, którzy są obecnie lub w przyszłości mogą stać się pracodawcami dla absolwentów kierunku Ekonomia. Dzięki regularnym kontaktom i prowadzonym konsultacjom z interesariuszami zewnętrznymi weryfikowane są programy nauczania i wprowadzane zmiany w programach kształcenia, które prowadzą do podniesienia jakości kształcenia zwłaszcza w zakresie przedmiotów przygotowujących do pełnienia określonych ról zawodowych.

W ramach specjalności handel przygotowujący są specjaliści posiadający wiedzę i umiejętności w zakresie funkcjonowania podmiotów gospodarczych zajmujących się obrotem towarowym i świadczeniem usług handlowych. Kompleksowy program nauczania przygotowuje absolwentów kierunku do wejścia na rynek pracy i pełnienia określonych ról zawodowych poprzez zatrudnienie w przedsiębiorstwach handlowych, produkcyjnych i usługowych, a także w jednostkach samorządu terytorialnego w kraju i za granicą.

Kształcenie na kierunku Ekonomia specjalność handel stanowi odpowiedź na obecne potrzeby rynku pracy, w tym zwłaszcza w zakresie prowadzenia działalności handlowej. Ważną rolę w kreowaniu programu studiów oraz treści poszczególnych modułów kształcenia odgrywa współpraca kadry kierunku Ekonomia z instytucjami otoczenia społeczno-gospodarczego. Istotny w tym zakresie jest udział interesariuszy zewnętrznych w pracach nad koncepcją kształcenia, co oznacza ich wpływ na konstruowanie, realizację i doskonalenie programu studiów oraz na rozwój kierunku, jak również dalsze perspektywy zawodowe jego absolwentów.

Zasadniczą rolę w tym zakresie odgrywają opinie uzyskane od przedstawicieli podmiotów i instytucji otoczenia społeczno-gospodarczego, które pozwoliły na optymalne dostosowanie programu studiów do aktualnych wymogów rynku pracy, zwłaszcza w zakresie pożądanych kompetencji i umiejętności. Podstawą do określenia perspektyw rozwoju kierunku Ekonomia były wnioski wynikające z dyskusji z przedstawicielami otoczenia społeczno-gospodarczego, jak również obserwacja trendów rozwojowych w otoczeniu społeczno-gospodarczym w kraju i za granicą.

W tym kontekście warto podkreślić, iż przy Wydziale Agrobiżynierii działa Rada Interesariuszy Zewnętrznych, powoływana przez Kolegium Wydziału, w skład której wchodzi przedstawiciele instytucji gospodarczych, samorządowych i społecznych zgłoszonych przez Dziekana oraz członków Kolegium Wydziału.

<https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2023/02/Regulamin-Rady-Interesariuszy-2.pdf>. Członkowie Rady mają za zadanie wspieranie Rady Programowej w działaniach na rzecz

aktualizacji i doskonalenia praktycznych aspektów kształcenia na kierunku Ekonomia m.in. podczas corocznie organizowanych Dni Kierunku (<https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/>) W trakcie tych spotkań prezentowany jest kierunek studiów, omawiane są efekty kształcenia, a następnie odbywa się dyskusja na temat propozycji i potrzeby dokonania modyfikacji w treści programowej studiów w celu poprawy jakości kształcenia oraz pozyskiwanych kompetencji w zakresie wiedzy i umiejętności przez studentów kierunku w celu zwiększenia ich szans na rynku pracy i znalezienia zatrudnienia w wybranym zawodzie. Udział interesariuszy zewnętrznych oraz studentów w tych spotkaniach pozwala na konfrontację oczekiwań pracodawców z treściami i umiejętnościami przekazywanymi studentom w trakcie zajęć oraz na stałe doskonalenie tych treści. W trakcie tych spotkań dyskutowane są również kwestie dotyczące realizacji praktyk zawodowych przez studentów wraz ze wskazaniem potencjalnych miejsc ich odbywania (Zał_Cz1_01_01).

Dbając o właściwy rozwój kierunku Ekonomia Rada Programowa zwracała się z prośbą do interesariuszy zewnętrznych o wyrażenie opinii na temat programu kształcenia w zakresie treści związanych z realizowaną specjalnością. Jedną z pozytywnych opinii na temat kształcenia i perspektyw zawodowych wyraził dr Ryszard Nowak - Prezes Zarządu Krajowego Stowarzyszenia Eksporterzy Rzeczypospolitej Polskiej, która to instytucja zajmuje się inicjowaniem i wspieraniem działań na rzecz rozwoju polskiego eksportu i ochrony interesów gospodarczych przedsiębiorców trudniących się handlem zagranicznym (Zał_Cz1_01_02). Równie pozytywnie do koncepcji kształcenia na kierunku Ekonomia odniósł się także Mirosław Drygaś (Członek Zarządu firmy Podlaskie Gorzelnie SURWIN Sp. z o.o.), który wyraził przekonanie, że oceniany kierunek dostarczy dobrze wykształconych specjalistów na potrzeby gospodarki regionalnej, krajowej oraz poza granicami kraju (Zał_Cz1_01_03). O podobną opinię zwrócono się również do dr Katarzyny Domańskiej z firmy Czekoladowe Sp. z o.o. - Partnera Franczyzowego Pijalni Czekolady E. Wedel, która wyraziła pozytywną opinię o koncepcji kształcenia, zwracając uwagę na konieczność zachęcania studentów do dalszej aktywności wykraczającej poza program kształcenia (Zał_Cz1_01_04).

Ponadto opiniowanie programu kształcenia na kierunku Ekonomia przez interesariuszy zewnętrznych odbywało się poprzez wypełnianie ankiety, w której proszeni byli o ocenę planu studiów oraz treści modułów kształcenia, a także wskazywali możliwości nawiązania współpracy w kontekście realizacji praktyk zawodowych oraz perspektyw zatrudnienia absolwentów kierunku (Zał_Cz1_01_05). W roku akademickim 2022/2023 taką ankietę wypełniło trzech przedsiębiorców prowadzących własną działalność gospodarczą oraz jeden przedstawiciel sektora bankowego. W uzyskanych opiniach podkreślana była zasadność kształcenia na kierunku Ekonomia w kontekście potrzeb współczesnego rynku pracy. Podkreślano również konieczność wykorzystywania nowoczesnych metod aktywizujących podczas prowadzenia ze studentami zajęć oraz konieczność uświadamiania studentom, jak istotna jest ich aktywna i przedsiębiorcza postawa w trakcie odbywania praktyki zawodowej.

Podsumowując, należy stwierdzić, że Interesariusze zewnętrzni uczestniczą w dostosowywaniu treści programowych na kierunku Ekonomia do realnych potrzeb rynku pracy na zasadach określonych w Procedurze WA-S11 współpracy z otoczeniem zewnętrznym w tworzeniu oraz doskonaleniu efektów uczenia się na kierunku studiów (https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2021/04/WA-S11_Procedura_wspolpracy_z_otoczeniem_zewnetrznym....pdf).

Należy dodać, iż opinie interesariuszy odnośnie kierunku studiów oraz dopasowania profilu kształcenia do wymogów kompetencyjnych ze strony pracodawców pochodzą także z realizowanych na Wydziale różnorodnych działań. Przykładowo studenci oraz kadra dydaktyczna uczestniczą w

spotkaniach i szkoleniach, na które zapraszani są przedstawiciele biznesu i potencjalni pracodawcy absolwentów kierunku Ekonomia (Załącznik Cz1_02_03). W trakcie takich spotkań przedstawiciele biznesu wskazują aktualne trendy i sugerują te obszary procesu kształcenia, na które warto wziąć pod uwagę w treściach realizowanych przedmiotów. Sugestie formułowane przez pracodawców uwzględniane są w treściach modułów programu kształcenia na kierunku Ekonomia, przekazywane są także w rozmowach z pracownikami Wydziału, między innymi z opiekunami praktyk studenckich, a także podczas posiedzeń jednostek. Przykładem zmiany wynikającej z takich spotkań i przeprowadzonych w ich trakcie dyskusji była m.in. wprowadzona od naboru 2022/2023 modyfikacja w programie studiów dotycząca:

- zmiany nazwy modułu Polityka celna na Polityka handlowa (fakultet blok B),
- przeniesienie modułu obowiązkowego Zarządzanie strategiczne (sem. 4) do bloku modułów fakultatywnych (blok H), a jednego z modułów z bloku H - Ekonomia przedsiębiorstw handlowych w miejsce Zarządzania strategicznego.

Zmiany te na wniosek osób odpowiedzialnych za realizowane moduły dyskutowane były na Zebraniu Rady Programowej w dniu 04.03.2022 r. Rada Programowa w głosowaniu jawnym jednogłośnie opowiedziała się za wprowadzeniem w/w zmian. Uzasadnieniem dla zmiany wskazanej w punkcie pierwszym była potrzeba szerszego podejścia do treści realizowanych w tym module. Natomiast zmiana wymieniona w punkcie drugim wynikała z potrzeby włączenia do planu kierunku Ekonomia o specjalności handel, modułu obowiązkowego, który stanowi kompendium wiedzy na temat działalności podmiotów sektora handlu (Załącznik Cz1_01_06).

Zasadniczy wpływ na jakość kształcenia, dobór treści modułów realizowanych na kierunku Ekonomia i ich zbieżność z potrzebami rynku pracy, ma fakt, iż nauczyciele akademicy prowadzący zajęcia na kierunku Ekonomia angażują się w różnorodne inicjatywy edukacyjne i gospodarcze związane z obsługiwaniem specjalnością, jak również prowadzą zakrojoną na szeroką skalę współpracę z podmiotami otoczenia społeczno-gospodarczego. Wśród przykładowych można wymienić następujące:

- prowadzenie badań naukowych na rzecz podmiotów i instytucji związanych z gospodarką regionu oraz publikacja ich wyników w publikacjach naukowych i popularnonaukowych,
- udział w różnorodnych szkoleniach i warsztatach na rzecz podmiotów gospodarczych i instytucji działających w otoczeniu biznesu,
- prowadzenie różnorodnych szkoleń dla rolników, przedsiębiorców oraz przedstawicieli instytucji związanych z otoczeniem społeczno-gospodarczym regionu,
- aktywne uczestnictwo w konferencjach naukowych tematycznie związanych z zagadnieniami szeroko pojętego rozwoju społeczno-gospodarczego regionu i kraju,
- współpraca pracowników Wydziału z instytucjami samorządowymi szczebla wojewódzkiego i udział w pracach na rzecz inteligentnych specjalizacji regionu i świadczenie usług doradczo-ekspertkich w tym zakresie,
- udział w gremiach doradczych i panelach ekspertów pracowników Wydziału oraz ich wkład w powstawanie strategii dotyczącej rozwoju rolnictwa i wspólnej polityki rolnej,
- wykonywanie ekspertyz, analiz i opinii na potrzeby podmiotów i instytucji regionu,
- udział w krajowych i międzynarodowych programach badawczych,
- prowadzenie własnej działalności gospodarczej.

Szczegółowe formy współpracy kadry dydaktycznej kierunku Ekonomia z podmiotami otoczenia społeczno-gospodarczego zostały przedstawione w załączniku Załącznik Cz1_06_01.

Sposoby, częstotliwości i zakresu monitorowania, oceny i doskonalenia form współpracy i wpływu jej rezultatów na program studiów i doskonalenie jego realizacji.

Wydział Agrobiotechnologii współpracuje z podmiotami otoczenia społeczno-gospodarczego zarówno w aspekcie prowadzonych badań naukowych, jak i w celu zapewnienia udziału przedstawicieli podmiotów otoczenia w ocenie, doskonaleniu i modyfikacji planów i/lub programów studiów oraz w określaniu efektów kształcenia/uczenia się, a następnie weryfikacji i ocenie stopnia ich realizacji. Podpisane przez Uczelnię porozumienia z władzami samorządowymi regionu umożliwiają nawiązanie współpracy w zakresie odbywania przez studentów kierunku Ekonomia praktyk zawodowych w instytucjach samorządowych regionu.

Na Wydziale Agrobiotechnologii udział otoczenia społeczno-gospodarczego w opisanym powyżej zakresie regulują następujące procedury:

- WA-K3 Procedura weryfikacji osiągnięć zakładanych efektów kształcenia https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2021/04/WA-K3_Procedura-weryfikacji-osiagniec-zakladanych-efektow-ksztalcenia.pdf,
- WA-K4 Procedura modyfikacji planów i/ lub programów studiów <https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2023/02/WA-K4-Procedura-modyfikacji-planow-i-lub-programow-studiow.pdf>,
- WA-S4 Procedura doskonalenia programu studiów https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2021/04/WA-S4_Procedura-doskonalenia-programu-studiow.pdf,
- WA-S11 Procedura współpracy z otoczeniem zewnętrznym https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2021/04/WA-S11_Procedura_wspolpracy_z_otoczeniem_zewnetrznym....pdf.

Kolejność postępowania w zakresie doskonalenia jakości kształcenia na Wydziale Agrobiotechnologii UP w Lublinie określa Harmonogram działań układany na każdy rok akademicki. Aktualny harmonogram na rok akademicki 2022/2023 jest umieszczony na stronie internetowej Wydziału, https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2022/12/Harmonogram-dzialan-w-zakresie-doskonalenia-jakosci-ksztalcenia-2022_2023.pdf.

Relacje z otoczeniem społeczno-gospodarczym w odniesieniu do programu studiów i wpływ tego otoczenia na program i jego realizację podlegają systematycznym ocenom, z udziałem studentów, a wyniki tych ocen są wykorzystywane w działaniach doskonalących. Zasady współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym w tworzeniu oraz doskonaleniu efektów uczenia się dla kierunków studiów realizowanych na Wydziale Agrobiotechnologii określa procedura WA-S11 (https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2021/04/WA-S11_Procedura_wspolpracy_z_otoczeniem_zewnetrznym....pdf). Zgodnie z tą procedurą, sprawozdania z konsultacji z podmiotami zewnętrznymi są analizowane raz w roku (do 30 listopada) przez Radę Programową kierunku i przedstawiane Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia (WKdsJK). Analiza dotyczy w szczególności: (a) identyfikacji składowych sytuacji na rynku pracy, które mogłyby wymagać dostosowania programów kształcenia, zwłaszcza efektów uczenia się dla kierunku; (b) głównych uwag podmiotów zewnętrznych, mogących mieć znaczenie dla zapewniania jakości kształcenia na Wydziale. WKdsJK zamieszcza wyniki analizy w raporcie, a zalecenia przekazuje Radom Programowym poszczególnych kierunków i Dziekanowi.

Kryterium 7. Warunki i sposoby podnoszenia stopnia umiędzynarodowienia procesu kształcenia na kierunku

Rola umiędzynarodowienia procesu kształcenia w koncepcji kształcenia i planach rozwoju kierunku

Umiędzynarodowienie i współpraca międzynarodowa są ważnymi działaniami wpisującymi się w strategię rozwoju Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie. Strategia w zakresie współpracy międzynarodowej, w tym zwiększanie stopnia umiędzynarodowienia badań i zwiększenie mobilności kadry m.in. w ramach międzynarodowych programów wymiany, jest jedną z najważniejszych zawartych w aktualnej Strategii rozwoju Wydziału Agrobioinżynierii na lata 2021-2030 (<https://up.lublin.pl/agrobio/wydzial/strategia-rozwoju/#strategia>). Zarówno w Uczelni, jak i na Wydziale zostały stworzone warunki sprzyjające umiędzynarodowieniu kształcenia na kierunku Ekonomia, mające na celu przygotowanie absolwentów do potrzeb współczesnego rynku funkcjonującego w środowisku międzynarodowym. Cel ten jest realizowany poprzez:

- efektywne nauczanie języków obcych,
- możliwość realizacji wybranych modułów w języku angielskim,
- udział w otwartych wykładach realizowanych przez naukowców z renomowanych ośrodków zagranicznych,
- dostęp do baz danych z literaturą obcojęzyczną,
- możliwość korzystania przez studentów z oferty oraz zasobów edukacyjnych zagranicznych uczelni wyższych,
- możliwość współudziału studentów w przygotowaniu publikacji naukowych do czasopism o zasięgu międzynarodowym,
- dostosowanie treści kształcenia do standardów europejskich,
- zwiększanie reprezentacji pracowników Wydziału w międzynarodowych gremiach naukowych,
- nawiązywanie współpracy międzynarodowej w zakresie poszerzania i wymiany doświadczeń oraz przepływ zdobytej wiedzy do procesu nauczania.

Strategia umiędzynarodowienia Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie zakłada wspieranie mobilności międzynarodowej studentów i kadry naukowo-dydaktycznej w ramach dostępnych programów stypendialnych i szkoleniowych. Studenci i pracownicy kierunku Ekonomia uczestniczą w unijnym programie Erasmus+, który umożliwia naukę za granicą. Program ten w skuteczny sposób wspiera kształcenie i szkolenie zawodowe studentów i pracowników Uczelni, zwiększa mobilność kadry dydaktycznej, pozwala na zdobywanie doświadczenia dydaktycznego za granicą i podnoszenie kwalifikacji językowych. Udział w tym programie ma na celu utworzenie Europejskiego Obszaru Edukacji umożliwiającego dostęp do edukacji i szkoleń najwyższej jakości, zapewniając studentom swobodne przemieszczanie się między systemami edukacji w różnych krajach. Aktywność międzynarodowa studentów i pracowników przyczynia się do promocji Wydziału poza granicami kraju, co zwiększa zainteresowanie przyjazdem studentów i kadry naukowo-dydaktycznej z zagranicy.

Aspekty programu studiów i jego realizacji, które służą umiędzynarodowieniu, ze szczególnym uwzględnieniem kształcenia w językach obcych

Umiędzynarodowieniu procesu kształcenia studentów na kierunku Ekonomia w pierwszej kolejności służy uczestniczenie w obowiązkowych zajęciach z nowożytnego języka obcego (język angielski, język niemiecki, język rosyjski lub język francuski) prowadzonych przez wykwalifikowanych i

doświadczonych lektorów z Centrum Nauczania Języków Obcych i Certyfikacji (CNJOiC). Ugruntowanie znajomości i umiejętności używania języka obcego jest podstawą mobilności studenckiej w ramach programu Erasmus+ oraz uczestnictwa w anglojęzycznych wykładach otwartych prowadzonych przez wykładowców z zagranicznych uczelni wyższych, a także konferencjach międzynarodowych. W ramach tych zajęć studenci są przygotowani do codziennej komunikacji oraz korzystania ze słownictwa specjalistycznego dla dyscypliny ekonomia i finanse. Podczas opracowywania programów oparto się na wytycznych Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego (CEFR), co umożliwiło określenie poziomu zaawansowania studentów w skali wyznaczonej przez Radę Europy. Zakres wiedzy, umiejętności i kompetencji nabytych przez studentów na podstawie efektów uczenia się języków obcych, a także zasady ich oceny i weryfikacji, zawarte są w sylabusach. Zgodnie z opisem w karcie przedmiotu, celem kursu języka obcego jest rozwinięcie kompetencji językowych na poziomie B2+ (CEFR), doskonalenie umiejętności językowych w zakresie słownictwa specjalistycznego oraz rozwijanie umiejętności poprawnej komunikacji w środowisku zawodowym. Lektoraty na kierunku Ekonomia odbywają się w drugim, trzecim i czwartym semestrze w wymiarze po 30 godzin w drugim i trzecim semestrze oraz 45 godzin w czwartym semestrze. Ocena z zajęć z języka obcego wliczana jest do średniej oceny ze studiów.

Dużym wsparciem dla studentów w rozwijaniu ich kompetencji językowych są konsultacje lektorów CNJOiC, w trakcie których studenci mogą uzyskać pomoc w zakresie znacznie przekraczającym program lektoratów (<https://up.lublin.pl/edukacja/jezyki/#Konsultacje>). Pomocni są również nauczyciele akademicki prowadzący zajęcia przewidziane programem studiów na ocenianym kierunku, którzy w większości biegle posługują się językiem obcym. Studenci są zainteresowani takim rodzajem wsparcia, szczególnie podczas przygotowywania zagadnień problemowych.

W planach studiów ocenianego kierunku oferowane są ponadto w ramach fakultetów przedmioty specjalistyczne prowadzone w języku angielskim, takie jak: International trade i Marketing of services. Realizacja przedmiotów w języku angielskim sprzyja doskonaleniu znajomości języka, a wykorzystanie metod dydaktycznych aktywizujących studenta, takich jak inicjowanie dyskusji czy przygotowanie i prezentacja projektu na zadany temat, mogą stanowić formę zachęty i inspiracji studentów do podjęcia mobilności międzynarodowej.

Niezależnie od tego stosowane są rozmaite formy aktywizowania studentów do rozwijania umiejętności w zakresie znajomości języka angielskiego, w tym zachęcanie do studiowania specjalistycznej literatury anglojęzycznej. Pomocne są tu bogate zasoby Biblioteki uniwersyteckiej, która umożliwia dostęp do międzynarodowych baz danych, takich jak , Cambridge University Press, STM Collection, EBSCO – ACADEMIC RESEARCH SOURCE: eJournals, EBSCO: eBooks™ Open Access Monograph Collection, ERIH, Europe PMC , JCR, Knovel, Oxford Journals, Science Direct, Scopus, Springer, Web of Science i in. (<https://up.lublin.pl/nauka/biblioteka/zasoby/bazy-danych/>).

W proces kształcenia studentów na Wydziale Agrobiżynierii włączani są pracownicy zagranicznych uczelni, realizujący zajęcia dydaktyczne w ramach pobytów krótko- i długoterminowych. Istotne znaczenie dla stopnia umiędzynarodowienia procesu kształcenia na kierunku Ekonomia ma współpraca międzynarodowa kadry dydaktycznej, której udział w szkoleniach, stażach i konferencjach naukowych pozwala na zdobycie nowych doświadczeń wykorzystywanych do doskonalenia i uaktualniania programu kształcenia. Efektem tej współpracy jest korzystanie ze wspólnych osiągnięć naukowych i dydaktycznych, a także udział w realizacji międzynarodowych projektów naukowo-badawczych. Warto też podkreślić, że Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie podpisuje porozumienia (umowy) z uczelniami partnerskimi z całego świata dotyczące możliwości prowadzenia wspólnych badań i doskonalenia procesu dydaktycznego. Aktualnie jest to 75 umów,

których lista publikowana jest na stronie Uczelni (https://up.lublin.pl/nauka/biuro-projektow-miedzynarodowych/#_umowy_miedzynarodowe). W efekcie nawiązanych kontaktów międzynarodowych nauczyciele akademicy realizują projekty naukowo-badawcze we współpracy z ośrodkami zagranicznymi. Takie doświadczenia mają przełożenie nie tylko na rozwój naukowy kadry, ale też umożliwiają poszerzenie oferty dydaktycznej o nowe przedmioty lub włączenie dodatkowych treści kształcenia w dotychczas realizowane moduły.

Wśród kadry akademickiej prowadzącej zajęcia na kierunku Ekonomia znajdują się nauczyciele, którzy uczestniczyli w realizacji projektów międzynarodowych. Dr Łukasz Kopiński jest uczestnikiem Wielopodmiotowej Platformy Innowacji realizowanej w ramach projektu MainstreamBio w Polsce – upowszechnianie małoskalowych bio rozwiązań na europejskich obszarach wiejskich (projekt realizowany w ramach programu Horyzont Europa) oraz pełni rolę eksperta w projektach realizowanych przez IUNG w Puławach: BIORURAL, CEE2ACT (Horizon Europe), PATHWAYS (Horizon 2020). Dr Aneta Jarosz-Angowska była koordynatorem programu intensywnego nt. „Znaczenie rolnictwa w tożsamości terytorialnej i konkurencyjności obszarów wiejskich” (Role of agriculture in territorial identity and competitiveness of rural areas), w którym udział wzięło 13 uniwersytetów z obszaru Unii Europejskiej. Z kosztów organizacyjnych projektu w 2017 roku dofinansowana została publikacja mająca charakter naukowo-dydaktyczny o tym samym tytule pod red. dr Anety Jarosz-Angowskiej oraz sfinansowane zostały wyjazdy na 4th ICEI Conference 2018 organizowaną przez Technical University of Ostrava w Czechach oraz 31st IBIMA Conference “Innovation Management and Education Excellence through Vision 2020”, 2018 organizowaną w Mediolanie we Włoszech. W trakcie konferencji międzynarodowych rozpowszechniane były rezultaty projektu oraz nawiązywana była współpraca naukowo-dydaktyczna z pracownikami uczelni zagranicznych, co przyczyniło się do wymiany doświadczenia, również w obszarze dydaktycznym. Rezultatem projektu jest opracowanie metody oceny rozwoju regionalnego (w postaci case study) w aspekcie ekonomicznym, środowiskowym, społecznym i kulturalnym ze szczególnym uwzględnieniem konkurencyjności obszarów wiejskich. Metoda została zweryfikowana w praktyce w trakcie wyjazdów studyjnych w ramach programów intensywnych, wykorzystywana jest w trakcie zajęć Gospodarka regionalna i Zarządzanie projektami.

Pracownicy realizujący zajęcia na kierunku Ekonomia pełnią również rolę ekspertów w instytucjach międzynarodowych. W 2021 r. dr hab. prof. uczelni Anna Nowak oraz dr Aneta Jarosz-Angowska wystąpiły w charakterze ekspertek w Parlamencie Europejskim i zabrały głos w debacie Komisji ds. Rolnictwa i Rozwoju Wsi (AGRI – Committee on Agriculture and Rural Development) poświęconej porównaniu ekonomicznej wydajności, rentowności i konkurencyjności w sektorze rolno-spożywczym krajów Unii Europejskiej oraz ocenie konkurencyjności produktów rolno-spożywczych UE na arenie międzynarodowej w odniesieniu do głównych światowych producentów i eksporterów. Z kolei dr inż. Łukasz Kopiński pełni funkcję doradcy ds. rolnictwa w Komisji Rolnictwa w Parlamencie Europejskim w Brukseli.

Współpraca międzynarodowa zaowocowała ponadto zapraszaniem pracowników prowadzących zajęcia na kierunku Ekonomia do grona redaktorów uznanych czasopism zagranicznych, uwzględnionych w JCR i posiadających współczynnik wpływu IF, takich jak np. *Sustainability* (dr hab. prof. uczelni Armand Kasztelan, dr hab. prof. uczelni Anna Nowak) Pracownicy występują również w charakterze recenzentów międzynarodowych czasopism, takich jak: *Expert Systems with Applications*, *Equilibrium*, *Foods*, *Cogent Economics & Finance Research*, *Land, Sustainability, Agriculture, Energies*, *Journal of Cleaner Production*, *Sustainable Development*, *Humanities*, *Journal of Agricultural Science and Technology*, *Agricultural Economics*, *Frontiers*,

Advances in Statistical Analysis, Central European Review of Economics & Finance, Processes, International Journal of Environmental Research and Public Health, Economies, Central European Review of Economics & Finance, PloS One i British Food Journal. Wielu pracowników jest członkami Rady Programowej międzynarodowych konferencji naukowych organizowanych cyklicznie przez International Business Information Management Association (IBIMA), a także recenzuje publikacje naukowe zgłaszane na te konferencje.

Istotne znaczenie dla stopnia umiędzynarodowienia procesu kształcenia ma realizacja pobytów dydaktycznych naukowców zagranicznych. W ostatnim czasie na Wydziale Agrobiżynierii na kierunku Ekonomia gościli pracownicy naukowcy z University of Cukurova (Turcja), SIIRT University (Turcja), Lviv National Environmental University oraz Kijowskiego Uniwersytetu Borysa Grinczenki (Ukraina), którzy w ramach programu Erasmus+ lub jako profesorowie wizytujący prowadzili dla studentów wykłady z zakresu przedsiębiorczości i działalności gospodarczej (Zal_Cz1_07_01). Na Wydziale organizowane są również wykłady otwarte z udziałem zaproszonych gości z zagranicy (Zal_Cz1_07_02).

Stopień przygotowania studentów do uczenia się w językach obcych i sposoby weryfikacji osiągnięcia przez studentów wymaganych kompetencji językowych oraz ich ocena

Studenci kierunku Ekonomia uczestniczą w obowiązkowych lektoratach z języka obcego, które odbywają się w drugim, trzecim i czwartym semestrze studiów w wymiarze 105 godzin łącznie w okresie studiów. Studenci mogą wybierać spośród czterech języków, w roku akademickim 2022/23 wybrane zostały dwa języki: angielski i niemiecki. Celem tych zajęć jest doskonalenie znajomości języka obcego zgodnie z wymaganiami określonymi dla poziomu B2+ Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego (CEFR). Prowadzone w ramach modułu zajęcia obejmują rozszerzenie słownictwa specjalistycznego z reprezentowanej dyscypliny naukowej oraz mają na celu rozwijanie umiejętności poprawnej komunikacji w środowisku zawodowym. Studenci pogłębiają umiejętności czytania i słuchania ze zrozumieniem, rozwijają zasób terminologii związanej z kierunkiem studiów oraz doskonałą umiejętność samodzielnej pracy z fachowym tekstem źródłowym. Zdobywają również umiejętność przygotowania i wygłoszenia prezentacji związanej ze studiowaną dziedziną wiedzy. Moduł obejmuje także ćwiczenie zaawansowanych struktur gramatycznych i leksykalnych celem osiągnięcia przez studentów sprawnej komunikacji. Weryfikacja postępów studentów w zakresie kompetencji językowych odbywa się w sposób ciągły w czasie zajęć, poprzez ocenę wypowiedzi lub/i prezentacji ustnej studenta oraz sprawdziany pisemne w zakresie znajomości i umiejętności stosowania słownictwa specjalistycznego.

Znajomość specjalistycznego języka obcego może zostać wykorzystana przez studentów do przygotowania finalnego zagadnienia problemowego, szczególnie podczas opracowywania przeglądu literatury. Dostęp do światowych zasobów literatury obcojęzycznej zapewnia Biblioteka Główna UP w Lublinie. Studenci mają możliwość korzystania z Wirtualnej Biblioteki Nauki (<https://wbn.icm.edu.pl/>), a po zalogowaniu indywidualnym loginem i hasłem mają dostęp do najważniejszych renomowanych baz literatury światowej (np. Elsevier, EBSCO, Oxford, Scopus, Web of Science; <https://up.lublin.pl/nauka/biblioteka/zasoby/bazy-danych/>).

Studenci, którzy chcą aplikować na studia wymienne w ramach programu Erasmus+, powinni wykazać się znajomością języka obcego, w którym będą prowadzone zajęcia na uczelni partnerskiej. Informacje o wymaganiach odnośnie stopnia znajomości języka obcego podawane są na etapie rekrutacji. Szczegółowe zasady rekrutacji podane są w instrukcji „Zasady rekrutacji i realizacji

wyjazdów studentów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie” (<https://up.lublin.pl/edukacja/erasmus/erasmus-student/>). Z uwagi na fakt, że brak odpowiednich umiejętności językowych może pozostawać jedną z głównych barier uczestniczenia w mobilności akademickiej, istotnym wsparciem językowym dla studentów wyjeżdżających w ramach programu Erasmus+ jest platforma Online Linguistic Support (OLS). System OLS ma za zadanie zweryfikowanie biegłości językowej uczestnika programu Erasmus+ oraz umożliwienie nauki języka obcego poprzez dostęp do kursu obejmującego szeroką gamę interaktywnych i dostosowanych do indywidualnych potrzeb zajęć. Po wstępnej ocenie umiejętności danego uczestnika, na platformie OLS są udostępnione kursy językowe online, które umożliwiają studentom podnoszenie swoich kompetencji językowych przed i w trakcie pobytu za granicą.

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie oferuje studentom i pracownikom Uczelni możliwość doskonalenia umiejętności językowych w ramach specjalistycznych kursów realizowanych w Centrum Nauczania Języków Obcych i Certyfikacji UP w Lublinie (<https://up.lublin.pl/edukacja/jezyki/#KursyJezykowe>). W aktualnej ofercie Centrum jest 60-godzinny kurs przygotowujący do egzaminu z języka technicznego przeprowadzanego przez MONDIALE Testing – Accredited Test Centre z siedzibą w Szwajcarii. Egzaminy językowe przeprowadzane przez MONDIALE skierowane są do osób pragnących związać swą przyszłość zawodową z dziedzinami opartymi na znajomości języka technicznego. Sprawdzają wszystkie umiejętności wynikające ze znajomości języka, ujęte w Europejskim Systemie Opisu Kształcenia Językowego (CEFR): mówienie, pisanie, słuchanie i czytanie. Pracownicy i studenci mogą również uczestniczyć w 100-godzinnym kursie poszerzającym umiejętności w zakresie języka angielskiego lub niemieckiego. Kurs przygotowuje do egzaminu TELC (The European Language Certificate) i odbywa się na różnych poziomach zaawansowania (B1, B2, C1). Centrum Nauczania Języków Obcych i Certyfikacji UP w Lublinie prowadzi również kursy: języka angielskiego, niemieckiego, rosyjskiego i francuskiego, doszkalające do Egzaminu Centralnego z języków obcych oraz język obcy w środowisku zawodowym. Zaprasza również obcokrajowców studiujących na Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie na bezpłatne kursy języka polskiego. W latach 2017-2018 Centrum organizowało Dzień Języków Obcych w ramach Dni Kultury Studenckiej promując nauczanie języków obcych oraz zapoznając studentów z historią i kulturą danego kraju.

Duże znaczenie dla doskonalenia swoich praktycznych umiejętności posługiwania się językiem obcym przez studentów, poza wyjazdami zagranicznymi, mają spotkania integracyjne (np. Welcome Days) organizowane m.in. przez pracowników Biura Wymiany Akademickiej oraz Biura Rekrutacji i Promocji Kształcenia, podczas których studenci z różnych stron świata, w tym z Polski, mają możliwość wzajemnego poznania się i wymiany doświadczeń (<https://up.lublin.pl/blog/galeria/welcome-days-4-5-10-2021/>). Inną formą integracji międzynarodowej jest współpraca Zespołu Pieśni i Tańca „Jawor” UP w Lublinie z partnerami zagranicznymi. W ostatnim czasie realizowano projekt finansowany z Międzynarodowego Funduszu Wyszehradzkiego „Visegrad encounters with national folk song & dance of Poland and Hungary”, w ramach którego podjęto wspólne działania z Forrás National Dance Ensemble Independent Theatre Százhalombatta z Węgier (<https://up.lublin.pl/fw-jawor/>).

Dobłą okazją dla doskonalenia umiejętności językowych jest udział studentów w organizowanych w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie Międzynarodowych Sympozjach Studenckich Kół Naukowych (<https://up.lublin.pl/skn-konferencja/>), w czasie których studenci z uczelni polskich i zagranicznych w ramach sesji posterowych i referatowych mają możliwość prezentacji w języku angielskim wyników swoich badań. Jednocześnie, studenci Wydziału

Agrobioinżynierii włączani są w organizację międzynarodowych konferencji naukowych (np. II Międzynarodowa Konferencja „Gospodarowanie Przestrzenią a Zasoby Przyrodnicze”, 2019; 2022 r.).

Skala i zasięg mobilności i wymiany międzynarodowej studentów i kadry

W podnoszeniu kompetencji studentów, ich rozwoju społecznym oraz zdobywaniu nowych doświadczeń zawodowych, istotną rolę odgrywa mobilność zagraniczna. W strukturze Uniwersytetu działem wspierającym umiędzynarodowienie jest Biuro Mobilności Akademickiej (BMA) podlegające Prorektorowi ds. Rozwoju Uczelni. Biuro wspiera, promuje i obsługuje międzynarodową wymianę akademicką studentów i pracowników, organizuje pobyty na Uczelni gości zagranicznych oraz promuje ofertę dydaktyczną UP za granicą. Pracownicy Biura organizują wyjazdy studentów UP w Lublinie na część studiów, praktyki oraz staże absolwenckie, a także wyjazdy pracowników UP w Lublinie w celach szkoleniowych i dydaktycznych. Koordynują również przyjazdy studentów i pracowników uczelni zagranicznych do UP w Lublinie.

Obecnie głównym narzędziem umożliwiającym zagraniczną mobilność jest program Erasmus+ „Szkolnictwo wyższe - Mobilność edukacyjna”; umowa 2021-1-PL01-KA131-HED-000003560 (do 31.10.2023 r.) oraz 2022-1-PL01-KA131-HED-000052187 (do 31.07.2024 r.), stwarzający studentom UP w Lublinie możliwość realizacji określonej części programu studiów na uczelni partnerskiej za granicą lub odbycie praktyki zgodnej z kierunkiem kształcenia. Studia realizowane w zagranicznej uczelni są traktowane jako integralna część studiów w uczelni macierzystej. W ramach programu Erasmus+ podpisano umowy dwustronne z 82 uczelniami posiadającymi Kartę Uczelni Erasmusa, w tym w obszarze ekonomii z 10 uczelniami z Turcji, 3 uczelniami z Włoch, 2 uczelniami z Litwy, Rumunii i Czech, po 1 uczelni z Niemiec, Portugalii, Bułgarii, Słowacji, Chorwacji i Grecji. Dodatkowo zawarte zostały umowy bilateralne z 5 uczelniami spoza UE w ramach projektu KA131, w tym w dziedzinie ekonomii z 2 uczelniami z Gruzji i Albanii. Wymiana studentów lub pracowników z kierunku Ekonomia realizowana może być z uczelniami posiadającymi Subject Area ISCED nr 31 *Economics* oraz nr 41 *Business and administration*. W roku akademickim 2022/23 były to następujące uczelnie: Trakijski Uniwersytet (Bułgaria), Vysoka Skola Technicka a Ekonomicka v Ceskych Budejovicich (Czechy), VSB - Technical University of Ostrava (Czechy), Hochschule fur Angewandte Wissenschaften - Fachhochschule Ansbach (Niemcy), Panepistimio Thessalias Department of Business Administration (Grecja), Sveuciliste Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku (Chorwacja), Universita degli Studi di Foggia (Włochy), Universita degli Studi di Parma (Włochy), Universita degli Studi dell'Insubria (Włochy), Vytauto Didziojo Universitetas (Litwa), Higher Education Institution Klaipėdos valstybinė kolegija (Litwa), Instituto Politecnico de Beja (Portugalia), Transilvania University of Brasov (Rumunia), Universitatea de Stiinte Agricole si Medicina Veterinara Cluj Napoca (Rumunia), Slovak University of Agriculture in Nitra (Słowacja), Cukurova University (Turcja), Aksaray Universitesi (Turcja), Adnan Menderes University (Turcja), Bingol University (Turcja), Ataturk University (Turcja), Mustafa Kemal University (Turcja), Gedik University (Turcja), Kirikkale Universitesi (Turcja), Mardin Artuklu University (Turcja), Ondokuz Mayis Universitesi (Turcja), UNIVERSITETI BUJQESOR I TIRANES (Albania) i Georgian Technical University (GTU) (Gruzja).

Na Wydziale jest powołany Koordynator ds. programu Erasmus+, który ściśle współpracuje z Biurem Mobilności Akademickiej (<https://up.lublin.pl/edukacja/erasmus/erasmus-student/>). Rolą Koordynatora jest wspieranie studentów i pracowników dydaktycznych w umiędzynarodowieniu procesu kształcenia. Koordynator pomaga w przeprowadzeniu wśród studentów naboru na studia wymienne w ramach programu Erasmus+ oraz na wyjazdy na praktykę, pomaga studentom ułożyć

program studiów na uczelni partnerskiej oraz znajduje opiekuna naukowego dla studentów z zagranicy, chcących przyjechać na Wydział w ramach praktyki.

Studenci realizujący część studiów za granicą zobowiązani są do wykazania możliwości uzyskania efektów uczenia się założonych w programie studiów w uczelni macierzystej. W celu ułatwienia wymiany studenckiej i uznania okresu studiów w uczelni partnerskiej stosuje się system transferu i akumulacji punktów (ECTS). Studia mogą być wówczas realizowane w oparciu o indywidualny program składający się z przedmiotów wybranych z programu studiów uczelni partnerskiej. W Karcie uzgodnień (Agreement card) porównuje się moduły realizowane w ramach wymiany międzynarodowej z przedmiotami objętymi planem studiów w UP, co umożliwia weryfikację zaplanowanych przez studentów programów studiów za granicą już na etapie przygotowywania dokumentów. Koordynator wydziałowy programu Erasmus+ odpowiada za ocenę spełnienia kryteriów kwalifikujących studentów do wyjazdu (rok studiów, średnia ocen, znajomość języka itp.), wspomaga studentów przy wyborze uczelni zgodnie z kierunkiem studiów oraz ocenia poprawność wypełnienia Karty uzgodnień (między innymi poprzez analizę sylabusów przedmiotów i ich właściwy dobór, zgodny z programem studiów w UP w Lublinie).

Informacje o programach umożliwiających podjęcie studiów za granicą studenci uzyskują poprzez stronę internetową Biura Mobilności Akademickiej, kontakt bezpośredni lub za pomocą poczty elektronicznej z pracownikami Biura, a także bezpośrednią informację przekazywaną przez wydziałowego Koordynatora. Informacje o rozpoczęciu rekrutacji na wyjazdy zagraniczne na część studiów lub praktyki studenckie pojawiają się na głównej stronie Uczelni (<https://up.lublin.pl/>). Koordynator wydziałowy programu Erasmus+ wraz z Dziekanem Wydziału organizują spotkania ze studentami, podczas których zachęcają ich do korzystania z oferty wyjazdów zagranicznych. Na spotkania zapraszane są osoby, które korzystały z takiej formy mobilności i chcą podzielić się swoimi doświadczeniami z pobytu za granicą. Relacje z wyjazdów zamieszczane są również na stronie Wydziału w zakładce Erasmus+ (<https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#erasmus>) oraz na stronie Biura Mobilności Akademickiej (<https://up.lublin.pl/edukacja/erasmus/erasmus-student/#>). Dodatkowo, informacja na temat możliwości realizowania studiów lub studenckiej praktyki zawodowej w uczelni partnerskiej jest przedstawiana w czasie Dni Kierunku.

Uczelnia uczestniczy również w Programie Operacyjnym Wiedza Edukacja Rozwój (PO WER) realizując projekt „Zagraniczna mobilność studentów niepełnosprawnych oraz znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej”. W ramach tego programu studenci posiadający prawo do otrzymywania stypendium socjalnego w UP w Lublinie, są uprawnieni do uzyskania z budżetu PO WER dodatkowego stypendium w kwocie 200 EUR na każdy miesiąc zaakceptowanego przez Uczelnię pobytu za granicą. Uczelnia jednocześnie zapewnia studentom z niepełnosprawnościami wsparcie pracowników Biura ds. osób z niepełnosprawnościami; <https://up.lublin.pl/edukacja/erasmus/erasmus-student/>). Powołany Pełnomocnik ds. osób z niepełnosprawnościami odpowiedzialny jest za umożliwienie wszystkim studentom równego dostępu do procesu kształcenia, również poprzez organizację i kontrolę zaplecza infrastrukturalnego Uczelni. Jednocześnie obejmuje indywidualną opieką niepełnosprawnych studentów, przy zachowaniu dyskrecji i uwzględniając ich indywidualne potrzeby.

W okresie oceny z możliwości wyjazdu za granicą w ramach programu Erasmus+ skorzystało 13 studentów z Wydziału Agrobioinżynierii, w tym jeden student z kierunku Ekonomia. O korzystnym trendzie stopnia umiędzynarodowienia świadczyć może fakt, że w ostatnich latach obserwuje się wyraźny wzrost liczby studentów zagranicznych podejmujących naukę na kierunku Ekonomia. W okresie oceny w ramach programu Erasmus+ na kierunku Ekonomia studiowało siedmiu studentów,

w tym sześciu z Turcji i jeden z Włoch (Zal_Cz1_07_03). W latach akademickich 2020/21 i 2021/22 przyjechało po jednym studentem, podczas gdy w roku akademickim 2022/23 studiowało już pięciu studentów. Bezpośredni kontakt ze studentami zagranicznymi, którzy przyjeżdżają na Wydział realizować określoną część programu studiów, może otworzyć studentom kierunku Ekonomia horyzonty nie tylko społeczne, ale również naukowe i dydaktyczne. Zwiększone zainteresowanie studentów zagranicznych takim kształceniem, szczególnie w ostatnim roku, w dużym stopniu związane jest z bogatą ofertą przedmiotów realizowanych przez kadre akademicką w ramach programu Erasmus+. Aktualnie w ofercie Wydziału jest 55 przedmiotów, w tym 12 w obszarze nauk ekonomicznych oraz 2 w obszarze nauk humanistycznych oferowanych przez wykładowców realizujących zajęcia na kierunku Ekonomia (<https://up.lublin.pl/en/student/erasmus/erasmus-student/erasmus-student-programme-countries/erasmus-ects-catalogue/ects-agro/>). Wśród przedmiotów o tematyce nawiązującej do programu kształcenia na kierunku Ekonomia znajdują się: Basics of marketing, Economic analysis, Economics of European integration, Economics of sustainable development, Fundamentals of law, International economic relations, International marketing, International Trade, Jurisprudence, Marketing of service, Microeconomics, Public finance and financial markets, Statistics in Economics, Trade negotiations.

Koordinator wydziałowy odpowiada za powiadomienie jednostek dydaktycznych o osobach przyjeżdżających na Wydział, a także o organizacji takich grup studenckich w zakresie liczby osób, wybranych przedmiotów oraz godzin dydaktycznych realizowanych przez poszczególnych nauczycieli akademickich. W przypadku studentów zagranicznych aplikujących o możliwość realizacji praktyk na Wydziale Agrobioinżynierii, Koordynator programu Erasmus+ odpowiada za wyznaczenie opiekunów praktykantów oraz stworzenie ramowego planu realizacji ich mobilności. Wydziałowy Koordynator wspiera również organizację pobytu zagranicznych nauczycieli przyjeżdżających w celu realizacji zajęć w ramach „Staff Mobility For Teaching Assignments” (STA), aranżując wykłady, prelekcje i spotkania ze studentami.

W 2015 roku Centrum Nauczania Języków Obcych i Certyfikacji poszerzyło swoją ofertę dydaktyczną o nauczanie języka polskiego dla obcokrajowców studiujących w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie. Rozumiejąc problemy, z jakimi stykają się na co dzień osoby przyjeżdżające do Polski oraz jak ważna jest dla nich umiejętność skutecznej komunikacji w języku polskim, w Centrum opracowano programy nauczania łączące posługiwanie się językiem polskim w codziennym funkcjonowaniu z prezentacją kultury polskiej i związanymi z nią obyczajami. Oferta skierowana jest do studentów pochodzących z różnych krajów studiujących na kierunkach anglojęzycznych oraz dla studentów przebywających w UP w Lublinie w ramach programu Erasmus+. Jako wsparcie dla studentów zagranicznych na Uczelni organizowane są również spotkania integracyjne, np. Orientation Day czy wycieczki po mieście z przewodnikiem. Dodatkowo, studenci przyjeżdżający z uczelni partnerskich mogą liczyć na wsparcie ze strony studentów UP w ramach programu „Study Buddy”. W ramach projektu realizowanego przez Centrum Transferu Technologii „Let ME know YOU – Welcome to ULSL” w programie Welcome to Poland – NAWA, w 2022 r. zorganizowano międzynarodowe spotkanie integracyjne „Warsztaty kultury polskiej” z udziałem studentów, doktorantów i pracowników Uczelni. W warsztatach wzięło udział ponad 50 uczestników, w tym studenci programu Erasmus+ (<https://up.lublin.pl/blog/warsztaty-kultury-polskiej-w-projekcie-let-me-know-you-welcome-to-ulsl-nawa/>).

Mobilność zagraniczna jest istotnym czynnikiem kształtującym doświadczenie dydaktyczne oraz kompetencje naukowe nauczycieli akademickich realizujących zajęcia na kierunku Ekonomia. Pracownicy zatrudnieni na Wydziale Agrobioinżynierii chętnie uczestniczą w międzynarodowych

programach edukacyjnych, badawczych i szkoleniowych, jak również odbywają wyjazdy na konferencje zagraniczne. W ramach programu Erasmus+ od 2017 roku do końca września 2023 roku łącznie na Wydziale zrealizowano 70 wyjazdów (głównie do Bułgarii, Czech, Grecji, Hiszpanii, Irlandii, Litwy, Niemiec, Portugalii, Słowacji, Turcji i Włoch), w tym 31 w celach dydaktycznych (STA) i 39 w celach szkoleniowych (STT) oraz zaplanowano jeden wyjazd dydaktyczny w październiku 2023 r. (Za1_Cz1_04_08). Spośród nauczycieli akademickich realizujących zajęcia na kierunku Ekonomia w latach 2017-2023 mobilność zagraniczną zrealizowało 12 pracowników, w tym 3 pracowników uczestniczyło w całym okresie w dwóch mobilnościach programu Erasmus. Wyjazdy o charakterze szkoleniowym STT realizowane były do Czech - Mendel University in Brno (2 pracowników), Litwy - University of Applied Sciences in Vilnius (2 pracowników), Irlandii - Atlantic Language Galway (7 pracowników), oraz Grecji - University of Thessaly (4 pracowników).

Dużym zainteresowaniem wśród pracowników Wydziału cieszą się również staże zagraniczne, których celem jest nawiązanie współpracy międzynarodowej, a także zapoznanie się z ofertą dydaktyczną zagranicznych uczelni. Taka aktywność jest ważnym elementem strategii umiędzynarodowienia oraz daje możliwość zdobycia najnowszej wiedzy, doświadczeń i warsztatu naukowego, przyczyniając się w ten sposób do podniesienia poziomu merytorycznego oferty dydaktycznej. Społeczność Wydziału dostrzega, że tego typu inicjatywy są bezcenne w procesie dydaktycznym oraz rozwoju naukowym pracowników akademickich. Spośród pracowników realizujących zajęcia na kierunku Ekonomia dr Joanna Pawlak zrealizowała w 2019 roku staż na Ukrainie. Ponadto, nauczyciele kierunku Ekonomii, korzystając również z innych źródeł finansowania, wielokrotnie prezentowali wyniki swoich badań na forum międzynarodowym, uczestnicząc w konferencjach naukowych m.in. w Słowenii, Austrii, Czechach, Niemczech, Litwie, Tajlandii. (Za1_Cz1_04_09).

Działaniami wspierającymi umiędzynarodowienie zajmuje się Biuro Projektów Międzynarodowych (BPM), które zapewnia pomoc w zakresie pozyskiwania i realizacji międzynarodowych projektów finansowanych w ramach Programów Ramowych Komisji Europejskiej, międzynarodowych konkursów Narodowego Centrum Nauki (NCN) i Narodowego Centrum Badań i Rozwoju (NCBR), programów Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej (NAWA), Funduszu Wyszehradzkiego oraz innych międzynarodowych inicjatyw.

W celu podniesienia kwalifikacji naukowych i dydaktycznych pracownicy Wydziału chętnie uczestniczą w różnych kursach, szkoleniach i wyjazdach studyjnych do zagranicznych ośrodków. Umiędzynarodowienie procesu kształcenia wspierane jest programem „Mistrzowie Dydaktyki” realizowanym w ramach POWR.04.03.00-00-0074/17 z Funduszy Europejskich w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój. Projekt miał na celu podniesienie kompetencji kadry akademickiej Wydziału w zakresie stosowania nowoczesnych, innowacyjnych metod dydaktycznych, takich jak formy tutoringu w kształceniu. Cechą tutoringu jest indywidualizacja programów kształcenia z uwzględnieniem różnych grup studentów, w tym różnych narodowości. W ramach projektu 2 pracowników Wydziału Agrobiologii uczestniczyło w 7-dniowych szkoleniach podczas wizyt studyjnych na wybranych renomowanych uczelniach europejskich, znajdujących się w pierwszej setce rankingu szanghajskiego (University of Groningen, Holandia; Ghent University, Belgia) (Za1_Cz1_04_09). Dr Aneta Jarosz-Angowska w ramach projektu zrealizowała tygodniowy pobyt studyjny w Groningen University w Holandii (20-26.10.2019), dodatkowo uczestniczyła w 3 modułach dwudniowych organizowanych w Warszawie oraz zrealizowała 100 godzin tutoringu na Uniwersytecie Przyrodniczym. Projekt ukończony został uzyskaniem certyfikatu wystawionym przez The University of Groningen (4 lutego 2022) potwierdzającym ukończenie kursu w wymiarze 150h.

Dr Aneta Jarosz-Angowska uczestniczyła w seminarium pt. "Seminar on Agricultural Cooperation and Innovation Management for Poland" finansowanym przez CHINA AID FOR SHARED FUTURE w ramach China International Development Cooperation Agency (CIDCA), realizowanym przez South China Agricultural University w dniach 16-29 listopada 2022 na platformie Zoom Cloud Meeting. Celem projektu było promowanie współpracy i innowacji w rolnictwie na różnych poziomach, takich jak polityka i gospodarka, oraz wzmacnianie przyjaźni, wymiany handlowej i współpracy między Chinami i Polską (Certyfikat potwierdzający ukończenie szkolenia). Ponadto, dr Aneta Jarosz-Angowska uczestniczyła w kursie prowadzonym w języku angielskim: International Week 2017 „Modern Methods of Teaching”, organizowanym przez Faculty of Business and Economics, Mendel University in Brno, 16-20.10.2017 r.

Umiejdzynarodowienie wspierają kolejne edycje bezpłatnych kursów języka angielskiego realizowane w ramach projektu „Podniesienie kompetencji kadry akademickiej i administracyjnej oraz potencjału instytucjonalnego w przyjmowaniu osób z zagranicy przez Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie”, realizowanego w ramach programu „Welcome to Poland” i współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój (projekt nr POWR.03.03.00-00-PN14/18). W ramach tego projektu Dr Anna Goliszek, dr Joanna Pawlak oraz dr Elżbieta Kołodziej ukończyły szkolenie pt. „Protokół dyplomatyczny i etykieta”, którego celem było m.in. kształtowanie postaw otwartości i tolerancji w środowisku akademickim i otoczeniu społecznym uczelni. Dr Wioletta Wróblewska, dr hab. Anna Nowak, prof. uczelni oraz dr Artur Krukowski w ramach programu "Welcome to Poland" uczestniczyli w roku akademickim 2021/2022 w szkoleniu z języka angielskiego dla kadry akademickiej i administracyjnej UP w Lublinie, które ukończone zostało uzyskaniem certyfikatu TELC English B2.

Ciekawą formą podnoszenia stopnia umiejdzynarodowienia była organizacja przez Uniwersytet Przyrodniczy szkoleń z zakresu edukacji międzynarodowej w ramach projektu „Instytucjonalne wsparcie UPL w obszarze umiejdzynarodowienia poprzez niwelowanie barier komunikacyjnych w wielokulturowym środowisku akademickim „Let ME know YOU – Welcome to ULSL” (projekt finansowany ze środków Narodowej Agencji Wymiany Akademickiej, nr PPI/WTP/2019/1/00047/U/00001 z dnia 19.11.2019 r., współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój). Celem projektu było zwiększenie kompetencji międzykulturowych oraz integracja wielokulturowego środowiska akademickiego oparta na wzajemnym poznaniu, tolerancji wobec różnorodności oraz przeciwdziałaniu stereotypom. W ramach powyższego projektu Dr hab. Armand Kasztelan oraz dr Wioletta Wróblewska uczestniczyli w module pt. „Kompetencje międzykulturowe we współczesnym świecie”, podczas którego przekazywane były umiejętności m.in. nt. budowania relacji i zarządzania emocjami w przestrzeni międzykulturowej, znaczenia kontekstów kulturowych w zrozumieniu różnic kulturowych w przestrzeni komunikacji, efektywnej współpracy w zespołach międzykulturowych. Ponadto, dr Wioletta Wróblewska i dr Anna Kobiałka ukończyły szkolenie z zakresu polskiej kultury organizacyjnej. Dr Wioletta Wróblewska uczestniczyła dodatkowo w szkoleniach z zakresu różnic kulturowych w kontaktach międzynarodowych oraz komunikacji międzykulturowej i organizacji pracy w środowiskach wielokulturowych. Dr Aneta Jarosz-Angowska uczestniczyła w ramach projektu Let ME know YOU w szkoleniu pt. „Metody zwinne w zarządzaniu projektami - Agile Foundation - adaptacja do zarządzania projektami badawczymi”, które ukończone zostało zdaniem egzaminu i uzyskaniem certyfikatu Agile PM, numer certyfikatu: 09820634-01-LTDS.

Ponadto, Dr Monika Różańska-Boczula uczestniczyła w specjalistycznym kursie języka angielskiego z terminologią nauk przyrodniczych dla kadry badawczo-dydaktycznej na poziomie B2 w

ramach programu „Przyrodniczy MIT – program dostosowania Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie do wyzwań Nauki 2.0” (nr projektu POWR.03.05.00-00-Z209/2018), współfinansowanego przez UE ze środków EFS w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój, Działanie 3.5 pt. Kompleksowe programy szkół wyższych.

Udział wykładowców z zagranicy w prowadzeniu zajęć na ocenianym kierunku

Aktywność międzynarodowa pracowników Wydziału przyczynia się do promocji Uczelni poza granicami kraju, co zwiększa zainteresowanie przyjazdem studentów i kadry naukowo-dydaktycznej z zagranicy w ramach programów wspierających mobilność międzynarodową. W Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie stworzono dogodne warunki do podnoszenia stopnia umiędzynarodowienia procesu kształcenia. Jednym ze sposobów internacjonalizacji studiów jest zapraszanie wysokiej rangi naukowców i wykładowców z renomowanych uczelni zagranicznych. Studenci kierunku Ekonomia korzystali z wiedzy i doświadczenia zagranicznych pracowników naukowych, którzy realizowali zajęcia dydaktyczne w ramach programu Erasmus+ lub jako profesorowie wizytujący (Zal_Cz1_07_01). W latach 2018-2022 wykłady w obszarze nauk ekonomicznych wygłosili:

- Iryna Androshchuk pracownik Katedry Teorii i Historii Pedagogiki Instytutu Pedagogicznego z Kijowskiego Uniwersytetu Borysa Grinczenki (Ukraina), realizowała zajęcia na kierunku Ekonomia oraz innych kierunkach, takich jak Rolnictwo, Architektura krajobrazu, Bezpieczeństwo i zarządzanie kryzysowe w okresie od 04.04.2022 do 09.05.2022.
- Jurij Huben Edwadowycz z Lviv National Environmental University (Ukraina), Kierownik Katedry Przedsiębiorczości, Handlu i Działalności Giełdowej, wygłosił dla studentów interesujące wykłady nt. Przedsiębiorczość i działalność gospodarcza: definicje terminów i praktyki na Ukrainie oraz Ekonomiczne i prawne zasady przedsiębiorczości na Ukrainie, 30.05.2022-03.06.2022 r.
- Dr hab. Rulitska Karolina, As. Prof., Candidate of Economic Sciences, Associate Professor of the Department of Economics, Lviv National Environmental University (Ukraina), wygłosiła wykład pt. „Prerogatives of development of domestic agrarian enterprises”, 8.06.2022 r.

Cennym poszerzeniem wiedzy studentów i uzupełnieniem treści programowych jest uczestniczenie w wykładach otwartych organizowanych z udziałem naukowców z zagranicy. Takie spotkania stanowią ważny element strategii podnoszenia stopnia umiędzynarodowienia procesu kształcenia, a dodatkowo aktywizują studentów do ciągłego doskonalenia umiejętności językowych. Mogą być również szansą na zwiększenie mobilności zagranicznej studentów i pracowników. Wykłady w ramach cyklu Open Seminar prowadzone są od 2016 r. Wśród prelegentów byli m.in.:

- Assoc. Prof. Dr. Orhan CENGİZ Çukurova University, Pozantı Vocational School, Department of Accounting and Taxation wygłosił wykład: “Turkish Economy and Comparison of Regional Development between Turkey and Poland”, 23.05.2023r.
- Assoc. Prof. Dr. Erdiñç BALLI, Çukurova University, Pozantı Vocational School, Department of Accounting and Taxation wygłosił wykład: “Tourism Economics”, 24.05.2023 r.
- Prof. Sergio Orlandi – główny Inżynier w międzynarodowym projekcie ITER (International Thermonuclear Experimental Reactor), wygłosił wykład „Flying into nuclear fission and fusion technologies in the short and medium term”, 2022 r.

- Dr hab. Luis Inostroza z Institute of Geography, The Ruhr-University Bochum (Niemcy), wygłosił wykład na temat identyfikacji i wyceny usług ekosystemowych dostarczanych przez zieloną i niebieską infrastrukturę miasta Lublin, 2022 r.

Sposoby, częstość i zakres monitorowania i oceny umiędzynarodowienia procesu kształcenia oraz doskonalenia warunków sprzyjających podnoszeniu jego stopnia oraz wpływ rezultatów umiędzynarodowienia na program studiów i jego realizację

Za umiędzynarodowienie procesu kształcenia na Wydziale odpowiedzialni są Dziekan i Koordynator wydziałowy programu Erasmus+, przy wsparciu Biura Mobilności Akademickiej. Wymiana międzynarodowa studentów jest objęta corocznymi sprawozdaniami, obejmującymi pełne lata akademickie. Dokumentację w tym zakresie gromadzi Biuro Mobilności Akademickiej. Ocena umiędzynarodowienia procesu kształcenia oraz doskonalenia warunków sprzyjających podnoszeniu jego stopnia, jak również wpływu rezultatów umiędzynarodowienia na program studiów i jego realizację, odbywa się raz w roku. Dane dotyczące liczby wyjazdów nauczycieli akademickich Wydziału oraz studentów w ramach projektów międzynarodowych są prezentowane na Kolegium Wydziału. Sprawozdania przygotowywane są na podstawie danych z Biura Mobilności Akademickiej. Ponadto studenci przygotowują relacje ze swoich wyjazdów, dokumentując nie tylko swoją aktywność naukową, ale również kontakty interpersonalne oraz obserwowane różnice kulturowe (<https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#erasmus>).

Koordynator uczelniany Programu Erasmus+ monitoruje przepływ dokumentów pomiędzy uczelniami partnerskimi, składa również obszerny raport jakościowo-ilościowy po każdym zakończonym projekcie do Narodowej Agencji Programu Erasmus+. BWA archiwizuje dokumentację zarówno studentów/praktykantów wyjeżdżających, jak i przyjeżdżających na Wydział, a także na wniosek Dziekana raportuje liczbę studentów danego wydziału objętych wymianą. Podobne raporty są składane na wniosek JM Rektora i/lub Kanclerza UP w Lublinie.

Studenci wracający z wyjazdów, oprócz indywidualnego raportu składanego w ramach realizacji programu wymiany, proszeni są o wypełnienie ankiety, pozwalającej na monitorowanie ich satysfakcji z wyjazdu, jak również, w przypadku osób przyjeżdżających na Wydział, atrakcyjności oferowanych przedmiotów i jakości ich realizacji. Pozwala to na dostosowanie przedmiotów oferowanych przez Wydział do potrzeb i zainteresowań studentów. Oferta taka uaktualniana jest co roku w porozumieniu z Dziekanem Wydziału.

Dodatkowe informacje, które uczelnia uznaje za ważne dla oceny kryterium 7

Aktywna mobilność pracowników i studentów, wzmocnienie współpracy z zagranicznymi partnerami oraz pozyskiwanie międzynarodowych funduszy na badania naukowe są kluczowymi czynnikami decydującymi o umocnieniu pozycji Uczelni na arenie międzynarodowej.

Realizacji celu podnoszenia stopnia umiędzynarodowienia Uczelni służy wprowadzanie do oferty dydaktycznej Wydziału studiów w języku angielskim. W ramach projektu pt. „Zintegrowany Program Rozwoju Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie” nr POWER.03.05.00-00Z232/17, współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego realizowany w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020 w ramach działania 3.5 Kompleksowe Programy Szkół Wyższych Oś Priorytetowa III Szkolnictwo Wyższe dla Gospodarki i

Rozwoju opracowany został program nowego kierunku studiów w języku angielskim pt. „Global Manager in Agribusiness” w ramach Modułu programów kształcenia (członkami zespołu były dr hab. Halina Lipińska, prof. uczelni oraz dr Aneta Jarosz-Angowska). Ponadto, w ramach projektu POWER i wymiany studenckiej Erasmus dr Aneta Jarosz-Angowska zorganizowała w jednym semestrze zimowym 2019/2020 indywidualny program studiów oraz wyjazdy studyjne do Kazimierza Dolnego i Radzyna Podlaskiego dla studentów zagranicznych z Chińskiej Republiki Ludowej (wyjazdy finansowane z projektu).

Kryterium 8. Wsparcie studentów w uczeniu się, rozwoju społecznym, naukowym lub zawodowym i wejściu na rynek pracy oraz rozwój i doskonalenie form wsparcia

Dostosowanie systemu wsparcia do potrzeb różnych grup studentów, w tym potrzeb studentów z niepełnosprawnością

Zgodnie ze Statutem UP w Lublinie § 15 (https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2020/10/statut_up.pdf) w procesie kształcenia studentów opiekę dydaktyczną w zakresie swoich kompetencji zapewniają Dziekan i Prodzian Wydziału sprawujący bieżący nadzór nad procesem kształcenia w ramach kierunków studiów, nadzorujący proces rekrutacji, ustalający szczegółowe plany zajęć dydaktycznych, zlecający zajęcia dydaktyczne w porozumieniu z kierownikami katedr, prowadzący i sprawujący nadzór nad działaniami związanymi z zapewnianiem jakości kształcenia, współuczestniczący w procesie oceny okresowej nauczycieli akademickich w ramach wykonywania przez nich obowiązków dydaktycznych, wspierający finansowo inicjatywy naukowe i organizacyjne zgłaszane przez Samorząd Studentów i Koła Naukowe. Prodzian podejmujący decyzje administracyjne i pozostałe decyzje w indywidualnych sprawach studenckich związanych z tokiem studiów, wspiera studentów w rozwiązywaniu problemów pojawiających się w procesie kształcenia, odpowiada za przyznawanie warunkowych zaliczeń semestrów i określa warunki powtarzania przedmiotów lub semestrów, przewodniczy egzaminom dyplomowym, komisyjnym, zatwierdza tematy zagadnień problemowych i odpowiada za organizację indywidualnego toku studiów. Podmiotem opiniodawczo-doradczym Dziekana w sprawach związanych z jakością kształcenia, ewaluacją zajęć dydaktycznych, formułowaniem rekomendacji w tym zakresie, ewaluacją i doskonaleniem programów dydaktycznych, opracowywaniem projektów programów dydaktycznych są Rady Programowe powoływane dla każdego kierunku studiów. Kierownicy Instytutów, Katedr i Zakładów wspierają proces organizacji i realizacji kształcenia. Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia nadzoruje weryfikację efektów uczenia się i analizuje wyniki ankiet studenckich, opracowuje wydziałowy system zapewnienia i doskonalenia jakości kształcenia (więcej informacji o działalności Komisji w opisie Kryterium 3).

System wspierania studentów w uczeniu się, rozwoju społecznym i naukowym dostosowany jest do potrzeb różnych grup studentów, w tym z orzeczeniem o niepełnosprawności, ze szczególnymi potrzebami zdrowotnymi lub w trudnej sytuacji materialnej. Wsparcie ma zastosowanie do wszystkich kierunków, poziomów, profili i form studiów. Priorytetem władz i pracowników Uczelni jest zapewnienie studentom poczucia bezpieczeństwa oraz wsparcia finansowego w uzasadnionych sytuacjach. Studenci kształcący się na kierunku Ekonomia otrzymują odpowiednie formy wsparcia w obszarze socjalnym, bytowym i administracyjnym. Pomoc materialną dla studentów studiów

stacjonarnych i niestacjonarnych Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie w roku akademickim 2022/2023 stanowią stypendia: socjalne, specjalne dla osób niepełnosprawnych, stypendia rektora dla najlepszych studentów, stypendia za osiągnięcia sportowe, artystyczne i zapomogi. Zasady oraz tryb przyznawania pomocy studentom określone są w Regulaminie Świadczeń dla Studentów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie (<https://up.lublin.pl/bip/regulamin/regulamin-swiadczen-dla-studentow-up-w-lublinie/>). Stypendium dla osób z niepełnosprawnością dedykowane jest dla osób posiadających orzeczenie o stopniu niepełnosprawności. Wysokość stypendium zależy od stopnia niepełnosprawności i przyznawane jest maksymalnie na rok akademicki. W przypadku posiadania orzeczenia z krótszym terminem niż rok akademicki, stypendium przyznawane jest na czas ważności orzeczenia. Stypendium socjalne skierowane jest do grupy studentów, których dochód na członka rodziny mieści się w przedziale od 0 zł do 1294,40 zł. Kwota stypendium zależy od wysokości dochodu. Zapomoga dedykowana jest dla osób które znajdują się w przejściowej trudnej sytuacji życiowej. O stypendium rektora mogą ubiegać się studenci wyróżniający się wynikami w nauce, lub wykazujący osiągnięcia naukowe bądź artystyczne lub sportowe zgodnie z Zarządzeniem nr 14 Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 31 stycznia 2023 r. w sprawie zmiany Zarządzenia nr 60 Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 24 maja 2022 r. w sprawie wysokości świadczeń stypendialnych dla studentów i doktorantów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie w roku akademickim 2022/2023 (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2023/02/Zarzadzenie-nr-14.pdf>).

Jedną z podstawowych form systemu wsparcia studentów w procesie uczenia się jest możliwość indywidualnej organizacji studiów określona w Regulaminie studiów UP w Lublinie w §18 (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2022/01/Regulamin-studiow-01.10.2022.pdf>). O indywidualną organizację studiów mogą wnioskować studenci wyróżniający się w działalności samorządowej, kulturalnej lub sportowej, studiujący na dwóch lub więcej kierunkach studiów, odbywający część studiów w innych uczelniach krajowych lub zagranicznych, znajdujący się w wyjątkowo trudnej sytuacji życiowej, studenci z niepełnosprawnością, studentki w ciąży oraz studenci będący rodzicami (jak dotąd z tej formy wsparcia skorzystała 1 studentka studiów stacjonarnych ocenianego kierunku). Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie oferuje żłobek dla dzieci swoich pracowników, doktorantów i studentów, zlokalizowany na terenie miasteczka akademickiego. Stanowi to znaczące wsparcie umożliwiające uczenie się studentom będących rodzicami (www.zlobek.maluch.net). Studenci przyjezdni mogą korzystać z dobrze wyposażonych Domów Studenckich z możliwością uzyskania dopłaty do zakwaterowania w przypadku trudnej sytuacji materialnej (<https://up.lublin.pl/edukacja/student/akademiki/>).

Studenci UP w Lublinie mają szeroką ofertę wsparcia materialnego umożliwiającego im łatwiejsze funkcjonowanie w społeczności akademickiej i skoncentrowanie się na nauce. W ramach środków funduszu stypendialnego studenci mogą ubiegać się o pomoc materialną w formie różnego rodzaju stypendiów i zapomóg. Szczegółowe informacje prezentowane są na stronie Uczelni (<https://up.lublin.pl/edukacja/student/stypendia/>). System stypendialny uwzględnia także potrzeby osób z niepełnosprawnościami oraz promuje studentów wyróżniających się naukowo, sportowo i artystycznie. Zasady udzielania pomocy materialnej określone są w ogólnouczelnianym Regulaminie Świadczeń dla Studentów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie stanowiącym załącznik do Zarządzenia nr 61 Rektora UP w Lublinie z dnia 27 maja 2022 r. (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2022/05/regulamin-swiadczen.pdf>). W regulaminie określono zasady przyznawania i wypłacania pomocy materialnej dla studentów i doktorantów. Stypendia socjalne, stypendia dla osób niepełnosprawnych i zapomogi przyznają studentom Wydziałowe Komisje

Stypendialne, zaś stypendium rektora - Odwoławcza Komisja Stypendialna. Wydziałowa Komisja Stypendialna i Odwoławcza Komisja Stypendialna (komisja rektorska) powoływane są na początku każdego roku akademickiego przez Rektora na wniosek Rady Uczelnianej Samorządu Studenckiego. Skład Komisji stanowią Dziekan jako przewodniczący, studenci wybrani przez Radę Uczelnianą Samorządu Studenckiego oraz pracownik Biura Stypendiów Studenckich. Decyzje otrzymania stypendiów i zapomóg podejmowane są na zebraniach Komisji, przy czym każdorazowo wymagany jest przynajmniej 50% udział studentów. Stypendium rektora może otrzymać student, który uzyskał za rok studiów, poprzedzający rok przyznania stypendium, wyróżniające wyniki w nauce, osiągnięcia naukowe lub artystyczne, lub osiągnięcia sportowe we współzawodnictwie co najmniej na poziomie krajowym. W danym roku akademickim zgodnie z regulaminem tworzona jest jedna lista rankingowa dla każdego roku studiów, a stypendium Rektora przyznawane jest w takiej samej kwocie bez podziału na poszczególne osiągnięcia. Pisemne decyzje komisji stypendialnych przekazywane są studentom listownie lub odbierane są osobiście przez studentów w Biurze Stypendiów Studenckich. W latach 2018-2023 studentom kierunku Ekonomia przyznano 65 stypendiów Rektora. Stypendia socjalne przyznano łącznie 149 razy, 13 studentów otrzymało stypendium dla osób niepełnosprawnych, ponadto 40 studentów otrzymało jednorazową zapomogę finansową (ZaI_Cz1_08_01).

Na podstawie Zarządzenia Nr 48 Rektora UP w Lublinie z dnia 24 listopada 2016 r. (<https://up.lublin.pl/rektor/2016/48/zarządzenie48.pdf>), 1 stycznia 2017 roku na Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie utworzono w ramach Centrum Dydaktyki i Spraw Studenckich stanowisko do spraw osób niepełnosprawnych. W trosce o dostosowywanie procesu kształcenia do potrzeb studentów i doktorantów z niepełnosprawnościami oraz znajdujących się w szczególnej sytuacji zdrowotnej, na podstawie Zarządzenia nr 44 Rektora UP w Lublinie z dnia 8 kwietnia 2022 r. (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2022/04/z-44-2022.pdf>) utworzono następnie odrębną jednostkę administracji centralnej Uczelni – Biuro ds. Osób z Niepełnosprawnościami. Biuro zatrudnia trzech pracowników, w tym pełnomocnika ds. osób z niepełnosprawnościami, psychologa oraz specjalistę ds. dostępności. Do obowiązków osób zatrudnionych w tej jednostce należy szeroki zakres działań mających na celu zapewnienie optymalnych warunków funkcjonowania osób niepełnosprawnych. Biuro prowadzi liczne formy wsparcia studentów w uczeniu się, rozwoju i doskonaleniu zarówno naukowym, jak i społecznym. Informacje na temat wsparcia osób z niepełnosprawnościami są zamieszczone na stronie internetowej Uczelni. Można również osobiście, telefonicznie lub e-mailem skontaktować się z pracownikiem Biura. Dla osób z niepełnosprawnościami cyklicznie, raz na początku roku akademickiego oraz w zależności od potrzeb zgłaszanych przez zainteresowanych, organizowane są spotkania informacyjno-adaptacyjne. W spotkaniach biorą udział pracownicy Biura oraz Prorektor ds. studenckich i dydaktyki. Każdy przypadek osoby niepełnosprawnej ubiegającej się o wsparcie rozpatrywany jest indywidualnie, zgodnie z ideą wyrównywania szans edukacyjnych oraz racjonalnego dostosowania do potrzeb wynikających z niepełnosprawności lub choroby przewlekłej. Każdy student z orzeczeniem o niepełnosprawności może otrzymać indywidualną pomoc adekwatną do jego potrzeb, tj. wsparcie asystenta w czynnościach związanych z nauką, których nie może wykonać samodzielnie, wypożyczanie sprzętu technicznego, indywidualny tok nauczania m.in. języków obcych, pomoc psychologiczną, dostosowanie materiałów dydaktycznych do potrzeb indywidualnych. O specyficznych potrzebach osoby niepełnosprawnej Biuro ds. Osób Niepełnosprawnych na wniosek studenta informuje Dziekana, który podejmuje odpowiednie decyzje mające na celu udzielenie studentowi wymaganego wsparcia. Systematycznie organizowane są szkolenia dla studentów z

niepełnosprawnościami oraz kadry naukowej i administracyjnej, które pomagają rozwijać potencjał i zwiększać świadomość społeczną. Kolejna edycja szkoleń w ramach realizacji projektu „Dostępny UPL” zaplanowana jest na rok 2023. Informacje o terminach i tematyce szkoleń umieszczane są na stronie internetowej Uczelni. Pomoc osobom z niepełnosprawnościami na Uczelni reguluje zarządzenie nr 109 rektora UP w Lublinie z dnia 8 listopada 2021 r. w sprawie wprowadzenia procedury dostosowania procesu kształcenia do potrzeb studentów i doktorantów z niepełnosprawnościami oraz znajdujących się w szczególnej sytuacji zdrowotnej w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2021/11/z-109-2021.pdf>).

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie wdraża formy dostosowania procesu kształcenia dla studentów oraz doktorantów z niepełnosprawnościami. Większość zajęć odbywa się w budynkach wolnych od barier architektonicznych, wyposażonych w podjazdy, windy, platformy, oraz sanitariaty dla osób z niepełnosprawnościami (Za1_Cz1_05_02). Materiały dydaktyczne są na prośbę studentów z niepełnosprawnościami udostępniane przez prowadzących w formie dostosowanej do ich potrzeb, np. powiększona czcionka, możliwość nagrywania zajęć na dyktafon, wersja elektroniczna materiałów. Studenci mogą korzystać z urządzeń wspomagających na zajęciach oraz egzaminach, np. dyktafony, notebooki, powiększalnik, lupa powiększająca, dostępnych w wypożyczalni sprzętu technicznego Biura ds. Osób z Niepełnosprawnościami. Istnieje również alternatywna forma zaliczania zajęć dydaktycznych – jest ona ustalana na prośbę studentów indywidualnie z prowadzącym przedmiot i są to, np. zmiana miejsca (jeżeli jest ono niedostosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami), terminu i czasu trwania egzaminu, formy egzaminu lub zaliczenia, np. z pisemnej na ustną, stacjonarnej na zdalną lub odwrotnie w zależności od konkretnej sytuacji studenta z niepełnosprawnością. Studenci mogą również uzyskać zgodę na rozłożenie sesji egzaminacyjnej w czasie lub w przypadku obszernego materiału mają możliwość zdawania go w częściach.

Na Uczelni od 2020 roku istnieje możliwość skorzystania ze wsparcia asystenta dydaktycznego lub tłumacza języka migowego, zgodnie z Zarządzeniem nr 9 Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 28 stycznia 2020 r. w sprawie wprowadzenia Regulaminu korzystania ze wsparcia asystenta lub tłumacza języka migowego dla studenta/doktoranta w ramach wsparcia realizowanego w Centrum Dydaktyki i Spraw Studenckich Stanowiska ds. Osób Niepełnosprawnych Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie (<https://up.lublin.pl/files/biurorektora/2020/009/009.pdf>). Zadaniem asystenta jest pomoc w funkcjonowaniu na Uczelni, a także poza nią. Studenci ubiegający się o pomoc zgłaszają taką potrzebę w Biurze ds. Osób Niepełnosprawnych składając wnioski oraz przedstawiają rozkład zajęć, na podstawie którego tworzony jest harmonogram czasu pracy asystenta. Osoba będąca asystentem dydaktycznym zobowiązana jest do uczestnictwa w procesie kształcenia osoby z niepełnosprawnościami (zajęcia praktyczne lub laboratoryjne, wykłady oraz inne przewidziane na danym kierunku studiów – pomaga w notowaniu, pozyskiwaniu materiałów dydaktycznych oraz dotarciu na zajęcia i powrotu z nich do miejsca zamieszkania, jeżeli wymaga tego sytuacja).

W wydzielonych pomieszczeniach Biblioteki Głównej UP, w strefie wolnej od barier architektonicznych, znajdują się stanowiska przystosowane do potrzeb osób z niepełnosprawnościami, m.in. stanowisko komputerowe ze specjalistycznym sprzętem i oprogramowaniem, stanowiska dla osób słabowidzących z ogólnodostępnym powiększalnikiem i sala szkoleniowa. Studenci z niepełnosprawnościami mogą liczyć na pomoc pracowników Biblioteki w korzystaniu z zasobów bibliotecznych. Biblioteka dysponuje dodatkowymi strefami do nauki

indywidualnej przeznaczonymi dla osób z niepełnosprawnościami, w których znajdują się również 4 lampy antydepresyjne. W 2018 roku w budynku Biblioteki powstała sala aktywizacyjna dla osób z niepełnosprawnościami, w której studenci mogą skorzystać z urządzeń wspomagających. Kolejna sala aktywizacyjna powstała w roku 2021 w budynku Collegium Agronomicum przy ul. Akademickiej 15.

W ramach realizacji projektu „Dostępny UPL” – nr POWR.03.05.00-00-A002/21 osoby posiadające orzeczenie o niepełnosprawności studiujące w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie mają możliwość skorzystania z indywidualnych porad psychologicznych oraz prawnych. Porady te odbywają się od poniedziałku do soboty w godz. 8-20, a każdy uczestnik wsparcia ma możliwość nieograniczonego korzystania z porad prawnych oraz psychologicznych. Porady udzielane są zgodnie z zasadą poufności z zachowaniem pełnej anonimowości. W celu skorzystania z porad psychologicznych lub prawnych należy dokonać zgłoszenia telefonicznie, e-mailem lub osobiście. Osoby z niepełnosprawnościami mogą skorzystać z porad w formie elektronicznej oraz telefonicznej, po wcześniejszym umówieniu terminu rozmowy. Bezpłatne porady i pomoc psychologiczna oferowane są również wszystkim studentom UP w Lublinie. Psycholog prowadzi konsultacje trzy dni w tygodniu, po 3 godziny w godzinach popołudniowych, w budynku Collegium Agronomicum. Informacje dotyczące konsultacji psychologicznych dostępne są na stronie Uczelni oraz plakatach umieszczonych na tablicach informacyjnych. Konsultacje psychologiczne umawiane są telefonicznie bezpośrednio z psychologiem, co przyczynia się do zwiększenia anonimowości studentów korzystających z porad.

Nauczanie języków obcych w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie realizowane jest w formie dostosowanej do potrzeb osób z niepełnosprawnościami. Zajęcia prowadzone są indywidualnie lub grupowo w zależności od potrzeby danego studenta. Forma materiałów dydaktycznych przystosowana jest do danego rodzaju niepełnosprawności, np.: możliwość nagrywania zajęć na dyktafon, materiały w wersji elektronicznej, możliwość skorzystania z dostępnych w wypożyczalni sprzętów (notebooki, dyktafony, powiększalnik). Studenci mogą również skorzystać z pomocy tłumacza języka migowego. Zajęcia odbywają się w salach wolnych od barier architektonicznych oraz w sali aktywizacji osób niepełnosprawnych.

W rozwoju społecznym, sportowym i artystycznym wspierają studentów pracownicy zaangażowani w funkcjonowanie Akademickiego Związku Sportowego oraz wielu agend kulturalnych działających w UP w Lublinie. Uniwersytet Przyrodniczy oferuje osobom z niepełnosprawnościami zajęcia sportowe, dostosowane do rodzaju i stopnia niepełnosprawności. Studenci z niepełnosprawnościami uczestniczą w integracyjnych olimpiadach sportowych (np. Integracyjne Mistrzostwa Polski w Pływaniu i Lekkoatletyce) czy obozach edukacyjnych, także poza granicami kraju. Studium Wychowania Fizycznego i Sportu organizuje zajęcia sportowe poprawiające kondycję i aktywność studentów niepełnosprawnych. Zajęcia w większości prowadzone są w formie indywidualnej i są to: gimnastyka korekcyjna odbywająca się w sali fitness lub gimnastycznej, ćwiczenia wzmacniające mięśnie posturalne – siłownia, pływanie oraz aqua aerobik – basen, ćwiczenia zwiększające wydolność oddechową (cardio) – sala aerobowa. Zajęcia sportowe odbywają się w dostosowanym dla osób niepełnosprawnych Centrum Kultury Fizycznej i Sportu UP w Lublinie. W 2021 r. Fundacja Aktywizacji Zawodowej Osób Niepełnosprawnych FAZON przyznała Uniwersytetowi Przyrodniczemu w Lublinie wyróżnienie w dwóch kategoriach: INSTYTUCJA za „szczególną wrażliwość społeczną i promowanie aktywności osób niepełnosprawnych w różnych dziedzinach życia”, oraz PRZYJAZNA PRZESTRZEŃ za „przystosowanie projektowania uniwersalnego oraz najlepszych rozwiązań urbanistycznych oraz architektonicznych w zakresie dostosowania budynków i przestrzeni dla osób z niepełnosprawnością”. Zdaniem Kapituły Konkursowej

„Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie na polu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób niepełnosprawnych stanowi wzór godny naśladowania”.

Na ocenianym kierunku Ekonomia w roku akademickim 2022/2023 studiowała jedna osoba ze zdiagnozowaną niepełnosprawnością.

Zakres i formy wspierania studentów w procesie uczenia się

Priorytetem Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie jest stworzenie studentom jak najlepszych warunków do zdobywania wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych. Wsparcie studentów w procesie uczenia się przybiera różne formy, uwzględniające zróżnicowane potrzeby studentów i adekwatne do zakładanych efektów uczenia się. Sprzyja ono nie tylko rozwojowi naukowemu, ale również społecznemu i zawodowemu studentów. Pomoc naukowa i dydaktyczna realizowana jest przez zapewnienie dostępności nauczycieli akademickich w trybie konsultacji. Konsultacje prowadzone są regularnie przez nauczycieli akademickich w wymiarze nie mniejszym niż jedna godzina w tygodniu, a ich termin określany jest na początku każdego semestru i przedstawiany studentom podczas pierwszych zajęć, a także podawany do publicznej wiadomości na tablicach informacyjnych poszczególnych Instytutów i Katedr oraz na drzwiach gabinetów. Nauczyciele akademicy mogą także prowadzić konsultacje zdalnie, np. drogą elektroniczną. Konsultacje o charakterze indywidualnym, mające na celu wyjaśnienie trudniejszych problemów związanych z treściami kształcenia, omawianie wyników oceny prac pisemnych, wskazywanie możliwości uzupełnienia niedociągnięć i braków w zakresie wiedzy i umiejętności mogą się odbywać również poza wyznaczonymi terminami, w miarę potrzeb zgłaszanych przez studentów. Ponadto studenci mogą zwrócić się o pomoc do Dziekana lub Prodziekana Wydziału Agrobioinżynierii, którzy ustalają własne godziny konsultacji w indywidualnych sprawach studentów. System opieki dydaktycznej i naukowej dopełniają bazy poszczególnych katedr. Studenci mają możliwość korzystania z bibliotek katedralnych, pracowni komputerowych, pracowni projektowych i laboratoriów. Studenci zrzeszeni w kołach naukowych rozwijają swoje zainteresowania pod okiem opiekuna koła naukowego, będącego pracownikiem naukowym Uczelni.

Zagadnienia dotyczące procesu dydaktycznego omawiane są podczas spotkań Kolegium Dziekańskiego i studentów, organizowanych na początku roku akademickiego oraz sukcesywnie w miarę potrzeb w trakcie jego trwania a także podczas organizowanych corocznie Dni Kierunku. Łącznikiem pomiędzy władzami Wydziału i studentami są opiekunowie lat oraz starostowie lat. Funkcję opiekuna powierza się adiunktom i innym nauczycielom akademickim prowadzącym zajęcia na kierunku, których obowiązkiem jest zorganizowanie w każdym semestrze spotkania ze studentami z danego roku (<https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#opiekunowie>). Wszelkie problemy rozwiązywane są wspólnie z opiekunem, a jeśli zachodzi potrzeba – z Prodziekanem odpowiedzialnym za dany kierunek. Prodziekan sprawujący nadzór nad kierunkiem jest w stałym kontakcie ze starostami roczników i na bieżąco rozwiązuje wszystkie problemy studentów. Należy także zaznaczyć, że pracownicy dziekanatu na bieżąco udzielają fachowej pomocy formalnej, a w sytuacjach, które przekraczają ich kompetencje, kierują do innych jednostek uczelnianych w pionie Prorektora ds. Studenckich i Dydaktyki.

Pracownicy Wydziału opracowują pomoce dydaktyczne w formie podręczników, skryptów, rozdziałów w podręcznikach akademickich/monografiach naukowych oraz inne materiały dydaktyczne, w tym udostępniane on-line. W celu ułatwienia dostępności do dorobku naukowego pracowników uczelni uruchomiono OpenUP – Otwarty Portal Wiedzy, System Informacji Naukowej

UP w Lublinie (<https://open.up.lublin.pl/Uczelnia/Wyszukiwarka>). Jest to niezmiernie ważna pomoc w procesie uczenia się i osiągnięcia efektów kształcenia. Osoby prowadzące zajęcia na kierunku Ekonomia posiadają dorobek naukowy i dydaktyczny w zakresie dyscyplin, których dotyczą prowadzone zajęcia. W latach 2017-2023 pracownicy stanowiący kadrę dydaktyczną kierunku Ekonomia opublikowali łącznie 110 prac z listy JCR, 185 publikacji bez IF, 37 prac w recenzowanych materiałach z konferencji międzynarodowych uwzględnionych w Web of Science oraz łącznie 116 monografii, rozdziałów w monografii, redakcji monografii naukowych wieloautorских, a także 70 materiałów konferencyjnych oraz 45 publikacji popularno-naukowych (Za1_Cz1_04_07). Część tych opracowań wykorzystywana jest w procesie dydaktycznym i polecana studentom w celu rozszerzenia wiedzy w danym zakresie. W ostatnim czasie nakładem Wydawnictwa Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie ukazało się drugie wydanie (2020) zbioru zadań Podstawy rachunkowości autorstwa Anny Kobiałki i Renaty Kubik, który jest wykorzystywany przez studentów Ekonomii w procesie realizacji programu zajęć z przedmiotu Rachunkowość.

Proces uczenia się studentów wspierają także pracownicy Biblioteki Głównej, ułatwiając korzystanie z zasobów bibliotecznych i baz literatury dostępnej on-line. Studenci UP w Lublinie, w tym kierunku Ekonomia, mają szeroki dostęp do zasobów bibliotecznych, technologii informacyjno-komunikacyjnych oraz pomocy dydaktycznych umożliwiających samokształcenie. W Bibliotece uniwersyteckiej studenci mają stały dostęp do książek i czasopism krajowych i zagranicznych (w tym dostęp cyfrowy do wydawnictw). Ze względu na akademicki charakter Lublina, studenci mogą również korzystać z innych bibliotek uniwersyteckich, w tym Biblioteki Głównej UMCS i Politechniki Lubelskiej. W Bibliotece Głównej UP w Lublinie funkcjonuje czytelnia, zlokalizowana na dwóch piętrach budynku, w której są dostępne 154 miejsca, w tym 31 miejsc to stanowiska z komputerami stacjonarnymi z dostępem do zasobów on-line. W Informatorium BG znajduje się 37 miejsc z dostępem do stałego łącza internetowego, z czego 27 stanowią miejsca z komputerami stacjonarnymi, a 10 – „w trybie laptop”. W Wypożyczalni BG znajduje się 15 miejsc z komputerami stacjonarnymi z dostępem do zasobów on-line. Ponadto biblioteka dysponuje czytelnią, w której znajdują się 3 pokoje przeznaczone do pracy indywidualnej, 2 pokoje ze sprzętem multimedialnym do pracy w grupach oraz dwie kabiny akustyczne przystosowane do pracy 1-4 osób. W bibliotece przygotowane zostały przyjazne strefy z wygodnymi sofami, fotelami i pufami, a dla tych, którzy lubią uczyć się na świeżym powietrzu, istnieje możliwość skorzystania z zielonego tarasu i nauki na leżakach. Studenci mają możliwość korzystania z bezpłatnej sieci Wi-Fi, zarówno na terenie wszystkich budynków Uczelni, jak i domów studenckich.

W 2022 r., w Bibliotece przeprowadzono 18 projektów naukowych i popularnonaukowych promujących zasoby drukowane i elektroniczne. Informacje dotyczące zasobów i wydarzeń organizowanych przez Bibliotekę zamieszczane są regularnie na stronie internetowej Biblioteki, na profilach społecznościowych: Facebook i Instagram oraz w czasopiśmie Aktualności UP w Lublinie. Pracownicy Biblioteki organizują szkolenia z zakresu posługiwania się i wykorzystania baz danych dla nauczycieli akademickich oraz studentów. W szkoleniach stacjonarnych i on-line w 2022 roku uczestniczyło około 680 studentów. Władze UP w Lublinie i dyrektor Biblioteki dbają o bezpłatny dostęp do najnowszej literatury dla wszystkich studentów i pracowników m.in. w ramach uczestnictwa w konsorcjach. Obecnie zapewniony jest pełny dostęp do 57 baz danych (bibliometryczno-abstraktowych i pełnotekstowych) oraz 1797 innych zasobów elektronicznych (<https://up.lublin.pl/nauka/biblioteka/zasoby/bazy-danych/>). Doskonałym narzędziem wsparcia studentów w procesie uczenia jest całodobowy dostęp do wirtualnej czytelnii z dowolnego miejsca przez platformę IBUK Libra (<https://up.lublin.pl/nauka/biblioteka/zasoby/bazy-danych/>),. IBUK Libra

zawiera bogaty zbiór publikacji specjalistycznych, naukowych, popularnonaukowych i beletrystycznych. Platforma ta umożliwia pracę z tekstem, zaznaczanie fragmentów, tworzenie notatek czy tagowanie.

Studenci mają również stały i nieograniczony dostęp do komputerów i Internetu, mogą oni korzystać z pracowni ogólnouczelnianych (60 stanowisk). Dostępne są także hotspot w kompleksie dydaktycznym Agro II oraz budynku Biblioteki Głównej UP. Studenci mogą również korzystać z sieci internetowej w domach studenckich oraz z gniazd internetowych na korytarzach wszystkich budynków.

Formy wsparcia krajowej i międzynarodowej mobilności studentów

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie oraz Wydział Agrobiotechnologii zapewniają szeroką ofertę mobilności studentów. Strategia w zakresie współpracy krajowej i zagranicznej zawierająca 10 celów strategicznych w tym zwiększanie mobilności studentów w ramach krajowych i międzynarodowych programów wymiany jest jedną z najważniejszych zawartych w aktualnej Strategii rozwoju Wydziału Agrobiotechnologii na lata 2021-2030 (<https://up.lublin.pl/agrobio/wydzial/strategia-rozwoju/#strategia>). Na podstawie porozumienia zawartego między UP w Lublinie z krajowymi uczelniami partnerskimi w sprawie wymiennego kształcenia studentów Uczelnia realizuje program MostAR, w ramach którego studenci ocenianego kierunku mogą część studiów (jeden semestr lub rok) odbyć poza uczelnią macierzystą (<https://up.lublin.pl/edukacja/student/mostar/>). Istnieje również możliwość studiowania wybranych przedmiotów w oparciu o istniejące programy studiów w wybranej przez siebie uczelni, czym program MostAR nawiązuje do europejskiego systemu kształcenia w ramach programu Erasmus. Studia mogą być wówczas realizowane w oparciu o indywidualny program składający się z przedmiotów wybranych z programu studiów uczelni partnerskiej. Studentom, którzy na uczelni partnerskiej nie mają możliwości osiągnięcia wszystkich efektów uczenia się przewidzianych w programie studiów dla danego kierunku, stwarza się możliwość zrealizowania różnic programowych. Studenci korzystający z programu zachowują w tym czasie stypendium naukowe i pomoc materialną otrzymane na uczelni macierzystej, która dodatkowo opłaca stypendystom zakwaterowanie w domu studenckim uczelni przyjmującej w ramach wymiany. W UP w Lublinie został powołany Koordynator programu MostAR, którym jest kierownik Działu Organizacji i Toku Studiów. W latach 2017-2022 studenci Wydziału Agrobiotechnologii nie korzystali z wymiany MostAR, również żaden student z innej partnerskiej uczelni nie korzystał z tej wymiany. W czasie pandemii wymiana była znacznie ograniczona.

W podnoszeniu kompetencji studentów, ich rozwoju społecznym oraz zdobywaniu nowych doświadczeń zawodowych istotną rolę odgrywa mobilność zagraniczna. W strukturze Uczelni koordynacją i obsługą administracyjną mobilności studentów oraz pracowników dydaktycznych w ramach programów finansowanych przez Unię Europejską, jak i organizacją zagranicznych zawodowych praktyk studenckich, zajmuje się Biuro Mobilności Akademickiej. Program Erasmus+: „Szkolnictwo wyższe - Mobilność edukacyjna” (umowa 2021-1-PL01-KA131-HED-000003560 oraz 2022-1-PL01-KA131-HED-000052187) stwarza studentom UP w Lublinie możliwość wyjazdu na część studiów za granicę. Studia odbywane w zagranicznej uczelni w ramach programu Erasmus+ są traktowane jako integralna część studiów w uczelni macierzystej. Uczelnia w ramach programu Erasmus+ podpisała umowy dwustronne z ponad 100 uczelniami, z którymi prowadzona jest wymiana studentów lub pracowników. W przypadku gdy instytucja zagraniczna, w której studenci chcieliby realizować pewien etap kształcenia, nie ma podpisanej umowy bilateralnej z UP w Lublinie,

pracownicy Biura Mobilności Akademickiej starają się o podpisane takiej umowy, w celu umożliwienia studentom wyjazdu.

W celu wspierania mobilności krajowej i międzynarodowej studentów organizowane są spotkania informacyjne na temat dostępnych możliwości w tym zakresie np. podczas Dni Kierunku lub Dni Kariery, a także innych wydarzeń ogólnouniwersyteckich. Informacje zamieszczane są na stronie internetowej Uczelni (<https://up.lublin.pl/edukacja/erasmus/erasmus-student/>) i Wydziału (<https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#erasmus>). Informacje o programach umożliwiających podjęcie studiów studenci uzyskują poprzez stronę internetową Biura Mobilności Akademickiej, kontakt bezpośredni lub za pomocą poczty elektronicznej z pracownikami Biura, a także bezpośrednią informację przekazywaną przez wydziałowego Koordynatora. Informacje o rozpoczęciu rekrutacji na wyjazdy zagraniczne na część studiów pojawiają się na głównej stronie Uczelni (<https://up.lublin.pl/>). Na stronie Uczelni oraz Wydziału publikowane są również relacje studentów z wyjazdów w ramach programu Erasmus+ będące najlepszą formą zachęty i wsparcia dla potencjalnych uczestników programu (<https://up.lublin.pl/edukacja/erasmus/erasmus-student/#>; <https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#erasmus>).

O ostatecznym zakwalifikowaniu się studentów na studia wymienne decyduje, poza znajomością języka, również średnia ocen za cały okres studiów, a warunkami dodatkowymi są zaangażowanie kandydatów w działalność organizacyjną na Wydziale. Jest to jeden z elementów systemu motywacji studentów do osiągania dobrych wyników w nauce i angażowania się w życie naukowe i społeczne Wydziału oraz Uczelni. Studenci kierunku są wspierani finansowo stypendiami oferowanymi w programie Erasmus+ na odbywanie za granicą praktyk zawodowych. Projekt Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, bezpośrednio powiązany z programem Erasmus+, jest istotnym elementem wsparcia zagranicznej mobilności studentów niepełnosprawnych oraz znajdujących się w trudnej sytuacji materialnej. W ramach tego programu studenci mogą ubiegać się o wsparcie finansowe. Dzięki temu mogą oni rozwijać swoje zainteresowania i umiejętności w środowisku międzynarodowym, mimo trudnej sytuacji osobistej. Z ocenianego kierunku z możliwości wymiany akademickiej w latach 2019-2022 skorzystała jedna osoba (Zał_Cz1_07_03), natomiast z Wydziału w latach 2019-2022 w celu realizacji części studiów wyjechały cztery osoby (Włochy, Niemcy, Cypr, Czechy), zaś w celu realizacji praktyk – dziewięć osób (Hiszpania, Grecja, Portugalia).

W trosce o rozwój kompetencji społecznych studentów, Uczelnia zabiega również o studentów z zagranicy, którzy chcieliby realizować część programu studiów w UP w Lublinie. W tym celu, dla przyjeżdżających, oferowane są bezpłatne zajęcia z języka polskiego, dostęp do siłowni, zajęć fitness i basenu, wsparcie ze strony studentów UP w ramach programu „Study Buddy”, organizacja spotkań integracyjnych np. Orientation Day, czy wycieczek po mieście z przewodnikiem. W celu realizacji części studiów w ramach programu Erasmus+ w latach 2017-2022 przyjechało na Wydział 13 studentów z zagranicznych uczelni partnerskich (Turcja, Włochy, Hiszpania), w tym studiujących w obszarze nauk ekonomicznych (Zał_Cz1_07_03).

Formy wsparcia prowadzenia działalności naukowej oraz publikowania lub prezentacji jej wyników, jak również uczestniczenia w różnych formach komunikacji naukowej lub twórczości artystycznej

Działalność naukowa studentów ocenianego kierunku skupia się m.in. na realizacji badań w ramach zagadnień problemowych (projektów dyplomowych). Praktyczne umiejętności studenci mogą poszerzać na zasadzie „wolontariatu”, uczestnicząc w zadaniach badawczych w ramach projektów

NCN, ARiMR, MEN, WFOŚiGW, NCBiR oraz unijnych koordynowanych przez pracowników naukowo-dydaktycznych Wydziału. W latach 2018-2022 na Wydziale realizowano 23 takie projekty i niemal w każdy z nich zaangażowani byli studenci Wydziału. Oprócz projektów kierowanych przez pracowników UP w Lublinie studenci mogą uczestniczyć w projektach zewnętrznych. Mają oni możliwość publikowania wyników badań i uczestniczenia w konferencjach naukowych (ZaI_Cz1_08_02). Swoje zainteresowania i umiejętności mogą rozwijać w ramach działalności wszystkich kół naukowych funkcjonujących na uczelni, w tym 10 wydziałowych studenckich kół naukowych: SKN Analityków Środowiska (<https://up.lublin.pl/agrobio/skn-analitykow-srodowiska/>), SKN Mikrobiologów 'Mikrobios' (<https://up.lublin.pl/agrobio/skn-mikrobios/>), SKN Gospodarki Przestrzennej, SKN Turystyczno-Krajoznawcze (<https://up.lublin.pl/agrobio/studenckie-kolo-naukowe-turystyczno-krajoznawcze/>), SKN Biologii Molekularnej BioGen, SKN Agronomów (<https://pl-pl.facebook.com/sknagronomow/>), SKN Inżynierii Środowiska, SKN Leśników (<https://www.facebook.com/skn.lesnikow.up.lublin/>), SKN Biogeochemików, SKN Rachunkowości i Finansów. Wyniki prac eksperymentalnych studenci SKN prezentują w formie posterów oraz referatów na ogólnopolskich oraz międzynarodowych konferencjach naukowych, za które otrzymują wyróżnienia. Studenci kierunku Ekonomia są współautorami prac prezentowanych na Międzynarodowych Sympozjach Naukowych w latach 2020 i 2023 Środowisko, Zwierzę, Produkt. Jako przykład należy wymienić publikację naukową studentów Koła Naukowego Rachunkowości i Finansów pod opieką dr Anny Kobiałki: Szymon Żytkowski - kierunek Ekonomia III rok, Hubert Żytkowski - kierunek Ekonomia II rok oraz Joanna Banaś – kierunek Rolnictwo III rok (Sz. Żytkowski, H. Żytkowski, J. Banaś, Czy czeka nas bezgotówkowa przyszłość? Pogląd na płatności gotówkowe i bezgotówkowe w Polsce, Przegląd badań prowadzonych w studenckich kółach naukowych Środowisko–Roślina–Zwierzę–Produkt, 2020, s. 38, CC BY-NC-ND, ISBN 978-83-7259-319-1on-line, DOI: 10.24326/srzp.2020.2.). Kolejnym przykładem jest aktywny udział w IV Międzynarodowym Symposium Studenckich Kół Naukowych Środowisko–Roślina–Zwierzę–Produkt i publikacja naukowa–Pani Izabely Król (studentka kierunku Ekonomia) działającej w ramach Koła Naukowego Rachunkowości i Finansów Pani Król otrzymała wyróżnienie za referat pt. „Świadomość i zachowania ekologiczne studentów lubelskich uczelni”.

Studenckie Koła Naukowe są również zaangażowane w działalność mającą na celu promowanie Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, m.in. przez cykliczny udział w Dniach Otwartych oraz Lubelskim Festiwalu Nauki.

Pracownicy i władze Wydziału organizują lub współorganizują różnego rodzaju warsztaty i szkolenia. W dniu 25 maja studenci 1 i 2 roku kierunku Ekonomia uczestniczyli w warsztatach, które przeprowadzili pracownicy Firmy GROUND FROST Sp. z o.o.. W ramach zajęć z zakresu due diligence studenci przeprowadzili badanie kondycji przykładowego przedsiębiorstwa w oparciu o dane księgowe i sprawozdania finansowe zawarte w case study przygotowanym na bazie doświadczeń Groud Frost. Studenci mogli na bieżąco pracować na danych przygotowanych przez firmę oraz poznać praktyczne możliwości wykorzystania danych księgowych do oceny przedsiębiorstw w procesie inwestycyjnym. Informacje o tym wydarzeniu zostały zamieszczone na Facebooku Wydziału <https://www.facebook.com/uplublin.wydzial.agrobioinzynierii>. Przedstawiciele GROUND FROST przedstawili studentom ofertę staży i praktyk jakie można realizować w ich firmie. Na podstawie podpisanego porozumienia o współpracy, przedstawiciele przedsiębiorstwa będą mogli cyklicznie prowadzić warsztaty w Naszej Uczelni a także studenci kierunku Ekonomia będą mogli realizować praktyki i staże w tej instytucji. Na Wydziale Agrobioinżynierii prowadzone są wykłady otwarte w języku polskim oraz Open Seminar – wykłady w języku angielskim, w których

uczestniczyć mogą studenci i pracownicy Uczelni. Rozwijają one zainteresowania i poszerzają horyzonty naukowe studentów. Wykłady w ramach cyklu Open Seminar prowadzone są od 2016 r., a prelegentami byli pracownicy UP w Lublinie oraz różnych instytucji naukowych z kraju i zagranicy. Wykład „Prerogatives of development of domestic agrarian enterprises” wygłosiła dr hab. Karolina Rulitska, profesor Lviv National Environmental University. W dniach 22-26 maja 2023 roku Katedra Ekonomii i Agrobiznesu oraz Katedra Zarządzania i Marketingu gościły w ramach programu Erasmus+ czteroosobową grupę pracowników naukowych z Turcji - z Çukurova University oraz Siirt University, Department of Accounting and Taxation. W ramach open seminar zostały wygłoszone wykłady: „Turkish Economy and Comparison of Regional Development between Turkey and Poland” przez Assoc. Prof. Dr. Orhan Cengiz oraz „Tourism Economics” przez Assoc. Prof. Dr. Erdinç Ballı (Zal_Cz1_07_02). Wykłady otwarte w języku polskim prowadzono m.in. ramach projektu Erasmus+ KA131 – 2021. W dniach od 30.05.2022 do 03.06.2022 Katedra Ekonomii i Agrobiznesu gościła Pana Profesora Jurija Hubeni Edwadowycza, Kierownika Katedry Przedsiębiorczości, Handlu i Działalności Giełdowej z Lviv National Environmental University. Pan Profesor wygłosił dla studentów kierunku Ekonomia interesujące wykłady nt. „Przedsiębiorczość i działalność gospodarcza: definicje terminów i praktyki na Ukrainie” oraz „Ekonomiczne i prawne zasady przedsiębiorczości na Ukrainie”.

Ciekawą formą wykładów są ponadto webinary transmitowane on-line. Cyklicznie, od 2017 roku prowadzone są seminaria w ramach Programu Nowoczesne Zarządzanie Biznesem. W ramach tych spotkań realizowane były między innymi tematy: „Nie stój – inwestuj”, „Oszczędzanie oraz inwestowanie długoterminowe”, „Ubezpieczenia społeczne niezbędne w prowadzeniu firmy i życiu codziennym każdego człowieka”, „Korzystanie z informacji gospodarczej przewagą konkurencyjną firm”, „Bankowość spółdzielcza”, „Cyfrowa transformacja usług”, „Wojna , inflacja, nowe podatki”, Szkolenie Allegro dla Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.

W ramach współpracy podjętej z German Poland Bridge Group w dniu 29 października 2020 roku studenci kierunków Ekonomia uczestniczyli w wykładzie on-line pt. „Różnice kulturowe Polska-Niemcy. Co warto wiedzieć rozpoczynając działalność gospodarczą”. Wykład poprowadził Pan Rafael Churawski, LL.M z German Poland Bridge Group, ekspert w zakresie rynku niemieckiego, specjalizujący się w polskim i niemieckim prawie cywilnym i gospodarczym. Kolejny wykład pt. „Jak założyć i prowadzić własną firmę w Niemczech” odbył się w dniu 19.11.2020.

Z inicjatywy Dziekana Wydziału Agrobiotechnologii, Prodziekana oraz Rady Programowej Kierunku Ekonomia Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, 15 listopada 2022 r. w ramach Dni Kierunku Ekonomia zorganizowano konferencję, która była skierowana do pracowników, studentów i interesariuszy zewnętrznych. W trakcie konferencji zaprezentowano kierunek studiów, a także przedstawiciele praktyki zaprezentowali swoje przedsiębiorstwa.

Formy wsparcia studentów we wchodzeniu na rynek pracy lub kontynuowaniu edukacji

Pracownicy Działu Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego są odpowiedzialni za działania mające na celu ułatwienie startu zawodowego absolwentów oraz włączanie praktyków w proces kształcenia. Współpraca Wydziału z przedsiębiorcami umożliwia studentom odbywanie ciekawych staży zawodowych. Częścią Działu Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego jest Biuro Karier (<https://bk.up.lublin.pl/>), którego pracownicy organizują warsztaty i szkolenia przygotowujące studentów do wejścia na rynek pracy, prowadzą doradztwo zawodowe indywidualne i grupowe, pomagają określić predyspozycje zawodowe, uczą sporządzania listu motywacyjnego czy właściwego przygotowania do rozmowy kwalifikacyjnej. Statutowymi zadaniami Biura Karier są m.in.

nawiązywanie i utrzymywanie kontaktów z pracodawcami oferującymi miejsca praktyk, staży i pracy, gromadzenie informacji o przedsiębiorstwach działających w kraju, pozyskiwanie ofert pracy, monitorowanie zmian na rynku pracy, badanie losów zawodowych absolwentów i utrzymywanie kontaktów z absolwentami. Biuro Karier prowadzi bazę danych studentów i absolwentów szukających pracy, współpracuje również z biurami karier z innych uczelni. Pracownicy Biura Karier przekazują informacje dedykowane studentom, w tym studentom kierunku Ekonomia, drogą mailową, poprzez Wirtualny Dziekanat, jak również udostępniają je na stronie Wydziału Agrobiotechnologii (<https://bk.up.lublin.pl/pracodawcy-podglad>).

Biuro bierze udział w targach pracy organizowanych przez Miejski i Wojewódzki Urząd Pracy, oraz spotkaniach w Klubie Pracodawców funkcjonującym pod auspicjami Miejskiego Urzędu Pracy. Wraz z Regionalnym Ośrodkiem Polityki Społecznej w Lublinie w ramach Lubelskiego Uniwersytetu Inspiracji Biuro organizuje spotkania z przedsiębiorcami. Od kwietnia 2018 r. realizowany jest projekt „Zintegrowany Program Rozwoju Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie” współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020, Oś priorytetowa III. Szkolnictwo Wyższe dla gospodarki i rozwoju, Działanie 3.5 Kompleksowe programy szkół wyższych POWR.03.05.00-00-Z232/17. Biuro realizuje działania projektowe zawarte w dwóch modułach: Moduł Podnoszenia Kompetencji oraz Moduł Wsparcia Świadczenia Wysokiej Jakości Usług przez instytucje wspomagające studentów w rozpoczęciu aktywności zawodowej na rynku pracy. Okres realizacji projektu: od 01.08.2018 do 31.10.2023. W ramach tego projektu w latach 2018-2022 z doradztwa indywidualnego skorzystało 54 studentów, w tym 4 z Wydziału Agrobiotechnologii. W szkoleniach realizowanych w ramach projektu brało udział 94 studentów Wydziału. W spotkaniach z pracodawcami, które z powodu pandemii odbywały się tylko w latach 2019 oraz 2022, uczestniczyło 200 studentów Wydziału (Zal_Cz1_02_03; Zal_Cz1_08_03; Zal_Cz1_08_04).

Corocznie doradcy zawodowi Biura Karier są współorganizatorami ogólnopolskiego projektu „Gra o Karierę - Biuro Karier dla Ciebie”. Projekt obejmuje doradztwo zawodowe indywidualne oraz szkolenia grupowe z zakresu rynku pracy prowadzone przez doradców zawodowych Biura, jak również trenerów zewnętrznych i przedstawicieli publicznych służb zatrudnienia. Studenci kierunku Ekonomia mieli możliwość korzystania ze wszystkich form działalności Biura, w tym z bezpłatnych szkoleń: (1) Warsztaty efektywnej współpracy w zespole, (2) Warsztaty przygotowania biznesplanu, (3) Aktywni na rynku pracy, (4) Obsługa programu AutoCad, (5) Zajęcia praktyczne w zakresie budowania wizerunku i autoprezentacji w języku angielskim, (6) Warsztaty wiedzy o rynku pracy, (7) Wystąpienia publiczne, (8) Rozmowa rekrutacyjna po angielsku i wielu innych (Zal_Cz1_08_03). Informacje o możliwości odbycia szkoleń pojawiają się regularnie na stronie internetowej Wydziału i Uczelni (<https://bk.up.lublin.pl/Bezplatne-szkolenia-i-warsztaty>), (więcej szczegółów w Kryterium_2).

W kwietniu 2021 roku została udostępniona użytkownikom nowoczesna platforma, MODUŁ KARIERA, łącząca studentów i absolwentów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie, pracodawców, a także absolwentów innych uczelni. W skład platformy wchodzi strona internetowa: <https://bk.up.lublin.pl/> oraz PORTAL KARIERA. Znaleźć tam można m.in. aktualne oferty pracy i staży w kraju i zagranicą, oferty praktyk i wolontariatu, informacje o certyfikowanych szkoleniach i warsztatach, relacje z wydarzeń i aktualności dotyczące rozwoju zawodowego i sytuacji na rynku pracy. Każdy użytkownik ma możliwość założenia na PORTALU KARIERA swojego konta, dzięki czemu może skorzystać z bezpłatnego generatora CV oraz przygotować swój zawodowy profil na podstawie posiadanego doświadczenia, kompetencji, zainteresowań i preferowanych lokalizacji.

W dniach 13.12.2019 r. oraz 30.11.2022 r. odbyły się zorganizowane przez Biuro Karier „Panele z Pracodawcami” dedykowane również studentom kierunku Ekonomia. W wydarzeniu wzięty udział następujące przedsiębiorstwa i instytucje: PKO BP, Urząd Skarbowy w Lublinie, Gospodarstwo Ogrodniczo-Szkółkarskie Pawła Dąbrowskiego i Marty Dąbrowskiej, Instytut Badań Edukacyjnych. Na spotkaniu przekazane były również informacje dotyczące m.in. wyselekcjonowanych ofert pracy, praktyk, staży i wolontariatu dla studentów kierunku Ekonomia (Za1_Cz1_02_03).

Osoby z niepełnosprawnościami również mogą liczyć na wsparcie ze strony Uczelni we wchodzeniu na rynek pracy. Uczelnia popisała kilka porozumień o współpracy na rzecz osób z niepełnosprawnościami m.in. z fundacjami wspierającymi osoby z niepełnosprawnościami (np. HEROS) czy instytucjami państwowymi (np. PFRON). Dzięki tym porozumieniom wspólnie z tymi instytucjami organizowane są spotkania informacyjne dla osób z niepełnosprawnościami, gdzie mogą one uzyskać informacje dotyczące ścieżki kariery zawodowej (ostatnie takie spotkanie miało miejsce 17.01.2023 r.). Osoby z niepełnosprawnościami mogą również korzystać z porad doradcy zawodowego zatrudnionego w Biurze Karier.

Absolwenci kierunku Ekonomia I stopnia po uzyskaniu tytułu zawodowego licencjata mogą kontynuować naukę i rozwijać swoje pasje badawcze na studiach drugiego stopnia Zarządzanie w biobiznesie w UP w Lublinie.

Formy wsparcia aktywności studentów: sportowej, artystycznej, organizacyjnej oraz w zakresie przedsiębiorczości

Uczelnia stwarza doskonałe warunki do rozwoju kultury fizycznej studentów oraz ich uczestnictwa w życiu kulturalnym, zapewniając zaplecze techniczne i pomieszczenia do organizacji spotkań oraz wsparcie finansowe agend studenckich.

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie zapewnia studentom możliwość angażowania się w zarządzanie Uczelnią i jej prawidłowe funkcjonowanie. Studenci studiów pierwszego i drugiego stopnia oraz jednolitych studiów magisterskich, prowadzonych przez Uczelnię, tworzą samorząd studencki, który działa zgodnie z regulaminem (<https://up.lublin.pl/bip/regulamin/regulamin-samorzadu-studenckiego-up/>). Ustalanie programu studiów wymaga zasięgnięcia opinii samorządu studenckiego. Przewodniczący samorządu studenckiego jest członkiem Rady Uczelni, która monitoruje zarządzanie uczelnią. Senat, poza Radą Uczelni, jest drugim głównym organem kolegiальnym Uczelni, a 20% jego członków stanowią studenci i doktoranci. Powołanie Prorektora ds. Studenckich i Dydaktyki, do którego zakresu obowiązków należą sprawy studenckie, wymaga uzgodnienia z samorządem studenckim. Trzej przedstawiciele studentów wskazanych przez samorząd studencki wchodzi w skład Kolegium Wydziału, do kompetencji którego należy m.in. ustalanie kierunków działalności dydaktycznej, opiniowanie wniosków o powołanie Dziekanów i Prodziekanów czy wniosków o utworzenie nowych kierunków. Studenci wchodzi również w skład Komisji Wyborczej Uczelni, a wraz z doktorantami stanowią nie mniej niż 20% Kolegium Elektorów Uczelni. W sprawach dyscyplinarnych dotyczących nauczycieli akademickich Senat powołuje Komisję Dyscyplinarną dla nauczycieli akademickich, w skład której wchodzi przedstawiciele samorządu studenckiego, a ich kadencja trwa dwa lata. Prawa i obowiązki studentów UP w Lublinie określa szczegółowo Statut uczelni oraz Regulamin Studiów (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2022/01/Regulamin-studiow-01.10.2022.pdf>).

Studenci mają prawo zrzeszać się w uczelnianych organizacjach studenckich, szczególnie w kołach naukowych, zespołach artystycznych i sportowych. Studenci mogą się zrzeszać w

organizacjach, takich jak: Akademicki Związek Sportowy, Związek Młodzieży Wiejskiej, czy w organizacjach o profilu kulturowym, jakich działa wiele w dużym ośrodku akademickim jakim jest Lublin. Studenci są włączani również we współorganizowanie i prowadzenie największych, cyklicznych przedsięwzięć popularno-naukowych Lubelszczyzny – Nocy Uniwersytetów i Lubelskiego Festiwalu Nauki oraz kulturalnych – Feliniady, a obecnie Tygodnia Kultury Studenckiej organizowanego z innymi uczelniami Lublina. Reprezentantem ogółu studentów w Uczelni jest Samorząd Studencki. W Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie funkcjonują akademickie organizacje studenckie, w których studenci mogą realizować swoje pasje, zainteresowania lub doskonalić swój talent w czasie wolnym od zajęć dydaktycznych. Do organizacji studenckich działających w UP w Lublinie należą: Stowarzyszenie Studentów Nauk Przyrodniczych, Akademicki Związek Sportowy, Związek Młodzieży Wiejskiej, Chór Akademicki Uniwersytetu Przyrodniczego, Zespół Pieśni i Tańca „Jawor”, Duszpasterstwo akademickie (<https://up.lublin.pl/edukacja/student/dzialalnosc-studencka/>).

Uczelnia dysponuje nowoczesną bazą rekreacyjną i sportową, którą stanowi Centrum Kultury Fizycznej i Sportu oraz ośrodek sportów wodnych i żeglarstwa nad jeziorem Piaseczno. Centrum Kultury Fizycznej i Sportu umożliwia studentom dostęp do sal gimnastycznych, siłowni, pływalni, kortu tenisowego, sali tanecznej i sportów walki, tenisa stołowego oraz kajaków i żaglówek nad jeziorem Piaseczno. Poza treningami w kilkunastu sekcjach, rozgrywkami ligowymi, turniejami i zajęciami fakultatywnymi, organizowane są obozy jeździeckie, narciarskie, rowerowe i żeglarskie (również rejsy) w kraju i za granicą. W ubiegłym roku oddano do użytku Stację Badawczą i Ośrodek Dydaktyczno-Szkoleniowy Jeździectwa i Hipoterapii na Felinie, gdzie studenci mają możliwość korzystania z nowoczesnego hipodromu, krytej ujeżdżalni lub lonżownika. Studentom, którzy chcieliby rozwijać się w wybranych przez siebie sportach, Klub Uczelniany Akademickiego Związku Sportowego UP w Lublinie oferuje udział w zajęciach sekcji sportowych koszykówki, piłki siatkowej, piłki nożnej, piłki ręcznej, lekkiej atletyki, pływania, judo, trójboju siłowego, ergometru wioślarskiego, badmintonu, rowerowej, tenisa stołowego. Zajęcia realizowane są na terenie nowoczesnego Centrum Kultury Fizycznej i Sportu UP w Lublinie (Zal_Cz1_08_05). Udział w sekcjach pozwala na rozwijanie umiejętności ruchowych i motorycznych w zakresie danej dyscypliny, wyposażyć w niezbędną wiedzę na temat wybranej dyscypliny, kształtować kompetencje społeczne. Dzięki pracy w sekcji studenci nabywają także wiedzę na temat specyfiki wysiłku fizycznego w danym sporcie, rozumieją jego wpływ na organizm i zdrowie człowieka oraz znaczenie higienicznego trybu życia w zakresie wypoczynku, diety i odnowy. Studenci zrzeszeni w KU AZS UP mają także możliwość realizowania się w działalności organizacyjnej klubu, prowadząc różnego rodzaju imprezy sportowe zarówno na terenie naszego województwa, jak również ogólnopolskie. KU AZS uczestniczy również w Akademickich Mistrzostwach Województwa Lubelskiego będących ćwierćfinałami rozgrywek ogólnopolskich w poszczególnych dyscyplinach oraz Akademickich Mistrzostwach Polski, a także Ogólnopolskich Igrzyskach Studentów Pierwszego Roku, które zaczynają się od lokalnej imprezy dla studentów pierwszego roku - Uniwersjady Lubelskiej. Centrum Kultury i Folkloru Wsi pozwala studentom rozwijać swoje zdolności w Zespole Pieśni i Tańca „Jawor”, Chórze Akademickim oraz Sekcji Tańca Towarzyskiego. Zespół „Jawor” oraz Chór oferują zajęcia na różnym poziomie zaawansowania – najlepsi koncertują w kraju i za granicą.

Wsparcie dla studentów w zakresie przedsiębiorczości i doradztwa zawodowego organizuje Biuro Karier UP w Lublinie (<https://bk.up.lublin.pl/>) i jest nim obszerna oferta szkoleń, warsztatów, targów pracy, spotkań z pracodawcami oraz indywidualnych konsultacji z doradcą zawodowym.

System motywowania studentów do osiągnięcia lepszych wyników w nauce i działalności naukowej oraz sposoby wsparcia studentów wybitnych

System motywowania studentów w UP w Lublinie jest różnorodny i składa się m.in. ze stypendiów za wyniki w nauce, zachęcania studentów do prac w kołach naukowych (zwłaszcza w SKN Rachunkowości i Finansów i MSKN Zarządzania Jakością) oraz umożliwienia uczestnictwa w realizacji badań naukowych w jednostkach. Należy podkreślić, że formą motywowania studentów do osiągnięcia lepszych wyników w nauce oraz działalności naukowej jest możliwość prezentowania własnych badań na konferencjach studenckich organizowanych przez Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie, a także stworzenie możliwości uczestniczenia w konferencjach i sejmikach poza macierzystą Uczelnią. Wyjazdy na konferencje studentów, którzy opracowali referaty, wystąpienia lub postery, są prawie w całości finansowane ze środków Wydziału Agrobiżynierii lub UP w Lublinie.

Studenci kształcący się na kierunku Ekonomia mają możliwość indywidualnej organizacji studiów (IOS) określoną w Regulaminie studiów UP w Lublinie w §18 (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2022/01/Regulamin-studiow-01.10.2022.pdf>). Ubiegać się o IOS mogą m.in. studenci wyróżniający się w działalności samorządowej, kulturalnej lub sportowej, studiujący na dwóch lub więcej kierunkach studiów, odbywający część studiów w innych uczelniach krajowych lub zagranicznych, studentki w ciąży oraz studenci będący rodzicami. Studentom będącym rodzicami proces uczenia się ułatwia żłobek dla dzieci pracowników, doktorantów i studentów Uczelni, zlokalizowany na terenie miasteczka akademickiego, (www.zlobek.maluch.net).

Studenci UP w Lublinie mają szeroką ofertę wsparcia materialnego umożliwiającego im łatwiejsze funkcjonowanie w społeczności akademickiej i skoncentrowanie się na nauce. W ramach środków funduszu stypendialnego studenci mogą ubiegać się o pomoc materialną w formie różnego rodzaju stypendiów socjalnych i zapomóg. Szczegółowe informacje prezentowane są na stronie Uczelni (<https://up.lublin.pl/edukacja/student/stypendia/>).

Od roku akademickiego 2016/2017 z inicjatywy Rektora UP w Lublinie wprowadzono system nagradzania studentów z najwyższą średnią ocen za rok akademicki na każdym kierunku, poziomie i w każdej formie kształcenia. O stypendium Rektora może ubiegać się student, który uzyskał za poprzedni rok studiów średnią ocen nie niższą niż 4,0 lub posiada osiągnięcia naukowe i uzyskał w tej kategorii co najmniej 40 punktów lub posiada osiągnięcia artystyczne i uzyskał w tej kategorii co najmniej 40 punktów, lub posiada osiągnięcia sportowe we współzawodnictwie co najmniej na poziomie krajowym i uzyskał w tej kategorii co najmniej 40 punktów oraz został wpisany na kolejny rok studiów i uzyskał wszystkie zaliczenia i egzaminy z przedmiotów objętych programem studiów w terminach określonych w regulaminie studiów. Stypendium może pobierać nie więcej niż 10% studentów danego kierunku studiów. Działania te sprzyjają osiągnięciu zakładanych efektów uczenia się, zdobywaniu umiejętności badawczych oraz wchodzeniu na rynek pracy. W latach 2018-2023 stypendium Rektora przyznano studentom kierunku Ekonomia 65 - krotnie (Za1_Cz1_08_01).

Bardzo zdolni studenci zamieszkujących na terenie Gminy Lublin mogą starać się o stypendium ufundowane przez Prezydenta Miasta Lublin w ramach „Miejskiego programu stypendialnego dla studentów i doktorantów” określonego Uchwałą nr 340/IX/2019 Rady Miasta Lublin z dnia 5 września 2019 r. w sprawie zasad udzielania pomocy materialnej w formie stypendiów naukowych dla wybitnie uzdolnionych studentów oraz doktorantów. Tryb przyznawania stypendiów określa regulamin, który jest załącznikiem do uchwały Rady Miejskiej (Dz. Urz. Woj. Lubelskiego z 2019 r. poz. 5224).

Studenci zamieszkali lub studiujący w województwie lubelskim mogą również ubiegać się o stypendium Marszałka Województwa Lubelskiego. Zasady przyznawania Studenckich Stypendiów Marszałka Województwa Lubelskiego reguluje uchwała nr XXX/471/2021 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 25 października 2021 r. w sprawie pomocy materialnej przyznawanej w formie stypendiów. Ponadto wybitnie uzdolnieni studenci UP mogą starać się o stypendium Ministra Edukacji i Nauki za wybitne osiągnięcia naukowe, artystyczne lub sportowe.

W obszarze wspierania motywacji studentów, oprócz możliwości uzyskania stypendium Rektora za wyniki w nauce, wymienić należy również możliwość zdobycia wyróżnienia pracy dyplomowej. W analizowanym okresie 9 studentów otrzymało to wyróżnienie., jego warunkiem jest oprócz wysokiej średniej terminowe złożenie pracy (2018/2019: Woźniak Michał (obrona 10.07.2019 średnia: 4,75); 2019/2020: Antyborzec Patrycja (obrona 30.06.2020 średnia: 4,80); Stadnik Karolina (obrona 03.07.2020 średnia 4,74); 2020/2021: Słomiana Paulina (obrona 02.07.2021 średnia: 4,85); Ziółkowska Weronika (obrona 02.07.2021 średnia: 4,71); Bloch Edyta (obrona 02.07.2021 średnia: 4,71); Kwaśniak Kamila (obrona 02.07.2021 średnia: 4,79); 022/2023: Tęsna Aneta (obrona 05.07.2023 średnia: 4,83). Studenci mogą również ubiegać się o nagrodę dla najwybitniejszych studentów Związku Uczelni Lubelskich. W roku 2022 taką nagrodę za całokształt osiągnięć, w tym pracę magisterską, otrzymała jedna ze studentek Wydziału Agrobioinżynierii. Konkursy na najlepsze prace magisterskie organizowane są także przez inne podmioty, jak np. Polską Organizację Turystyczną, która w projekcie „Teraz Polska Turystyka” wyróżniła studentkę naszego Wydziału.

Sposoby informowania studentów o systemie wsparcia, w tym pomocy materialnej

Wszelkie informacje dostępne są w Dziekanacie, w Dziale Organizacji i Toku Studiów (a w nim w Biurze Stypendiów Studenckich), Dziale Rekrutacji i Promocji, Dziale Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego, Biurze Mobilności Akademickiej, Biurze ds. Osób z Niepełnosprawnościami oraz na stronie internetowej <https://up.lublin.pl/>. Podstawowe informacje dotyczące systemu wsparcia przekazywane są studentom na początku roku akademickiego przez opiekunów poszczególnych lat. Dużą rolę w akcji informacyjnej dla studentów I roku odgrywa Samorząd Studencki. Wiele informacji dotyczących form kształcenia, wsparcia psychologicznego czy regulamin studiów dostępnych jest na stronie internetowej Uczelni (<https://up.lublin.pl/edukacja/student/>). Szczegółowe informacje dotyczące systemu wsparcia materialnego są upubliczniane na stronie internetowej UP w Lublinie w zakładce Edukacja/Student/Stypendia (<https://up.lublin.pl/edukacja/student/stypendia/>). UP w Lublinie, poszczególne Wydziały, Samorząd Studencki i organizacje studenckie mają swoje profile na portalu społecznościowym Facebook, za pomocą którego w szybki sposób rozpowszechniane są stosowne informacje adresowane do studentów. Informacje dotyczące bezpośrednio danego studenta, w tym związane z pomocą materialną, przekazywane są drogą e-mailową, za pomocą systemu Wirtualny Dziekanat, a także listownie za pomocą poczty tradycyjnej.

Sposoby rozstrzygnięcia skarg i rozpatrywania wniosków zgłaszanych przez studentów oraz ich skuteczność

Studentom przysługuje prawo do składania skarg i wniosków w sprawach związanych z organizacją i przebiegiem procesu kształcenia, obsługą administracyjną studentów oraz w innych kwestiach bezpośrednio lub pośrednio dotyczących studentów. Pierwszą osobą, do której mogą zwrócić się studenci danego rocznika z wnioskiem lub skargą, jest opiekun roku. Skargi i wnioski w

formie pisemnej studenci mogą składać za pośrednictwem dziekanatu do Dziekana Wydziału Agrobiotechnologii lub odpowiedniego Prodziekana podejmującego działania w ramach upoważnienia udzielonego przez Dziekana. Organem jednoosobowym lub osobami uprawnionymi do rozpatrywania skarg i wniosków wnoszonych przez studentów w zakresie swoich kompetencji są odpowiednio: Rektor, Prorektor ds. Studenckich i Dydaktyki, Dziekan, Prodziekan. Studenci składają skargi i wnioski odpowiednio w Biurze Rektora, Sekretariacie Prorektora ds. Studenckich i Dydaktyki lub Dziekanacie. Pracownicy przyjmujący zgłoszenia są odpowiedzialni za prawidłowe wprowadzenie zgłoszenia do ewidencji i przestrzegania terminów ich rozpatrywania. Rejestr skarg i wniosków obejmuje numer sprawy, istotę sprawy, podjęte działania. Skargę lub wniosek skierowany niezgodnie z właściwością rzeczową organu jednoosobowego lub osób uprawnionych do rozpatrywania skarg i wniosków należy przekazać nie później niż w terminie 7 dni od daty wpływu właściwej stronie, zawiadamiając równocześnie studentów o tym fakcie. Skargi, wnioski i zgłoszenia sytuacji konfliktowych powinny być szczegółowo uzasadnione. W przypadku wątpliwości co do ich treści lub konieczności złożenia dodatkowych wyjaśnień i uzupełnień wzywa się studentów w terminie 7 dni od dnia otrzymania skargi lub wniosku. Wezwanie powinno zawierać pouczenie, że nieusunięcie braków spowoduje pozostawienie skargi lub wniosku bez rozpoznania. Studentom przysługuje prawo odwołania od decyzji Dziekana do Rektora za pośrednictwem Dziekana. Jeżeli Dziekan, który wydał decyzję uzna, że odwołanie zasługuje w całości na uwzględnienie, może wydać nową decyzję, w której zmieni lub uchyli zaskarżoną decyzję. Odwołanie wraz z aktami sprawy przekazywane są do Rektora za pośrednictwem Biura Organizacji i Toku Studiów podlegającemu Prorektorowi ds. Studenckich i Dydaktyki. Decyzja Rektora jest ostateczna. W Uczelni funkcjonuje Komisja Dyscyplinarna dla studentów, która rozstrzyga spory i rozpatruje skargi zgłaszane przez studentów.

Szczegółowe zasady rozstrzygania skarg i rozpatrywania wniosków zgłaszanych przez studentów zawiera Zarządzenie nr 52 Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 25 maja 2021 r. w sprawie zasad składania oraz rozpatrywania skarg i wniosków wnoszonych przez studentów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2021/05/z-52-2021.pdf>). Na Wydziale obowiązuje zgodny z tym Zarządzeniem sposób przyjmowania wniosków i skarg określony procedurą WA-A6 (<https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2022/11/WA-A6-Procedura-przyjmowania-skarg-i-wnioskow.pdf>).

Zakres, poziom i skuteczność systemu obsługi administracyjnej studentów, w tym kwalifikacje kadry wspierającej proces kształcenia

Wydział Agrobiotechnologii zapewnia obsługę administracyjną studentów w zakresie spraw związanych z procesem dydaktycznym oraz pomocą materialną, a także publiczny dostęp do informacji o programie kształcenia i procedurach toku studiów. W strukturze funkcjonowania Wydziału jednostką nadrzędną jest Dziekan, następnie Prodziekan. W ramach funkcjonowania dziekanatu (<https://up.lublin.pl/agrobio/diekanat/>) prowadzona jest skuteczna i kompetentna obsługa administracyjna studentów. Informacje dotyczące programu kształcenia i procedur toku studiów kierunku są zamieszczane i sukcesywnie uzupełniane w systemie Bazus (w Wirtualnym Dziekanacie) i na stronach internetowych Wydziału. Dokumentacja dostępna jest również w aktach dziekanatu.

Zespół dziekanatu zajmuje się obsługą administracyjną studentów w zakresie: toku studiów, spraw socjalnych, dydaktyki, praktyk, jakości i akredytacji. Poszczególni pracownicy dziekanatu

Wydziału Agrobiotechnologii obsługują przypisane im kierunki studiów, przy czym jeden pracownik dziekanatu obsługuje trzy kierunki studiów. Dziekanat zlokalizowany jest w budynku Rektoratu przy ul Akademickiej 13. Dziekanat przyjmuje studentów od poniedziałku do piątku, z wyjątkiem środy, w godzinach 11-14, które zostały ustalone w porozumieniu z Samorządem Studenckim i podane do wiadomości studentów. Poza tym pracownicy dziekanatu są dostępni pod wskazanymi dla kierunków studiów numerami telefonu w godzinach pracy. W każdą zjazdową sobotę i podczas sesji egzaminacyjnej w godzinach 9-13 pełniony jest dyżur w celu obsługi studentów studiów niestacjonarnych. Kontakt z dziekanatem może się również odbywać za pomocą poczty e-mail pod adresem: dziekanat.agbioinz@up.lublin.pl.

Studenci i absolwenci wyrażają opinie na temat obsługi administracyjnej wypełniając ankiety. Należy podkreślić, że respondenci regularnie wskazują w ankietach na wysokie kompetencje, przychylność i miłą obsługę pracowników administracyjnych (pracowników Dziekanatu, Biblioteki, Działu Organizacji i Toku Studiów, Biura Mobilności Akademickiej). Informacje uzyskane z ankiet są analizowane przez Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia, a raport oraz wnioski są przedstawiane podczas posiedzenia Kolegium Wydziału. Wnioski z raportu służą do doskonalenia jakości pracy administracji.

Podnoszenie kwalifikacji kadry administracyjnej, w tym pracowników dziekanatu, poprzez organizowanie bezpłatnych szkoleń realizowane jest w ramach projektu POWR.03.05.00-00-Z232/17 „Zintegrowany Program Rozwoju Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie” współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020, Oś priorytetowa III. Szkolnictwo Wyższe dla gospodarki i rozwoju.

Działania informacyjne i edukacyjne dotyczące bezpieczeństwa studentów, przeciwdziałania dyskryminacji i przemocy, zasady reagowania w przypadku zagrożenia lub naruszenia bezpieczeństwa, dyskryminacji i przemocy wobec studentów, jak również pomoc jej ofiarom

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie przeciwdziała zachowaniom mającym charakter mobbingu i molestowania seksualnego. Szczegółowe zasady postępowania, procedury oraz funkcjonowanie i tryb pracy Pełnomocnika Rektora ds. bezpieczeństwa osobistego pracowników, studentów i doktorantów, Komisji Antymobbingowej zostały określone w zarządzeniu nr 1/2021 Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 11 stycznia 2021 r., w sprawie wprowadzenia Regulaminu przeciwdziałania mobbingowi i molestowaniu seksualnemu w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie (<https://up.lublin.pl/files/biurorektora/2021/001/1.pdf>). Zgłoszenia zdarzeń mających charakter mobbingu, molestowania seksualnego powinny być kierowane do Pełnomocnika Rektora ds. bezpieczeństwa osobistego pracowników, studentów i doktorantów. Szczegółowe zasady postępowania opisane są w Regulaminie stanowiącym załącznik do Zarządzenia nr 1/2021 (https://bip.up.lublin.pl/files/biurorektora/2021/001/zal_nr_1.pdf). Regulamin dostępny jest również w zakładce Edukacja/Student/Polityka antymobbingowa (<https://up.lublin.pl/pelnomocnik-rektora-dbo/>).

Na Wydziale, w razie zaistnienia konfliktu między studentami a kadrą prowadzącą lub obsługującą kształcenie, jak również dyskryminacji, przemocy i innych sytuacji konfliktowych, studenci osobiście lub za pośrednictwem starostów roku lub Rady Samorządu Studenckiego mogą poinformować opiekunów roku. Zasady postępowania w takich sytuacjach zostały określone w procedurze „Zasady reagowania na konflikty, dyskryminację i przemoc oraz zagrożenia lub naruszenia

bezpieczeństwa” (WA-A8) (<https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2023/02/WA-A8-Procedura-Zasady-reagowania-na-konflikty-dyskryminacje-i-przemoc-oraz-zagrozenia-lub-naruszenia-bezpieczenstwa-1.pdf>). Opiekunowie roku podejmują próbę rozwiązania sytuacji konfliktowej w drodze rozmowy ze stronami sporu, a także z ewentualnymi świadkami sytuacji konfliktowych. W przypadku, gdy takie działania są niewystarczające, opiekun roku może powiadomić o zaistniałej sytuacji Prodziekana Wydziału Agrobiotechnologii. Prodziekan podejmuje działania mające na celu rozwiązanie konfliktu. Jeżeli sytuacja konfliktowa występuje na linii student-opiekun roku, student osobiście lub za pośrednictwem starosty roku lub Rady Samorządu Studenckiego może powiadomić o sytuacji Prodziekana Wydziału Agrobiotechnologii. Na Wydziale Agrobiotechnologii stosowane są następujące sposoby rozwiązywania konfliktów: przeprowadzenie indywidualnej rozmowy z zainteresowanymi stronami, przeprowadzenie mediacji pomiędzy stronami sporu, przeprowadzenie rozmowy ze studentami całej grupy studenckiej, której dotyczy przedmiotowy konflikt (ze wszystkimi pracownikami), jeśli jest to wskazane ze względu na przedmiot sporu. We wszystkich przypadkach konfliktowych podejmowana jest próba rozwiązania sytuacji w drodze polubownej. W drodze działań naprawczych podejmuje się działania w celu uniknięcia konfliktu w przyszłości. W przypadku, kiedy nie nastąpi rozwiązanie konfliktu, Prodziekan lub Dziekan Wydziału Agrobiotechnologii informuje o tym Prorektora ds. Studenckich i Dydaktyki. Prorektor ds. Studenckich i Dydaktyki rozstrzyga także sprawy dotyczące nienależytego wykonania zadań przez władze dziekańskie.

Do obowiązku osób prowadzących zajęcia należy reagowanie na przejawy przemocy, agresji lub dyskryminacji poprzez nakłanianie do zaprzestania podejmowanych działań oraz zgłaszanie Dziekanowi Wydziału zauważonych, niepokojących zachowań zagrażających lub naruszających bezpieczeństwo, zdrowie lub życie. Studenci mają możliwość skorzystania z indywidualnych, bezpłatnych konsultacji z psychologiem (<https://up.lublin.pl/osoby-z-niepelnosprawnoscia/porady/>). Na stronie internetowej Uczelni udostępnia się odpowiednie informacje dotyczące sposobów pomocy ofiarom konfliktów, dyskryminacji i przemocy oraz zagrożenia lub naruszenia bezpieczeństwa (<https://up.lublin.pl/pelnomocnik-rektora-dbo/>). Ponadto działania informacyjne polegają również na przekazaniu informacji na spotkaniu inauguracyjnym studentów I roku kierunków prowadzonych na Wydziale oraz spotkaniach opiekunów roku z poszczególnymi rocznikami studentów.

W celu realizacji polityki bezpieczeństwa przez Wydział organizowane są szkolenia BHP. Studenci są zobowiązani odbyć szkolenia: BHP oraz ochrony własności intelektualnej. W Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie pełnione są dyżury psychologa. Wsparcie osobom z niepełnosprawnościami zapewnia Biuro ds. Osób z Niepełnosprawnościami. Samorząd Studencki szkoli nowych studentów z zakresu przysługujących im praw. Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie wdrożył system ochrony danych osobowych, powołany został Inspektor Ochrony Danych.

Współpraca z samorządem studenckim i organizacjami studenckimi

Współpraca z Samorządem Studentów i organizacjami studenckimi jest wielopłaszczyznowa, różnorodna i ścisła. Dziekan powołuje dla każdego rocznika studiów opiekuna roku, wybierając go spośród nauczycieli akademickich (<https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#opiekunowie>). Jego funkcja polega przede wszystkim na ułatwianiu studentom funkcjonowania w środowisku akademickim, wspomaganie w rozwiązywaniu problemów związanych z przebiegiem studiów, sprawami bytowymi i socjalnymi studentów. Opiekun roku organizuje wybory starosty roku - osoby

zaangażowanej w organizację przebiegu studiów i życia studenckiego danego rocznika, reprezentującej stanowisko studentów w kwestiach wymagających interwencji władz Wydziału. Informacje na temat praw i obowiązków studentów zgodnie ze Statutem UP w Lublinie oraz Regulaminem studiów UP w Lublinie są przekazywane studentom I roku przez opiekunów na początku nowego roku akademickiego. Na każdym z siedmiu Wydziałów Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie znajduje się Samorząd Wydziałowy, który działa w ramach swojej jednostki. W skład takiego samorządu wchodzi wybrani w powszechnych wyborach studenci Wydziału. Aktualny skład WRSS znajduje się w zakładce Kształcenie/ Wydziałowy Samorząd Studentów (<https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#wss/>). Samorząd Studencki ma swoich przedstawicieli w Senacie oraz w Komisjach Senackich. Zadaniem Samorządu Studenckiego jest dbanie o dobro społeczności studenckiej. We współpracy z Samorządem Studenckim podejmowane są najważniejsze decyzje dotyczące kwestii związanych ze sprawami socjalno-bytowymi studentów.

Studenci - członkowie Rady Uczelnianej Samorządu Studenckiego uczestniczą w ciałach statutowych Uczelni, zasiadają m.in. w: Senacie Uniwersytetu Przyrodniczego, Kolegiach Wydziałów, Radzie Bibliotecznej, Parlamencie Studentów Rzeczypospolitej Polskiej (PSRP), Porozumieniu Samorządów Studenckich Uniwersytetów Rolniczych (PSSUR). Studenci są też członkami Rad Programowych poszczególnych kierunków, w tym Ekonomia, uczestniczą aktywnie w tworzeniu i doskonaleniu programów nauczania. Pozytywną opinię Samorządu Studenckiego odnośnie powołania ocenianego kierunku zawarto w załączniku (Za1_Cz1_08_06). Biorą także udział w pracach Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Uczestniczą w posiedzeniach Uczelnianej Komisji Stypendialnej. Regulamin przyznawania pomocy materialnej dla studentów konsultowany jest z Uczelnianą Radą Samorządu Studenckiego.

Sposoby częstość i zakres monitorowania, oceny i doskonalenia systemu wsparcia oraz motywowania studentów, jak również oceny kadry wspierającej proces kształcenia, a także udział w ocenie różnych grup interesariuszy, w tym studentów

Monitorowanie i doskonalenie systemu wsparcia i motywowania studentów są stałym elementem harmonogramu prac Dziekanów, odpowiednich komisji senackich i komisji samorządu studentów, jak i władz rektorskich oraz administracyjnych. Odbywają się one zgodnie z procedurami wydziałowymi (https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#jakosc_ksztalcenia) oraz odpowiednimi regulaminami (<https://up.lublin.pl/bip/regulaminy>). Pewną rolę odgrywają też opiekunowie poszczególnych roczników studiów i SKN. Wnioski służące doskonaleniu systemu wsparcia oraz motywowania pochodzą zarówno ze środowiska studenckiego, pracowniczego, jak i są wynikiem badań opinii interesariuszy zewnętrznych. Podejmowane działania doskonalenia systemu kształcenia i wsparcia studentów w ramach struktur organizacyjnych Wydziału prowadzone są zgodnie z Harmonogram działań w zakresie doskonalenia jakości kształcenia na Wydziale Agrobiotechnologii UP w Lublinie. Harmonogram prac na rok akademicki 2022/2023 oraz harmonogramy archiwalne dostępne są na stronie internetowej Wydziału (https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#jakosc_ksztalcenia).

Nadzór nad monitorowaniem i doskonaleniem systemu opieki, wspierania i motywowania studentów sprawuje Uczelniana Komisja ds. Dydaktyki i Zarządzania Jakością Kształcenia, w skład której wchodzi przedstawiciele jednostek uczelnianych oraz studenci. Zgodnie z procedurami Wewnętrznego Systemu ds. Zarządzania Jakością Kształcenia, Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia przedstawia na posiedzeniu Kolegium Wydziału wyniki ankiet i przeprowadza ich analizę oraz na

koniec roku akademickiego, w oparciu o zgromadzone dane, sporządza raport. Raport po przedstawieniu na Kolegium Wydziału kierowany jest do Uczelnianej Komisji ds. Dydaktyki i Zarządzania Jakością Kształcenia oraz przedstawiany i analizowany na posiedzeniu Senatu UP w Lublinie. Roczny raport jest zamieszczany na stronie internetowej Wydziału Agrobiotechnologii (<https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/>). Raport jest kompleksowy i wieloaspektowy, uwzględnia bowiem wszystkie zagadnienia związane z procesem kształcenia i jego doskonaleniem oraz kompetencjami kadry uczestniczącej w procesie dydaktycznym.

Monitorowanie kadry wspierającej proces kształcenia prowadzone jest na bieżąco w każdym roku akademickim przez informacje uzyskane z hospitacji pracowników, na podstawie analizy dorobku naukowego zgodnego z prowadzonymi zajęciami, jak i uzyskiwanych wskaźników bibliometrycznych. Również studenci przez wypełnianie anonimowych ankiet oceniają merytoryczny poziom zajęć, sposób ich prowadzenia przez wykładowców oraz stosunek kadry do studentów.

Kryterium 9. Publiczny dostęp do informacji o programie studiów, warunkach jego realizacji i osiągniętych rezultatach

Zakres, sposoby zapewnienia aktualności i zgodności z potrzebami różnych grup odbiorców, w tym przyszłych i obecnych studentów, udostępnianej publicznie informacji o warunkach przyjęć na studia, programie studiów, jego realizacji i osiągniętych wynikach

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie zapewnia publiczny dostęp do aktualnej, kompleksowej i zgodnej z potrzebami różnych grup odbiorców informacji o programach studiów i realizacji procesu nauczania i uczenia się oraz o przyznawanych kwalifikacjach, warunkach przyjęcia na studia i możliwościach dalszego kształcenia i zatrudniania absolwentów. Duży nacisk przykładana jest do informacji dotyczących procesu rekrutacji (m.in. zasad rekrutacji, warunków przyjęcia na studia, charakterystyki kierunku, planu studiów, efektów uczenia się), organizacji studiów, wsparcia studentów, informowania o bieżących wydarzeniach, zarządzeniach i decyzjach Rektora Uczelni oraz Dziekana Wydziału, informacji o sukcesach i osiągnięciach pracowników i studentów Wydziału.

Większość istotnych informacji jest dostępna na stronach internetowych Uczelni i Wydziału Agrobiotechnologii. Kluczowe miejsca, w których zainteresowani odnajdą informacje związane z procesem rekrutacji i kształcenia oraz aktualne akty prawne obowiązujące w Uczelni, to: strona internetowa Uczelni, zakładka Edukacja (<https://up.lublin.pl/edukacja/>); strona Wydziału Agrobiotechnologii, zakładki Kształcenie i Kierunki studiów (<https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/>, <https://up.lublin.pl/agrobio/kierunki-studiow/>); Biuletyn Informacji Publicznej UP w Lublinie (<https://bip.up.lublin.pl/>). Informacje można także uzyskać w kontakcie bezpośrednim z pracownikami Uczelni i Wydziału.

Dziekanat Wydziału prowadzi politykę dostępu do informacji przez obsługę bezpośrednią lub e-mailingową. W dziekanacie dostępne są dokumenty dotyczące procesu studiowania, a zasady przepływu informacji są zgodne z przepisami prawa o ochronie danych osobowych. Przed wejściem do dziekanatu znajdują się także tablice, na których umieszczane są aktualne informacje dotyczące procesu kształcenia i działania dziekanatu.

Regularnie aktualizowane i wydawane są materiały promocyjne (ulotki, foldery, plakaty informacyjne) oraz informatory dla kandydatów na studia, przygotowywane przez Dział Rekrutacji i

Promocji UP w Lublinie, o prowadzonych na Wydziale kierunkach studiów opisujące uzyskiwane efekty uczenia się i możliwości zatrudnienia absolwentów. Materiały te rozpowszechniane są corocznie podczas różnych spotkań informacyjno-integracyjnych, np. Targów Edukacyjnych, Lubelskiego Salonu Maturzystów „Perspektywy”, Dni Otwartych Uczelni, Pikniku Naukowego organizowanego w ramach Lubelskiego Festiwalu Nauki. Materiały promocyjne skierowane są do różnych grup odbiorców, głównie kandydatów na studia. Oferta dydaktyczna Wydziału przedstawiana jest również podczas audycji radiowych i telewizyjnych na antenach regionalnych (np. w programie „Jesień w TVP” w paśmie ogólnopolskim TVP Lublin, <https://up.lublin.pl/blog/prorektor-ds-nauki-i-wspolpracy-z-zagranica-dr-hab-bartosz-solowiej-prof-uczelni/>) lub publikowana w prasie (np. wywiady w kwartalniku Nauka Innowacje Biznes w 2021r. i miesięczniku Cogito w latach 2021-2022, dodatek specjalny do Gazety Wyborczej w 2021 r.).

Strona internetowa Wydziału (<https://up.lublin.pl/agrobio/>) zawiera szczegółowe i usystematyzowane informacje dla kandydatów, studentów i pracowników. Na stronie dostępne są m.in. zakładki:

- Wydział – zawiera ogólne informacje dotyczące Wydziału: władze, struktura, pracownicy, Kolegium Wydziału, strategia rozwoju, komisje wydziałowe;
- Kształcenie – zawiera informacje dotyczące jakości kształcenia, rozkłady zajęć, plany studiów, karty kierunków (https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#karty_kierunkow), efekty uczenia się, informacje na temat organizacji roku akademickiego, ogólne wytyczne dla egzaminu dyplomowego i pracy dyplomowej (https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#egzamin_dyplomowy), zestawienie procedur obowiązujących na Wydziale (<https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#procedury>), dane o kołach naukowych, Wydziałowym Samorządzie Studentów, opiekunach roku i programie Erasmus+;
- Kierunki studiów – obejmuje aktualną ofertę edukacyjną Wydziału, <https://up.lublin.pl/agrobio/kierunki-studiow/>;
- Dziekanat – dane kontaktowe pracowników dziekanatu oraz informacje o pracy dziekanatu, <https://up.lublin.pl/agrobio/dziekanat/>.

Na stronie internetowej Wydziału Agrobioinżynierii w zakładce Aktualności (<https://up.lublin.pl/agrobio/category/agrobioinzynieria/>) regularnie publikowane są informacje o potencjalnych miejscach pracy lub stażu oraz szkoleniach dla absolwentów lub aktualnych studentów. Działania aktywizujące i informacyjne w tym zakresie prowadzi także Biuro Karier UP (<https://bk.up.lublin.pl/>).

Studenci kierunku, przez system Wirtualnego Dziekanatu, mają także bieżący dostęp do elektronicznego indeksu z ocenami semestralnymi, rozkładu zajęć i ankiet służących do oceny nauczycieli prowadzących poszczególne zajęcia (<https://wd.up.lublin.pl/cas/login?&locale=pl>).

Na ogólnej stronie internetowej Uczelni (<https://up.lublin.pl/>), dla kandydatów ubiegających się na studia, przygotowany jest specjalny dział w zakładce Rekrutacja (<https://up.lublin.pl/rekrutacja/>). Zawiera on wszystkie niezbędne informacje dla kandydatów, m.in. aktualną ofertę edukacyjną, warunki i tryb rekrutacji, kryteria kwalifikacji, informacje dla kandydatów z niepełnosprawnością, informacje o stypendiach oraz łączy do systemu Internetowej Rejestracji Kandydatów (IRK, <https://irk.up.lublin.pl/irk/irk/strony/logowaniekandydat.html>). Informacje o trwającym procesie rekrutacji udostępniane są kandydatom także na głównej stronie internetowej Uczelni (<https://up.lublin.pl/>) oraz na portalach społecznościowym Facebook i Twitter oraz za pośrednictwem nauczycieli akademickich. Na stronie dedykowanej Ekonomii (<https://up.lublin.pl/rekrutacja/ekonomia/>) znajdują się podstawowe informacje o kierunku,

przygotowane z myślą o kandydatach na studia: opis kierunku, informacje rekrutacyjne, przykłady przedmiotów, sylwetka absolwenta – perspektywy zawodowe, dodatkowe informacje o kierunku. Analogiczne informacje umieszczone są także na tablicach informacyjnych dziekanatu Wydziału Agrobiotechnologii. Ponadto w zakładce Edukacja/Student (<https://up.lublin.pl/edukacja/student/>) znajdują się wszystkie aktualności, komunikaty i wiadomości, które dotyczą spraw studenckich.

Biuletyn Informacji Publicznej Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie (BIP UP) zawiera zbiór aktów prawnych obowiązujących w Uczelni (<https://up.lublin.pl/bip/>, zakładka Akty prawne), w tym uchwały Senatu i zarządzenia Rektora UP w Lublinie oraz aktualny Regulamin studiów (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2022/01/Regulamin-studiow-01.10.2022.pdf>).

Każdy pracownik UP w Lublinie bezpośrednio lub pośrednio zaangażowany w proces dydaktyczny i promocyjny oraz kontakty ze studentami bądź kandydatami posiada adres poczty elektronicznej w domenie @up.lublin.pl. Numery telefonów służbowych oraz adresy e-mail dostępne są na podstronie Wydziału w zakładce Struktura i Pracownicy. Można również do nich dotrzeć przez wyszukiwarkę dostępną na stronie głównej UP w Lublinie.

Dostęp do najważniejszych informacji związanych z funkcjonowaniem Uczelni i Wydziału umożliwiają również media społecznościowe (Facebook <https://www.facebook.com/uplublin.wydzial.agrobiotechnologii>, Instagram <https://instagram.com/up.lublin/>, Twitter <https://twitter.com/UPLublin>) oraz kanał w serwisie YouTube (<https://www.youtube.com/user/UPLublin>), który prezentuje m.in. ofertę edukacyjną Uczelni, w tym również Wydziału Agrobiotechnologii, wykłady popularno-naukowe, ścieżki kariery absolwentów.

Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie zapewnia dostępność swojej strony internetowej dla szerokiego grona odbiorców zgodnie z przepisami ustawy z dnia 4 kwietnia 2019 r. o dostępności cyfrowej stron internetowych i aplikacji mobilnych podmiotów publicznych. Deklaracja dostępności znajduje się pod adresem <https://up.lublin.pl/deklaracja-dostepnosc/>, przy czym punkty 1–4 i 8–10 odnoszą się w szczególności do dostępności stron internetowych Uczelni.

Aby zapewnić aktualność informacji, w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie wyznaczony jest zespół Redaktorów (<https://up.lublin.pl/redakcja/>), który umieszcza informacje na stronach internetowych Uczelni i Wydziału. Redaktorzy Wydziałowi prowadzą strony poszczególnych Wydziałów, redaktorzy Pozawydziałowi i Administracyjni prowadzą strony jednostek o szczególnym znaczeniu dla działalności Uczelni i wybranych jednostek administracyjnych. Wszyscy redaktorzy systematycznie aktualizują i zamieszczają nowe treści w witrynach stron jednostek. Redakcją BIP UP zajmuje się Biuro Rektora (<https://up.lublin.pl/bip/obsługa-biuletynu/#redakcja>).

Sposoby, częstość i zakresu oceny publicznego dostępu do informacji, udziału w ocenie różnych grup interesariuszy, w tym studentów, a także skuteczność działań doskonalących w tym zakresie

Ocena możliwości i skuteczności publicznego dostępu do informacji odbywa się na kilku poziomach. Przewodniczący Rady Programowej kierunku Ekonomia przesyła istotne i specyficzne dla kierunku informacje do redaktora wydziałowego, który zamieszcza je na stronie internetowej Wydziału. Materiały umieszczane są zgodnie z potrzebami, również w odpowiedzi na sugestie studentów kierunku, wyrażane w trakcie realizacji bieżących zajęć dydaktycznych.

Szczegółowe informacje dotyczące sposobów, częstości i zakresu oceny publicznego dostępu do informacji określa procedura WA-S12 dotycząca gromadzenia i udostępniania informacji o procesie i jakości kształcenia (<https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2022/11/WA->

[S12-Procedura-gromadzenia-i-udostepniania-informacji-o-jakosci-ksztalcenia.pdf](#)), która jest dostępna na stronie Wydziału w zakładce Procedury. Za kontrolę i weryfikację przepływu informacji między poszczególnymi interesariuszami odpowiada Dziekan Wydziału. Do Dziekana interesariusze mogą przekazywać informacje na temat nieprawidłowości przepływu informacji. Ponadto studenci mogą wyrażać swoje opinie m.in. w sprawach związanych z przepływem informacji w oparciu o procedurę przyjmowania i rozpatrywania skarg i wniosków zgodnie z Zarządzeniem 52 Rektora UP w Lublinie z dnia 25 maja 2021 (<https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2022/11/WA-A6-Procedura-przyjmowania-skarg-i-wnioskow.pdf>). Uzyskane informacje i opinie są uwzględniane w rocznych raportach Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia („Raport Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia na Wydziale Agrobiotechnologii Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z działań w zakresie zapewnienia jakości kształcenia oraz oceny jakości kształcenia w roku akademickim 2021/2022”, https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2022/12/Raport_2021-2022_WKJK_Wydzial_Agrobioinzynierii.pdf) i służą do doskonalenia systemu publicznego dostępu do informacji.

Kryterium 10. Polityka jakości, projektowanie, zatwierdzanie, monitorowanie, przegląd i doskonalenie programu studiów

Sposoby sprawowania nadzoru merytorycznego, organizacyjnego i administracyjnego oraz kompetencje i zakres odpowiedzialności osób odpowiedzialnych za kierunek studiów

Polityka jakości kształcenia Uczelni opiera się m.in. na Strategii Rozwoju Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie na lata 2019-2030, w której zawarte są zadania priorytetowe zalecające stałe doskonalenie wewnętrznego systemu zarządzania jakością kształcenia (WSZJK) zgodnie z Uchwałą nr 53/2019-2020 Senatu Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 28 lutego 2020 r. w sprawie wewnętrznego systemu zarządzania jakością kształcenia (<https://up.lublin.pl/files/biurorektora/Uchwalyl%202019-2020/053/053.pdf>). Działania WSZJK zawarte w Uchwale obejmują ocenę, zapewnienie i doskonalenie jakości kształcenia na poziomie Uczelni, Wydziałów i poszczególnych kierunków studiów. W celu realizacji działań na poziomie uczelni Rektor powołuje Uczelnianą Komisję ds. Dydaktyki i Zarządzania Jakością Kształcenia, natomiast na Wydziale Agrobiotechnologii Dziekan powołuje Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia (WKdsJK). Jednocześnie na poziomie kierunku studiów Rektor powołuje Rady Programowe. Rada Programowa kierunku Ekonomia została powołana Zarządzeniem nr 20 Rektora Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 12 lutego 2021 r. w sprawie powołania rad programowych na kierunkach studiów realizowanych na Wydziale Agrobiotechnologii (<https://up.lublin.pl/files/biurorektora/2021/020/20.pdf>). W skład Rady wchodzi przewodniczący oraz sześciu członków (pięcioro nauczycieli akademickich oraz jeden przedstawiciel studentów). Nadzór nad funkcjonowaniem WSZJK na szczeblu Uczelni sprawuje Prorektor ds. Studenckich i Dydaktyki, a na szczeblu Wydziału i kierunku Dziekan. Wewnętrzny System Zarządzania Jakością Kształcenia, wdrażany i monitorowany przez WKdsJK, zapewnia nadzór nad jakością kształcenia na ocenianym kierunku oraz kompetencjami i zakresem odpowiedzialności osób w zakresie ewaluacji i doskonalenia jakości kształcenia. Odbywa się to na każdym poziomie, formie i etapie, w tym procesie dyplomowania w oparciu o Wydziałową Księgę Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia

<https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2023/02/Ksiega-jakosci-ksztalcenia-Wydzialu-Agrobioinzynierii-2.pdf>), harmonogram działań oraz poszczególne procedury znajdujące się na stronie internetowej Wydziału Agrobioinżynierii (<https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#procedury>). Harmonogram działań w zakresie doskonalenia jakości kształcenia na Wydziale Agrobioinżynierii UP w Lublinie zamieszczany jest na każdy rok akademicki. Z kolei procedury dotyczą realizacji procesu kształcenia na studiach I i II stopnia, dyplomowania, oceny jakości prac dyplomowych, przygotowania modułów, modyfikacji planów i/lub programów studiów, zatrudniania pracowników badawczo-dydaktycznych, zasięgnięcia opinii absolwentów, hospitacji zajęć, oceny osiągnięć pracowników do ewaluacji jakości naukowej, rekrutacji na studia, weryfikacji osiągnięć zakładanych efektów kształcenia, oceny zajęć dydaktycznych przez studentów, współpracy z otoczeniem zewnętrznym, oceny bazy materialnej, przyznawania nagród pracownikom naukowo-dydaktycznym i dydaktycznym, przyjmowania skarg i wniosków, gromadzenia i udostępniania informacji o jakości kształcenia, oceny mobilności studentów określająca monitorowanie w zakresie wymiany, czy zasad reagowania na konflikty, dyskryminację i przemoc oraz zagrożenia lub naruszenia bezpieczeństwa.

Nadzór organizacyjny i administracyjny nad procesem kształcenia na Wydziale sprawują Dziekan i Prodziekani. Nadzór merytoryczny nad programem studiów Ekonomia sprawuje Rada Programowa kierunku, w skład której oprócz nauczycieli akademickich wchodzi przedstawiciel studentów. Rada Programowa wspierana jest w swoich działaniach przez Wydziałową Komisję ds. Jakości Kształcenia i ściśle współpracuje z Dziekanem Wydziału. Rada Programowa prowadzi stały monitoring planów kierunku studiów, ze zwróceniem szczególnej uwagi na dostosowanie formy zajęć (audytoryjna, laboratoryjna) do modułu. Przeprowadza analizy uzyskanych efektów uczenia się w powiązaniu z liczbą godzin dla modułu, a także dba o prawidłowe stosowanie punktacji ECTS.

Rada Programowa właściwa dla kierunku przeprowadza weryfikację osiągniętych efektów kształcenia w danym roku akademickim zgodnie z procedurą WA-K3 (https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2021/04/WA-K3_Procedura-weryfikacji-osiagniec-zakladanych-efektow-ksztalcenia.pdf) i podejmuje decyzje o ewentualnych zmianach. Propozycje zmian mogą zgłaszać nauczyciele akademicy, studenci oraz interesariusze zewnętrzni. Proponowane zmiany mogą wynikać m.in.: z analizy potrzeb rynku, osiągania zaplanowanych efektów uczenia się oraz wymagań i potrzeb studentów. Nauczyciele odpowiedzialni za poszczególne przedmioty mogą proponować zmiany mające na celu poprawę osiągania zakładanych efektów uczenia się. W celu zapewnienia wysokiej jakości kształcenia na ocenianym kierunku prowadzone są także systematyczne konsultacje z otoczeniem społeczno-gospodarczym, zgodnie z procedurą WA-S11 (https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2021/04/WA-S11_Procedura_wspolpracy_z_otoczeniem_zewnetrznym....pdf). Konsultacje dotyczą dostosowania programu studiów do oczekiwań pracodawców, aktualnych potrzeb i wymogów rynku pracy, przygotowania do pracy zawodowej oraz osiągania zakładanych efektów uczenia się. Konsultacje mają charakter spotkań formalnych lub nieformalnych (w tym „Dni Kierunku”) z interesariuszami zewnętrznymi, reprezentującymi różne instytucje. Uwagi i zalecenia zewnętrznych ocen w zakresie jakości kształcenia na kierunku są przekazywane Radzie Programowej i Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia w celu oceny i doskonalenia programu kształcenia.

W procesie doskonalenia programu studiów istotne znaczenie mają także opinie studentów. Opiekunowie poszczególnych roczników organizują spotkania ze studentami, którzy przekazują uwagi odnośnie modułów zawartych w planie studiów, obciążenia dydaktycznego, treści merytorycznych oraz środków i metod dydaktycznych wykorzystywanych przez prowadzących zajęcia. Informacje te

są przekazywane do Dziekana, który kieruje je do Rady Programowej i Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Ponadto, corocznie WKdsJK przeprowadzana analizę ankiet dyplomantów zgodnie z procedurą WA-A1 (https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2022/11/WA-A1_Procedura-zasiegania-opinii-absolwentow-studiow-I-i-II-stopnia.pdf). Wnioski wynikające z analizy również zostają uwzględnione w działaniach związanych z doskonaleniem programu kształcenia.

Zasady projektowania, dokonywania zmian i zatwierdzania programu studiów

Zasady projektowania programów studiów w Uniwersytecie Przyrodniczym w Lublinie określone są w następujących wewnętrznych aktach prawnych: Uchwała 13/2019/2020 Senatu Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 29.11.2019 r. w sprawie wytycznych dotyczących przygotowywania i doskonalenia programów studiów wyższych w Uniwersytecie Przyrodniczym (<https://up.lublin.pl/files/biuorrektora/Uchwały%202019-2020/013/13 - prog. stud..pdf>) oraz Uchwała nr 59/2020-2021 Senatu Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 25 czerwca 2021 r. zmieniająca uchwałę 13/2019-2020 Senatu Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 29 listopada 2019 r. (<https://up.lublin.pl/bip/wp-content/uploads/sites/9/2021/07/Zmiana-do-uchwały-nr-13.pdf>). Wymienione akty prawne określają wytyczne dotyczące przygotowania i doskonalenia programów studiów I i II stopnia oraz jednolitych magisterskich, jak również sporządzania dokumentacji. Dokumentację programu studiów określonego kierunku, poziomu i profilu zgodnie z wytycznymi tworzy Rada Programowa. W proces projektowania/doskonalenia programów zgodnie z wytycznymi włączani są interesariusze zewnętrzni, w szczególności przedstawiciele pracodawców. Następnie program podlega opiniowaniu przez Wydziałową Radę Samorządu Studentów i Kolegium Wydziału. Po pozytywnym zaopiniowaniu Dziekan przedkłada go Rektorowi z wnioskiem o skierowanie pod obrady Senatu. Senat podejmuje uchwałę w sprawie ustalenia programu studiów dla określonego kierunku, poziomu i profilu, po uzyskaniu pozytywnej opinii Uczelnianej Komisji ds. Dydaktyki i Zarządzania Jakością Kształcenia. Po przyjęciu przez Senat programu, Rektor w drodze zarządzenia tworzy studia, a ich program publikowany jest w BIP na stronie internetowej UP w Lublinie. Następnie plany studiów przedkładane są do akceptacji Prorektora ds. Studenckich i Dydaktyki. Plany studiów i opisy zajęć (sylabusy) udostępniane są na stronie internetowej UP w Lublinie. Zmiany w programie studiów wprowadza się z początkiem nowego cyklu kształcenia. W trakcie cyklu kształcenia można dokonywać zmian wyłącznie w ściśle określonych sytuacjach (§13 Uchwały 13/2019/2020 Senatu Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie). Zmiany w programie kształcenia i planie studiów mogą być dokonywane na podstawie rozporządzeń Ministra Edukacji i Nauki (wcześniej Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego) w sprawie warunków prowadzenia studiów, sugestii interesariuszy wewnętrznych (nauczycieli lub studentów) oraz zewnętrznych. Bardzo ważne są także opinie studentów, którzy są członkami Kolegium Wydziału, Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia i Rady Programowej. Konsultacje i spotkania z interesariuszami zewnętrznymi, o charakterze spotkań formalnych lub nieformalnych, mają na celu wymianę opinii na temat programu studiów, efektów kształcenia/uczenia się, sylwetki absolwenta oraz doskonaleniu programu kształcenia i planów studiów. Dziekan oraz Rada Programowa organizują również spotkania z nauczycielami akademickimi odpowiedzialnymi za przedmioty realizowane na kierunku w celu analizy uwag studentów i interesariuszy zewnętrznych.

Do najważniejszych zadań Rady Interesariuszy należy m.in. wspieranie Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia oraz Rady Programowej w zapewnieniu jakości kształcenia zgodnie z potrzebami

rynku pracy, wyrażanie opinii na temat programów kształcenia, opiniowanie efektów uczenia się, monitorowanie funkcjonowania programów kształcenia oraz analiza i wymiana doświadczeń w tym zakresie.

Reasumując, efekty uczenia się na kierunku Ekonomia są projektowane i modyfikowane z uwzględnieniem zapotrzebowania rynku pracy na specjalistów w tej dziedzinie, sugestii studentów, oceny nauczycieli akademickich oraz interesariuszy zewnętrznych.

Kierunek Ekonomia został przekształcony na kierunek praktyczny Uchwałą Senatu nr 14/2017-2018 Uniwersytetu Przyrodniczego z dnia 8 grudnia 2018 roku. W czasie funkcjonowania kierunku Ekonomia Rada Programowa dokonuje na bieżąco zmian w planie studiów, które są wprowadzane odpowiednimi uchwałami Senatu (Uchwała nr 97/2018-2019 Senatu Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 28 czerwca 2019 r. w sprawie dostosowania programu studiów kierunku ekonomia dla cykli kształcenia rozpoczynających się od roku akademickiego 2019/2020 do wymagań określonych w ustawie https://up.lublin.pl/senat/2019/97/uchwaa_nr_ekonomia.pdf, Uchwała nr 67/2019-2020 Senatu Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie z dnia 8 maja 2020 r. w sprawie zmiany uchwały nr 97/2018-2019 Senatu UP w Lublinie z dnia 28 czerwca 2019 r. w sprawie dostosowania programu studiów kierunku Ekonomia dla cykli kształcenia rozpoczynających się od roku akademickiego 2019/2020 do wymagań określonych w ustawie. <https://up.lublin.pl/files/biurorektora/Uchwaly%202019-2020/067/067.pdf>

Sposoby i zakres bieżącego monitorowania oraz okresowego przeglądu programu studiów

Program studiów jest systematycznie monitorowany przez Radę Programową, a obowiązujące procedury i harmonogram działań są dostępne na stronie Wydziału Agrobiotechnologii w zakładce „Kształcenie”/”Procedury” (<https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#procedury>) oraz Wydziałowej Księdze Systemu Zapewnienia Jakości Kształcenia (<https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2023/02/Ksiega-jakosci-ksztalcenia-Wydzialu-Agrobioinzynierii-2.pdf>).

Ewaluacja odbywa się w oparciu o analizę poszczególnych modułów, a w szczególności: spójności efektów przedmiotowych z efektami uczenia się dla kierunku, odpowiedniego doboru metod kształcenia, weryfikacji zakładanych efektów uczenia się, zgodności treści przedmiotowych z aktualnym stanem wiedzy. Ponadto oceniając moduły, weryfikuje się również poprawność szacowania bilansu nakładu pracy studentów i doboru aktualnej literatury.

Ocena osiągnięcia założonych efektów uczenia się na ocenianym kierunku realizowana jest na bieżąco, na podstawie analizy uzyskanych przez studentów ocen końcowych w kolejnych terminach sesji, analizy średniej ze studiów i oceny na dyplomie oraz analizy ankiety dyplomanta i studenta. Każdego roku, obszerny raport obejmujący wyniki analiz oraz ich interpretację i wnioski przedstawiany jest przez WKdsJK na Kolegium Wydziału, a następnie Prorektorowi ds. Studenckich i Dydaktyki i zamieszczany na stronie Wydziału w zakładce „Raporty” (https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#jakosc_ksztalcenia).

W ramach bieżącego monitorowania Rada Programowa kierunku określa także zgodność tematów zagadnień problemowych (projektów dyplomowych) z kierunkiem studiów i podejmuje ostateczną decyzję zgodnie z procedurą WA-K7 (<https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2022/11/WA-K7-Procedura-oceny-jakosci-prac-dyplomowych.pdf>). Celem tej procedury jest zapewnienie wysokiej jakości projektów licencjackich wykonywanych przez studentów. Rada Programowa weryfikuje i akceptuje propozycje tematów projektów licencjackich głównie pod kątem zgodności tematyki ze specyfiką kierunku Ekonomia (Zal_Cz1_10_01, str. 7 i 9).

Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia WKdsJK przygotowuje i przekazuje do zatwierdzenia Dziekanowi i Kolegium Raport WKdsJK z doskonalenia jakości kształcenia na Wydziale. Raport ten opracowany jest na podstawie: analizy i oceny wyników ankiet studentów, analizy i oceny wyników ankiet dyplomantów, informacji o hospitacjach oraz kontaktach ze środowiskiem społeczno-gospodarczym. Nauczyciele akademicy, odpowiedzialni za moduły na kierunku Ekonomia, mogą na bieżąco składać propozycje ewentualnych zmian w modułach do Przewodniczącego Rady Programowej w celu poprawy osiągnięcia przewidywanych efektów uczenia się. Rada Programowa kierunku prowadzi również konsultacje z otoczeniem społeczno-gospodarczym w zakresie osiągnięcia efektów uczenia się i programu studiów oraz jego dostosowania do rynku pracy. Ponadto, w każdym roku studenci mogą wyrażać swoje opinie na temat programu kształcenia w ankiecie przeprowadzanej po zakończeniu kształcenia. Istotny wpływ na proces doskonalenia i realizację programu kształcenia mają studenci uczestniczący w pracach Rady Programowej ocenianego kierunku. Na stronie internetowej Wydziału Agrobiotechnologii, w zakładce „Kształcenie” umieszczane są aktualne informacje dotyczące jakości kształcenia. Monitorowanie możliwości osiągnięcia założonych efektów uczenia się odbywa się również na podstawie analizy wniosków z hospitacji zajęć dydaktycznych, które prowadzone są zgodnie z procedurą WA-K1 (<https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2023/02/WA-K1-Procedura-hospitacji-zajec-1.pdf>). Rada Programowa ocenia także zgodność kwalifikacji nauczycieli akademickich uczestniczących w procesie dydaktycznym pod względem spójności dorobku naukowego z prowadzonymi zajęciami zgodnie z procedurą WA-S3 (<https://up.lublin.pl/agrobio/wp-content/uploads/sites/2/2022/11/WA-S3ga-Procedura-oceny-osiagniec-pracownikow-do-ewaluacji.pdf>). Nauczyciel akademicki uzupełnia informacje o swoim dorobku naukowym oraz doświadczeniu zawodowym wskazując powiązanie dorobku i/lub doświadczenia zawodowego z prowadzonymi zajęciami. Nauczyciel akademicki uzupełnia swój dorobek w Karcie Nauczyciela w terminie do 30 września każdego roku. Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia wraz z Radą Programową kierunku analizuje, czy nauczyciele prowadzący zajęcia związane z określoną dyscypliną naukową, posiadają dorobek naukowy lub artystyczny w zakresie tej dyscypliny lub inne kwalifikacje odpowiadające prowadzonym zajęciami dydaktycznym. Analiza dorobku nauczycieli akademickich przeprowadzana jest w okresie 2-3 letnim, w terminie do połowy października. Dorobek nauczyciela zawarty jest w Karcie nauczyciela, jak również znajduje się w bazie na stronie Biblioteki w zakładce „Bibliografia publikacji pracowników” (<https://publikacje.up.lublin.pl/bpp/uczelnia/UP/>). Rada Programowa kierunku analizuje, czy nauczyciele prowadzący zajęcia na określonym kierunku, posiadają odpowiedni dorobek naukowy lub inne kwalifikacje odpowiadające prowadzonym zajęciami.

Rada Programowa na bieżąco prowadzi okresowy przegląd programu studiów, czego wyrazem są systematycznie organizowane posiedzenia (Zal_Cz1_01_06), na których analizuje treści poszczególnych modułów, tematy zagadnień problemowych lub sugestie interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych. Wszystkie te działania mają na celu ciągłe podnoszenie jakości kształcenia na kierunku Ekonomia.

Sposoby oceny osiągnięcia efektów uczenia się

Sprawdzanie i ocenianie efektów uczenia się odbywa się systematycznie, na każdym etapie procesu kształcenia, w odniesieniu do wszystkich realizowanych zajęć. Kryteria oceny przedstawiane są studentom na pierwszych zajęciach. Nauczyciele prowadzący zajęcia dokonują oceny stopnia osiągnięcia zakładanych modułowych efektów uczenia się w czasie semestru, w formie sprawdzianów

pisemnych i ustnych, zaliczeń praktycznych, oceny projektów, referatów, prezentacji, oceny pracy studenta w grupie, udziału w dyskusji, czy umiejętności pracy w zespole. Przy weryfikacji efektów uczenia się przyjmuje się założenie, że uzyskanie pozytywnej oceny z egzaminu lub zaliczenia kończącego moduł, pracy i egzaminu dyplomowego potwierdza osiągnięcie wszystkich efektów uczenia się ustalonych dla wymienionych elementów procesu kształcenia. Stopień osiągania efektów uczenia się określany jest w oparciu o oceny uzyskiwane przez studentów na zaliczeniu lub egzaminie. Udział ocen pozytywnych i negatywnych jest miernikiem osiągnięcia przez studentów zaplanowanych efektów uczenia się. Uzyskanie oceny pozytywnej świadczy o posiadaniu przez studenta wszystkich zakładanych w module efektów uczenia się w zakresie wiedzy i umiejętności – w stopniu co najmniej dostatecznym oraz kompetencji społecznych. Monitorowaniu stopnia osiągnięcia zakładanych efektów uczenia się służy analiza ocen studentów prowadzona każdego roku przez WKdsJK na wszystkich etapach kształcenia. Analiza taka jest przedstawiana w formie raportu na posiedzeniu Kolegium Wydziału Agrobiotechnologii, a po zatwierdzeniu Raport publikowany jest na stronie internetowej Wydziału w zakładce „Kształcenie/Jakość kształcenia/Raporty” (https://up.lublin.pl/agrobio/ksztalcenie/#jakosc_ksztalcenia). Ostateczną weryfikacją stopnia osiągnięcia przez studentów założonych efektów uczenia się jest średnia ocena ze studiów oraz oceny uzyskane na egzaminie dyplomowym, w trakcie którego ocenie podlega prezentacja zagadnienia problemowego oraz odpowiedzi na pytania egzaminacyjne. Weryfikację założonych efektów uczenia się przeprowadza również WKdsJK analizując zagadnienia problemowe, protokoły z zaliczeń i egzaminów, w tym dyplomowych.

Efekty uczenia się osiągnięte na I stopniu studiów na kierunku Ekonomia dają możliwość kontynuacji kształcenia na studiach drugiego stopnia i studiach podyplomowych. Osiągnięte efekty uczenia się dają przygotowanie do prowadzenia własnej działalności gospodarczej, podjęcia pracy w administracji rządowej i samorządowej oraz innych instytucjach związanych z gospodarką, w szczególności handlem.

W ocenie uzyskanych efektów uczenia się uczestniczą również absolwenci poszczególnych kierunków studiów, którzy wypełniają ankietę dotyczącą losów zawodowych absolwentów UP w Lublinie, wyrażając w ten sposób swoją opinię na temat wykorzystania i przydatności efektów uczenia się w obecnej pracy. Badanie losów zawodowych absolwentów realizowane jest przez Biuro Karier funkcjonujące w strukturze Działu Kształcenia Praktycznego i Ustawicznego Uniwersytetu Przyrodniczego w Lublinie.

Wpływ interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych na doskonalenie i realizację programu studiów

Program studiów oraz efekty uczenia się na kierunku Ekonomia są na bieżąco konsultowane i opiniowane przez interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych.

Istotnym mechanizmem oceny zajęć dydaktycznych na kierunku Ekonomia jest przeprowadzana przez studentów anonimowa ankietka oceny zajęć dydaktycznych. Ankietyzacja dotyczy oceny nauczycieli/osób prowadzących zajęcia. Studenci wypełniają ankietę satysfakcji studenta na 2 tygodnie przed zakończeniem zajęć z danego modułu w wersji elektronicznej w Wirtualnym Dziekanacie (WD). Ankietka w systemie jest uruchamiana przez pracownika Biura Organizacji i Toku Studiów. Raport jest dostępny dla nauczyciela/Dziekana/Prorektora, natomiast raporty podlegają analizie Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia. Procedura dotycząca ankietyzacji znajduje się na stronie internetowej Wydziału (<https://up.lublin.pl/agrobio/wp->

content/uploads/sites/2/2021/04/WA-A4_Procedura-oceny-zajec-dydaktycznych-przez-studentow-i-doktorantow.pdf). Rzetelna analiza raportu oraz wnioski z ankiet po każdym semestrze pozwalają na bieżąco poprawiać kształcenie na ocenianym kierunku. Zmiany w efektach uczenia się są dokonywane wraz z napływającymi sugestiami od interesariuszy, zgodnie z Rozporządzeniem MNiSzW z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz.U. 2018 poz. 1861 z późn. zm.). Wnioski wynikające z analizy ankiet dyplomantów oraz dyskusji ze studentami i interesariuszami zewnętrznymi, powiązane z doskonaleniem programu studiów i osiąganiem zakładanych efektów uczenia się oraz doskonaleniem i zmianami w modułach są uwzględniane w programie kształcenia i planie studiów.

Istotny wpływ na proces doskonalenia i realizację programu kształcenia mają studenci uczestniczący w pracach Rady Programowej kierunku Ekonomia i Wydziałowej Komisji ds. Jakości Kształcenia (w roku akademickim 2022/2023 student 2 roku studiów). Rada Programowa zasięga również opinii studentów na temat realizacji procesu kształcenia. W dniu 15 listopada 2022 roku w ramach Dnia Kierunku Ekonomia (Zal_Cz1_01_01) zostało zorganizowane spotkanie ze studentami I i II roku studiów kierunku Ekonomia, które miało na celu uzyskanie opinii na temat planu studiów, w tym prowadzonych przedmiotów i ich treści, nauczycieli akademickich oraz propozycji ewentualnych zmian. Zebrane opinie studentów zostały przekazane prowadzącym, których dotyczyły sugestie, co miało na celu poprawienie jakości kształcenia. Efektem tego spotkania było podjęcie działań zmierzających do modernizacji sali komputerowej w budynku przy ul. Dobrzańskiego 37, aby usprawnić proces dydaktyczny na kierunku Ekonomia.

Rada Programowa organizuje cyklicznie „Dni kierunku” w formie konferencji, podczas której wymieniane są poglądy i opinie z interesariuszami wewnętrznymi i zewnętrznymi w zakresie doskonalenia i modyfikacji efektów uczenia się dostosowanych do potrzeb rynku pracy. Ponadto omawiane są również inne problemy związane z realizacją procesu dydaktycznego na danym kierunku. „Dni Kierunku” są ustalane przez Kolegium Wydziału Agrobioinżynierii. Ostatnia konferencja w ramach „Dni Kierunku” odbyła się 15 listopada 2022 roku (Zal_Cz1_01_01).

Jeśli zachodzi konieczność zmiany efektów uczenia się Rada Programowa przygotowuje wniosek dotyczący ich modyfikacji lub zmiany metod ich weryfikacji, przekazując go osobie odpowiedzialnej za moduł. Wydziałowa Komisja ds. Jakości Kształcenia zapoznaje się ze sprawozdaniami przedłożonymi przez Rady Programowe, wynikami ankiet ewaluacyjnych przeprowadzonych na Wydziale Agrobioinżynierii oraz opiniami interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych, formułuje Raport oraz zalecenia dotyczące planu naprawczego dotyczącego jakości kształcenia i przedstawia Dziekanowi Wydziału Agrobioinżynierii, Kolegium Wydziału oraz Uczelnianej Komisji ds. Dydaktyki i Zarządzania Jakością Kształcenia. Kolegium Wydziału po zapoznaniu się z Raportem opiniuje go i zatwierdza w głosowaniu jawnym. Po zatwierdzeniu Raport jest archiwizowany przez okres 5 lat przez Koordynatora dziekanatu Wydziału Agrobioinżynierii oraz publikowany na stronie internetowej Wydziału.

W każdym roku akademickim Rada Programowa kierunku Ekonomia prowadzi konsultacje z otoczeniem społeczno-gospodarczym w zakresie osiągnięcia efektów uczenia się i programu studiów oraz jego dostosowania do rynku pracy. Konsultacje te realizowane są w formie zebrań lub indywidualnych rozmów członków Rady z przedstawicielami interesariuszy. Władze Wydziału po uzyskaniu opinii interesariuszy, jeśli zachodzi taka potrzeba, wprowadzają działania doskonalące. Procedura dotycząca współpracy z otoczeniem zewnętrznym w tworzeniu oraz doskonaleniu efektów uczenia się zawiera sposoby oraz formy takich działań. Konsultacje z otoczeniem zewnętrznym służą gromadzeniu informacji użytecznych dla zapewniania jakości kształcenia na Wydziale

Agrobiżynierii, dotyczących m.in. aktualnych potrzeb rynku pracy, efektów uczenia się na poszczególnych kierunkach, przygotowania absolwentów do pracy zawodowej, współdziałania z interesariuszami zewnętrznymi przy określaniu tematyki zagadnień problemowych (projektów dyplomowych) i ich realizacji, czy zasad udziału interesariuszy zewnętrznych w procesie kształcenia studentów. Konsultacje przeprowadza się w ramach posiedzenia Kolegium Wydziałowego i Rad Programowych Wydziału Agrobiżynierii oraz innych spotkań z interesariuszami zewnętrznymi (w tym „Dni Kierunku”). Z takich spotkań sporządzane są sprawozdania oraz gromadzone opinie wyrażone w formie pisemnej przez różne podmioty. Rada Programowa kierunku Ekonomia zwraca się do interesariuszy zewnętrznych o wyrażenie opinii dotyczącej przygotowania teoretycznego i praktycznego studentów tego kierunku. Swoją opinię na temat kierunku Ekonomia wyrazili m.in. Prezes Zarządu Krajowego Stowarzyszenia Eksporterzy Rzeczypospolitej Polskiej (Zal_Cz1_01_02), Członek Zarządu Czekoladowe Sp. z o.o. (Zal_Cz1_01_04), Członek Zarządu Podlaskie Gorzelnie Surwin Sp.z o.o. (Zal_Cz1_01_03), Ostatnie konsultacje z przedstawicielami otoczenia zewnętrznego były prowadzone podczas „Dni kierunku”, które odbyły się 15 listopada 2022 roku w formie konferencji dotyczącej kreowania programu kształcenia i planu studiów na kierunku Ekonomia. W trakcie konferencji oraz pokonferencyjnego spotkania opinię swoją wyrazili m.in. Prezes Czekoladowe Spółka z o.o., Sekretarz spółki Czekoladowe Sp. z o.o., właściciel Biura Rachunkowo-podatkowego Profirma, Zastępca Dyrektora Zarządzającego Regionem Dystrybucji w Lublinie - Poczta Polska Spółka Akcyjna. W tym kontekście interesariusze zewnętrzni deklarowali również chęć współpracy, m.in. w formie prowadzenia wspólnych prac badawczych, działań edukacyjnych oraz organizacji nieodpłatnych praktyk i stażów dla studentów kierunku Ekonomia (opinie i sprawozdania w formie załączników: Zal_Cz1_01_01; Zal_Cz1_01_02; Zal_Cz1_01_03; Zal_Cz1_01_04). Opiniowanie programu kształcenia na kierunku Ekonomia przez przedstawicieli otoczenia zewnętrznego odbywało się także poprzez wypełnianie ankiety, w której oceniali oni plan studiów oraz jakość procesu edukacyjnego, a także wskazywali możliwości rozwijania współpracy (Zal_Cz1_01_05). W roku akademickim 2022/2023 ankietę taką wypełniło trzech przedsiębiorców oraz przedstawiciel sektora bankowego (Dyrektor Oddziału PKO Bank Polski). Podkreślano w nich zasadność kształcenia na kierunku Ekonomia, profil praktyczny o specjalności handel w kontekście potrzeb rynku pracy. Wskazywano także na ważne kwestie związane z procesem kształcenia, w tym na konieczność wykorzystywania metod aktywizujących podczas zajęć oraz na potrzebę uświadamiania studentom, jak istotne jest świadome podejście do realizowanych przez nich praktyk.

Uczelnia w ramach WKdsJK prowadzi również monitoring wyników zewnętrznych ocen jakości kształcenia dokonanych przez Polską Komisję Akredytacyjną. Sprawozdania opracowane na podstawie raportów powizytacyjnych PKA, uwzględniają najczęściej powtarzające się uwagi i zalecenia oraz dobre praktyki, które spotkały się z uznaniem Zespołów Wizytujących PKA. Doświadczenia z wizyt PKA są omawiane i dyskutowane na posiedzeniach Kolegium Wydziału i Rad Programowych poszczególnych kierunków studiów. Wszelkie uwagi PKA są gruntownie analizowane i wdrażane, co służy doskonaleniu jakości kształcenia.

Część II. Perspektywy rozwoju kierunku studiów

Analiza SWOT programu studiów na ocenianym kierunku i jego realizacji, z uwzględnieniem szczegółowych kryteriów oceny programowej

	POZYTYWNE	NEGATYWNE
Czynniki wewnętrzne	<p>Mocne strony</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Wykwalifikowana kadra dydaktyczna z bogatym doświadczeniem praktycznym i udokumentowanym dorobkiem naukowym i dydaktycznym, wykorzystująca nowoczesne metody dydaktyczne oraz współpracująca z otoczeniem społeczno-gospodarczym. 2. Atrakcyjny program studiów umożliwiający zdobywanie wiedzy oraz umiejętności praktycznych w zakresie organizacji handlu detalicznego i hurtowego, dostosowany do potrzeb rynku pracy. 3. Wysoka jakość kształcenia oparta na ciągłym procesie oceny, kontroli i doskonalenia programu studiów z uwzględnieniem oczekiwań i opinii interesariuszy wewnętrznych i zewnętrznych. 4. Wysoka dostępność do sprzętu komputerowego i technologii informacyjno-komunikacyjnych, a także zasobów bibliotecznych umożliwiającą realizację programu kształcenia o profilu praktycznym i osiągnięcie przez studentów zakładanych efektów uczenia się. 5. Półroczne praktyki zawodowe pozwalające ugruntować umiejętności praktyczne i kompetencje społeczne.	<p>Słabe strony</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Niekorzystna struktura wiekowa pracowników badawczo-dydaktycznych przejawiająca się stopniowym zmniejszaniem liczby nowo zatrudnianych pracowników, spowodowana m.in. niesatysfakcjonującą motywacją płacową dla pracowników szkolnictwa wyższego w skali kraju. 2. Zbyt mała liczba projektów badawczych realizowanych we współpracy z otoczeniem społeczno-gospodarczym. 3. Nadmierne obciążenie pracowników badawczo-dydaktycznych pracą administracyjną, co przekłada się na zmniejszenie czasu pracy na działalność dydaktyczną i naukową. 4. Mała mobilność międzynarodowa studentów wynikająca m.in. z obawy przed studiowaniem w języku obcym oraz wysokimi kosztami utrzymania za granicą.

Czynniki zewnętrzne	<p>Szanse</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Rozwój społeczno- ekonomiczny kraju i regionu, zwiększający popyt na wykwalifikowanych specjalistów posiadających wiedzę ekonomiczną. 2. Rozwój Polski w ramach Unii Europejskiej, umożliwiający korzystanie z Funduszy Europejskich na finasowanie unowocześnienia bazy dydaktycznej, programów szkoleniowych i mobilności naukowej pracowników i studentów. 3. Przyjazne otoczenie społeczno- gospodarcze regionu sprzyjające umacnianiu dobrych relacji. 4. Dostępność programów mobilności naukowej i dydaktycznej umożliwiające zwiększenie atrakcyjności programu studiów. 5. Różnorodne możliwości pozyskania finansowania zewnętrznego na realizację projektów naukowo- badawczych i dydaktycznych. 	<p>Zagrożenia</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Niż demograficzny i niskie zainteresowanie studiami wpływające na zmniejszenie naboru studentów. 2. Brak stabilnej i spójnej wizji strategicznej rozwoju szkolnictwa wyższego w Polsce, zmienność regulacji prawnych w zakresie modelu funkcjonowania uczelni wyższych przy jednoczesnych rosnących wymogach formalnych i postępującej biurokratyzacji procesu kształcenia. 3. Niestabilny i niezadawalający poziom finansowania w stosunku do potrzeb dydaktycznych i naukowo-badawczych, wynikający m.in. z utrzymania niskiego wskaźnika kosztochłonności na kierunku Ekonomia. 4. Wojna w Ukrainie zmniejszająca napływ studentów/ek z Ukrainy i Białorusi. 5. Wzrost konkurencyjności kształcenia na poziomie wyższym w regionie. 6. Przedłużająca się inflacja, powodująca pogorszenie sytuacji ekonomicznej nauczycieli akademickich, zmuszająca części z nich do poszukiwania dodatkowych źródeł dochodu w celu utrzymania dotychczasowego poziomu życia.

(Pieczęć uczelni)

.....
 (podpis Dziekana/Kierownika jednostki)

.....
 (podpis Rektora)

....., dnia .....
 (miejsowość)

Część III. Załączniki

Załącznik nr 1. Zestawienia dotyczące ocenianego kierunku studiów

Tabela 1. Liczba studentów ocenianego kierunku³

Poziom studiów	Rok studiów	Studia stacjonarne		Studia niestacjonarne	
		Dane sprzed 3 lat	Bieżący rok akademicki	Dane sprzed 3 lat	Bieżący rok akademicki
I stopnia	I	72	44		
	II	50	28		
	III	47	27		
	IV				
II stopnia	I				
	II				
jednolite studia magisterskie	I				
	II				
	III				
	IV				
	V				
	VI				
Razem:		169	99		

Tabela 2. Liczba absolwentów ocenianego kierunku w ostatnich trzech latach poprzedzających rok przeprowadzenia oceny

Poziom studiów	Rok ukończenia	Studia stacjonarne		Studia niestacjonarne	
		Liczba studentów, którzy rozpoczęli cykl kształcenia kończący się w danym roku	Liczba absolwentów w danym roku	Liczba studentów, którzy rozpoczęli cykl kształcenia kończący się w danym roku	Liczba absolwentów w danym roku
I stopnia	2023	72	42		
	2022	76	49		
	2021	67	46		
II stopnia	...				
	...				
	...				

³ Należy podać liczbę studentów ocenianego kierunku, z podziałem na poziomy, lata i formy studiów (z uwzględnieniem tylko tych poziomów i form studiów, które są prowadzone na ocenianym kierunku).

jednolite studia magisterskie	...				
	...				
	...				
Razem:		215	137		

Tabela 3. Wskaźniki dotyczące programu studiów na ocenianym kierunku studiów, poziomie i profilu określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz. U. poz. 1861 z późn. zm.).⁴

Nazwa wskaźnika	Liczba punktów ECTS/Liczba godzin
Liczba semestrów i punktów ECTS konieczna do ukończenia studiów na ocenianym kierunku na danym poziomie	6 semestrów/185 ECTS
Łączna liczba godzin zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i studentów ⁵	2803
Łączna liczba punktów ECTS, jaką student musi uzyskać w ramach zajęć prowadzonych z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia	109,6
Łączna liczba punktów ECTS przyporządkowana zajęciom kształtującym umiejętności praktyczne	136
Łączna liczba punktów ECTS, jaką student musi uzyskać w ramach zajęć z dziedziny nauk humanistycznych lub nauk społecznych – w przypadku kierunków studiów przyporządkowanych do dyscyplin w ramach dziedzin innych niż odpowiednio nauki humanistyczne lub nauki społeczne	nie dotyczy
Łączna liczba punktów ECTS przyporządkowana zajęciom do wyboru	62
Łączna liczba punktów ECTS przyporządkowana praktykom zawodowym	32 ECTS
Wymiar praktyk zawodowych ⁶	6 miesięcy/720 godz.
W przypadku stacjonarnych studiów pierwszego stopnia i jednolitych studiów magisterskich liczba godzin zajęć z wychowania fizycznego.	60
W przypadku prowadzenia zajęć z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość:	
1. Łączna liczba godzin zajęć określona w programie studiów na studiach stacjonarnych/ łączna liczba godzin zajęć na studiach stacjonarnych prowadzonych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość.	1./-
2. Łączna liczba godzin zajęć określona w programie studiów na studiach niestacjonarnych/ łączna liczba godzin zajęć na studiach niestacjonarnych prowadzonych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na	2./-

⁴ Tabelę należy wypełnić odrębnie dla każdego z poziomów studiów i każdej z form studiów podlegających ocenie.

⁵ Proszę podać łączną liczbę godzin zajęć z bezpośrednim udziałem nauczycieli akademickich lub innych osób prowadzących zajęcia i studentów bez liczby godzin praktyk zawodowych (jeżeli program studiów przewiduje praktyki).

⁶ Proszę podać wymiar praktyk w miesiącach oraz w godzinach dydaktycznych.

odległość.	
------------	--

Tabela 4. Zajęcia lub grupy zajęć kształtujących umiejętności praktyczne⁷

Nazwa zajęć/grupy zajęć	Forma/formy zajęć	Łączna liczba godzin zajęć stacjonarne/niestacjonarne	Liczba punktów ECTS
Technologie informacyjne	ćwiczenia	60	5
Mikroekonomia	ćwiczenia/wykłady	60	5
Podstawy zarządzania	ćwiczenia/wykłady	30	3
Makroekonomia	ćwiczenia/wykłady	60	6
Ekonometria	ćwiczenia/wykłady	45	4
Rachunkowość	ćwiczenia/wykłady	60	6
Finanse publiczne i rynki finansowe	ćwiczenia/wykłady	45	4
Analiza ekonomiczna	ćwiczenia/wykłady	45	4
Ekonomia menedżerska	ćwiczenia/wykłady	45	4
Podstawy marketingu	ćwiczenia/wykłady	45	3
Ekonomika przedsiębiorstw handlowych	ćwiczenia/wykłady	60	6
Blok A - Przedmiot do wyboru: Polityka kadrowa Metody badań i analiz rynkowych	ćwiczenia/wykłady	60	6
Blok B - Przedmiot do wyboru: Polityka handlowa Negocjacje w handlu	ćwiczenia/wykłady	45	4
Blok C - Przedmiot do wyboru: Transakcje handlu międzynarodowego Bankowość	ćwiczenia/wykłady	45	4
Blok D - Przedmiot do wyboru: Zarządzanie sprzedażą detaliczną Strategie marketingowe przedsiębiorstw handlowych Handel produktami rolno-spożywczymi	ćwiczenia/wykłady	45	4
Blok E - Przedmiot do wyboru: Zakupy zaopatrzeniowe	ćwiczenia/wykłady	45	4

⁷ Tabelę należy wypełnić odrębnie dla każdego z poziomów studiów i każdej z form studiów podlegających ocenie.

Ekonomia międzynarodowa			
Blok F - Przedmiot do wyboru: Handel elektroniczny Finanse przedsiębiorstw handlowych Systemy podatkowe	ćwiczenia/wykłady	60	6
Praktyka zawodowa (24 tyg.)	inne	-	32
Blok G - Przedmiot do wyboru: Zarządzanie projektami Lokalizacja przedsiębiorstw	ćwiczenia/wykłady	45	4
Blok H - Przedmiot do wyboru: Marketing of services Zarządzanie strategiczne International trade	ćwiczenia/wykłady	45	4
Blok I - Przedmiot do wyboru: Zarządzanie jakością Przedsiębiorczość Marketing terytorialny	ćwiczenia/wykłady	45	3
Blok J - Przedmiot do wyboru: Logistyka dystrybucji Controlling w przedsiębiorstwie handlowym	ćwiczenia/wykłady	60	5
Blok K - Przedmiot do wyboru: Relacje z klientem Marketing międzynarodowy Rolniczy handel detaliczny	ćwiczenia/wykłady	65	5
Blok L - Przedmiot do wyboru: Konkurencyjność przedsiębiorstwa Transport i spedycja Ryzyko w działalności przedsiębiorstw	ćwiczenia/wykłady	60	5
Razem:		1175	136 (73,5%)

Tabela 5. Zajęcia lub grupy zajęć służące zdobywaniu przez studentów kompetencji inżynierskich / Zajęcia lub grupy zajęć przygotowujące studentów do wykonywania zawodu nauczyciela⁸
nie dotyczy

Tabela 6. Informacja o programach studiów/zajęciach lub grupach zajęć prowadzonych w językach obcych⁹

Nazwa programu/zajęć/grupy zajęć	Forma realizacji	Semestr	Forma studiów	Język wykładowy	Liczba studentów (w tym niebędących obywatelami polskimi)
Marketing of services	wykłady ćwiczenia audytoryjne	6	stacjonarne	angielski	2022/2023 – przedmiot nie wybrany do realizacji
International trade	wykłady ćwiczenia audytoryjne	6	stacjonarne	angielski	2022/2023 – przedmiot nie wybrany do realizacji

⁸ Tabelę należy wypełnić odrębnie dla każdego z poziomów studiów i każdej z form studiów podlegających ocenie, w przypadku, gdy absolwenci ocenianego kierunku uzyskują tytuł zawodowy inżyniera/magistra inżyniera lub w przypadku studiów uwzględniających przygotowanie do wykonywania zawodu nauczyciela.

⁹ Tabelę należy wypełnić odrębnie dla każdego z poziomów studiów i każdej z form studiów podlegających ocenie. Jeżeli wszystkie zajęcia prowadzone są w języku obcym należy w tabeli zamieścić jedynie taką informację.

Załącznik nr 2. Wykaz materiałów uzupełniających

Dokumenty dołączone do raportu samooceny (w formie elektronicznej):

1. Program studiów dla kierunku studiów, profilu i poziomu opisany zgodnie z art. 67 ust. 1 ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. poz. 1668 z późn. zm.) oraz § 3-4 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 27 września 2018 r. w sprawie studiów (Dz. U. poz. 1861 z późn. zm.)

Załącznik nr Zal_Cz2_Z2_1

2. Obsada zajęć na kierunku, poziomie i profilu w roku akademickim, w którym przeprowadzana jest ocena.

Załącznik nr Zal_Cz2_Z2_2

3. Harmonogram zajęć na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych, obowiązujący wsemestrze roku akademickiego, w którym przeprowadzana jest ocena, dla każdego z poziomów studiów.

Załącznik nr Zal_Cz2_Z2_3 (rok III odbywa praktyki zawodowe)

4. Charakterystyka nauczycieli akademickich oraz innych osób prowadzących zajęcia lub grupy zajęć wykazane w tabeli 4, tabeli 5 (jeśli dotyczy ocenianego kierunku) oraz opiekunów prac dyplomowych (jeśli dotyczy ocenianego kierunku), a w przypadku kierunku pielęgniarstwo lub położnictwo także nauczycieli akademickich oraz inne osoby prowadzące zajęcia odpowiednio z podstaw opieki pielęgniarstwa lub podstaw opieki położniczej, sporządzoną wg następującego wzoru:

Załącznik nr Zal_Cz2_Z2_4

4. Charakterystyka wyposażenia sal wykładowych, pracowni, laboratoriów i innych obiektów, w których odbywają się zajęcia związane z kształceniem na ocenianym kierunku, a także informacja o bibliotece i dostępnych zasobach bibliotecznych i informacyjnych.

Załącznik nr Zal_CZ1_05_01 oraz Zal_Cz1_05_03

5. Wykaz tematów zagadnień problemowych (projektów dyplomowych) uporządkowany według lat, z podziałem na poziomy oraz formy studiów; wykaz można przygotować według przykładowego wzoru: **Załącznik nr Zal_Cz2_Z2_5**

